

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe
Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku

Warszawa, 22 maja 2017 roku

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Skonsolidowany rachunek zysków i strat w przeliczeniu na walutę EUR

	Rok zakończony 31 grudnia 2016		Rok zakończony 31 grudnia 2015 dane przekształcone*	
	w tys. zł	w tys. EUR	w tys. zł	w tys. EUR
Wynik z tytułu odsetek	226 917	51 858	258 659	61 809
Wynik z tytułu prowizji i opłat	69 402	15 861	65 994	15 770
Wynik na działalności podstawowej	449 942	102 827	358 085	85 568
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	91 492	20 909	59 773	14 283
Ogólne koszty administracyjne	-367 330	-83 948	-362 641	-86 656
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	-138 352	-31 617	-99 201	-23 705
Wynik na działalności operacyjnej	35 752	8 171	-43 984	-10 510
Zysk (strata) brutto	35 752	8 171	-43 384	-10 367
Zysk (strata) netto	26 227	5 994	-40 511	-9 681

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej w przeliczeniu na walutę EUR

	31 grudnia 2016		31 grudnia 2015 dane przekształcone*	
	w tys. zł	w tys. EUR	w tys. zł	w tys. EUR
Aktywa				
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	7 777 814	1 758 095	7 096 437	1 665 244
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	4 957 751	1 120 649	4 750 478	1 114 743
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	3 674 746	830 639	2 513 528	589 822
Aktywa razem	20 159 613	4 556 875	17 892 911	4 198 735
Zobowiązania				
Zobowiązania wobec innych banków	15 703 845	3 549 694	13 633 600	3 199 249
Zobowiązania wobec klientów	2 504 261	566 063	1 956 757	459 171
Zobowiązania razem	19 390 856	4 383 105	17 160 198	4 026 797
Kapitał własny ogółem	768 757	173 770	732 713	171 938
Suma zobowiązań i kapitału własnego	20 159 613	4 556 875	17 892 911	4 198 735

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych w przeliczeniu na walutę EUR

	Rok zakończony 31 grudnia 2016		Rok zakończony 31 grudnia 2015 dane przekształcone*	
	w tys. zł	w tys. EUR	w tys. zł	w tys. EUR
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	1 802 553	411 947	-684 533	-163 576
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	-1 037 001	-236 991	-107 803	-25 761
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	-358 793	-81 997	1 010 906	241 566
Przepływy pieniężne netto, razem	406 759	92 959	218 570	52 229

* szczegóły przedstawiono w nocie nr 2.8

Do przeliczenia wartości pozycji skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2016 roku na walutę EUR zastosowano średni kurs ogłoszony przez Narodowy Bank Polski na ten dzień wynoszący 4,4240 zł za 1 EUR. Porównywalne dane finansowe zostały przeliczone na walutę EUR przy zastosowaniu średniego kursu ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski na dzień 31 grudnia 2015 roku, który wynosił 4,2615 zł za 1 EUR.

Główne pozycje skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych oraz skonsolidowanego rachunku zysków i strat za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku oraz za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku przeliczone zostały na walutę EUR, odpowiednio według kursu 4,3757 zł za 1 EUR oraz 4,1848 zł za 1 EUR. Kursy te wyliczono jako średnią arytmetyczną średnich kursów ogłaszanych przez Narodowy Bank Polski obowiązujących na ostatni dzień każdego miesiąca objętego danymi finansowymi.

Spis treści

Skonsolidowany rachunek zysków i strat.....	5
Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	6
Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej	7
Zestawienie zmian w skonsolidowanym kapitale własnym	8
Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych	10
Zasady (polityka) rachunkowości oraz dodatkowe noty objaśniające	12
1. Informacje o Banku i Grupie Kapitałowej.....	12
1.1. Bank	12
1.2. Skład Grupy Kapitałowej	12
1.3. Zmiany w Grupie Kapitałowej	18
1.4. Zatwierdzenie skonsolidowanego sprawozdanie finansowego	19
2. Opis ważniejszych zasad rachunkowości, szacunków i ocen	19
2.1. Podstawa sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego	19
2.2. Oświadczenie o zgodności	19
2.3. Okres i zakres skonsolidowanego sprawozdania finansowego	20
2.4. Kontynuacja działalności	20
2.5. Działalność zaniechana	22
2.6. Dokonywanie szacunków oraz profesjonalny osąd	22
2.7. Zmiana szacunków	24
2.8. Korekta błędów oraz zmiany dokonane w celu porównywalności danych skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym za rok obrotowy	24
2.9. Zasady konsolidacji	27
2.10. Podsumowanie istotnych zasad rachunkowości	28
2.11. Wprowadzenie nowych standardów i interpretacji oraz zmian standardów i interpretacji	49
3. Segmenty działalności	57
4. Wynik z tytułu odsetek	60
5. Wynik z tytułu prowizji i opłat	60
6. Przychody z tytułu dywidend	61
7. Wynik na aktywach i zobowiązaniach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz pozycji wymiany	61
8. Wynik na działalności inwestycyjnej	62
9. Pozostałe przychody operacyjne	62
10. Pozostałe koszty operacyjne	63
11. Ogólne koszty administracyjne	63
12. Świadczenia pracownicze	64
13. Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	65
14. Podatek dochodowy	65
15. Zysk na akcję	70
16. Dywidendy wypłacone oraz zaproponowane do wypłaty	70
17. Kasa, środki w Banku Centralnym	70
18. Należności od innych banków	71
19. Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	71
20. Pochodne instrumenty finansowe	72
21. Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	75
22. Kredyty i pożyczki udzielone klientom	76
23. Leasing finansowy i operacyjny	82
23.1. Leasing finansowy	82
23.2. Leasing operacyjny	82
24. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	83
25. Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	84
26. Udziały w jednostkach podporządkowanych wycenianych metodą praw własności	85
27. Jednostki zależne	85
28. Zapasy	86
29. Rzeczowe aktywa trwałe	86
30. Nieruchomości inwestycyjne	89
31. Wartości niematerialne	90
32. Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	92
33. Inne aktywa	93
34. Zobowiązania wobec Banku Centralnego	94
35. Zobowiązania wobec innych banków	94
36. Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem wykupu	94
37. Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	94
38. Zobowiązania wobec klientów	95
39. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	96
40. Pozostałe zobowiązania	97
41. Rezerwy	98
42. Kapitały własne	102
43. Wartość godziwa instrumentów finansowych	104

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

44.	Kategorie wyceny do wartości godziwej aktywów i zobowiązań finansowych.....	105
45.	Działalność powiernicza.....	110
46.	Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych.....	110
47.	Zobowiązania warunkowe i pozabilansowe	113
48.	Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań.....	114
49.	Transakcje z podmiotami powiązаныmi	114
50.	Informacje dotyczące podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych.....	116
51.	Struktura zatrudnienia	116
52.	Sekurytyzacja	116
53.	Zdarzenia następujące po dniu bilansowym	117
54.	Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych („ZFŚS”).....	117
55.	Cele i zasady zarządzania ryzykiem.....	118
55.1.	Ryzyko kredytowe.....	118
55.2.	Ryzyko płynności	135
55.3.	Ryzyko rynkowe.....	141
55.4.	Ryzyko operacyjne	148
56.	Zarządzanie kapitałem.....	149

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Skonsolidowany rachunek zysków i strat

Działalność kontynuowana

	Nota	Rok zakończony 31 grudnia 2016	Rok zakończony 31 grudnia 2015 dane przekształcone*
Przychody z tytułu odsetek	4	458 725	481 851
Koszty z tytułu odsetek	4	-231 808	-223 192
Wynik z tytułu odsetek		226 917	258 659
Przychody z tytułu prowizji i opłat	5	89 069	88 151
Koszty z tytułu prowizji i opłat	5	-19 667	-22 157
Wynik z tytułu prowizji i opłat		69 402	65 994
Przychody z tytułu dywidend	6	1 286	1 874
Wynik na aktywach i zobowiązaniach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany	7	15 839	17 594
Wynik na działalności inwestycyjnej	8	136 498	13 964
Wynik na działalności podstawowej		449 942	358 085
Pozostałe przychody operacyjne	9	173 299	144 944
Pozostałe koszty operacyjne	10	-81 807	-85 171
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto		91 492	59 773
Ogólne koszty administracyjne	11	-367 330	-362 641
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	13	-138 352	-99 201
Wynik na działalności operacyjnej		35 752	-43 984
Udział w zyskach (stratach) jednostek podporządkowanych	26	0	600
Zysk (strata) brutto		35 752	-43 384
Podatek dochodowy	14	-9 525	2 873
- bieżący podatek dochodowy		-7 107	-1 784
- odroczony podatek dochodowy		-2 418	4 657
Zysk (strata) netto		26 227	-40 511
- przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej		25 949	-33 003
- przypadający akcjonariuszom niekontrolującym		278	-7 508
Zysk (strata) na akcję (w zł) z zysku za rok obrotowy przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej	15		
- podstawowy z zysku (straty) za rok obrotowy		0,07	-0,09
- rozwodniony z zysku (straty) za rok obrotowy		0,07	-0,09

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2016 roku oraz dnia 31 grudnia 2015 roku Grupa Kapitałowa nie prowadziła działalności zaniechanej.

* szczegóły przedstawiono w nocie nr 2.8

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

	Nota	Rok zakończony 31 grudnia 2016	Rok zakończony 31 grudnia 2015 dane przekształcone*
Zysk (strata) netto		26 227	-40 511
Pozostałe całkowite dochody netto, które mogą zostać przeniesione do wyniku finansowego		-96 486	63 394
Wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży		-7 392	92 797
- podatek odroczony		1 406	-17 632
Przeniesienie na wynik finansowy w wyniku sprzedaży aktywów finansowych z portfela dostępnych do sprzedaży		-112 498	-15 434
- podatek odroczony		21 373	2 932
Rozliczenie wyceny papierów wartościowych reklasyfikowanych z portfela dostępnych do sprzedaży do portfela utrzymywanych do terminu zapadalności		771	902
- podatek odroczony		-146	-171
Pozostałe całkowite dochody netto, które nie mogą zostać przeniesione do wyniku finansowego		885	177
Zyski i straty aktuarialne	41	1 093	218
- podatek odroczony		-208	-41
Razem całkowite dochody netto		-69 374	23 060
- przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej		-69 652	30 568
- przypadający akcjonariuszom niekontrolującym		278	-7 508

* szczegóły przedstawiono w notcie nr 2.8

Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów należy analizować łącznie z notami do skonsolidowanego sprawozdania finansowego, które stanowią integralną część skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej

	Nota	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015 dane przekształcone*	1 stycznia 2015 dane przekształcone
Aktywa				
Kasa, środki w Banku Centralnym	17	1 697 998	1 357 143	977 933
Należności od innych banków	18	885 248	943 857	635 680
Pochodne instrumenty finansowe	20	6 330	6 133	6 292
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	21	6 158	69 602	8 199
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	22	7 777 814	7 096 437	7 287 779
Należności z tytułu leasingu finansowego	23	264 257	283 995	289 468
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	24	4 957 751	4 750 478	5 357 632
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	25	3 674 746	2 513 528	2 613 663
Inwestycje w jednostki podporządkowane	26	0	0	19 733
Zapasy	28	14 496	20 540	3 183
Rzeczowe aktywa trwałe	29	578 800	602 775	453 795
Nieruchomości inwestycyjne	30	25 351	0	0
Wartości niematerialne	31	63 864	76 249	69 689
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	14	22 491	10 433	5 928
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	14	100 031	80 344	91 365
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	32	4 494	4 645	10 622
Inne aktywa	33	79 784	76 752	73 717
Aktywa razem		20 159 613	17 892 911	17 904 678
Zobowiązania				
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	34	37	42	44
Zobowiązania wobec innych banków	35	15 703 845	13 633 600	14 709 754
Pochodne instrumenty finansowe	20	1 353	3 419	6 722
Zobowiązania wobec klientów	38	2 504 261	1 956 757	2 082 030
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	39	923 733	1 356 490	274 499
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	14	1 256	845	369
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	14	776	1 301	2 100
Pozostałe zobowiązania	40	235 938	187 007	188 179
Rezerwy	41	19 657	20 737	21 758
Zobowiązania razem		19 390 856	17 160 198	17 285 455
Kapitał własny				
Kapitał zakładowy	42	399 348	354 097	330 039
Akcje własne	42	-2 133	-2 133	-3 980
Kapitał zapasowy	42	266 459	213 675	280 122
Kapitał z aktualizacji wyceny	42	-46 719	48 882	-14 689
Niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych	42	-38 675	-15 270	-120 123
Wynik roku bieżącego	42	25 949	-33 003	0
Pozostałe kapitały	42	73 324	74 055	71 041
Razem kapitał własny przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej		677 553	640 303	542 410
Przypadający akcjonariuszom niekontrolującym		91 204	92 410	76 813
Kapitał własny ogółem		768 757	732 713	619 223
Suma zobowiązań i kapitału własnego		20 159 613	17 892 911	17 904 678

* szczegóły przedstawiono w notcie nr 2.8

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zestawienie zmian w skonsolidowanym kapitale własnym

	Przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej									
	Kapitał zakładowy	Akcje własne	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych	Wynik roku bieżącego	Pozostałe kapitały	Kapitał własny razem	Akcjonariusze niekontrolujący	Kapitał własny ogółem
Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016										
Kapitał na początek okresu	354 097	-2 133	213 675	48 882	-22 051	-35 699	74 055	630 826	92 410	723 236
Korekta BO*	0	0	0	0	6 781	2 696	0	9 477	0	9 477
Kapitał na początek okresu po przekształceniu	354 097	-2 133	213 675	48 882	-15 270	-33 003	74 055	640 303	92 410	732 713
Wynik za okres	0	0	0	0	0	25 949	0	25 949	278	26 227
Pozostałe całkowite dochody netto	0	0	0	-95 601	0	0	0	-95 601	0	-95 601
Calkowite dochody netto razem za okres	0	0	0	-95 601	0	25 949	0	-69 652	278	-69 374
Przeniesienie wyniku z lat ubiegłych	0	0	0	0	-33 003	33 003	0	0	0	0
Podział zysku z przeznaczeniem na kapitał	0	0	-17 850	0	17 850	0	0	0	0	0
Podział zysku z przeznaczeniem na dywidendę	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nabycie od akcjonariuszy niekontrolujących	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Podwyższenie kapitałów	45 251	0	67 575	0	0	0	0	112 826	0	112 826
Podwyższenie / obniżenie kapitałów w jednostce zależnej	0	0	-100	0	0	0	-1 321	-1 421	-1 015	-2 436
Objęcie kontroli nad jednostkami zależnymi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Utrata kontroli nad jednostkami zależnymi	0	0	0	0	-4 313	0	563	-3 750	0	-3 750
Odkup akcji własnych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pozostałe	0	0	3 159	0	-3 939	0	27	-753	-469	-1 222
Kapitał na koniec okresu	399 348	-2 133	266 459	-46 719	-38 675	25 949	73 324	677 553	91 204	768 757

* szczegóły przedstawiono w nocie nr 2.8

Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitale własnym należy analizować łącznie z notami do skonsolidowanego sprawozdania finansowego, które stanowią integralną część skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 (dane przekształcone)										
Przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej										
	Kapitał zakładowy	Akcje własne	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych	Wynik roku bieżącego	Pozostałe kapitały	Kapitał własny razem	Akcjonariusze niekontrolujący	Kapitał własny ogółem
Kapitał na początek okresu	330 039	-3 980	280 122	-14 689	-4 659	-122 245	71 041	535 629	76 813	612 442
Korekta BO*	0	0	0	0	4 252	2 529	0	6 781	0	6 781
Kapitał na początek okresu po przekształceniu	330 039	-3 980	280 122	-14 689	-407	-119 716	71 041	542 410	76 813	619 223
Wynik za okres	0	0	0	0	0	-33 003	0	-33 003	-7 508	-40 511
Pozostałe całkowite dochody netto	0	0	0	63 571	0	0	0	63 571	0	63 571
Calkowite dochody netto razem za okres	0	0	0	63 571	0	-33 003	0	30 568	-7 508	23 060
Przeniesienie wyniku z lat ubiegłych	0	0	0	0	-119 716	119 716	0	0	0	0
Podział zysku z przeznaczeniem na kapitał	0	0	-104 364	0	104 364	0	0	0	0	0
Podział zysku z przeznaczeniem na dywidendę	0	0	0	0	-23	0	0	-23	-132	-155
Nabycie od akcjonariuszy niekontrolujących	0	0	-1 069	0	0	0	-2 250	-3 319	-1 581	-4 900
Podwyższenie kapitałów	24 058	0	35 934	0	0	0	0	59 992	0	59 992
Podwyższenie / obniżenie kapitałów w jednostce zależnej	0	0	0	0	0	0	1 257	1 257	-12 760	-11 503
Objęcie kontroli nad jednostkami zależnymi	0	0	2 605	0	3 801	0	4 138	10 544	37 888	48 432
Utrata kontroli nad jednostkami zależnymi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Odkup akcji własnych	0	1 847	-530	0	0	0	0	1 317	0	1 317
Pozostałe	0	0	977	0	-3 289	0	-131	-2 443	-310	-2 753
Kapitał na koniec okresu	354 097	-2 133	213 675	48 882	-15 270	-33 003	74 055	640 303	92 410	732 713

* szczegóły przedstawiono w nocie nr 2.8

Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitale własnym należy analizować łącznie z notami do skonsolidowanego sprawozdania finansowego, które stanowią integralną część skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Nota	Rok zakończony 31 grudnia 2016	Rok zakończony 31 grudnia 2015 dane przekształcone*
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej		
Zysk (strata) netto	26 227	-40 511
Korekty razem:	1 776 326	-644 022
Amortyzacja 11	55 380	42 991
Odsetki	-14 121	-31 846
Dywidendy otrzymane 6	-1 286	-1 874
Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej	-133 104	2 605
Zmiana stanu należności od innych banków	124 513	-467 469
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	63 444	-41 003
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	-673 526	260 024
Zmiana należności z tytułu leasingu finansowego	19 738	6 737
Zmiana stanu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	-319 937	669 165
Zmiana stanu zapasów	6 044	688
Zmiana stanu aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	151	5 977
Zmiana stanu innych aktywów	-3 027	12 143
Zmiana stanu zobowiązań wobec Banku Centralnego	-5	-2
Zmiana stanu zobowiązań wobec innych banków	2 070 245	-972 225
Zmiana stanu pochodnych instrumentów finansowych	-2 263	-3 144
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	547 504	-125 273
Zmiana stanu pozostałych zobowiązań	48 925	-5 206
Zmiana stanu rezerw	-1 080	-2 194
Zapłacony podatek dochodowy	-18 754	-2 245
Bieżący i odroczone podatek dochodowy ujęty w wyniku finansowym 14	-9 525	2 873
Zyski (straty) jednostek podporządkowanych ujęte w wyniku finansowym	0	600
Inne korekty 46	17 010	4 656
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	1 802 553	-684 533
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej		
Wpływy	271 956	177 542
Zbycie udziałów lub akcji w jednostkach zależnych	47 730	13 806
Likwidacja podmiotów zależnych	26 892	373
Zbycie aktywów finansowych	147 991	83 654
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych, nieruchomości inwestycyjnych oraz wartości niematerialnych	7 840	5 567
Dywidendy otrzymane 6	1 286	1 874
Odsetki otrzymane	40 217	62 221
Inne wpływy inwestycyjne	0	10 047
Wydatki	1 308 957	285 345
Nabycie udziałów lub akcji w jednostkach zależnych	3	204 236
Nabycie aktywów finansowych	1 216 107	0
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych, nieruchomości inwestycyjnych oraz wartości niematerialnych	92 847	81 109
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	-1 037 001	-107 803

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych należy analizować łącznie z notami do skonsolidowanego sprawozdania finansowego, które stanowią integralną część skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

cd. Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej

Wpływy		2 216 667	2 134 665
Emisja dłużnych papierów wartościowych		2 103 373	2 073 206
Wpływy z emisji akcji i dopłat do kapitału		113 294	60 143
Sprzedaż akcji własnych		0	1 316
Wydatki		2 575 460	1 123 759
Płatności z tytułu kosztów emisji akcji		1 266	1 897
Płatności zobowiązań z tytułu umów leasingu finansowego		24	490
Splata dłużnych papierów wartościowych	39	2 574 170	1 016 490
Splata długoterminowych kredytów i pożyczek		0	102 889
Inne wydatki finansowe		0	1 993
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		-358 793	1 010 906
Przepływy pieniężne netto, razem		406 759	218 570
Bilansowa zmiana stanu środków pieniężnych, w tym	46	406 759	218 570
- zmiana stanu środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych		1 766	4 715
Środki pieniężne na początek okresu	46	1 570 335	1 351 765
Środki pieniężne na koniec okresu	46	1 977 094	1 570 335
- środki o ograniczonej możliwości dysponowania		0	0

* szczegóły przedstawiono w nocie nr 2.8

Zasady (polityka) rachunkowości oraz dodatkowe noty objaśniające

1. Informacje o Banku i Grupie Kapitałowej

1.1. Bank

Jednostką dominującą w Grupie Kapitałowej Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. („Grupa Kapitałowa”) jest Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. („BPS S.A.”, „Bank”, „jednostka dominująca”).

Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. został utworzony na podstawie decyzji Prezesa Narodowego Banku Polskiego nr 65 z dnia 22 października 1991 roku. Pierwotnie działał pod firmą Gospodarczy Bank Południowo-Zachodni S.A. („GBPZ S.A.”) z siedzibą we Wrocławiu. Na podstawie uchwały nr 12/2001 Walnego Zgromadzenia GBPZ S.A. podjętej w dniu 16 maja 2001 roku, firmę zmieniono na Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. Zmiana firmy na Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. została zarejestrowana w KRS w dniu 27 marca 2002 roku. Siedziba Banku mieści się w Warszawie przy ul. Grzybowskiej 81.

Bank jest wpisany do rejestru handlowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla miasta Warszawy, XII Wydział Gospodarczy pod numerem KRS 0000069229 nadanym w dniu 10 grudnia 2001 roku.

Bankowi nadano w dniu 6 sierpnia 2002 roku numer statystyczny REGON: 930603359.

Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. jest uniwersalnym bankiem komercyjnym oferującym szeroki zakres usług w obrocie krajowym i zagranicznym, świadczonych na rzecz klientów indywidualnych oraz instytucjonalnych, w szczególności dla banków spółdzielczych, zgodnie z zakresem usług określonych w statucie Banku.

Bank sprawując funkcję banku zrzeszającego, na podstawie ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających z dnia 7 grudnia 2000 roku z późniejszymi zmianami, działa na rzecz rozwoju banków spółdzielczych zrzeszenia i prowadzi niekonkurencyjną wobec zrzeszonych banków spółdzielczych działalność.

Grupa Kapitałowa prowadzi operacje zarówno w polskich złotych jak i w walutach obcych oraz aktywnie uczestniczy w obrocie krajowym.

W 2016 roku dochód Grupy Kapitałowej, obliczony jako suma wyniku z tytułu odsetek, wyniku z tytułu prowizji i opłat, przychodów z tytułu dywidend, wyniku na aktywach i zobowiązaniach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, wyniku z pozycji wymiany, wyniku na działalności inwestycyjnej oraz pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych netto, wyniósł 541.434 tys. zł, natomiast w 2015 roku 417.858 tys. zł. Dochód ten pochodzi w całości z działalności prowadzonej na terenie Polski.

W 2016 roku stopa zwrotu z aktywów Grupy Kapitałowej, obliczona jako stosunek zysku netto do aktywów razem wyrażonych jako średnia ze stanów bilansowych na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 31 grudnia 2016 roku wyniosła 0,14 %, a w 2015 roku minus 0,23 %.

W 2016 roku Grupa Kapitałowa nie otrzymała wsparcia finansowego pochodzącego ze środków publicznych, w szczególności na podstawie ustawy z dnia 12 lutego 2009 roku o udzielaniu przez Skarb Państwa wsparcia instytucjom finansowym (Dz. U. z 2014 roku poz. 158).

Na dzień 31 grudnia 2016 roku zatrudnienie w Grupie Kapitałowej wynosiło 2.280 etatów, a na dzień 31 grudnia 2015 roku 2.421 etatów.

1.2. Skład Grupy Kapitałowej

Na dzień 31 grudnia 2016 roku w skład Grupy Kapitałowej wchodził Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. jako jednostka dominująca oraz następujące spółki zależne:

Dom Maklerski Banku BPS S.A. (DM BPS S.A.) utworzony w dniu 11 kwietnia 2008 roku. Spółka prowadzi działalność maklerską na podstawie zezwolenia z dnia 17 grudnia 2008 roku udzielonego przez Komisję Nadzoru Finansowego. W dniu 6 stycznia 2009 roku DM BPS S.A. uzyskał status członka GPW S.A. Jest także uczestnikiem systemu rekompensat prowadzonego przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.

DM BPS S.A. oferuje usługi w zakresie wykonywania zleceń na regulowanym rynku giełdowym, prowadzonym przez Giełdę Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie (rynek Catalyst, rynek NewConnect).

Jedynym akcjonariuszem jest Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. Spółka objęta kontrolą w 2008 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy Domu Maklerskiego Banku BPS S.A. wynosił 6.669 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 100,00%.

BPS Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. (BPS TFI S.A.) utworzone w dniu 15 maja 2008 roku. Spółka zajmuje się tworzeniem otwartych i zamkniętych funduszy inwestycyjnych oraz ich zarządzaniem. Spółka działa na podstawie zezwolenia z dnia 26 maja 2010 roku Komisji Nadzoru Finansowego na wykonywanie działalności określonej w art. 45 ust. 1 ustawy z dnia 27 maja 2004 roku o funduszach inwestycyjnych.

Jedynym akcjonariuszem spółki jest Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. Spółka objęta kontrolą w 2010 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy BPS TFI S.A. wynosił 7.500 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 100%.

Centrum Finansowe Banku BPS S.A. (CF BPS S.A.) utworzone w dniu 3 czerwca 2008 roku.

Przedmiotem działalności CF BPS S.A. jest restrukturyzacja i windykacja należności trudnych oraz zarządzanie wierzytelnościami funduszy sekurytyzacyjnych. Spółka świadczy usługi na rzecz Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. i Banków Spółdzielczych zrzeszonych w Banku BPS oraz innych podmiotów bankowych i pozabankowych.

Głównym akcjonariuszem jest Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. Spółka objęta kontrolą w 2008 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy Centrum Finansowego Banku BPS S.A. wynosił 8.364 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 84,24%.

BPS Leasing S.A. utworzony w dniu 8 września 2010 roku. Spółkę powołano w celu świadczenia kompleksowych usług leasingu środków trwałych dla klientów Grupy Kapitałowej Banku BPS i Banków Spółdzielczych zrzeszonych w Banku BPS.

Jedynym akcjonariuszem jest BPS Doradztwo S.A. Spółka objęta kontrolą w 2010 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy BPS Leasing S.A. wynosił 1.000 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 100%.

BPS Faktor S.A. utworzony w dniu 3 lutego 2011 roku. Spółkę powołano w celu świadczenia usług faktoringowych dla klientów Banku BPS S.A. i Banków Spółdzielczych zrzeszonych w Banku BPS. Oferta produktowa spółki obejmuje finansowanie w ramach faktoringu z regresem (niepełnego), faktoringu bez regresu (pełnego) oraz faktoringu odwrotnego (finansowanie dostaw). Dodatkowo spółka zapewnia klientom usługi monitorowania i administrowania należnościami oraz dochodzenie roszczeń.

Głównym akcjonariuszem jest BPS Doradztwo S.A. Spółka objęta kontrolą w 2011 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy BPS Faktor S.A. wynosił 1.000 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 76,00%.

BPS Doradztwo S.A. utworzona 2 lutego 2010 roku. Spółka prowadzi działalność w sferze usług doradztwa finansowego.

Jedynym akcjonariuszem jest Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. Spółka objęta kontrolą w 2010 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy BPS Doradztwo S.A. wynosił 26.352 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 100%.

IT BPS Sp. z o.o. utworzona w dniu 5 stycznia 2011 roku. Spółka jest producentem i integratorem rozwiązań informatycznych obsługujących instytucje z sektora bankowego, administruje systemami informatycznymi Banku BPS i Banków Spółdzielczych oraz nadzoruje prace i rozwój infrastruktury technicznej w całym Zrzeszeniu. Podmiot wdraża oprogramowania i aplikacje, świadczy usługi szkoleniowe i konsultingowe, buduje i integruje zarówno sieci lokalne, jak i rozległe sieci komputerowe, dostarcza i instaluje sprzęt komputerowy. Spółka opracowuje rozwiązania IT dla podmiotów z Grupy Kapitałowej Banku BPS i Banków Spółdzielczych oraz zapewnia niezbędne systemy informatyczne.

Jedynym udziałowcem jest Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. Spółka objęta kontrolą w 2011 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy IT BPS Sp. z o.o. wynosił 5.000 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 100%.

BPS Nieruchomości Sp. z o.o. utworzona w dniu 27 lipca 2011 roku jako spółka powołana do obsługi administracyjnej, zarządzania majątkiem Banku BPS S.A., podmiotów z Grupy BPS oraz innych podmiotów zewnętrznych.

Jedynym udziałowcem spółki jest Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. Spółka objęta kontrolą w 2011 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy spółki BPS Nieruchomości Sp. z o.o. wynosił 14.712 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 100%.

BPS Grzybowska 81 Sp. z o.o. utworzona w dniu 6 czerwca 2011 roku jest spółką celową, której głównym zadaniem jest świadczenie usług najmu pomieszczeń oraz wyposażenia dla Banku BPS S.A. oraz Spółek z Grupy Kapitałowej BPS.

Głównym udziałowcem spółki jest spółka BPS Nieruchomości Sp. z o.o. Spółka objęta kontrolą w 2011 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy spółki BPS Grzybowska 81 Sp. z o.o. wynosił 500 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 100%.

ABC Finanse S.A. utworzona w dniu 28 października 2010 roku. Spółka powołana w celu obrotu wierzytelnościami trudnymi.

Jedynym akcjonariuszem spółki jest BPS Doradztwo S.A. Spółka objęta kontrolą w 2014 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy Spółki wynosił 118 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 100,00%.

Veni S.A. utworzona w dniu 2 września 2014 roku. Spółka powołana w celu restrukturyzacji majątku jednego z kredytobiorców Banku.

Jedynym akcjonariuszem spółki jest Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. Spółka objęta kontrolą w 2014 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy Spółki wynosił 46.350 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 100%.

BS Leasing S.A. utworzona w dniu 31 lipca 2014 roku. Spółka powołana w celu realizacji leasingu zwrotnego nieruchomości w ramach Zrzeszenia.

Jedynym akcjonariuszem spółki jest BPS Doradztwo S.A. Spółka objęta kontrolą w 2014 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy Spółki wynosił 100 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 100%. W miesiącu wrześniu 2016 roku podjęta została uchwała w sprawie podjęcia działań zmierzających do przeprowadzenia procesu likwidacji spółki w 2017 roku.

QRS Finanse S.A. utworzona w dniu 13 lutego 2014 roku. Spółka powołana do prowadzenia holdingów finansowych.

Jedynym akcjonariuszem jest Contango 2 FIZ. Spółka objęta kontrolą w 2015 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy spółki QRS Finanse S.A. wyniósł 100 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniósł 100%.

Con-Finance Sp. z o.o. utworzona w dniu 9 sierpnia 2013 roku. Spółka powołana do prowadzenia holdingów finansowych.

Jedynym akcjonariuszem jest Contango 2 FIZ. Spółka objęta kontrolą w 2015 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy spółki Con-Finance Sp. z o.o. wyniósł 5,5 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniósł 100%.

FW Południe Sp. z o.o. utworzona w dniu 6 listopada 2009 roku. Spółka powołana do przygotowania, realizacji i bieżącej eksploatacji farm wiatrowych.

Jedynym udziałowcem jest Zielony FIZ AN. Spółka objęta kontrolą w 2015 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy spółki FW Południe Sp. z o.o. wyniósł 1.355 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku wyniósł 98,62%, na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniósł 79,48%.

BPS Inwestycje 1 Sp. z o.o. utworzona w dniu 22 maja 2015 roku. Spółka powołana do realizacji projektów budowlanych.

Jedynym udziałowcem jest BPS Rynku Nieruchomości Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych. Spółka objęta kontrolą w 2015 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy spółki BPS Inwestycje 1 Sp. z o.o. wyniósł 115 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A. w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku wyniósł 68,34%, na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniósł 58,60%.

BPS Inwestycje 2 Sp. z o.o. w likwidacji utworzona w dniu 10 listopada 2015 roku. Spółka powołana do realizacji projektów budowlanych.

Jedynym udziałowcem jest BPS Rynku Nieruchomości Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych. Spółka objęta kontrolą w 2015 roku.

W lipcu 2016 roku otwarto likwidację Spółki.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy spółki BPS Inwestycje 2 Sp. z o.o. wyniósł 110 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A. w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku wyniósł 68,34%, na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniósł 58,60%.

Uzdrowisko Iwonicz S.A. - w dniu 9 grudnia 2011 roku Grupa Kapitałowa BPS zakupiła od Ministerstwa Skarbu Państwa akcje spółki Uzdrowisko Iwonicz S.A. Spółka prowadzi działalność uzdrowiskową i sanatoryjną.

Głównym akcjonariuszem jest Fundusz Uzdrowiska Polskie FIZ AN. Spółka objęta kontrolą w 2011 roku. Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy spółki Uzdrowisko Iwonicz S.A. wyniósł 18.000 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku wyniósł 99,49%, na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniósł 99,48%.

Uzdrowisko Kamień Pomorski S.A. - w dniu 9 grudnia 2011 roku Grupa Kapitałowa BPS zakupiła od Ministerstwa Skarbu Państwa udziały spółki Uzdrowisko Kamień Pomorski Sp. z o.o. Dnia 30 marca 2012 roku Spółka Uzdrowisko Kamień Pomorski Sp. z o.o. została przekształcona w Spółkę Akcyjną. Spółka prowadzi działalność uzdrowiskową i sanatoryjną.

Głównym akcjonariuszem jest Contango 2 FIZ. Spółka objęta kontrolą w 2011 roku. Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy spółki Uzdrowisko Kamień Pomorski S.A. wynosił 22.600 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 99,69%.

Uzdrowisko Konstancin - Zdrój S.A. - w dniu 9 grudnia 2011 roku Grupa Kapitałowa BPS zakupiła od Ministerstwa Skarbu Państwa udziały spółki Uzdrowisko Konstancin - Zdrój Sp. z o.o. Dnia 30 marca 2012 roku spółka Uzdrowisko Konstancin-Zdrój Sp. z o.o. została przekształcona w Spółkę Akcyjną. Spółka prowadzi działalność uzdrowską i sanatoryjną.

Głównym akcjonariuszem jest Fundusz Uzdrowiska Polskie FIZ AN. Spółka objęta kontrolą w 2011 roku. Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy spółki Uzdrowisko Konstancin – Zdrój S.A. wynosił 18.280 tys. zł.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 99,78%.

Zakład Lecznicy „Uzdrowisko Nałęczów” S.A. - w dniu 9 grudnia 2011 roku Grupa Kapitałowa Banku BPS zakupiła od Nałęczowskiego Towarzystwa Inwestycyjnego S.A. akcje Zakładu Lecznicy „Uzdrowisko Nałęczów” S.A. Spółka prowadzi działalność uzdrowską i sanatoryjną.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy spółki Zakład Lecznicy „Uzdrowisko Nałęczów” S.A. wynosił 24.334 tys. zł.

Głównym akcjonariuszem jest Fundusz Uzdrowiska Polskie FIZ AN. Spółka objęta kontrolą w 2011 roku.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosił 89,94%, na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 89,92%.

Solar City Szczecin Sp. z o.o. – utworzona 11 grudnia 2015 roku. Spółka powołana do realizacji projektów budowlanych.

Jedynym udziałowcem jest Feniks FIZ AN. Spółka objęta kontrolą w 2016 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy spółki Solar City Szczecin Sp. z o.o. wynosił 10 tys. złotych.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosił 81,76%.

UP Nieruchomości S.A. – utworzona w dniu 25 listopada 2016 roku. Spółka prowadzi działalność w zakresie wynajmu i zarządzania nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi.

Jedynym udziałowcem jest Fundusz Uzdrowiska Polskie FIZ AN. Spółka objęta kontrolą w 2016 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Spółka nie była zarejestrowana w KRS.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosił 100%.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa Kapitałowa Banku BPS posiadała Certyfikaty Inwestycyjne (CI) Funduszy Inwestycyjnych Zamkniętych konsolidowanych metodą pełną, według poniższego zestawienia:

Quantum 2 FIZ AN - podmiot został zarejestrowany w 2010 roku.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w funduszu (posiadane Certyfikaty Inwestycyjne) na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 100%.

Polityka inwestycyjna Funduszu: Quantum 2 FIZ AN.

Fundusz aktywów niepublicznych, którego inwestycje realizowane są przede wszystkim na rynku niepublicznym i dotyczą przedsięwzięć oraz projektów znajdujących się na różnych, w tym początkowych i wczesnych etapach rozwoju.

Contango FIZ - podmiot został zarejestrowany w 2010 roku.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w funduszu (posiadane Certyfikaty Inwestycyjne) na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosił 87,42%, na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 77,88%.

Contango 2 FIZ - podmiot został zarejestrowany w 2011 roku.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w funduszu (posiadane Certyfikaty Inwestycyjne) na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 100%.

Polityka inwestycyjna Funduszy: Contango FIZ, Contango 2 FIZ.

Fundusze Contango FIZ oraz Contango 2 FIZ inwestują głównie w depozyty oraz instrumenty notowane na giełdzie, takie jak obligacje, akcje, instrumenty pochodne.

BPS 1 NS FIZ - podmiot został zarejestrowany w 2011 roku, Bank Polskiej Spółdzielczości objął 100% certyfikatów inwestycyjnych.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w funduszu (posiadane Certyfikaty Inwestycyjne) na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosił 100%, na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 96,38%.

BPS 3 NS FIZ – podmiot został zarejestrowany w 2012 roku.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w funduszu (posiadane Certyfikaty Inwestycyjne) na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosił 46,88%, na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 50%.

BPS 4 NS FIZ - podmiot został zarejestrowany w 2013 roku.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w funduszu (posiadane Certyfikaty Inwestycyjne) na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 50,94%.

Polityka inwestycyjna Funduszy: BPS 1 NS FIZ, BPS 3 NS FIZ, BPS 4 NS FIZ.

Celem funduszy jest budowanie wartości inwestycji w oparciu o rynek wierzycelności, pozyskiwanych głównie od Banków Spółdzielczych zrzeszonych w Grupie Banku BPS.

Zielony FIZ AN – podmiot został zarejestrowany w 2012 roku.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w funduszu (posiadane Certyfikaty Inwestycyjne) na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosił 98,62%, na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 79,48%.

Polityka inwestycyjna Funduszu: Zielony FIZ AN.

Fundusz aktywów niepublicznych, którego inwestycje realizowane są w obszarze odnawialnych źródeł energii (OZE). Polityka funduszu zakłada inwestycje za pośrednictwem spółek celowych działających w obszarze budowy elektrowni OZE, aż do finalnego uruchomienia produkcji i sprzedaży pracujących instalacji nabywcom końcowym.

Uzdrowiska Polskie FIZ AN - podmiot został zarejestrowany w 2011 roku.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w funduszu (posiadane Certyfikaty Inwestycyjne) na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 100%.

Polityka inwestycyjna Funduszu: Uzdrowiska Polskie FIZ AN.

Fundusz aktywów niepublicznych, którego inwestycje realizowane są w branży uzdrowiskowej.

Feniks FIZ AN – podmiot został zarejestrowany w 2012 roku.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w funduszu (posiadane Certyfikaty Inwestycyjne) na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosił 81,76%, na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 77,64%.

Polityka inwestycyjna Funduszu: Feniks FIZ AN.

Fundusz aktywów niepublicznych, którego wyłącznym przedmiotem działalności jest lokowanie środków pieniężnych zebranych w drodze niepublicznego proponowania nabycia Certyfikatów Inwestycyjnych, w określone w statucie papiery wartościowe, instrumenty rynku pieniężnego i inne prawa majątkowe.

BPS Rynku Nieruchomości FIZ AN – podmiot został zarejestrowany w 2014 roku.

Udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w funduszu (posiadane Certyfikaty Inwestycyjne) na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosił 68,34%, na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 58,60%.

Polityka inwestycyjna Funduszu - BPS Rynku Nieruchomości FIZ AN.

Fundusz aktywów niepublicznych, który posiada obligacje spółek deweloperskich i zajmuje się działaniami windykacyjno-restrukturyzacyjnymi.

1.3. Zmiany w Grupie Kapitałowej

W okresie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku w Grupie Kapitałowej Banku BPS miały miejsce następujące zmiany:

BPS Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. – we wrześniu 2016 roku zostało zarejestrowane w KRS podwyższenie kapitału o kwotę 7.000 tys. zł.

BPS Nieruchomości Sp. z o.o. – w lutym 2016 roku zostało zarejestrowane w KRS podwyższenie kapitału o kwotę 12.000 tys. zł.

Veni S.A. – we wrześniu 2016 roku dokonano konwersji obligacji objętych przez Bank BPS S.A., zamiennych na akcje Spółki Veni S.A. na kwotę 25.000 tys. zł. Na dzień 31 grudnia 2016 roku podwyższenie kapitału nie zostało zarejestrowane w KRS.

FW Południe Sp. z o.o. – zmienił się udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach i wynosił odpowiednio na dzień 31 grudnia 2016 roku 98,62%, na dzień 31 grudnia 2015 roku 79,48%. W marcu 2016 roku nastąpiło podwyższenie kapitału zakładowego Spółki o kwotę 1.000 tys. zł.

BPS Inwestycje 1 Sp. z o.o. – zmienił się udział Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A. w głosach i wynosił odpowiednio na dzień 31 grudnia 2016 roku 68,34%, na dzień 31 grudnia 2015 roku 58,60%. W lutym 2016 roku zostało zarejestrowane w KRS podwyższenie kapitału Spółki o kwotę 5 tys. zł, w lipcu 2016 roku o kwotę 10 tys. zł.

BPS Inwestycje 2 Sp. z o.o. w likwidacji – zmienił się udział Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A. w głosach i wynosił odpowiednio na dzień 31 grudnia 2016 roku 68,34%, na dzień 31 grudnia 2015 roku 58,60%. W lutym 2016 roku zostało zarejestrowane w KRS podwyższenie kapitału Spółki o kwotę 100 tys. zł, w kwietniu 2016 roku o kwotę 5 tys. zł.

Uzdrowisko Iwonicz S.A. - zmienił się udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach i wynosił odpowiednio na dzień 31 grudnia 2016 roku 99,49%, na dzień 31 grudnia 2015 roku 99,48%. Zmiana procentowego udziału Grupy Kapitałowej Banku BPS spowodowana była wykupem akcji od Ministerstwa Skarbu Państwa.

Zakład Lecznicy „Uzdrowisko Nałęczów” S.A. - zmienił się udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w głosach i wynosił odpowiednio na dzień 31 grudnia 2016 roku 89,94%, na dzień 31 grudnia 2015 roku 89,92%. Zmiana procentowego udziału Grupy Kapitałowej Banku BPS spowodowana była objęciem nowej emisji akcji.

Solar City Szczecin Sp. z o.o. – w lutym 2016 roku fundusz Feniks FIZ AN utworzył spółkę obejmując 100 udziałów za kwotę 5 tys. zł. W sierpniu 2016 roku spółka wyemitowała 100 udziałów, które objął fundusz Feniks FIZ AN za kwotę 8.345 tys. zł.

UP Nieruchomości S.A. – w grudniu 2016 roku fundusz Uzdrowiska Polskie FIZ AN utworzył spółkę obejmując 100.000 akcji za kwotę 11.000 tys. zł.

BPS 3 NS FIZ – na dzień 31 grudnia 2016 roku udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w funduszu (posiadane CI) wynosił 46,88%, na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 50%. Zmiana procentowego udziału Grupy Kapitałowej Banku BPS spowodowana była objęciem nowej emisji certyfikatów przez podmioty spoza Grupy Kapitałowej Banku BPS.

Zielony FIZ AN – na dzień 31 grudnia 2016 roku udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w funduszu (posiadane CI) wynosił 98,62%, na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 79,48%. Zmiana procentowego udziału Grupy Kapitałowej Banku BPS spowodowana była objęciem nowej emisji certyfikatów przez Grupę Kapitałową Banku BPS oraz wykupem certyfikatów przez podmioty spoza Grupy Kapitałowej Banku BPS.

Feniks FIZ AN – na dzień 31 grudnia 2016 roku udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w funduszu (posiadane CI) wynosił 81,76%, na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 77,64%. Zmiana procentowego udziału Grupy

Kapitałowej Banku BPS spowodowana była objęciem nowej emisji certyfikatów przez Grupę Kapitałową Banku BPS.

Dynamiczna Dwudziestka z Ochroną Kapitału FIZ – na dzień 31 grudnia 2016 roku udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w funduszu (posiadane CI) wynosił 0,02%, na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 100%. W 2016 roku nastąpiła utrata kontroli w podmiocie spowodowana objęciem nowej emisji certyfikatów przez podmioty spoza Grupy Kapitałowej Banku BPS.

BPS Rynku Nieruchomości FIZ AN – na dzień 31 grudnia 2016 roku udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w funduszu (posiadane CI) wynosił 68,34%, na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 58,60%. Zmiana procentowego udziału Grupy Kapitałowej Banku BPS spowodowana była objęciem nowej emisji certyfikatów przez Grupę Kapitałową Banku BPS.

Contango FIZ – na dzień 31 grudnia 2016 roku udział Grupy Kapitałowej w funduszu (posiadane CI) wynosił 87,42%, na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 77,88%. Zmiana procentowego udziału Grupy Kapitałowej Banku BPS spowodowana była wykupem certyfikatów przez podmioty spoza Grupy Kapitałowej Banku BPS.

BPS 1 NS FIZ – na dzień 31 grudnia 2016 roku udział Grupy Kapitałowej Banku BPS w funduszu (posiadane CI) wynosił 100%, na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 96,38%. Zmiana procentowego udziału Grupy Kapitałowej Banku BPS spowodowana była wykupem certyfikatów przez podmioty spoza Grupy Kapitałowej Banku BPS.

Quantum 1 FIZ AN - na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa Kapitałowa utraciła kontrolę nad funduszem Quantum 1 FIZ AN. Kontrola została utracona w wyniku likwidacji funduszu.

Quantum 7 FIZ AN - Na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa Kapitałowa utraciła kontrolę nad funduszem Quantum 7 FIZ AN. Kontrola została utracona w wyniku likwidacji funduszu.

RUT-PASZ Sp. z o.o. – w grudniu 2016 roku Grupa Kapitałowa Banku BPS utraciła kontrolę nad spółką Rut-Pasz Sp. z o.o. w wyniku sprzedaży udziałów.

1.4. Zatwierdzenie skonsolidowanego sprawozdanie finansowego

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone do publikacji przez Zarząd Banku w dniu 22 maja 2017 roku.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. za okres od dnia 1 stycznia 2015 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku zostało zatwierdzone przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. w dniu 28 czerwca 2016 roku i przekazane do publicznej wiadomości komunikatem nr 13/2016 na rynku Catalyst.

2. Opis ważniejszych zasad rachunkowości, szacunków i ocen

2.1. Podstawa sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z zasadą kosztu historycznego, z wyjątkiem aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, instrumentów pochodnych, aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu oraz aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży.

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe jest przedstawione w złotych (waluta funkcjonalna), a wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, podane są w tysiącach złotych (tys. zł).

2.2. Oświadczenie o zgodności

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z wszystkimi Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej przyjętymi przez UE. MSSF obejmują standardy i interpretacje zaakceptowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości („RMSR”) oraz Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej („KIMSF”).

2.3. Okres i zakres skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku obejmuje okres od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku i zawiera dane porównawcze:

- 1) dla pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2015 roku,
- 2) dla pozycji rachunku zysków i strat, sprawozdania z całkowitych dochodów, zestawienia zmian w kapitale własnym oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych za okres od dnia 1 stycznia 2015 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku.

2.4. Kontynuacja działalności

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności w okresie 12 miesięcy po dniu bilansowym, czyli po dniu 31 grudnia 2016 roku.

Zarząd Banku nie stwierdza na dzień podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego istnienia faktów i okoliczności, które wskazywałyby na zagrożenia dla możliwości kontynuacji działalności w okresie 12 miesięcy po dniu bilansowym na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź istotnego ograniczenia dotychczasowej działalności.

W związku z wygenerowaniem straty za 2013 rok, działając na podstawie art. 142 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku – Prawo bankowe (Dz. U. z 2016 roku, poz. 1988, z późn. zm.), Zarząd Banku przygotował program postępowania naprawczego, który w styczniu 2015 roku został zaakceptowany przez Komisję Nadzoru Finansowego. Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. zakończył drugi rok realizacji programu postępowania naprawczego opracowanego na lata 2014-2019. Bank w pełni zrealizował większość przewidzianych w programie naprawczym działań restrukturyzacyjnych. Zgodnie z planowanymi założeniami utworzony został w oparciu o art. 22b ust. 2 ustawy z dnia 7 grudnia 2000 roku o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, System Ochrony Instytucjonalnej Zrzeszenia BPS. Na dzień 31 grudnia 2016 roku uczestnikami System Ochrony Instytucjonalnej Zrzeszenia BPS jest Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. oraz 278 zrzeszonych banków spółdzielczych. Spółdzielnia Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS, której powierzono zadania jednostki zarządzającej Systemem dysponuje środkami finansowymi, zgromadzonymi w ramach funduszu zabezpieczającego i depozytu obowiązkowego, przeznaczonymi wyłącznie na interwencję zapobiegającą utracie płynności i wypłacalności.

W dniu 11 października 2016 roku Komisja Nadzoru Finansowego rozpatrzyła złożony przez Bank wniosek dotyczący wspólnego wypełniania normy LCR. KNF zezwoliła na odstąpienie od stosowania na zasadzie indywidualnej przez Bank oraz banki spółdzielcze, które podpisały umowę Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS, przepisów określonych w art. 412 oraz art. 414 Rozporządzenia CRR (w części odnoszącej się do art. 412 Rozporządzenia CRR), jak również wskazała Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. jako zobowiązany do spełniania wymogów określonych w powyższych artykułach i wymogów sprawozdawczych określonych w części szóstej Tytułu II Rozporządzenia CRR na podstawie skonsolidowanej sytuacji uczestników Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS. Zezwolenie KNF umożliwi efektywniejsze zarządzanie płynnością, przy zachowaniu niezbędnego poziomu bezpieczeństwa.

Poprawa rentowności działania Banku była realizowana głównie poprzez dokonywane zmiany organizacyjne, usprawnienie procesów sprzedaży, jak również optymalizację kosztów funkcjonowania. W obszarze zarządzania ryzykiem kredytowym działania naprawcze koncentrowały się między innymi na zmianie struktury portfela kredytowego, szczególnym nadzorze i wzmocnionym monitoringu ekspozycji kredytowych oraz zwiększeniu efektywności działań restrukturyzacyjno-windykacyjnych, czego efektem jest poprawa jakości portfela kredytowego. Głównym obszarem działań Banku było przeprowadzenie emisji akcji własnych i obligacji podporządkowanych, mających na celu poprawę adekwatności kapitałowej Banku. W 2016 roku dzięki zaangażowaniu właścicieli, tj. zrzeszonych banków spółdzielczych, nastąpiło wzmocnienie kapitałowe w postaci objętych przez nich emisji akcji własnych oraz obligacji podporządkowanych. W 2016 roku Bank BPS S.A.

wyemitował łącznie 45.251.149 sztuk akcji o wartości nominalnej 45.251 tys. zł i wartości emisyjnej 113.128 tys. zł, które zostały w 2016 roku wpisane do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, a Komisja Nadzoru Finansowego zezwoliła na zakwalifikowanie tych instrumentów do kapitału podstawowego Tier I. Dodatkowo, w listopadzie 2016 roku Bank BPS S.A. przeprowadził emisję akcji serii W i Z w ilości 17.899.041 sztuk o wartości nominalnej 17.899 tys. zł i wartości emisyjnej 44.748 tys. zł. Podwyższenie kapitału zakładowego Banku poprzez emisję akcji serii W i Z zostało zarejestrowane przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy postanowieniem o wpisie do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego wydanym w styczniu 2017 roku i opisane w nocy nr 53. W dniu 31 stycznia 2017 roku Komisja Nadzoru Finansowego zezwoliła na zakwalifikowanie ich do kapitału podstawowego Tier I. Ponadto Bank przeprowadził emisję obligacji podporządkowanych o łącznej wartości 83.900 tys. zł, skierowane do banków spółdzielczych, a środki z emisji po uzyskaniu zgody Komisji Nadzoru Finansowego zwiększyły kapitał Tier II Banku.

W trakcie inspekcji problemowej w zakresie ryzyka płynności oraz adekwatności kapitałowej prowadzonej w Banku przez KNF w listopadzie 2015 roku wskazano, że Bank powinien wyłączyć z kapitałów Tier II obligacje podporządkowane serii BPS1122 o wartości 85.200 tys. zł, których warunki emisji zostały ocenione jako niezgodne z wymogami określonymi w art. 63 lit. h) Rozporządzenia 575/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych. W celu rozstrzygnięcia tej kwestii w dniu 5 lutego 2016 roku oraz ponownie w dniu 29 grudnia 2016 roku Bank przesłał do Europejskiego Nadzoru Bankowego pytanie w sprawie spełniania przez obligacje serii BPS1122 warunków określonych w art. 63 lit. h) Rozporządzenia CRR. Do dnia sporządzenia sprawozdania finansowego za rok 2016, Bank nie uzyskał z Europejskiego Nadzoru Bankowego odpowiedzi w tej sprawie. W przypadku niekorzystnej dla Banku interpretacji Europejskiego Nadzoru Bankowego uniemożliwiającej zaliczanie obligacji podporządkowanych serii BPS1122 do kapitału Tier II, na dzień 31 grudnia 2016 roku łączny współczynnik kapitałowy Grupy Kapitałowej wyniósłby 9,3%, a współczynnik kapitału podstawowego Tier I ukształtowałby się na poziomie 6,2%. W przypadku ewentualnego wyłączenia obligacji podporządkowanych serii BPS1122 z kapitałów Tier II, Grupa Kapitałowa na dzień 31 grudnia 2016 roku spełniłaby wymóg określony w art. 92 ust. 1 lit. c) Rozporządzenia 575/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady, tj. wymóg określony dla łącznego współczynnika kapitałowego na poziomie 9,3%.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku łączny współczynnik kapitałowy Grupy Kapitałowej wyniósł 10,3%. Szczegółowa kalkulacja funduszy własnych oraz współczynnika kapitałowego została zaprezentowana w nocy nr 56. Grupa Kapitałowa spełniła wymogi w zakresie funduszy własnych określone w art. 92 ust. 1 Rozporządzenia 575/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych.

W okresie październik-listopad 2016 roku w Banku miała miejsce inspekcja problemowa prowadzona przez pracowników Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego. Zakres inspekcji obejmował ocenę jakości aktywów i zarządzania ryzykiem kredytowym oraz obszar zarządzania Bankiem. Szczegółowe ustalenia inspekcji zostały zaprezentowane w protokole przekazanym Bankowi w dniu 22 grudnia 2016 roku.

W dniu 27 lutego 2017 roku Bank otrzymał pismo Przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego, w którym wydane zostały zalecenia w obszarze objętym inspekcją. Dodatkowo, Bank został zobowiązany do zawiadomienia KNF o środkach, jakie zostaną podjęte w celu wdrożenia zaleceń poinspekcyjnych. Bank opracował szczegółowy harmonogram zadań związanych z realizacją zaleceń.

W trakcie 2016 roku wystąpiły przekroczenia limitów inwestycyjnych określonych w statutach funduszy inwestycyjnych. O wszystkich stwierdzonych przekroczeniach limitów Grupa Kapitałowa powiadomiła Komisję Nadzoru Finansowego. Na dzień 31 grudnia 2016 roku przekroczenie limitów nie zostało dostosowane w czterech funduszach inwestycyjnych.

Zdaniem Zarządu Banku powyżej opisane fakty i okoliczności nie stanowią zagrożenia dla możliwości kontynuacji działalności Grupy Kapitałowej w okresie 12 miesięcy po dniu bilansowym i w związku z powyższym niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w oparciu o zasadę kontynuacji działalności.

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe nie zawiera korekt wyceny aktywów, które byłyby wymagane w przypadku braku kontynuowania działalności.

2.5. Działalność zaniechana

W roku zakończonym dnia 31 grudnia 2016 oraz dnia 31 grudnia 2015 Grupa Kapitałowa nie prowadziła działalności, która została zaniechana.

2.6. Dokonywanie szacunków oraz profesjonalny osąd

Przygotowanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej wymaga od kierownictwa dokonania profesjonalnego osądu, szacunków i określenia pewnych założeń, które mają wpływ na przedstawiane wartości przychodów, kosztów, aktywów i zobowiązań oraz ujawnień dotyczących zobowiązań warunkowych na dzień bilansowy. Mimo, że szacunki te opierają się na najlepszej wiedzy dotyczącej warunków bieżących i działań, które Grupa Kapitałowa podejmie, rzeczywiste rezultaty mogą się od tych szacunków różnić.

Poniżej wymieniono obszary, w których profesjonalny osąd oraz szacunki księgowe przy stosowaniu zasad (polityki) rachunkowości miały największy wpływ na kwoty przedstawione w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Wartość godziwa instrumentów finansowych

W przypadkach, w których nie jest możliwe ustalenie wartości godziwej ujmowanych w bilansie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych na podstawie aktywnych rynków, określa się ją za pomocą technik wyceny. Dane wejściowe uzyskuje się tam, gdzie jest to możliwe, z możliwych do zaobserwowania rynków, jednak tam gdzie nie można tego dokonać, przy ustalaniu wartości godziwej konieczne jest stosowanie profesjonalnego osądu w zakresie dotyczącym ryzyka płynności, ryzyka kredytowego i zmienności. Zmiany założeń dotyczących tych czynników mogą mieć wpływ na wykazywaną wartość godziwą instrumentów finansowych.

Szczegółowy opis wartości godziwej aktywów finansowych przedstawiono w notach nr 2.10.4., 43 i 44.

Utrata wartości aktywów finansowych

Na każdy dzień bilansowy Grupa Kapitałowa ocenia czy wystąpiły obiektywne przesłanki wskazujące na utratę wartości składnika grupy aktywów finansowych. Poprzez przesłanki utraty wartości rozumie się zdarzenia lub grupy zdarzeń, które miały miejsce po dacie początkowego ujęcia składnika aktywów lub grupy aktywów, a które wskazują, iż mogło nastąpić obniżenie przyszłych oczekiwanych przepływów pieniężnych ze składnika aktywów lub grupy aktywów. W momencie rozpoznania przesłanek utraty wartości dokonuje się oszacowania odpisów z tytułu utraty wartości.

Jeżeli Grupa Kapitałowa identyfikuje obiektywne dowody na to, że nastąpiła utrata wartości składnika aktywów klasyfikowanych do kategorii dostępne do sprzedaży, to skumulowane straty ujęte dotychczas bezpośrednio w kapitale własnym są wyksięgowywane i ujmowane bezpośrednio w rachunku zysków i strat, mimo że ten składnik aktywów nie został wyłączony ze sprawozdania z sytuacji finansowej.

W przypadku instrumentu kapitałowego kwalifikowanego, jako dostępny do sprzedaży, odpisy z tytułu utraty wartości nie podlegają odwróceniu. W przypadku instrumentu dłużnego wycenianego według wartości godziwej, w momencie zaprzestania identyfikowania przesłanek wskazujących na utratę wartości, kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Szczegółowy opis oceny utraty wartości aktywów finansowych przedstawiono w notce nr 2.10.5., natomiast opis praktyk w zakresie „forbearance” przedstawiono w notce nr 55.1.

Utrata wartości aktywów trwałych

Na każdy dzień bilansowy Grupa Kapitałowa ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości składnika aktywów trwałych. W przypadku zidentyfikowania takiej przesłanki, Grupa Kapitałowa dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej, tj. wartości użytkowej lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży składnika aktywów trwałych, w zależności od tego, która z nich jest wyższa.

Oszacowanie wartości użytkowej składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne) wiąże się, między innymi, z przyjęciem założeń w zakresie szacunków co do kwot, terminów przyszłych

przepływów pieniężnych, które Grupa Kapitałowa może uzyskać z tytułu danego składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne) oraz innych czynników. Przyjęcie odmiennych założeń wyceny mogłoby mieć wpływ na wartość bilansową niektórych składników aktywów trwałych. Szacując wartość godziwą pomniejszoną o koszty sprzedaży Grupa Kapitałowa opiera się na dostępnych danych rynkowych na ten temat lub wycenach sporządzonych przez niezależnych rzeczoznawców.

Rezerwa na świadczenia pracownicze

Rezerwa na świadczenia pracownicze obejmuje rezerwę na odprawy emerytalne i rentowe, które wyliczane są metodą aktuarialną, jako wartość bieżąca przyszłych zobowiązań Grupy Kapitałowej wobec pracowników według stanu zatrudnienia i płac na dzień aktualizacji. Wyliczenie rezerw jest oparte na szeregu założeniach, między innymi co do stóp dyskontowych, prognozowanych podwyżek wynagrodzenia, rotacji pracowników, wskaźnika umieralności i innych. Wszystkie założenia są weryfikowane na każdy dzień bilansowy.

Więcej informacji na temat przyjętych założeń przedstawiono w notcie nr 41.

Składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego

Grupa Kapitałowa rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie to stałoby się nieuzasadnione.

Więcej informacji na temat podatku odroczonego przedstawiono w notcie nr 14.

Okresy użytkowania rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych

Szacując długość okresu użytkowania poszczególnych rodzajów rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych uwzględniane są między innymi:

- 1) dotychczasowe przeciętne okresy użytkowania, odzwierciedlające tempo zużycia fizycznego lub intensywność wykorzystania,
- 2) utratę przydatności z przyczyn technologicznych,
- 3) okres sprawowania kontroli nad składnikiem aktywów oraz prawne i inne ograniczenia okresu użytkowania,
- 4) zależność okresu użytkowania składników aktywów od okresu użytkowania innych aktywów,
- 5) inne okoliczności mające wpływ na okres użytkowania tego rodzaju aktywów.

W przypadku, gdy okres korzystania ze składnika aktywów wynika z tytułów umownych, okres użytkowania odpowiada okresowi wynikającemu z tych tytułów umownych. W powyższej sytuacji, jeżeli szacowany okres użytkowania jest krótszy, Grupa Kapitałowa przyjmuje szacowany okres użytkowania.

Grupa Kapitałowa corocznie dokonuje weryfikacji przyjętych okresów użyteczności na podstawie bieżących szacunków.

Klasyfikacja umów leasingowych

Grupa Kapitałowa dokonuje klasyfikacji leasingu, jako operacyjnego lub finansowego w oparciu o ocenę, w jakim zakresie ryzyko i korzyści z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy. Ocena ta opiera się na treści ekonomicznej każdej transakcji.

Nabyte pakiety wierzytelności

Na każdy dzień bilansowy Grupa Kapitałowa dokonuje oszacowania wartości zakupionych pakietów wierzytelności przy zastosowaniu modeli wyceny szacujących wartość bieżącą przyszłych przepływów pieniężnych dotyczących nabytych wierzytelności. Podstawowe parametry modeli wyceny, tj. wpływy z tytułu odzyskanych wierzytelności i wydatki z tytułu ponoszonych kosztów windykacji ustalane są na podstawie szacunków Grupy Kapitałowej odnośnie najbardziej prawdopodobnej wartości odzyskanych wierzytelności oraz poziomu wydatków na przeprowadzenie procesów windykacyjnych. Prognozowana wysokość, jak i momenty przyszłych przepływów pieniężnych podlegają okresowej weryfikacji i w razie potrzeby są uaktualniane. Rzeczywiste efekty windykacji mogą istotnie odbiegać od powyższych szacunków.

2.7. Zmiana szacunków

W 2016 oraz 2015 roku Grupa Kapitałowa nie dokonywała istotnych zmian wielkości szacunkowych.

2.8. Korekta błędów oraz zmiany dokonane w celu porównywalności danych skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym za rok obrotowym

Grupa Kapitałowa dokonała zmiany prezentacji zysków i strat z tytułu wierzytelności nabytych przez Grupę Kapitałową. Odsetki od wierzytelności będących przedmiotem transakcji pomiędzy podmiotami Grupy Kapitałowej prezentowane są w wyniku z tytułu odsetek natomiast odpisy z tytułu utraty wartości w pozycji wynik z tytułu utraty wartości. Zyski i straty z tytułu wierzytelności nabytych od podmiotów zewnętrznych, tj. spoza Grupy Kapitałowej, prezentowane są odpowiednio w pozostałych przychodach lub kosztach operacyjnych. W opinii Grupy Kapitałowej zmiana ta lepiej oddaje ekonomiczny charakter transakcji dotyczących skupionych wierzytelności i jednocześnie wpływa na zwiększenie przejrzystości skonsolidowanego sprawozdania finansowego. Powyższa zmiana nie miała wpływu na wartość wyniku finansowego. (korekta A)

Grupa Kapitałowa dokonała korekty błędów lat ubiegłych polegającego na błędnym oszacowaniu efektywnej stopy procentowej uwzględnianej w rozliczeniu umów leasingu finansowego. (korekta B)

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

	Rok zakończony 31 grudnia 2015 dane zatwierdzone	Wartość korekty	Korekta	Rok zakończony 31 grudnia 2015 dane przekształcone
Przychody z tytułu odsetek	475 485	6 366	A,B	481 851
Koszty z tytułu odsetek	-228 421	5 229	A	-223 192
Wynik z tytułu odsetek	247 064	11 595		258 659
Przychody z tytułu prowizji i opłat	88 151			88 151
Koszty z tytułu prowizji i opłat	-22 157			-22 157
Wynik z tytułu prowizji i opłat	65 994	0		65 994
Przychody z tytułu dywidend	1 874			1 874
Wynik na aktywach i zobowiązaniach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany	17 594			17 594
Wynik na działalności inwestycyjnej	13 964			13 964
Wynik na działalności podstawowej	346 490	11 595		358 085
Pozostałe przychody operacyjne	142 986	1 958	A	144 944
Pozostałe koszty operacyjne	-70 253	-14 918	A	-85 171
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	72 733	-12 960		59 773
Ogólne koszty administracyjne	-362 641			-362 641
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	-103 894	4 693	A	-99 201
Wynik na działalności operacyjnej	-47 312	3 328		-43 984
Udział w zyskach (stratach) jednostek podporządkowanych	600			600
Zysk (strata) brutto	-46 712	3 328		-43 384
Podatek dochodowy	3 505	-632		2 873
- bieżący podatek dochodowy	-1 784			-1 784
- odroczony podatek dochodowy	5 289	-632	B	4 657
Zysk (strata) netto	-43 207	2 696		-40 511
- przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej	-35 699	2 696	B	-33 003
- przypadający akcjonariuszom niekontrolującym	-7 508	0		-7 508
Zysk (strata) na akcję (w zł) z zysku za rok obrotowy przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej				
- podstawowy z zysku (straty) za rok obrotowy	-0,10			-0,09
- rozwodniony z zysku (straty) za rok obrotowy	-0,10			-0,09

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

	31 grudnia 2015 dane zatwierdzone	Wartość korekty	Korekta	31 grudnia 2015 dane przekształcone
Aktywa				
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 357 143			1 357 143
Należności od innych banków	943 857			943 857
Pochodne instrumenty finansowe	6 133			6 133
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	69 602			69 602
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	7 096 437			7 096 437
Należności z tytułu leasingu finansowego	272 295	11 700	B	283 995
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	4 750 478			4 750 478
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	2 513 528			2 513 528
Inwestycje w jednostki podporządkowane	0			0
Zapasy	20 540			20 540
Rzeczowe aktywa trwałe	602 775			602 775
Nieruchomości inwestycyjne	0			0
Wartości niematerialne	76 249			76 249
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	10 433			10 433
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	82 567	-2 223	B	80 344
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	4 645			4 645
Inne aktywa	76 752			76 752
Aktywa razem	17 883 434	9 477		17 892 911
Zobowiązania				
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	42			42
Zobowiązania wobec innych banków	13 633 600			13 633 600
Pochodne instrumenty finansowe	3 419			3 419
Zobowiązania wobec klientów	1 956 757			1 956 757
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 356 490			1 356 490
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	845			845
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	1 301			1 301
Pozostałe zobowiązania	187 007			187 007
Rezerwy	20 737			20 737
Zobowiązania razem	17 160 198	0		17 160 198
Kapitał własny				
Kapitał zakładowy	354 097			354 097
Akcje własne	-2 133			-2 133
Kapitał zapasowy	213 675			213 675
Kapitał z aktualizacji wyceny	48 882			48 882
Niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych	-22 051	6 781	B	-15 270
Wynik roku bieżącego	-35 699	2 696	B	-33 003
Pozostałe kapitały	74 055			74 055
Razem kapitał własny przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej	630 826	9 477		640 303
Przypadający akcjonariuszom niekontrolującym	92 410			92 410
Kapitał własny ogółem	723 236	9 477		732 713
Suma zobowiązań i kapitału własnego	17 883 434	9 477		17 892 911

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

	Rok zakończony 31 grudnia 2015 dane zatwierdzone	Wartość korekty	Korekta	Rok zakończony 31 grudnia 2015 dane przekształcone
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej				
Zysk (strata) netto	-43 207	2 696		-40 511
Korekty razem:	-641 326	-2 696		-644 022
Amortyzacja	42 991			42 991
Odsetki	-31 846			-31 846
Dywidendy otrzymane	-1 874			-1 874
Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej	2 605			2 605
Zmiana stanu należności od innych banków	-467 469			-467 469
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	-41 003			-41 003
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	260 024			260 024
Zmiana należności z tytułu leasingu finansowego	8 801	-2 064	B	6 737
Zmiana stanu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	669 165			669 165
Zmiana stanu zapasów	688			688
Zmiana stanu aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	5 977			5 977
Zmiana stanu innych aktywów	12 143			12 143
Zmiana stanu zobowiązań wobec Banku Centralnego	-2			-2
Zmiana stanu zobowiązań wobec innych banków	-972 225			-972 225
Zmiana stanu pochodnych instrumentów finansowych	-3 144			-3 144
Zmiana stanu zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	0			0
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	-125 273			-125 273
Zmiana stanu pozostałych zobowiązań	-5 206			-5 206
Zmiana stanu rezerw	-2 194			-2 194
Zapłacony podatek dochodowy	-2 245			-2 245
Bieżący i odroczony podatek dochodowy ujęty w wyniku finansowym	3 505	-632	B	2 873
Zyski (straty) jednostek podporządkowanych ujęte w wyniku finansowym	600			600
Inne korekty	4 656			4 656
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	-684 533	0		-684 533

2.9. Zasady konsolidacji

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe obejmuje sprawozdanie finansowe Banku oraz sprawozdania finansowe jednostek zależnych sporządzone na dzień 31 grudnia 2016 roku wraz z danymi porównywalnymi na dzień 31 grudnia 2015 roku.

Jednostki zależne

Jednostki zależne to wszystkie jednostki, nad którymi Grupa Kapitałowa sprawuje kontrolę. Grupa Kapitałowa sprawuje kontrolę nad jednostką wówczas, gdy posiada władzę nad tą jednostką, jest narażona lub ma prawo do zmiennych zwrotów ze swojego zaangażowania w tę jednostkę oraz ma możliwość wywierania wpływu na te zwroty poprzez sprawowanie władzy nad tą jednostką. Jednostki zależne podlegają konsolidacji w okresie od dnia objęcia nad nimi kontroli przez Grupę Kapitałową do dnia ustania kontroli.

Sprawozdania finansowe jednostek zależnych, po uwzględnieniu korekt doprowadzających do zgodności z MSR/MSSF, sporządzane są za ten sam okres sprawozdawczy, co sprawozdanie jednostki dominującej, przy wykorzystaniu spójnych zasad rachunkowości, w oparciu o jednolite zasady rachunkowości zastosowane dla transakcji i zdarzeń gospodarczych o podobnym charakterze. W celu eliminacji jakichkolwiek rozbieżności w stosowanych zasadach rachunkowości wprowadzone zostały stosowne korekty.

Wszystkie znaczące salda i transakcje pomiędzy jednostkami Grupy Kapitałowej, w tym przychody i koszty, niezrealizowane zyski oraz zyski i straty wynikające z transakcji w ramach Grupy Kapitałowej, zostały w całości wyeliminowane. Niezrealizowane straty są eliminowane, chyba że dowodzą wystąpienia utraty wartości.

Jednostki zależne podlegają konsolidacji w okresie od dnia objęcia nad nimi kontroli przez Grupę Kapitałową, a przestają być konsolidowane od dnia ustania kontroli.

Jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia

Jednostki stowarzyszone są to jednostki (w tym jednostki nie będące spółką kapitałową, jak np. spółka cywilna), na które Grupa Kapitałowa wywiera znaczący wpływ, lecz nie sprawuje kontroli nad polityką finansową i operacyjną, co zwykle towarzyszy posiadaniu od 20% do 50% ogólnej liczby głosów w organach stanowiących.

Wspólne przedsięwzięcia są to spółki handlowe lub inne jednostki, które są współkontrolowane przez jednostkę dominującą lub znaczącego inwestora i innych udziałowców lub wspólników na podstawie statutu, umowy spółki lub umowy zawartej na okres dłuższy niż rok.

Sprawozdania finansowe jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć są podstawą wyceny posiadanych przez Grupę Kapitałową udziałów według metody praw własności.

Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Grupa Kapitałowa ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości inwestycji dokonanych w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach. W przypadku istnienia takiej przesłanki, Grupa Kapitałowa dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej, tj. wartości użytkowej inwestycji lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży składnika aktywów, w zależności od tego, która z nich jest wyższa. W przypadku gdy wartość bilansowa składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną, Grupa Kapitałowa ujmuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat odpis z tytułu utraty wartości.

2.10. Podsumowanie istotnych zasad rachunkowości

2.10.1. Aktywa i zobowiązania finansowe

(i) Początkowe ujęcie

Grupa Kapitałowa ujmuje składnik aktywów lub zobowiązanie finansowe w swoim skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej wtedy i tylko wtedy, gdy staje się stroną umowy tego instrumentu.

Grupa Kapitałowa decyduje o klasyfikacji aktywa lub zobowiązania finansowego w momencie jego początkowego ujęcia.

Aktywa finansowe objęte zakresem MSR 39 Grupa Kapitałowa klasyfikuje do następujących kategorii: aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, w tym aktywa przeznaczone do obrotu, aktywa finansowe dostępne do sprzedaży, pożyczki i należności, aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności.

Zobowiązania finansowe objęte zakresem MSR 39 Grupa Kapitałowa klasyfikuje do dwóch kategorii: zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat lub pozostałe zobowiązania wyceniane według zamortyzowanego kosztu.

W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych lub zobowiązanie finansowe Grupa Kapitałowa wycenia według wartości godziwej, powiększonej, w przypadku składnika aktywów lub zobowiązania finansowego niekwalifikowanych do kategorii aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu, o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego.

Wszystkie transakcje kupna i sprzedaży składnika aktywów finansowych Grupa Kapitałowa ujmuje na dzień rozliczenia transakcji, tj. na dzień, w którym Grupa Kapitałowa zobowiązuje się zakupić lub sprzedać składnik aktywów finansowych.

(ii) Późniejsza wycena

Późniejsza wycena instrumentów finansowych zależy od ich klasyfikacji, zgodnie z opisem w punktach (iii)-(x) poniżej.

(iii) Aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Do kategorii tej zaliczane są:

- 1) pochodne instrumenty finansowe,
- 2) aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu,
- 3) aktywa i zobowiązania finansowe klasyfikowane w momencie ich początkowego ujęcia, jako wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Instrumenty pochodne to instrumenty finansowe, których wartość uzależniona jest od cen innych instrumentów finansowych lub towarów, zwanych instrumentami bazowymi.

Instrumentami bazowymi mogą być w szczególności akcje, obligacje, kurs walutowy, wysokość stopy procentowej lub wartość indeksu giełdowego.

Grupa Kapitałowa zawiera operacje na pochodnych instrumentach finansowych w szczególności: transakcjach dotyczących walut oraz transakcjach na stopę procentową.

Pochodne instrumenty finansowe Grupa Kapitałowa ujmuje w wartości godziwej. Instrumenty pochodne posiadające na dzień wyceny dodatnią wartość godziwą Grupa Kapitałowa wykazuje w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako aktywa, zaś instrumenty posiadające ujemną wartość z wyceny jako zobowiązania. Zmiany wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych Grupa Kapitałowa wykazuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany”.

Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu, to instrumenty finansowe nabyte w celu odsprzedaży w krótkim czasie, inne niż pochodne instrumenty finansowe.

Aktywa i zobowiązania finansowe klasyfikowane są przez Grupę Kapitałową w momencie ich początkowego ujęcia jako wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, ujmuje się po spełnieniu następujących kryteriów:

- 1) wyznaczony składnik aktywów lub zobowiązań finansowych jest instrumentem łącznym zawierającym jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych kwalifikujących się do odrębnego ich ujmowania, przy czym wbudowany instrument pochodny nie może zmieniać znacząco przepływów pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej lub wydzielenie instrumentu pochodnego jest zabronione,
- 2) zastosowanie takiej kwalifikacji aktywa lub zobowiązania eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność w zakresie wyceny lub ujmowania (tzw. niedopasowanie księgowe na skutek innego sposobu wyceny aktywów lub zobowiązań lub odmiennego ujmowania związanych z nimi zysków lub strat),
- 3) grupa aktywów lub zobowiązań finansowych lub obu tych kategorii jest odpowiednio zarządzana, a jej wyniki oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowanymi zasadami zarządzania ryzykiem lub strategią inwestycyjną Grupy Kapitałowej.

Zyski i straty wynikające ze zmian wartości godziwej tych instrumentów na dzień bilansowy Grupa Kapitałowa wykazuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany”. Uzyskane odsetki oraz poniesione koszty wykazywane są odpowiednio w przychodach i kosztach odsetkowych, zgodnie z warunkami kontraktu, a przychody z tytułu dywidend Grupa Kapitałowa ujmuje w przychodach z tytułu dywidend w momencie ustalenia praw do ich otrzymania.

(iv) Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności to aktywa finansowe notowane na aktywnym rynku o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach i ustalonym terminie zapadalności, które Grupa Kapitałowa zamierza i jest w stanie utrzymać do terminu zapadalności, inne niż:

- 1) wyznaczone przez Grupę Kapitałową jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat,
- 2) wyznaczone przez Grupę Kapitałową jako dostępne do sprzedaży, oraz
- 3) spełniające definicję pożyczek i należności.

Po początkowym ujęciu aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności Grupa Kapitałowa wycenia według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej z uwzględnieniem odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości. Metoda zamortyzowanego kosztu wykorzystuje efektywną stopę procentową, która dyskontuje przewidywane przyszłe przepływy pieniężne przez oczekiwany okres życia składnika aktywów finansowych do wartości bilansowej netto składnika aktywów finansowych. Wyliczenie obejmuje wszelkie płacone i otrzymywane przez strony umowy prowizje, koszty transakcji oraz wszelkie inne premie lub dyskonta stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej.

Rozliczenie metodą zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej Grupa Kapitałowa ujmuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w przychodach i kosztach odsetkowych. Straty z tytułu utraty wartości Grupa Kapitałowa ujmuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe”.

(v) Pożyczki i należności

Do kategorii pożyczek i należności zalicza się aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, z ustalonymi lub możliwymi do określenia płatnościami, które nie są kwotowane na aktywnym rynku, inne niż:

- 1) aktywa finansowe, które Grupa Kapitałowa zamierza sprzedać natychmiast lub w bliskim terminie, które kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu i te, które przy początkowym ujęciu zostały wyznaczone jako wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat,
- 2) aktywa finansowe wyznaczone przez Grupę Kapitałową przy początkowym ujęciu jako dostępne do sprzedaży, lub
- 3) aktywa finansowe, których posiadacz może nie odzyskać zasadniczo pełnej kwoty inwestycji początkowej z innego powodu niż pogorszenie obsługi kredytu, które kwalifikuje się jako dostępne do sprzedaży.

Po początkowym ujęciu pożyczki i należności Grupa Kapitałowa wycenia według metody zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej, z uwzględnieniem odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości. Zamortyzowany koszt jest obliczany przy uwzględnieniu dyskonta lub premii oraz prowizji, opłat i kosztów transakcji, które stanowią integralną część efektywnej stopy procentowej. Naliczone odsetki wraz z prowizjami netto (prowizje otrzymane, pomniejszone o prowizje zapłacone) rozliczany w czasie według efektywnej stopy procentowej Grupa Kapitałowa ujmuje w przychodach odsetkowych, prowizje rozliczane liniowo lub rozpoznawane jednorazowo, Grupa Kapitałowa zalicza do przychodów prowizyjnych.

Należności z tytułu kredytów preferencyjnych, w przypadku których część należnych Bankowi odsetek pokrywana jest przez Skarb Państwa (dopłaty do oprocentowania realizowane są np. przez Bank Gospodarstwa Krajowego lub Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa) rozpoznawane są w momencie udzielenia kredytu w wysokości wypłaconych środków, a należności od BGK lub ARiMR są ujmowane w momencie wymagalności części odsetkowej raty, po spełnieniu przez kredytobiorcę warunku zapłaty części kapitałowej rat. Przychody odsetkowe z tytułu powyższych kredytów otrzymywane od klientów oraz w części dotyczącej należnych dopłat prezentowane są łącznie jako przychody odsetkowe od kredytów.

Pakiety wierzytelności zakupionych do windykacji na własny rachunek zostały zaklasyfikowane przez Grupę Kapitałową do kategorii pożyczek i należności.

Należności z tytułu faktoringu z regresem i bez regresu są klasyfikowane przez Grupę Kapitałową do kredytów i pożyczek udzielonych klientom i wyceniane według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu efektywnej

stopy procentowej. Przychody z tytułu prowizji powstają w wyniku świadczenia usług faktoringowych oferowanych przez Grupę Kapitałową i obejmują prowizje za przyznanie lub zwiększenie limitu faktoringowego, prowizje od wykupionych wierzytelności, odsetki w formie dyskonta od sfinansowanych wierzytelności oraz pozostałe opłaty i prowizje.

Zarówno w umowach faktoringu z regresem jak i bez regresu prowizje są wyodrębnionym elementem opłat klienta. Prowizje za przyznanie lub zwiększenie limitu faktoringowego są rozliczane w czasie proporcjonalnie do czasu funkcjonowania limitu. Prowizje od wykupionych wierzytelności oraz odsetki w formie dyskonta od sfinansowanych wierzytelności są ujmowane w sprawozdaniu z zysków i strat z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej oraz terminu wymagalności faktur. Pozostałe prowizje i opłaty faktoringowe są rozpoznawane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w momencie wykonania usługi.

(vi) Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są to aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, które zostały zaklasyfikowane jako dostępne do sprzedaży lub niebędące:

- 1) aktywami finansowymi wycenianymi do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat,
- 2) aktywami finansowymi utrzymywanymi do terminu zapadalności,
- 3) pożyczkami i należnościami.

Po początkowym ujęciu aktywa finansowe dostępne do sprzedaży Grupa Kapitałowa wycenia w wartości godziwej, a zyski i straty z tytułu zmiany wartości godziwej w stosunku do wyceny według zamortyzowanego kosztu odnosi na skonsolidowany kapitał z aktualizacji wyceny. Pozycja dotycząca kapitału z aktualizacji wyceny podlega rozliczeniu do rachunku zysków i strat w momencie sprzedaży składnika aktywów bądź wystąpienia utraty jego wartości. W przypadku wystąpienia utraty wartości wskazanego składnika aktywów, zaklasyfikowanego do portfela dostępnego do sprzedaży, wcześniej ujęte zwiększenia wartości z przeszacowania do wartości godziwej pomniejszają „Kapitał z aktualizacji wyceny”. Jeżeli kwota uprzednio ujętych zwyżek jest niewystarczająca na pokrycie utraty wartości, różnicę Grupa Kapitałowa odnosi do skonsolidowanego rachunku zysków i strat.

W przypadku instrumentów dłużnych przychody odsetkowe oraz dyskonto lub premia rozliczane w czasie z zastosowaniem metody zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej Grupa Kapitałowa ujmuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Przychody z tytułu odsetek”.

Jeśli nie można ustalić wartości godziwej instrumentów kapitałowych, to wówczas aktywa te Grupa Kapitałowa ujmuje według kosztu nabycia z uwzględnieniem utraty wartości. Odpisy z tytułu utraty wartości Grupa Kapitałowa rozpoznaje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe”.

(vii) Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu

Zobowiązania finansowe inne niż wycenianie w wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszone do skonsolidowanego rachunku zysków i strat Grupa Kapitałowa wycenia według metody zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej. Zobowiązania płatne na żądanie Grupa Kapitałowa wycenia według kwoty wymaganej zapłaty.

(viii) Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

Instrumenty dłużne wyemitowane przez Grupę Kapitałową są wykazywane jako zobowiązania i wyceniane według metody zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej. Koszty z tytułu odsetek oraz prowizji i opłat rozliczanych z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej, Grupa Kapitałowa zalicza w skonsolidowanym rachunku zysków i strat do kosztów odsetkowych.

(ix) Gwarancje finansowe

Gwarancje finansowe to takie umowy, które zobowiązują Grupę Kapitałową, jako ich wystawcę, do dokonania określonych płatności rekompensujących posiadaczowi stratę, jaką poniesie z powodu niedokonania przez określonego dłużnika płatności w przypadającym terminie zgodnie z warunkami instrumentu dłużnego. Umowy gwarancji finansowych w momencie ich początkowego ujęcia Grupa Kapitałowa wycenia w wartości godziwej

skorygowanej o koszty transakcji, które można bezpośrednio przyporządkować czynności wystawienia gwarancji. W terminie późniejszym zobowiązania te Grupa Kapitałowa ujmuje według wyższej z dwóch wartości: najlepszego szacunku wydatków koniecznych do uregulowania bieżących zobowiązań na dzień bilansowy oraz wartości ujętej pierwotnie pomniejszonej o odpisy amortyzacyjne.

(x) Przekwalifikowanie aktywów finansowych

Grupa Kapitałowa może przekwalifikować niebędący instrumentem pochodnym składnik aktywów z portfela przeznaczanego do obrotu do kategorii pożyczek i należności, jeżeli nie jest już dłużej utrzymywany w celu sprzedaży lub odkupienia w niedalekiej przyszłości. Aby składnik aktywów finansowych mógł być przekwalifikowany, musi spełniać warunki wynikające z definicji pożyczek i należności (jeżeli nie było to wymagane do klasyfikacji jako przeznaczone do obrotu przy początkowym ujęciu) i Grupa Kapitałowa musi mieć intencję i możliwość utrzymywania składnika aktywów finansowych w dającej się przewidzieć przyszłości lub do upływu terminu zapadalności.

Przekwalifikowane aktywa finansowe Grupa Kapitałowa ujmuje w wartości godziwej na moment reklasyfikacji. W przypadku przekwalifikowania z portfela przeznaczanego do obrotu, wszelkie zyski i straty ujęte już w wyniku finansowym, nie ulegają odwróceniu. Wartość godziwa składnika aktywów w momencie przekwalifikowania staje się nowym zamortyzowanym kosztem.

W przypadku aktywów finansowych przekwalifikowanych z portfela dostępnego do sprzedaży do portfela utrzymywanego do terminu zapadalności lub do portfela pożyczek i należności, wszelkie zyski i straty związane z takim składnikiem aktywów, które poprzednio odniesiono na kapitał własny, Grupa Kapitałowa ujmuje w następujący sposób: zyski lub straty ujęte w kapitale z aktualizacji wyceny do dnia przekwalifikowania amortyzuje się i ujmuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat przez okres pozostały do terminu zapadalności przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej.

Grupa Kapitałowa nie dokonuje reklasyfikacji żadnych instrumentów finansowych do kategorii wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat po ich początkowym ujęciu.

2.10.2. Wyłączenie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych

(i) Aktywa finansowe

Grupa Kapitałowa wyłącza składnik aktywów finansowych (lub część składnika aktywów finansowych, lub część grupy podobnych aktywów finansowych) ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy:

- 1) wygasły prawa do przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych,
- 2) Grupa Kapitałowa przeniosła prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów lub zobowiązała się do przekazania otrzymanych środków pieniężnych bez zbędnej zwłoki stronie trzeciej na zasadzie pośredniczenia w transakcji i albo (a) przeniosła zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane ze składnikiem aktywów, lub (b) nie przeniosła ani nie zachowała zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów, ale przeniosła kontrolę nad składnikiem aktywów finansowych.

W przypadku, gdy Grupa Kapitałowa przeniosła swoje prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów lub zobowiązała się do pośredniczenia w transakcji ale nie przeniosła ani nie zachowała zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów, ani też powyższe przeniesienie nie spowodowało przeniesienia kontroli nad składnikiem aktywów, wówczas nowy składnik aktywów jest ujmowany w stopniu, w jakim Grupa Kapitałowa utrzymuje zaangażowanie w składnik aktywów.

Zaangażowanie w składnik aktywów, które przyjmuje formę gwarancji, jest wyceniane według niższej z dwóch wartości: pierwotnej wartości bilansowej składnika aktywów oraz maksymalnej kwoty, którą Grupa Kapitałowa może być zobowiązana zapłacić za ten składnik aktywów.

W przypadku, gdy zaangażowanie Grupy Kapitałowej ma formę wystawionej i/lub zakupionej opcji (w tym opcji rozliczanych w środkach pieniężnych lub o podobnych cechach) na przenoszony składnik aktywów finansowych, zakres zaangażowania Grupy Kapitałowej w składnik aktywów finansowych stanowi wartość przeniesionego składnika aktywów, który Grupa Kapitałowa może odkupić, za wyjątkiem przypadku, w którym

wystawiono opcję sprzedaży (w tym opcję rozliczaną w środkach pieniężnych lub o podobnych cechach) na składnik aktywów finansowych wyceniany w wartości godziwej. Zaangażowanie Grupy Kapitałowej jest wówczas ograniczone do niższej z dwóch wartości: wartości godziwej przeniesionego składnika aktywów oraz ceny wykonania opcji.

(ii) Zobowiązania finansowe

Grupa Kapitałowa wyłącza ze swojego skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej zobowiązanie finansowe, kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

Zastąpienie dotychczasowego instrumentu dłużnego przez instrument o zasadniczo różnych warunkach dokonywane pomiędzy tymi samymi podmiotami Grupa Kapitałowa ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego zobowiązania finansowego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Podobnie znaczące modyfikacje warunków umowy dotyczącej istniejącego zobowiązania finansowego Grupa Kapitałowa ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Powstającą z tytułu zamiany różnicę odnoszącą się do wartości bilansowych Grupa Kapitałowa wykazuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

2.10.3. Transakcje repo, reverse repo i pożyczek papierów wartościowych

Transakcje repo i reverse-repo oraz transakcje sell-buy-back, buy-sell-back są operacjami sprzedaży lub kupna papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu lub odsprzedaży w umownym terminie po określonej cenie.

Papiery wartościowe sprzedane z przyrzeczeniem odkupu w określonym momencie w przyszłości (repo i sell-buy-back) nie są wyłączone z skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej, gdyż Grupa Kapitałowa zachowuje zasadniczo całe ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych. Otrzymane środki pieniężne Grupa Kapitałowa ujmuje w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej łącznie z odpowiadającym zobowiązaniem ich zwrotu, włączając w to narosłe odsetki w pozycji „Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu”, co odzwierciedla ekonomiczną treść transakcji jako pożyczki dla Grupy Kapitałowej. Różnicę pomiędzy ceną sprzedaży a odkupu, Grupa Kapitałowa traktuje jako koszty odsetkowe i nalicza je w okresie obowiązywania umowy przy wykorzystaniu metody efektywnej stopy procentowej.

Papiery wartościowe zakupione z przyrzeczeniem odsprzedaży w określonym momencie w przyszłości (reverse-repo i buy-sell-back) nie są ujmowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej do momentu sprzedaży stronie trzeciej. Zobowiązanie zwrotu papierów wartościowych Grupa Kapitałowa ujmuje jako sprzedaż zobowiązań handlowych i wycenia w wartości godziwej, a zyski i straty ujmuje w „Wyniku na aktywach i zobowiązaniach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany”. Zapłacone środki pieniężne Grupa Kapitałowa wyłącza i należność, łącznie z narosłymi odsetkami, ujmuje w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej, odzwierciedlając ekonomiczną treść transakcji jako pożyczki dla Grupy Kapitałowej w pozycji „Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu”. Różnica pomiędzy ceną zakupu i odsprzedaży jest traktowana jako przychód odsetkowy i narasta w okresie obowiązywania umowy przy wykorzystaniu metody efektywnej stopy procentowej.

2.10.4. Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość godziwa to cena, która jest możliwa do uzyskania przy sprzedaży składnika aktywów lub za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach między uczestnikami rynku na dzień wyceny.

Wartość godziwa instrumentów finansowych notowanych na aktywnym rynku finansowym jest ustalana poprzez odniesienie do bieżącej ceny kupna, dla składnika aktywów, lub bieżącej ceny sprzedaży, dla zaciągniętego zobowiązania.

Wartość godziwa instrumentów finansowych, dla których nie istnieje aktywny rynek jest ustalana przy zastosowaniu różnych technik wyceny. Techniki te mogą odnosić się do ostatnich transakcji zawieranych na

warunkach rynkowych, bieżących cen rynkowych innych podobnych instrumentów, analizy zdyskontowanych przepływów pieniężnych lub innych modeli wyceny.

W oparciu o stosowane metody ustalania wartości godziwej, poszczególne składniki aktywów i zobowiązań finansowych klasyfikuje się do następujących kategorii:

- 1) Poziom I: aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane bezpośrednio w oparciu o ceny kwotowane na aktywnym rynku lub techniki wyceny bazujące tylko i wyłącznie o informacje rynkowe,
- 2) Poziom II: aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o techniki wyceny bazujące na założeniach wykorzystujących informacje pochodzące z aktywnego rynku lub obserwacje rynkowe,
- 3) Poziom III: aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o powszechnie stosowane przez uczestników rynku techniki wyceny, których założenia nie bazują na informacji pochodzącej z aktywnego rynku.

2.10.5. Utrata wartości aktywów finansowych

Na każdy dzień bilansowy Grupa Kapitałowa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. Składnik aktywów finansowych lub grupa aktywów finansowych utraciły wartość, a strata z tytułu utraty wartości została poniesiona wtedy i tylko wtedy, gdy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów („zdarzenie powodujące stratę”), a zdarzenie (lub zdarzenia) powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe. Do obiektywnych przesłanek utraty wartości należą np. znaczące trudności finansowe dłużnika, niespłacenie lub zaleganie ze spłacaniem odsetek lub kapitału, wysokie prawdopodobieństwo upadłości lub innej reorganizacji finansowej dłużnika, obserwowane dane wskazujące na możliwy do zmierzenia spadek oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych.

(i) Należności od innych banków oraz kredyty i pożyczki udzielone klientom

W przypadku należności od innych banków oraz kredytów i pożyczek udzielonych klientom wycenianych według zamortyzowanego kosztu, w pierwszej kolejności Grupa Kapitałowa rozważa, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości pojedynczych składników aktywów finansowych, które są indywidualnie istotne, a także łącznie w przypadku aktywów finansowych, które nie są indywidualnie istotne. W przypadku stwierdzenia, że nie istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości indywidualnie ocenianego składnika aktywów finansowych, niezależnie od tego, czy jest on istotny, czy też nie, składnik ten jest włączany do grupy aktywów finansowych o podobnej charakterystyce ryzyka kredytowego i łącznie oceniany pod względem utraty wartości. Aktywa oceniane indywidualnie pod względem utraty wartości, w przypadku których Grupa Kapitałowa dokonuje odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości lub postanawia taki odpis dalej ujmować, nie są uwzględniane w łącznej ocenie utraty wartości.

Jeżeli istnieją przesłanki, że została poniesiona strata z tytułu utraty wartości, to kwota odpisu aktualizującego równa się różnicy pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów, a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem przyszłych strat kredytowych). Wartość bilansowa składnika aktywów zostaje zmniejszona przez odpis aktualizujący, a kwota odpisu obciąża skonsolidowany rachunek zysków i strat. W przypadku aktywów finansowych, dla których dokonano odpisu z tytułu utraty wartości, przychody odsetkowe są ujmowane przy zastosowaniu stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów oszacowania straty z tytułu utraty wartości. Jeżeli w następnym okresie wysokość straty z tytułu utraty wartości zmniejszy się na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wystąpieniu utraty wartości (np. poprawy oceny zdolności kredytowej dłużnika), wówczas uprzednio dokonany odpis z tytułu utraty wartości jest odwracany poprzez dokonanie odpowiedniej korekty odpisów aktualizacyjnych. Kwota dokonanego odwrócenia wykazywana jest w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

Grupa Kapitałowa dokonuje spisania należności kredytowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej w ciężar utworzonych odpisów z tytułu utraty wartości zgodnie z polityką opisaną w punkcie 2.10.2. (i), a w szczególności, gdy te należności są nieściągalne, to znaczy:

- 1) koszty dalszej windykacji należności przekraczać będą spodziewane wpływy z windykacji,
- 2) nieskuteczność egzekucji należności Grupy Kapitałowej stwierdzona została odpowiednim dokumentem właściwego organu postępowania egzekucyjnego,
- 3) nie jest możliwe ustalenie majątku dłużnika nadającego się do egzekucji i nie jest znane miejsce pobytu dłużnika,
- 4) roszczenia uległy przedawnieniu.

Po decyzji o wyłączeniu składnika aktywów Grupa Kapitałowa nie podejmuje ponownej akcji windykacyjnej, a jakiegokolwiek ewentualne wpływy z danego składnika mają wyłączenie charakter incydentalny.

Wartość bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych Grupa Kapitałowa ustala przy użyciu pierwotnej efektywnej stopy procentowej dla danego instrumentu finansowego. Jeżeli pożyczka bądź należność mają przypisaną zmienną stopę procentową, to stopa dyskontowa dla wyceny utraty wartości, jest bieżącą efektywną stopą procentową. Kalkulacja wartości bieżącej oszacowanych przepływów pieniężnych związanych z zabezpieczonym zastawem składnikiem aktywów, odzwierciedla przyplwy pieniężne, które mogą powstać w wyniku egzekucji, pomniejszone o koszty związane z pozyskaniem i sprzedażą zabezpieczenia, niezależnie od tego, czy dokonanie egzekucji jest prawdopodobne.

Dla celów łącznej oceny utraty wartości, aktywa finansowe Grupa Kapitałowa grupuje według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego, które wskazują na zdolność dłużnika do spłaty całości zobowiązania zgodnie z warunkami umowy, np. grup ryzyka kredytowego, segmentu klienta, rodzaju zabezpieczenia, rodzaju produktu.

Przyszłe przepływy pieniężne w grupie aktywów finansowych, dla których utrata wartości oceniana jest łącznie, Grupa Kapitałowa szacuje na podstawie historii strat dla aktywów o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego. Dane historyczne dotyczące strat Grupa Kapitałowa koryguje na podstawie dostępnych bieżących danych, tak aby odzwierciedlić oddziaływanie bieżących warunków, które nie miały wpływu w okresie, na którym opierają się dane historyczne dotyczące strat, jak też, aby wyeliminować czynniki mające wpływ na dane historyczne, a niewystępujące obecnie. Metodologia i założenia przyjęte do oszacowania przyszłych przepływów pieniężnych są regularnie monitorowane w celu zmniejszenia rozbieżności pomiędzy stratami szacowanymi, a rzeczywistymi.

(ii) Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności

W przypadku aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności na każdy dzień bilansowy Grupa Kapitałowa indywidualnie ocenia, czy istnieją obiektywne dowody utraty wartości składnika aktywów finansowych. Jeśli istnieją obiektywne dowody, że została poniesiona strata z tytułu utraty wartości, to kwota odpisu aktualizującego równa się różnicy pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych. Wartość bilansową składnika aktywów Grupa Kapitałowa obniża, a kwotę straty ujmuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

Jeśli w następnym okresie strata z tytułu utraty wartości zmniejszyła się, a zmniejszenie to można w obiektywny sposób powiązać ze zdarzeniem następującym po ujęciu utraty wartości, to uprzednio ujętą stratę z tego tytułu odwraca się. Kwotę odwróconej straty Grupa Kapitałowa ujmuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

(iii) Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

W przypadku aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży na każdy dzień bilansowy Grupa Kapitałowa ocenia, czy istnieją obiektywne dowody utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

W przypadku inwestycji kapitałowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży do obiektywnych dowodów utraty wartości Grupa Kapitałowa zalicza znaczący (tj. powyżej 20%) lub przedłużający się (tj. powyżej 6 miesięcy) spadek wartości godziwej składnika aktywów finansowych poniżej ceny nabycia.

Jeżeli nastąpiła utrata wartości składnika aktywów finansowych, to skumulowane straty – będące różnicą pomiędzy kosztem nabycia, a bieżącą wartością godziwą, pomniejszone o wszelkie straty z tytułu utraty wartości tego składnika aktywów uprzednio ujęte w skonsolidowanym rachunku zysków i strat – Grupa Kapitałowa wyksięguje z kapitału własnego i ujmuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

Strat z tytułu utraty wartości inwestycji kapitałowych Grupa Kapitałowa nie poddaje odwróceniu przez skonsolidowany rachunek zysków i strat. Wzrost ich wartości godziwej po ujęciu straty z tytułu utraty wartości Grupa Kapitałowa bezpośrednio ujmuje w kapitale.

W przypadku instrumentów dłużnych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, ocena, czy istnieją obiektywne dowody utraty wartości składnika aktywów finansowych odbywa się na takich samych zasadach jak w przypadku aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu.

W przypadku aktywów finansowych, dla których dokonano odpisu z tytułu utraty wartości, przychody odsetkowe Grupa Kapitałowa ujmuje przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów oszacowania straty z tytułu utraty wartości.

Jeśli w następnym okresie wartość godziwa instrumentu dłużnego dostępnego do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu straty z tytułu utraty wartości w skonsolidowanym rachunku zysków i strat, to kwotę odwracanego odpisu Grupa Kapitałowa ujmuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

(iv) Aktywa finansowe wyceniane według kosztu

Jeśli występują obiektywne dowody, że nastąpiła utrata wartości nienotowanego instrumentu kapitałowego, który nie jest wyceniany według wartości godziwej, gdyż jego wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, to kwotę straty z tytułu utraty wartości Grupa Kapitałowa ustala jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych. Tak ustalonych strat z tytułu utraty wartości Grupa Kapitałowa nie poddaje odwróceniu.

2.10.6. Kompensowanie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych

Aktywa finansowe Grupa Kapitałowa kompensuje ze zobowiązaniami finansowymi, ujmując kwotę netto w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w przypadku, gdy istnieje obowiązująca aktualnie prawna możliwość kompensowania ze sobą ujętych kwot i istnieje zamiar dokonania rozliczenia netto lub jednoczesnego zrealizowania aktywów i uregulowania zobowiązań.

2.10.7. Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Na środki pieniężne oraz ekwiwalenty środków pieniężnych w Grupie Kapitałowej składają się: gotówka w kasie oraz środki na rachunku nostro w Narodowym Banku Polskim, a także należności w rachunku bieżącym i lokat jednodniowych w innych bankach

2.10.8. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe Grupa Kapitałowa wykazuje według ceny nabycia/kosztu wytworzenia pomniejszonych o umorzenie oraz odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Grunty oraz środki trwałe w budowie nie podlegają amortyzacji. Amortyzację innych środków trwałych Grupa Kapitałowa nalicza metodą liniową w celu rozłożenia ich wartości początkowej pomniejszonej o wartość końcową, przez okresy ich użytkowania, które dla poszczególnych grup środków trwałych wynoszą:

1) Budynki i budowle	40 lat,
2) Urządzenia techniczne i maszyny	5 - 20 lat,
3) Środki transportu	5 - 7 lat,
4) Zestawy komputerowe	3 - 5 lat,
5) Inne środki trwałe	5 - 10 lat.

Wartość końcową, okres użytkowania oraz metodę amortyzacji składników aktywów Grupa Kapitałowa weryfikuje i w razie konieczności koryguje, na koniec każdego roku obrotowego.

Dana pozycja rzeczowych aktywów trwałych może zostać usunięta ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej po dokonaniu jej zbycia lub w przypadku, gdy nie są spodziewane żadne ekonomiczne

korzyści wynikające z dalszego użytkowania lub sprzedaży takiego składnika aktywów. Wszelkie zyski lub straty wynikające z usunięcia danego składnika aktywów ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (obliczone jako różnica pomiędzy wpływami ze sprzedaży netto, a wartością bilansową danej pozycji) Grupa Kapitałowa ujmuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w okresie, w którym dokonano usunięcia.

Grupa Kapitałowa ujmuje w wartości bilansowej aktywów trwałych wydatki związane z podwyższeniem ich wartości lub wymianą ich części pod warunkiem, że istnieje prawdopodobieństwo uzyskania zwiększonych przyszłych korzyści ekonomicznych związanych z tymi składnikami aktywów oraz że koszt ulepszenia lub wymiany może być zmierzony w wiarygodny sposób. Wszelkie inne wydatki ujmowane są w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w momencie ich poniesienia.

2.10.9. Wartości niematerialne

Wartości niematerialne Grupa Kapitałowa początkowo wycenia w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia. Po początkowym ujęciu wartości niematerialne Grupa Kapitałowa wykazuje w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia pomniejszonym o umorzenie i odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Nakłady poniesione na wartości niematerialne wytworzone we własnym zakresie, z wyjątkiem aktywowanych nakładów poniesionych na prace rozwojowe, nie są aktywowane i Grupa Kapitałowa ujmuje je w kosztach okresu, w którym zostały poniesione.

Grupa Kapitałowa ustala, czy okres użytkowania wartości niematerialnych jest określony czy nieokreślony.

Wartości niematerialne o określonym okresie użytkowania Grupa Kapitałowa amortyzuje przez okres użytkowania oraz poddaje testom na utratę wartości każdorazowo, gdy istnieją przesłanki wskazujące na utratę ich wartości. W razie stwierdzenia, że przesłanki zachodzą, Grupa Kapitałowa szacuje wartość odzyskiwalną takiego składnika wartości niematerialnych i dokonuje odpisu aktualizującego. Okres i metodę amortyzacji wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania Grupa Kapitałowa weryfikuje corocznie. Zmiany w oczekiwanym okresie użytkowania lub oczekiwanym sposobie konsumowania przyszłych korzyści ekonomicznych pochodzących z danego składnika aktywów są ujmowane poprzez zmianę odpowiednio okresu lub metody amortyzacji i traktowane jak zmiany wartości szacunkowych. Odpis amortyzacyjny składników wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania Grupa Kapitałowa ujmuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Ogólne koszty administracyjne”.

Wartości niematerialne o nieokreślonym okresie użytkowania Grupa Kapitałowa corocznie testuje pod kątem utraty wartości albo indywidualnie, albo na poziomie ośrodka wypracowującego środki pieniężne. Grupa Kapitałowa nie dokonuje odpisów amortyzacyjnych składnika wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania. Grupa Kapitałowa corocznie weryfikuje, czy dla wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania nie da się określić takiego okresu. Jeżeli weryfikacja nie potwierdzi prawidłowości okresu użytkowania, jest on prospektywnie zmieniany.

Zyski lub straty wynikające z usunięcia wartości niematerialnych ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej Grupa Kapitałowa wycenia według różnicy pomiędzy wpływami ze sprzedaży netto, a wartością bilansową danego składnika aktywów i ujmuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w momencie usunięcia ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej.

Amortyzację wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania Grupa Kapitałowa nalicza metodą liniową w celu rozłożenia ich wartości początkowej pomniejszonej o wartość końcową, przez okresy ich użytkowania, które dla poszczególnych grup wartości niematerialnych wynoszą:

- 1) Licencje na programy komputerowe 5 - 10 lat.

W wartościach niematerialnych ujawniana jest dodatkowo wartość firmy opisana w pkt. 2.10.10.

2.10.10. Wartość firmy

Połączenie jednostek odbywa się poprzez połączenie odrębnych jednostek w jedną jednostkę sprawozdawczą. Wynikiem połączenia jednostek jest objęcie kontroli przez jednostkę dominującą nad jednostkami przejmowanymi. Połączenia jednostek, niepozostających pod wspólną kontrolą, rozlicza się metodą nabycia. Metoda nabycia postrzega połączenie jednostek z perspektywy tej jednostki, która identyfikuje się, jako

jednostkę przejmującą. Jednostka przejmująca ujmuje przejęte aktywa, zobowiązania i wzięte na siebie zobowiązania warunkowe, w tym te z nich, które nie były wcześniej ujęte przez jednostkę przejmowaną. Zastosowanie metody nabycia polega na wykonaniu następujących czynności:

- 1) identyfikacji jednostki przejmującej,
- 2) ustalenie kosztu połączenia jednostek gospodarczych,
- 3) przypisanie na dzień przejścia kosztu połączenia jednostek gospodarczych przejmowanym aktywom oraz brany na siebie zobowiązaniom i zobowiązaniom warunkowym.

Jednostka przejmująca ustala koszt połączenia jednostek w kwocie równej wartości godziwej, na dzień wymiany wydanych aktywów, zobowiązań zaciągniętych lub wziętych na siebie oraz instrumentów kapitałowych wyemitowanych przez jednostkę przejmującą w zamian za kontrolę nad jednostką przejmowaną.

W wyniku rozliczenia nabycia jednostki Grupa Kapitałowa dokonuje obliczenia wartości firmy.

Wartość firmy z tytułu nabycia jednostki, Grupa Kapitałowa początkowo ujmuje według ceny nabycia, stanowiącej nadwyżkę kosztów przejęcia kontroli nad udziałem jednostki dominującej w wartości godziwej netto możliwych do zidentyfikowania aktywów, zobowiązań i zobowiązań warunkowych. Po początkowym ujęciu, wartość firmy Grupa Kapitałowa wykazuje według ceny nabycia, pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Test na utratę wartości Grupa Kapitałowa przeprowadza, co najmniej na koniec każdego roku. Utrata wartości ustalana jest poprzez oszacowanie odzyskiwalnej wartości ośrodka wypracowującego środki pieniężne, którego dotyczy dana część wartości firmy. W przypadku, gdy odzyskiwalna wartość ośrodka wypracowującego środki pieniężne jest niższa niż wartość bilansowa Grupa Kapitałowa tworzy odpis z tytułu utraty wartości.

2.10.11. Leasing

Leasing operacyjny

Grupa jako leasingodawca

W przypadku umów leasingu zawartych przez Grupę Kapitałową jako leasingodawcę, przedmiot leasingu Grupa Kapitałowa ujmuje w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej. Początkowe koszty bezpośrednio poniesione w toku negocjowania umów leasingu operacyjnego Grupa Kapitałowa dodaje do wartości bilansowej środka stanowiącego przedmiot leasingu i ujmuje przez okres trwania leasingu na tej samej podstawie, co przychody z tytułu wynajmu. Warunkowe opłaty leasingowe Grupa Kapitałowa ujmuje jako przychód w okresie, w którym staną się należne.

Grupa jako leasingobiorca

W przypadku umów leasingu zawartych przez Grupę Kapitałową jako leasingobiorcę, przedmiot leasingu nie jest ujmowany w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy Kapitałowej.

Opłaty z tytułu leasingu operacyjnego oraz późniejsze raty leasingowe Grupa Kapitałowa ujmuje jako koszty w skonsolidowanym rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

Leasing finansowy

Grupa jako leasingodawca

W przypadku umów leasingu zawartych przez Grupę Kapitałową jako leasingodawcę, przedmiot leasingu nie jest ujmowany w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy Kapitałowej.

Grupa Kapitałowa ujmuje należność w kwocie równej bieżącej wartości minimalnych opłat leasingowych.

Opłaty leasingowe Grupa Kapitałowa dzieli między przychody finansowe i zmniejszenie salda należności w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy zwrotu z pozostałej do spłaty należności.

Grupa jako leasingobiorca

W przypadku umów leasingu zawartych przez Grupę Kapitałową jako leasingobiorcę, przedmiot leasingu Grupa Kapitałowa ujmuje w aktywach i zobowiązaniach w kwotach równych wartości godziwej przedmiotu leasingu ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu lub w kwotach równych wartości bieżącej minimalnych opłat leasingowych ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu, jeżeli jest ona niższa od wartości godziwej.

Opłaty leasingowe Grupa Kapitałowa dzieli pomiędzy koszty opłat leasingowych i zmniejszenie salda zobowiązań w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy odsetek od pozostałego do spłaty zobowiązania.

Koszty z tytułu leasingu finansowego Grupa Kapitałowa ujmuje bezpośrednio w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

Aktywa trwałe będące przedmiotem umowy leasingu finansowego Grupa Kapitałowa amortyzuje w sposób określony dla własnych środków trwałych. Jednakże, gdy brak jest pewności co do przejścia prawa własności przedmiotu umowy, wówczas aktywa trwałe używane na podstawie umów leasingu finansowego Grupa Kapitałowa amortyzuje przez okres krótszy z dwóch: przewidywany okres użytkowania lub okres trwania leasingu.

2.10.12. Utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych

Na każdy dzień bilansowy Grupa Kapitałowa ocenia, czy istnieją jakiegokolwiek przesłanki wskazujące na to, że mogła nastąpić utrata wartości aktywów. W razie stwierdzenia, że przesłanki takie zachodzą, lub w razie konieczności przeprowadzenia corocznego testu sprawdzającego, czy nastąpiła utrata wartości, Grupa Kapitałowa dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów.

Wartość odzyskiwalna składnika aktywów odpowiada wartości godziwej tego składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne pomniejszonej o koszty sprzedaży lub wartości użytkowej, zależnie od tego, która z tych wartości jest wyższa. Wartość tę Grupa Kapitałowa ustala dla poszczególnych aktywów, chyba że dany składnik aktywów nie generuje samodzielnie wpływów pieniężnych, które w większości są niezależne od tych, które są generowane przez inne aktywa lub grupy aktywów. Jeśli wartość bilansowa składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne jest wyższa niż jego wartość odzyskiwalna, ma miejsce utrata wartości i Grupa Kapitałowa dokonuje wówczas odpisu do ustalonej wartości odzyskiwalnej. Przy szacowaniu wartości użytkowej Grupa Kapitałowa dyskontuje prognozowane przepływy pieniężne do ich wartości bieżącej przy zastosowaniu stopy dyskontowej przed uwzględnieniem skutków opodatkowania, która odzwierciedla bieżące rynkowe oszacowanie wartości pieniądza w czasie oraz ryzyko typowe dla danego składnika aktywów.

Do określania wartości godziwej, pomniejszonej o koszty doprowadzenia do sprzedaży, używany jest odpowiedni model wyceny.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów dotyczących działalności kontynuowanej Grupa Kapitałowa ujmuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w tych kategoriach kosztów zgodnych z funkcją tych aktywów, z wyłączeniem aktywów wcześniej przeszacowanych, w przypadku których przeszacowanie zostało odniesione na kapitał. Wówczas odpis z tytułu utraty wartości jest także ujmowany w kapitałach do wartości wcześniejszych przeszacowań.

Dla aktywów, z wyłączeniem wartości firmy, na koniec każdego okresu obrachunkowego Grupa Kapitałowa dokonuje oceny, czy istnieją jakiegokolwiek przesłanki wskazujące na to, że wcześniej ujęte odpisy z tytułu utraty wartości są nadal zasadne i czy nie powinny zostać pomniejszone. Jeżeli takie przesłanki występują, Grupa Kapitałowa szacuje wartość odzyskiwalną tego składnika aktywów bądź ośrodków wypracowujących przepływy pieniężne. Poprzednio ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości ulega odwróceniu wtedy i tylko wtedy, gdy od czasu ujęcia ostatniego odpisu aktualizującego nastąpiła zmiana wartości szacunkowych stosowanych do ustalenia wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów. W takim przypadku, podwyższa się wartość bilansową składnika aktywów do wysokości jego wartości odzyskiwalnej.

Podwyższona kwota nie powinna przekroczyć wartości bilansowej składnika aktywów, jaka zostałaby ustalona (po odjęciu umorzenia), gdyby w ubiegłych latach w ogóle nie ujęto odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości tego składnika aktywów. Odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości składnika aktywów Grupa Kapitałowa ujmuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat, chyba że dany składnik aktywów wykazywany jest w wartości przeszacowanej, w którym to przypadku odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości traktuje się jako zwiększenie kapitału z aktualizacji wyceny.

Powyższe kryteria mają także zastosowanie w ocenie, czy nastąpiła utrata wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania.

Grupa Kapitałowa testuje niefinansowe aktywa trwałe o nieokreślonym okresie użyteczności pod kątem utraty wartości przynajmniej raz w roku. Test ten Grupa Kapitałowa przeprowadza dla poszczególnych aktywów, lub dla ośrodków wypracowujących środki pieniężne.

2.10.13. Rezerwy

Rezerwy, w tym na zobowiązania pozabilansowe, tworzone są wówczas, gdy na Grupie Kapitałowej ciąży istniejący obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych, i gdy prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków uosabiających korzyści ekonomiczne, oraz można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania.

Jeżeli Grupa Kapitałowa spodziewa się, że wydatki objęte rezerwą zostaną zwrócone, na przykład na mocy umowy ubezpieczenia, wówczas zwrot ten jest ujmowany jako odrębny składnik aktywów, ale tylko wtedy, gdy jest rzeczą praktycznie pewną, że zwrot ten rzeczywiście nastąpi. Koszty dotyczące danej rezerwy są wykazywane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat po pomniejszeniu o wszelkie zwroty.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest dyskontowana, przy zastosowaniu bieżącej stopy dyskontowej nieuwzględniającej podatku, odzwierciedlającej ewentualne ryzyko związane z danym zobowiązaniem. Jeżeli kwota rezerwy została zdyskontowana, zwiększenie rezerwy w związku z upływem czasu jest ujmowane jako koszty finansowania zewnętrznego.

(i) Rezerwy na świadczenia pracownicze

Zgodnie z Kodeksem Pracy pracownicy Grupy Kapitałowej mają prawo do odpraw emerytalnych lub rentowych w momencie odchodzenia na emeryturę lub rentę. Grupa Kapitałowa okresowo dokonuje wyliczenia aktuarialnego rezerwy na przyszłe zobowiązania wobec pracowników.

Rezerwa na wynikające z Kodeksu Pracy odprawy emerytalne i rentowe tworzona jest indywidualnie dla każdego pracownika na podstawie wyceny aktuarialnej sporządzanej okresowo przez niezależną firmę doradztwa aktuarialnego. Wycena rezerw na świadczenia pracownicze dokonywana jest z zastosowaniem technik i założeń aktuarialnych. W kalkulacji rezerwy uwzględnia się wszystkie odprawy emerytalne i rentowe, które mogą być w przyszłości wypłacone. Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia i dotyczą okresu do końca okresu sprawozdawczego. Zyski i straty z obliczeń aktuarialnych są rozpoznawane w innych całkowitych dochodach.

Grupa Kapitałowa tworzy rezerwę na przyszłe zobowiązania z tytułu odszkodowań i odpraw pieniężnych wypłacanych pracownikom, z którymi zostaje rozwiązany stosunek pracy z przyczyn niedotyczących pracowników.

(ii) Rezerwy na zobowiązania z tytułu toczących się postępowań sądowych

Rezerwy na zobowiązania z tytułu toczących się postępowań sądowych tworzone są na ryzyko poniesienia przez Grupę Kapitałową niekorzystnych skutków finansowych, w tym w szczególności wypływu środków finansowych.

Wpływ środków lub inne zdarzenia uznawane są za prawdopodobne, gdy prawdopodobieństwo zaistnienia zdarzenia jest większe od prawdopodobieństwa, że zdarzenie nie nastąpi. Jeżeli w toku przeprowadzenia szacunku okaże się, że prawdopodobieństwo wypływu środków jest istotne, wówczas Grupa Kapitałowa ujmuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat oszacowaną wartość rezerwy.

2.10.14. Rozliczenia międzyokresowe

(i) Rozliczenia międzyokresowe kosztów czynne

Koszty rozliczane w czasie dotyczą poszczególnych rodzajów wydatków, których rozliczenie w ciężar skonsolidowanego rachunku zysków i strat nastąpi stosownie do upływu czasu w przyszłych okresach sprawozdawczych. Odpisy czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów Grupa Kapitałowa dokonuje na koniec każdego miesiąca. Składnikami kosztów rozliczanych w czasie są przede wszystkim wydatki wynikające ze świadczeń wykonanych na rzecz Grupy Kapitałowej przez kontrahentów oraz opłacone z góry koszty ubezpieczeń, które zostaną rozliczone w następnych okresach. Opłacone z góry koszty klasyfikowane do czynnych rozliczeń międzyokresowych, w tym koszty ubezpieczeń, które zostaną rozliczone w następnych

okresach sprawozdawczych Grupa Kapitałowa prezentuje w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Inne aktywa”.

(ii) Rozliczenia międzyokresowe kosztów bierne i przychody przyszłych okresów

Składnikami kosztów rozliczanych w czasie są rezerwy na koszty rzeczowe wynikające ze świadczeń wykonanych na rzecz Grupy Kapitałowej przez kontrahentów, które zostaną rozliczone w następnych okresach. W szczególności jako bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów Grupa Kapitałowa ujmuje zobowiązania wobec pracowników z tytułu niewykorzystanych urlopów, premii uznaniowych oraz utworzone rezerwy na zobowiązania. Koszty rozliczane w czasie Grupa Kapitałowa prezentuje w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Pozostałe zobowiązania”. Przychody przyszłych okresów to głównie prowizje rozliczane liniowo oraz inne dochody pobrane z góry, których rozliczenie do skonsolidowanego rachunku zysków i strat nastąpi w przyszłych okresach sprawozdawczych. Przychody rozliczane w czasie Grupa Kapitałowa prezentuje w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Pozostałe zobowiązania”.

2.10.15. Pozostałe składniki skonsolidowanego sprawozdania finansowego

(i) Należności handlowe oraz inne należności

Należności handlowe i inne należności prezentowane jako składnik „Innych aktywów” Grupa Kapitałowa ujmuje w kwocie wymaganej zapłaty pomniejszonej o odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wartość należności Grupa Kapitałowa ustala poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej odzwierciedlającej aktualne oceny rynkowe wartości pieniądza w czasie. Jeżeli zastosowana została metoda polegająca na dyskontowaniu, zwiększenie należności w związku z upływem czasu Grupa Kapitałowa ujmuje jako pozostałe przychody operacyjne.

(ii) Zobowiązania handlowe

Zobowiązania handlowe prezentowane jako składnik „Pozostałych zobowiązań”, inne niż zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu, Grupa Kapitałowa ujmuje w kwocie wymaganej zapłaty. Długoterminowe zobowiązania handlowe podlegają dyskontowaniu na dzień początkowego ujęcia i na dzień bilansowy.

(iii) Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży

Do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży klasyfikowane są aktywa trwałe, w przypadku, jeśli ich wartość bilansowa zostanie odzyskana przede wszystkim w drodze transakcji sprzedaży, a nie poprzez ich dalsze wykorzystanie.

Sytuacja taka ma miejsce, gdy pojedynczy składnik aktywów (lub grupa) jest przeznaczony do natychmiastowej sprzedaży w jego bieżącym stanie z uwzględnieniem jedynie normalnych i zwyczajowo przyjętych warunków dla sprzedaży tego typu aktywów oraz jego sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, gdy zostaną łącznie spełnione następujące warunki:

- 1) sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, gdy przedstawiciele odpowiedniego poziomu kierownictwa są zdecydowani do wypełnienia planu sprzedaży składnika aktywów (lub grupy do zbycia),
- 2) aktywny program znalezienia nabywcy i zakończenia planu został rozpoczęty,
- 3) składnik aktywów (lub grupa do zbycia) musi być aktywnie oferowany na sprzedaż po cenie, która jest racjonalna w odniesieniu do jego bieżącej wartości godziwej, należy oczekiwać, że sprzedaż zostanie ujęta jako sprzedaż zakończona w czasie jednego roku od dnia klasyfikacji, z wyjątkiem sytuacji dopuszczonych przez MSSF 5 ust. 9, a działania potrzebne do zakończenia planu wskazują, że jest mało prawdopodobne, iż zostaną poczynione znaczące zmiany w planie albo, że plan zostanie zarzucony.

Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży Grupa Kapitałowa ujmuje w kwocie niższej z dwóch: wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia tych aktywów. Dla aktywów zaklasyfikowanych do tej kategorii nie nalicza się amortyzacji.

W przypadku, gdy kryteria klasyfikacji do grupy aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży nie są dłużej spełniane, Grupa Kapitałowa zaprzestaje klasyfikacji tego składnika aktywów (lub grupy do zbycia) jako przeznaczonego do sprzedaży oraz dokonuje reklasyfikacji do odpowiedniej kategorii aktywów.

W takim przypadku Grupa Kapitałowa wycenia składnik aktywów, który nie jest dłużej klasyfikowany jako przeznaczony do sprzedaży (lub nie wchodzi już w skład grupy przeznaczonej do sprzedaży) w kwocie niższej z:

- 1) jego wartości bilansowej z dnia poprzedzającego klasyfikację składnika aktywów (lub grupy do zbycia) jako przeznaczony do sprzedaży, skorygowanej o amortyzację lub aktualizację wyceny, która zostałaaby ujęta, gdyby składnik aktywów (lub grupa do zbycia) nie został zaklasyfikowany jako przeznaczony do sprzedaży,
- 2) jego wartości odzyskiwalnej z dnia podjęcia decyzji o braku jego sprzedaży.

(iv) Aktywa przejęte za długi

Aktywa przejęte za długi Grupa Kapitałowa wycenia na moment początkowego ujęcia w kwocie odpowiadającej ich wartości godziwej. W przypadku, gdy wartość godziwa przejętych aktywów jest wyższa od kwoty długu, to różnica stanowi zobowiązanie wobec kredytobiorcy i jest zwracana na rachunek właściciela (użytkownika wieczystego) przejętego majątku po pomniejszeniu o koszty poniesione w związku z przejęciem, przechowaniem i wyceną. Aktywa przejęte za długi Grupa Kapitałowa prezentuje w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Inne aktywa”.

(v) Udzielone zobowiązania pozabilansowe

W ramach działalności operacyjnej Grupa Kapitałowa zawiera transakcje, które w momencie ich zawarcia nie są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako aktywa lub zobowiązania, lecz powodują powstanie zobowiązań warunkowych. Zobowiązanie warunkowe jest:

- 1) możliwym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, których istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub niewystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli Grupy Kapitałowej,
- 2) obecnym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, ale nie jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, ponieważ nie jest prawdopodobne, aby konieczne było wydatkowanie środków pieniężnych lub innych aktywów w celu wypełnienia obowiązku lub kwoty zobowiązania nie można oszacować w sposób wiarygodny.

Na udzielone zobowiązania pozabilansowe obarczone ryzykiem braku wywiązania się zleceniodawcy z warunków umowy tworzone są rezerwy zgodnie z MSR 37. Najistotniejsze pozycje udzielonych zobowiązań pozabilansowych stanowią przyznane linie kredytowe oraz kredyty w rachunkach bieżących.

W momencie początkowego ujęcia umowę gwarancji finansowej wycenia się do wartości godziwej. Po początkowym ujęciu wycenia się ją według wartości wyższej z:

- 1) wartości ustalonej zgodnie z MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”,
- 2) wartości początkowej pomniejszonej, w odpowiednich przypadkach, o skumulowane odpisy amortyzacyjne ujęte zgodnie z MSR 18 „Przychody”.

2.10.16. Ujmowanie przychodów

(i) Wynik z tytułu odsetek

W przypadku aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz oprocentowanych aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, przychody i koszty odsetkowe Grupa Kapitałowa ujmuje z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej, która dyskontuje oszacowane przyszłe pieniężne wpływy lub płatności dokonywane w oczekiwanym okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego, a w uzasadnionych przypadkach w okresie krótszym, do bilansowej wartości netto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego. Przy wyliczaniu efektywnej stopy procentowej Grupa Kapitałowa dokonuje oszacowania przepływów pieniężnych, uwzględniając wszelkie postanowienia umowy instrumentu finansowego, jednakże nie uwzględnia potencjalnych przyszłych strat związanych z nieściągalnością kredytów. W przypadku, gdy Grupa Kapitałowa zmienia oszacowania płatności udzielonych

lub otrzymanych, koryguje wartość bilansową składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego. Korekta jest wyliczana z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej instrumentu finansowego i ujmowana jest jako przychód lub koszt odsetkowy w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

Przychody odsetkowe od dłużnych papierów wartościowych zaklasyfikowanych do kategorii przeznaczonych do obrotu bądź desygnowanych przy początkowym ujęciu do wyceny w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat są ujmowane w przychodach z tytułu odsetek.

Przychody z tytułu odsetek obejmują odsetki, rozliczone dyskonto i premie oraz rozliczone prowizje otrzymane lub należne z tytułu kredytów, lokat międzybankowych oraz papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności, dostępnych do sprzedaży i przeznaczonych do obrotu, ujęte w kalkulacji efektywnej stopy procentowej.

W momencie rozpoznania utraty wartości instrumentu finansowego wycenianego według zamortyzowanego kosztu oraz aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, przychody odsetkowe Grupa Kapitałowa ujmuje dalej w skonsolidowanym rachunku zysków i strat, lecz liczy od nowo ustalonej wartości bilansowej instrumentu finansowego (od nowej niższej wartości instrumentu, to jest wartości pomniejszonej o odpis z tytułu utraty wartości). Do wyliczenia przychodów odsetkowych od nowo ustalonej wartości instrumentu Grupa Kapitałowa stosuje stopę procentową, według której zdyskontowane zostały przyszłe przepływy pieniężne dla celów wyceny utraty wartości.

Koszty okresu sprawozdawczego dotyczące zobowiązań z tytułu odsetek od rachunków klientów oraz zobowiązań z tytułu emisji własnych papierów wartościowych ujmowane są w skonsolidowanym rachunku zysków i strat z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

(ii) Wynik z tytułu prowizji i opłat

Opłaty i prowizje obejmują głównie kwoty zapłacone przez klientów od wykonywanych operacji bankowych na rachunkach, rozliczone prowizje z tytułu udzielenia kredytów w rachunku bieżącym oraz rewalwingowych, rozliczone prowizje z tytułu obsługi kart płatniczych oraz kart kredytowych.

Opłaty i prowizje powiązane bezpośrednio z powstaniem aktywów finansowych, dla których określono harmonogram spłat ujmowane są w rachunku zysków i strat jako element efektywnej stopy procentowej i prezentowane są w pozycji przychodów odsetkowych.

Opłaty i prowizje związane z produktami bankowymi bez określonych harmonogramów spłat, w tym w szczególności prowizje od kredytów w rachunku bieżącym, kart kredytowych, kredytów rewalwingowych oraz zobowiązań warunkowych, rozliczane są liniowo w okresie trwania kontraktu i ujmowane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji wynik z tytułu prowizji i opłat.

Opłaty za zobowiązanie się Grupy Kapitałowej do udzielenia kredytu lub pożyczki są odraczane do momentu powstania aktywów finansowych, a następnie podlegają rozliczeniu jako element efektywnej stopy procentowej lub liniowo, w zależności od rodzaju instrumentu finansowego.

Pozostałe opłaty i prowizje są rozpoznawane w rachunku zysków i strat w momencie wykonania usługi.

Przychody i koszty z tytułu prowizji w związku z oferowaniem produktów ubezpieczeniowych

Grupa Kapitałowa oferuje produkty typu bancassurance, tj. produkty ubezpieczeniowe sprzedawane w placówkach Banku. Przed wdrożeniem produktu ubezpieczeniowego analizie podlega treść ekonomiczna produktu, w tym w szczególności pod kątem bezpośredniego powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym lub spełnienia kryteriów niezależności tych produktów w celu właściwego ujęcia w skonsolidowanym rachunku zysków i strat przychodów i kosztów z tytułu oferowania produktów ubezpieczeniowych.

W przypadku stwierdzenia powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym oferowanym przez Grupę Kapitałową, uzyskiwane z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych opłaty stanowią integralną część wynagrodzenia z tytułu sprzedaży instrumentu finansowego.

Otrzymywane bądź należne Grupie Kapitałowej wynagrodzenie z tytułu oferowania produktów ubezpieczeniowych bezpośrednio powiązanych z instrumentami finansowymi wycenianymi według

zamortyzowanego kosztu, Grupa Kapitałowa rozlicza metodą efektywnej stopy procentowej. Wynik rozliczenia rozpoznawany jest w przychodach z tytułu odsetek.

Przychody od produktów ubezpieczeniowych powiązanych z instrumentem finansowym (produktem bankowym), których rozliczenie przebiega w cyklu miesięcznym, rozpoznawane są jednorazowo w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w przychodach z tytułu prowizji.

Koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego rozliczane są zgodnie z zasadą współmierności przychodów i kosztów, jako:

- 1) element amortyzowanego kosztu instrumentu finansowego, z którym są związane, w przypadku gdy przychody związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego są rozliczane metodą efektywnej stopy procentowej,
- 2) jednorazowo, w przypadku gdy przychody związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego są rozpoznawane jednorazowo w rachunku zysków i strat.

Otrzymane bądź należne Grupie Kapitałowej wynagrodzenie z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych niepowiązanych z instrumentami finansowymi rozpoznawane jest w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w przychodach z tytułu prowizji.

W przypadku jeżeli Grupa Kapitałowa wykonuje na rzecz ubezpieczyciela jakiejkolwiek czynności lub usługi wynikające z oferowanych produktów ubezpieczeniowych, wynagrodzenie rozliczane jest w czasie obowiązywania umowy ubezpieczenia, przy uwzględnieniu zasady współmierności przychodów i kosztów oraz z zachowaniem zasady określenia stopnia zaawansowania usługi lub czynności.

W przypadku jeżeli wyniki analizy treści ekonomicznej produktów ubezpieczeniowych wskażą, że Grupa Kapitałowa nie wykonuje na rzecz zakładu ubezpieczeń żadnych czynności lub usług wynikających z oferowanych produktów ubezpieczeniowych, za wyjątkiem usług zawarcia umowy ubezpieczeniowej i przekazanie składki, należne lub otrzymane wynagrodzenie, zaliczane jest jednorazowo do skonsolidowanego rachunku zysków i strat jako przychody z tytułu prowizji w dniu rozpoczęcia lub odnowienia polisy ubezpieczeniowej.

(iii) Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend są ujmowane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat Grupy Kapitałowej w dniu ustalenia praw do ich otrzymania.

(iv) Wynik na działalności podstawowej

Na wynik z działalności podstawowej Grupy Kapitałowej składają się:

- 1) przychody i koszty z tytułu odsetek,
- 2) przychody i koszty z tytułu prowizji,
- 3) przychody z tytułu dywidend,
- 4) wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany, w tym w szczególności:
 - a) zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zakwalifikowanych do aktywów lub zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz efekt ich wyceny do wartości godziwej,
 - b) wynik z pozycji wymiany wynikający ze zrealizowanych różnic kursowych oraz różnic kursowych powstałych w wyniku przeliczenia aktywów i zobowiązań wyrażonych w walutach obcych (niezrealizowane różnice kursowe),
- 5) wynik na działalności inwestycyjnej - zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do portfela dostępnych do sprzedaży, dłużnych papierów wartościowych zaklasyfikowanych do pożyczek i należności oraz aktywów utrzymywanych do terminu zapadalności.

(v) Pozostałe przychody i koszty operacyjne

W pozycji pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych Grupa Kapitałowa wykazuje pozycje niezwiązane bezpośrednio z podstawową działalnością operacyjną.

Pozostałe przychody operacyjne obejmują głównie zyski z tytułu sprzedaży towarów i usług, przychody z tytułu sprzedaży lub likwidacji składników aktywów trwałych i aktywów przejętych za długi, odzyskanych należności nieściągalnych, otrzymanych odszkodowań, kar, grzywien, przychodów z tytułu dzierżawy/najmu nieruchomości oraz rozwiązanych rezerw na sprawy sporne.

Na pozostałe koszty operacyjne składają się głównie straty z tytułu sprzedaży lub likwidacji majątku trwałego w tym aktywów przejętych za długi, koszty windykacji należności, koszty rezerw na sprawy sporne oraz darowizny.

(vi) Wynik z działalności operacyjnej

Na wynik na działalności operacyjnej składa się wynik na działalności podstawowej, pozostałe przychody i koszty operacyjne, ogólne koszty administracyjne, które składają się z kosztów świadczeń pracowniczych, kosztów zakupu towarów i usług, kosztów działalności i kosztów odpisów amortyzacyjnych. Na wynik z działalności operacyjnej składa się także wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

2.10.17. Podatki

(i) Podatek bieżący

Zobowiązania i należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego za okres bieżący i okresy poprzednie Grupa Kapitałowa wycenia w wysokości kwoty przewidywanej zapłaty na rzecz organów podatkowych lub w przypadku należności - podlegających zwrotowi od organów podatkowych, z zastosowaniem stawek podatkowych i przepisów podatkowych, które na dzień bilansowy prawnie już obowiązywały lub proces legislacyjny ich zatwierdzenia był w zasadzie zakończony.

Bieżący podatek dochodowy dotyczący pozycji ujętych bezpośrednio w kapitale własnym, Grupa Kapitałowa ujmuje bezpośrednio w kapitale własnym.

(ii) Podatek odroczony

Na potrzeby sprawozdawczości finansowej, odroczony podatek dochodowy Grupa Kapitałowa oblicza metodą zobowiązań bilansowych w stosunku do różnic przejściowych występujących na dzień bilansowy między wartością podatkową aktywów i zobowiązań, a ich wartością bilansową wykazaną w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Rezerwa na podatek odroczony ujmowana jest w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych z wyjątkiem przypadku, gdy:

- 1) rezerwa na odroczony podatek dochodowy powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub innego składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji niestanowiącej połączenia jednostek i w chwili jej zawierania nie ma wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową, oraz
- 2) wynikają z inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych i udziałów we wspólnych przedsięwzięciach, a terminy ich odwracania się podlegają kontroli przez Grupę Kapitałową oraz gdy prawdopodobne jest, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe nie ulegną odwróceniu.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego Grupa Kapitałowa ujmuje w odniesieniu do wszystkich ujemnych różnic przejściowych, jak również niewykorzystanych ulg podatkowych i niewykorzystanych strat podatkowych przeniesionych na następne lata, w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że zostanie osiągnięty dochód do opodatkowania, który pozwoli wykorzystać te różnice, ulgi i straty z wyjątkiem przypadku, gdy:

- 1) aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego dotyczące ujemnych różnic przejściowych powstają w wyniku początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji

niestanowiącej połączenia jednostek i w chwili jej zawierania nie mają wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową, oraz

- 2) w przypadku ujemnych różnic przejściowych z tytułu inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych oraz udziałów we wspólnych przedsięwzięciach, składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jedynie w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe ulegną odwróceniu i osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który pozwoli na potrącenie ujemnych różnic przejściowych.

Wartość bilansową składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego Grupa Kapitałowa weryfikuje na każdy dzień bilansowy i dokonuje stosownego obniżenia, o ile przestało być prawdopodobne osiągnięcie dochodu do opodatkowania wystarczającego do częściowego lub całkowitego zrealizowania składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Nieujęty składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego podlega ponownej ocenie na każdy dzień bilansowy i jest ujmowany do wysokości odzwierciedlającej prawdopodobieństwo osiągnięcia w przyszłości dochodów do opodatkowania, które pozwolą na zrealizowanie tego składnika aktywów.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz rezerwy na podatek odroczone wyceniane są z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub rezerwa rozwiązana, przyjmując za podstawę stawki podatkowe i przepisy podatkowe, które na dzień bilansowy prawnie już obowiązywały lub proces legislacyjny ich zatwierdzenia był w zasadzie zakończony.

Odroczony podatek dochodowy dotyczący pozycji ujętych bezpośrednio w kapitale własnym ujmowany jest w kapitale własnym.

Grupa Kapitałowa kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego na mocy posiadanego tytułu prawnego do przeprowadzenia kompensat aktywów z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

2.10.18. Kapitały własne Grupy Kapitałowej

Kapitał zakładowy wykazywany jest w wysokości zgodnej ze statutem Banku oraz wpisem do rejestru sądowego według wartości nominalnej. Pozostałe kapitały własne Grupa Kapitałowa wykazuje w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej z uwzględnieniem ich podziału na rodzaje zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i z postanowieniami statutu Banku. Do kapitałów własnych Grupa Kapitałowa zalicza wynik netto za okres bieżący, niepodzielony zysk lub niepokrytą stratę z okresów poprzednich oraz wynik wyceny aktywów finansowych, które są wyceniane przez kapitał z aktualizacji wyceny z tym, że do kapitałów własnych Grupa Kapitałowa włącza tylko te części kapitałów własnych jednostek zależnych, które powstały po dniu nabycia udziałów lub akcji przez jednostkę dominującą.

Kapitały własne Grupy Kapitałowej stanowią:

- 1) kapitał zakładowy – dotyczy jedynie kapitału Banku jako podmiotu dominującego i wykazywany jest w wysokości zgodnej ze statutem oraz wpisem do rejestru przedsiębiorców według wartości nominalnej,
- 2) akcje własne – skupione akcje Banku wchodzące w skład kapitału zakładowego, lecz niebędące w posiadaniu akcjonariuszy - akcje własne prezentowane są w wartości ujemnej,
- 3) kapitał zapasowy - tworzony jest z corocznych odpisów z zysku netto z przeznaczeniem na pokrycie strat, jakie mogą wyniknąć w związku z działalnością Grupy Kapitałowej. Do kapitału zapasowego zalicza się nadwyżki osiągnięte przy emisji akcji powyżej ich wartości nominalnej. Kapitał zapasowy pomniejszany jest o koszty bezpośrednio związane z emisją akcji własnych,
- 4) kapitał z aktualizacji wyceny obejmuje skutki wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, oraz wartość podatku odroczonego dla pozycji stanowiących różnice przejściowe odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny. W skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej kapitał z aktualizacji wyceny prezentowany jest w ujęciu netto,

- 5) niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych obejmuje niepodzielone zyski i niepokryte straty z lat ubiegłych jednostek objętych konsolidacją metodą pełną,
- 6) zysk/strata netto wynikająca ze skonsolidowanego rachunku zysków i strat za okres, za który sporządzane jest skonsolidowane sprawozdanie finansowe. Zysk netto uwzględnia podatek dochodowy,
- 7) pozostałe kapitały - kapitał zapasowy tworzony jest zgodnie z statutami Spółek z odpisów z zysku oraz kapitały rezerwowe tworzony z odpisów z zysku.

Wykupione akcje własne są ujmowane przez Bank według ceny nabycia i pomniejszają kapitał własny do momentu ich anulowania. Zyski lub straty ponoszone przy wykupie, sprzedaży lub umorzeniu akcji własnych nie wpływają na skonsolidowany rachunek zysków i strat. Różnica pomiędzy wartością bilansową, a ceną zakupu, w przypadku ponownego wydania akcji, jest ujmowana w ramach nadwyżki ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej. Prawa przypisane do akcji własnych są anulowane i nie jest do nich alokowane prawo do dywidendy.

(i) Dywidendy

Dywidendy, które zostały zatwierdzone przez Walne Zgromadzenie, ale nie zostały wypłacone na dzień bilansowy, Grupa Kapitałowa ujawnia w pozycji „Pozostałe zobowiązania”.

2.10.19. Kapitał własny przypadający akcjonariuszom niekontrolującym

Kapitał własny przypadający akcjonariuszom niekontrolującym jest to udział w kapitale własnym jednostki zależnej konsolidowanej metodą pełną, a należący do jednostki innej niż spółka lub inne jednostki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej.

Zmiany w udziale własnościowym jednostki dominującej, które nie skutkują utratą kontroli nad jednostką zależną są ujmowane jako transakcje kapitałowe. W takich przypadkach w celu odzwierciedlenia zmian we względnych udziałach w jednostce zależnej Grupa Kapitałowa dokonuje korekty wartości bilansowej udziałów kontrolujących oraz udziałów niekontrolujących. Wszelkie różnice pomiędzy kwotą korekty udziałów niekontrolujących a wartością godziwą kwoty zapłaconej lub otrzymanej odnoszone są na kapitał własny i przypisywane do właścicieli jednostki dominującej.

2.10.20. Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych (ZFŚS)

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 marca 1994 roku o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych Grupa Kapitałowa tworzy ZFŚS. Celem Funduszu jest finansowanie działalności socjalnej na rzecz pracowników. Zobowiązania Funduszu stanowią zakumulowane odpisy dokonane przez Bank i spółki Grupy Kapitałowej na rzecz ZFŚS pomniejszone o bezzwrotne wydatki z ZFŚS. W Grupie Kapitałowej nie występuje majątek socjalny, całość zobowiązań z tytułu ZFŚS wyrażona jest w środkach pieniężnych zgromadzonych na wyodrębnionym rachunku bankowym.

Ze względu na fakt, że aktywa ZFŚS nie stanowią aktywów Grupy Kapitałowej, Grupa Kapitałowa w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej dokonała kompensaty aktywów i zobowiązań Funduszu. W związku z powyższym saldo z tytułu ZFŚS w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy Kapitałowej na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosło zero.

2.10.21. Transakcje i salda w walutach obcych

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało przygotowane w polskich złotych. Polski złoty jest walutą funkcjonalną Grupy Kapitałowej oraz walutą podstawowego środowiska gospodarczego, w którym działa Grupa Kapitałowa.

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Grupa Kapitałowa przelicza:

- 1) pozycje pieniężne w walucie obcej przy zastosowaniu kursu zamknięcia, tj. kursu średniego ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego na koniec okresu sprawozdawczego,

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

- 2) pozycje niepieniężne wyceniane według historycznej ceny nabycia wyrażonej w walucie obcej przy zastosowaniu kursu wymiany z dnia transakcji,
- 3) pozycje niepieniężne wyceniane w wartości godziwej wyrażonej w walucie obcej przeliczane są przy zastosowaniu kursów wymiany, które obowiązywały w dniu, na który wartość godziwa została ustalona.

Zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań pieniężnych wyrażonych w walutach obcych ujmuje się w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

Następujące kursy zostały przyjęte dla potrzeb wyceny bilansowej:

	31.12.2016	31.12.2015
EUR	4,4240	4,2615
USD	4,1793	3,9011

2.11. Wprowadzenie nowych standardów i interpretacji oraz zmian standardów i interpretacji

2.11.1. Nowe standardy i interpretacje

Standard/interpretacja	Data wejścia w życie	Opis zmian i wpływ na sprawozdanie
MSR 1 (zmiana) „Prezentacja sprawozdań finansowych”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie	<p>Wprowadzone zmiany doprecyzowują, że zasada istotności dotyczy zarówno podstawowej części sprawozdania finansowego, jak i not objaśniających. Wskazuje także, że wymagane jest ujawnianie jedynie informacji istotnych.</p> <p>Po dokonaniu przeglądu sprawozdania pod kątem wymaganych ujawnień, Grupa Kapitałowa uważa, że zmiana standardu nie ma znaczącego wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.</p>
MSR 16 (zmiana) „Rzeczowe aktywa trwałe” i MSR 38 (zmiana) „Wartości niematerialne”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie	<p>Zmiana dotyczy metod stosowanych do amortyzacji, w szczególności metod innych niż liniowe, a oparte na uzyskiwaniu korzyści z aktywa w czasie. Jednoznacznie zakazano amortyzowania zgodnie ze strumieniem przychodów uzyskiwanych bezpośrednio lub pośrednio z aktywa, gdyż oprócz amortyzacji na przychody wpływa wiele innych czynników.</p> <p>Według oceny Grupy Kapitałowej zmiana ta nie ma wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.</p>
MSR 16 (zmiana) „Rzeczowe aktywa trwałe” i MSR 41 (zmiana) „Rolnictwo”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie	<p>MSR 41 „Rolnictwo” obecnie wymaga, aby wszystkie aktywa biologiczne związane z działalnością rolniczą, były wyceniane w wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży. Opiera się to na założeniu, że wycena w wartości godziwej najlepiej odzwierciedla biologiczną transformację, którą przechodzą takie aktywa w trakcie swojego życia.</p> <p>Według oceny Grupy Kapitałowej zmiana standardu nie ma zastosowania.</p>
MSR 27 (zmiana) „Jednostkowe sprawozdania finansowe”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie	<p>Zmiany do MSR 27 umożliwią podmiotom stosowanie metody praw własności do wyceny inwestycji w jednostki zależne, wspólne przedsięwzięcia i stowarzyszone w ich jednostkowych sprawozdaniach finansowych.</p> <p>Zmiana standardu dotyczy jednostkowego sprawozdania finansowego, w związku z tym nie ma wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.</p>

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zmiany do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej 2012-2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie	Doroczne poprawki MSSF 2012-2014 (MSSF 1, MSSF 5, MSSF 7, MSR 19 oraz MSR 34) mają głównie na celu rozwiązywanie niezgodności oraz zawierają zmiany terminologiczne i edycyjne. W ocenie Grupy Kapitałowej, zmiany standardów nie mają znaczącego wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.
MSSF 11(zmiana) „Wspólne ustalenia umowne”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie	Wprowadzone zmiany dotyczące nabycia udziałów we wspólnych działaniach stanowiących przedsięwzięcie będzie podlegało analogicznych zasadom jak połączenie jednostek. Oznacza to: <ol style="list-style-type: none"> 1) wycenę dodatkowych nabytych udziałów do wartości godziwej; 2) rozpoznawanie aktywów bądź zobowiązań z tytułu podatku odroczonego; 3) prezentowanie analogicznych ujawnień jakie są wymagane przy połączeniu jednostek W ocenie Grupy Kapitałowej powyższe zmiany będą miały charakter prezentacyjny i będą skutkować obszerniejszymi ujawnieniami.

2.11.2. Standardy i interpretacje, które zostały opublikowane i zatwierdzone przez UE, ale wejdą w życie po dniu bilansowym

Standard/interpretacja	Data wejścia w życie	Opis zmian i wpływ na sprawozdanie
MSSF 9 „Instrumenty finansowe”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie.	Nowe przepisy są częścią zmian zastępujących dotychczasowy standard MSR 39 „Instrumenty finansowe – ujmowanie i wycena”. Główne zmiany wynikające z nowego standardu to między innymi: <ol style="list-style-type: none"> 1) nowe zasady klasyfikacji aktywów finansowych, 2) nowe kryteria klasyfikacji aktywów do grupy aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu, 3) nowe zasady rozpoznawania zmian wyceny do wartości godziwej inwestycji w kapitałowe instrumenty finansowe, 4) likwidacja konieczności wyodrębniania wbudowanych instrumentów pochodnych z aktywów finansowych.

MSSF 15 „Przychody z umów z kontrahentami”

Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie.

Większość wymogów MSR 39 w zakresie klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych została przeniesiona do MSSF 9 w niezmienionym kształcie. Standard został rozszerzony o część dotyczącą zasad wyceny według zamortyzowanego kosztu oraz zasad stosowania rachunkowości zabezpieczeń.

Szczegółowy opis dotyczący MSSF 9 przedstawiony został w niniejszej notce

Główną zasadą nowego standardu jest ujmowanie przychodów w taki sposób, aby rozpoznać transfer towarów lub usług na rzecz klientów w kwocie odpowiadającej wynagrodzeniu, tj. zapłacie, które spółka spodziewa się otrzymać w zamian za te towary lub usługi. Zgodnie z nowym MSSF 15 przychód powstaje w momencie, gdy kontrola nad towarami lub usługami przechodzi w ręce klienta.

Według oceny Grupy Kapitałowej powyższy standard może spowodować zmiany w rozliczaniu przychodów w czasie i będzie skutkować dodatkowymi ujawnieniami w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

MSSF 9 Instrumenty finansowe

W listopadzie 2016 roku Komisja Europejska zatwierdziła Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej nr 9 „Instrumenty Finansowe”, który zastąpi obowiązujący standard MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”. MSSF 9 zawiera wymagania w zakresie klasyfikacji i wyceny aktywów i zobowiązań finansowych, utraty wartości aktywów finansowych oraz rachunkowości zabezpieczeń i będzie obowiązywał dla rocznych okresów rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku.

Grupa Kapitałowa podjęła decyzję o retrospektywnym zastosowaniu zasad w zakresie klasyfikacji, wyceny oraz utraty wartości poprzez korektę bilansu otwarcia na dzień 1 stycznia 2018 bez korygowania okresów porównawczych. Różnice wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych wynikających z zastosowania MSSF 9 zostaną ujęte na dzień 1 stycznia 2018 r w pozycji „Wynik z lat ubiegłych”.

Wdrożenie MSSF 9 wpłynie na zmianę zasad rachunkowości Grupy Kapitałowej głównie w zakresie klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych, a także rozpoznawania i kalkulacji utraty wartości tych aktywów. MSSF 9 nie wprowadza istotnych zmian w zakresie klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych w stosunku do zasad obowiązujących w MSR 39, które mogłyby mieć istotny wpływ na skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej.

Grupa Kapitałowa, w ramach prowadzonego projektu wdrożenia MSSF 9 pracuje nad projektowaniem i budowaniem niezbędnych rozwiązań dla poszczególnych wymogów, wdrożeniem nowej metodyki kalkulacji odpisów oraz nad implementacją odpowiednich zmian w systemach informatycznych. Dodatkowo, prace wdrożeniowe skupione są, w szczególności nad założeniami modelu utraty wartości, pozyskaniem niezbędnych danych jak również projektowaniem procesu i narzędzi oraz przeprowadzeniem szczegółowego oszacowania wpływu wymogów standardu na poziom odpisów.

Prace metodologiczne koncentrują się na rozbudowie stosowanych obecnie rozwiązań, jak również nad opracowaniem kryteriów transferów pomiędzy koszykami oraz uwzględniania prognoz ekonomicznych przy szacowaniu wartości odpisów.

Ocena pełnego wpływu nowego standardu na sytuację finansową Grupy Kapitałowej oraz zarządzanie kapitałem nie jest na dzień 31 grudnia 2016 roku możliwa do oszacowania. Trudności te wynikają z faktu toczących się prac metodologicznych nad dostosowaniem modeli ryzyka kredytowego do wymogów nowego standardu, jak również z braku jednoznacznych interpretacji nowych przepisów.

Klasyfikacja i wycena

Nowy standard wprowadzi zmieniony model klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych, model utraty wartości instrumentów finansowych oparty na koncepcji "straty oczekiwanej" oraz nowe podejście do rachunkowości zabezpieczeń.

Zgodnie z MSSF 9, aktywa finansowe będą klasyfikowane na moment początkowego ujęcia w księgach do jednej z trzech kategorii wyceny:

- 1) aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu,
- 2) aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez kapitał z aktualizacji wyceny,
- 3) aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez wynik finansowy.

Klasyfikacja aktywów finansowych do jednej z powyższych kategorii wyceny uzależniona jest od:

- 1) modelu biznesowego w zakresie zarządzania aktywami finansowymi, oraz
- 2) charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych składnika aktywów finansowych, które są ujmowane w ramach poszczególnych modeli biznesowych. Ocena ma na celu weryfikację, czy warunki umowy powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty (tzw. kryterium SPPI – ang. solely payments of principal and interest).

W zależności od modelu biznesowego, biorąc pod uwagę cel utrzymywania instrumentu finansowego, możliwa jest kwalifikacja do trzech modeli wyceny:

Model 1: utrzymywane w celu uzyskania umownych przepływów pieniężnych, zakładając, że jest spełniony warunek SPPI. Nadrzędnym celem biznesowym jest otrzymywanie umownych przepływów pieniężnych z danej grupy aktywów finansowych do daty ich zapadalności. Takie instrumenty finansowe wyceniane są według zamortyzowanego kosztu.

Model 2: utrzymywane w celu uzyskania umownych przepływów pieniężnych lub sprzedaży. Uzyskiwanie umownych przepływów pieniężnych jak i sprzedaż stanowią integralne elementy realizacji celu biznesowego portfela, tj. sprzedaż instrumentów finansowych wynika z planowanej strategii i nie ma charakteru incydentalnego. Takie instrumenty finansowe wyceniane są w wartości godziwej przez kapitał z aktualizacji.

Model 3: Pozostałe aktywa finansowe, które nie zostały zaklasyfikowane do modelu 1 lub 2. W praktyce są to instrumenty finansowe, dla których strategia zakłada realizację przepływów pieniężnych ze sprzedaży. Takie instrumenty finansowe wyceniane są w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Grupa Kapitałowa ocenia, że zastosowanie MSSF 9 nie będzie miało istotnego wpływu na zasady rachunkowości dotyczące zobowiązań finansowych, które będą nadal wyceniane w zamortyzowanym koszcie lub według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Aktywa finansowe

W ramach prowadzonego projektu wdrożenia MSSF 9 Grupa Kapitałowa dokonuje przeglądu posiadanych składników aktywów finansowych, które będą znajdowały się w jego posiadaniu po dniu 31 grudnia 2017 roku, w celu:

- 1) określenia oraz przypisania grup składników aktywów finansowych do odpowiedniego modelu biznesowego na podstawie oceny przyjętego sposobu zarządzania portfelami aktywów finansowych. Działania w tym zakresie dotyczą:
 - a) przeglądu oraz oceny istotnych danych jakościowych takich jak, np.: sposób oceny dochodowości danych portfeli aktywów finansowych, analizę typów ryzyka mających wpływ na efektywność danych portfeli aktywów finansowych oraz sposób zarządzania zidentyfikowanym ryzykiem jak również przyczyny dokonanych w przeszłości sprzedaży aktywów finansowych w ramach danych portfeli,
 - b) analizę oczekiwań, co do planowanych przyszłych wartości sprzedaży aktywów finansowych oraz ich częstotliwości w ramach danych portfeli
- 2) określenia, poprzez identyfikację i analizę zapisów umownych mogących mieć wpływ na niespełnienie przez dany składnik aktywów finansowych kryterium SPPI. Analiza przeprowadzana jest pod kątem tego czy warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych utrzymywanego zgodnie z modelem biznesowym, którego cel zakłada utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy lub utrzymywanego zgodnie z modelem biznesowym, którego cel zakłada zarówno utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych, pozwalają na stwierdzenie, że dany składnik aktywów finansowych spełnia kryterium SPPI.

Utrata wartości

MSSF 9 zastępuje obowiązujący zgodnie z postanowieniami MSR 39 model utraty wartości funkcjonujący w oparciu o pojęcie „straty poniesionej”, nowym modelem opartym o pojęcie „oczekiwanych strat kredytowych”. Konsekwencją tej zmiany będzie konieczność liczenia odpisów z tytułu utraty wartości w oparciu w oczekiwane straty kredytowe oraz uwzględniania prognoz i spodziewanych przyszłych warunków makroekonomicznych w kontekście oceny ryzyka kredytowego ekspozycji, co było niedopuszczalne zgodnie z MSR 39.

Nowy model utraty wartości będzie miał zastosowanie do składników aktywów finansowych zakwalifikowanych, zgodnie z postanowieniami MSSF 9, jako aktywa finansowe wyceniane zamortyzowanym kosztem lub do wartości godziwej przez pozostałe dochody całkowite, z wyjątkiem instrumentów kapitałowych. Zmiana koncepcji straty poniesionej (MSR 39) na rzecz straty oczekiwanej, będzie miała istotne konsekwencje w zakresie modelowania parametrów ryzyka kredytowego oraz ostatecznej wysokości utworzonych odpisów.

Stosowany obecnie okres identyfikacji straty (LIP) nie będzie występował, a wraz z nim wyeliminowana zostanie kategoria odpisów IBNR. Zgodnie z MSSF 9, w miejsce odpisów z tytułu IBNR oraz odpisów dla ekspozycji niepracujących, odpis z tytułu utraty wartości będzie wyznaczany w następujących kategoriach:

- 1) Koszyk 1: odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych w horyzoncie 12 miesięcy

W przypadku, gdy od momentu początkowego ujęcia instrumentu finansowego do daty bilansowej nie zidentyfikowano istotnego wzrostu ryzyka kredytowego oraz nie została stwierdzona utrata wartości, Grupa Kapitałowa rozpoznaje odpis z tytułu oczekiwanej straty kredytowej powiązany z prawdopodobieństwem niespłacenia zobowiązania w ciągu kolejnych 12 miesięcy.

- 2) Koszyk 2: odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych w całym okresie kredytowania – brak rozpoznanej utraty wartości

W przypadku, gdy od momentu początkowego ujęcia instrumentu finansowego do daty bilansowej zidentyfikowano istotny wzrost ryzyka kredytowego ale nie została stwierdzona utrata wartości, Grupa Kapitałowa rozpoznaje odpis z tytułu oczekiwanej straty kredytowej na cały okres kredytowania.

- 3) Koszyk 3: odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych w całym okresie kredytowania – rozpoznana utrata wartości

Na każdy dzień bilansowy Grupa Kapitałowa ocenia, czy od momentu początkowego ujęcia wystąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego dla aktywów finansowych, poprzez porównanie ryzyka niespłacenia kredytu w okresie udzielonego finansowania na dzień bilansowy oraz na datę początkowego ujęcia. Grupa Kapitałowa ocenia, czy ryzyko kredytowe wzrosło w znaczącym stopniu na podstawie oceny indywidualnej i grupowej. Wartość oczekiwanej straty kredytowej mierzona jest, jako wartość bieżąca wszystkich niedoborów przepływów pieniężnych w ciągu oczekiwanego życia składnika aktywów finansowych ważona prawdopodobieństwem, oraz zdyskontowana z wykorzystaniem efektywnej stopy procentowej. Niedobór przepływów pieniężnych jest różnicą pomiędzy wszystkimi kontraktowymi przepływami pieniężnymi należnymi Grupie Kapitałowej, oraz wszystkimi przepływami pieniężnymi, które Grupa Kapitałowa spodziewa się otrzymać. MSSF 9 wymaga zastosowania do kalkulacji odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych czynników makroekonomicznych, do których należą między innymi stopy procentowe, produkt krajowy brutto, inflacja, ceny nieruchomości komercyjnych, kursy walutowe, indeksy giełdowe, wskaźniki płac. MSSF 9 wymaga także dokonania oceny zarówno obecnego, jak i prognozowanego kierunku cykli ekonomicznych. Sposób kalkulacji utraty wartości aktywów finansowych będzie miał również wpływ na sposób rozpoznania przychodu odsetkowego. Przychód od aktywów finansowych znajdujących się w koszykach 1 i 2 będzie wyznaczany na bazie ekspozycji brutto, natomiast w koszyku 3 na bazie ekspozycji netto, podobnie jak dla aktywów ze stwierdzoną utratą wartości w MSR 39.

Wpływ wdrażanych zmian, związanych z MSSF 9, na dzień dzisiejszy, nie został jeszcze dokładnie oszacowany. Oczekuje się wzrostu odpisów w zakresie Koszyka 1 spowodowanego wydłużeniem okresu ujawnienia straty z obecnych okresów LIP do 12 miesięcy oraz stosunkowo dużym wzrostem odpisów na aktywa sklasyfikowane do Koszyka 2. Zmiany będą dotyczyły głównie kredytów wobec sektora niefinansowego, głównie przedsiębiorstw i przedsiębiorców indywidualnych. Nie przewiduje się wzrostu odpisów na kredyty wobec JST oraz instytucje finansowe. Portfele wobec tych podmiotów Grupa Kapitałowa planuje zaliczyć do grupy aktywów o niskim ryzyku kredytowym. Zmiany metodologiczne związane z MSSF 9 nie powinny spowodować wzrostu strat na aktywa, wobec których zidentyfikowano przesłankę utraty wartości.

2.11.3. Standardy i interpretacje przyjęte przez RMSR, ale niezatwierdzone przez UE

Standard/interpretacja	Data wejścia w życie	Opis zmian i wpływ na sprawozdanie
MSR 7 (zmiana) „Rachunek przepływów pieniężnych”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie	Zmiany wymagają, aby jednostka zastosowała ujawnienia umożliwiające czytelnikom sprawozdań finansowych ocenę zmian zobowiązań wynikających z działalności finansowej, w tym zarówno zmian wynikających z przepływów pieniężnych jak i niepieniężnych. W ocenie Grupy Kapitałowej powyższa zmiana standardu będzie miała charakter prezentacyjny na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.
MSR 12 (zmiana) „Podatek dochodowy”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie	Zmiany do MSR 12 wyjaśniają sposób wykazywania aktywów z tytułu odroczonego podatku od niezrealizowanych strat na instrumentach dłużnych wycenianych do wartości godziwej. Grupa Kapitałowa jest w trakcie szacowania wpływu wdrożenia zmiany standardu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.
MSSF 2 (zmiana) „Płatność na bazie akcji”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie.	Zmiany dotyczą doprecyzowania sposobu ujęcia niektórych transakcji płatności na bazie akcji. Według oceny Grupy Kapitałowej zmiana standardu nie ma zastosowania.
MSSF 10 (zmiana) „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” i MSR 28 (zmiana) „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”	Rok obrotowy rozpoczynający się po 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie.	Zmiany dotyczą transakcji sprzedaży bądź wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem, a jego jednostką stowarzyszoną lub jednostką będącą wspólnym przedsięwzięciem. Główną konsekwencją zmian jest to, że pełny zysk lub stratę należy ujmować, gdy transakcja dotyczy przedsięwzięcia. Częściowe zyski lub straty ujmuje się wtedy, gdy transakcja dotyczy aktywów, które nie stanowią przedsięwzięcia, nawet jeśli te aktywa znajdują się w jednostce zależnej. W ocenie Grupy Kapitałowej powyższa zmiana standardu będzie miała jedynie charakter prezentacyjny.
MSSF 10 (zmiana) „Skonsolidowane sprawozdanie finansowe”, MSSF 12 (zmiana) „Ujawnienia na temat udziałów w innych jednostkach” oraz MSR 28 (zmiana) „Inwestycje w	Rok obrotowy rozpoczynający się po 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie.	Zmiany wyjaśniają sposób stosowania wyjątku dotyczącego konsolidacji dla podmiotów inwestycyjnych i ich jednostek zależnych. Według oceny Grupy Kapitałowej, zmiany nie będą miały wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

jednostkach stowarzyszonych
i wspólnych
przedsięwzięciach”

MSSF 14 „Odroczone salda z regulowanej działalności”	<p>Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie.</p> <p>Komisja Europejska postanowiła nie rozpoczynać procesu zatwierdzania tego standardu do stosowania na terenie UE do czasu wydania ostatecznej wersji MSSF.</p>	<p>Celem wprowadzenia tego standardu jest zwiększenie porównywalności sprawozdań finansowych jednostek zaangażowanych w działalność podlegającą regulacji cen.</p> <p>Wpływ nowego standardu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe nie został jeszcze oszacowany.</p>
MSSF 16 „Leasing”	<p>Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie.</p>	<p>Nowy standard zastąpi obecnie obowiązujący MSR 17 „Leasing”. Zgodnie z nowym standardem leasingobiorcy mają obowiązek ujmowania prawa do korzystania ze składnika aktywów oraz zobowiązania w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w przypadku wszystkich umów leasingu. Wyjątkiem są krótkoterminowe umowy leasingu o okresie obowiązywania do 12 miesięcy oraz umowy leasingu aktywów o niewielkiej wartości.</p> <p>Wpływ nowego standardu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe nie został jeszcze oszacowany.</p>

3. Segmenty działalności

Zgodnie z wymogiem MSSF 8 informacje o segmencie oparte są na danych finansowych zastosowanych do celów sprawozdawczości wewnętrznej dostarczanej Zarządowi Banku (głównemu organowi odpowiedzialnemu za podejmowanie decyzji operacyjnych), którego zadaniem jest alokacja zasobów do segmentów działalności i przeprowadzanie oceny ich wyników.

Segmenty działalności

Działalność Banku została podzielona na segmenty, które wyodrębniono z punktu widzenia określonych grup produktów według jednorodnych cech transakcji:

- 1) segment działalności komercyjnej,
- 2) segment inwestycyjny,
- 3) segment działalności zrzeczeniowej,
- 4) niezaalokowane.

Segment działalności komercyjnej

Segment działalności komercyjnej obejmuje obsługę klientów indywidualnych oraz instytucjonalnych (przedsiębiorstwa, jednostki budżetowe, wspólnoty mieszkaniowe). Działalność tego segmentu analizowana jest w ujęciu następujących produktów:

- 1) produkty kredytowe, w tym: kredyty hipoteczne, konsumenckie oraz karty kredytowe, kredyty z dofinansowaniem ze środków pomocowych w ramach funduszy strukturalnych UE, kredyty preferencyjne lub z dotacją,
- 2) produkty depozytowe, w tym: rachunki bieżące, lokaty terminowe i negocjowane, rachunki oszczędnościowe,
- 3) produkty transakcyjne, w tym: obsługa gotówkowa, płatności masowe, przelewy krajowe i zagraniczne, polecenie zapłaty.

W ramach segmentu działalności komercyjnej prowadzona jest działalność restrukturyzacyjno-windykacyjna wierzytelności. Wierzytelności te zarządzane są zarówno przez Bank jak i poprzez Centrum Finansowe Banku BPS S.A. na podstawie umów-zlecenia oraz umów cesji.

Do segmentu zaliczona została także działalność spółek BPS Leasing S.A., BS Leasing S.A. oraz BPS Faktor S.A.

Segment inwestycyjny

Segment inwestycyjny obejmuje przede wszystkim działalność w zakresie operacji skarbowych, rynków finansowych, zarządzania płynnością, ryzykiem stóp procentowych i walutowym Banku oraz działalność maklerską. W ramach tego segmentu są wykazywane wyniki Domu Maklerskiego Banku BPS S.A., BPS Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych S.A., BPS Doradztwo S.A. oraz wszystkich zamkniętych funduszy inwestycyjnych i pozostałych spółek.

Segment działalności zrzeczeniowej

Segment działalności zrzeczeniowej obejmuje całą działalność Banku związaną z pełnioną funkcją Banku Zrzeszającego. Do segmentu tego zalicza się produkty i usługi świadczone na rzecz zrzeszonych Banków Spółdzielczych na podstawie umowy Zrzeszenia.

Niezaalokowane

Segment ten obejmuje przychody, koszty oraz pozycje bilansowe nieprzyporządkowane do żadnego z wyżej wymienionych segmentów.

Wycena

Wycena aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów segmentów jest zgodna z polityką rachunkowości stosowaną w Banku. Zarządczy wynik z tytułu odsetek uwzględnia księgowo przychody i koszty odsetkowe, które są korygowane o przychody i koszty wyliczone przy wykorzystaniu wewnętrznych cen transferowych.

Skonsolidowany rachunek zysków i strat oraz skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej zawierają pozycje, które bezpośrednio można zakwalifikować do danego segmentu, jak również takie, które przypisywane są do danego segmentu w oparciu o racjonalne przesłanki przy zastosowaniu odpowiednich metod alokacji.

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Skonsolidowany rachunek zysków i strat za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku

	Segment działalności komercyjnej	Segment Inwestycyjny	Segment działalności zrzeszeniowej	Niezaalokowane	Razem
Wynik z tytułu odsetek	153 326	39 967	33 624	0	226 917
- Przychody odsetkowe, z tego:	319 277	493 849	212 058	0	1 025 184
- przychody odsetkowe od klientów	286 100	166 464	6 161	0	458 725
- przychody odsetkowe wewnętrzne	33 177	327 385	205 897	0	566 459
- Koszty odsetkowe, z tego:	-165 951	-453 882	-178 434	0	-798 267
- koszty odsetkowe od klientów	-21 147	-38 633	-172 028	0	-231 808
- koszty odsetkowe wewnętrzne	-144 804	-415 249	-6 406	0	-566 459
Wynik z tytułu prowizji	27 233	8 776	33 393	0	69 402
Przychody z tytułu dywidend, wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany i wynik na działalności inwestycyjnej	1 750	142 908	8 965	0	153 623
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	8 883	77 343	2 037	3 229	91 492
Ogólne koszty administracyjne	-157 861	-168 579	-40 890	0	-367 330
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	-89 591	-46 614	10	-2 157	-138 352
Udział w zyskach (stratach) jednostek podporządkowanych	0	0	0	0	0
Wynik segmentu brutto	-56 260	53 801	37 139	1 072	35 752
Podatek dochodowy	0	0	0	-9 525	-9 525
Wynik finansowy netto	-56 260	53 801	37 139	-8 453	26 227

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Segment działalności komercyjnej	Segment Inwestycyjny	Segment działalności zrzeszeniowej	Niezaalokowane	Razem
Należności od innych banków, klientów oraz z tytułu leasingu finansowego	7 515 831	1 132 001	279 487	0	8 927 319
Pozostałe aktywa, w tym:	22 296	10 693 527	65 306	451 165	11 232 294
- Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	0	0	0	100 031	100 031
Aktywa razem	7 538 127	11 825 528	344 793	451 165	20 159 613
Zobowiązania wobec innych banków oraz klientów	2 152 113	16 584	16 039 409	0	18 208 106
Pozostałe zobowiązania	12 832	1 031 824	0	138 094	1 182 750
Kapitał własny	0	0	0	768 757	768 757
Zobowiązania i kapitał własny razem	2 164 945	1 048 408	16 039 409	906 851	20 159 613

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Skonsolidowany rachunek zysków i strat za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku (dane przekształcone)

	Segment działalności komercyjnej	Segment Inwestycyjny	Segment działalności zrzeszeniowej	Niezaalokowane	Razem
Wynik z tytułu odsetek	180 543	52 292	25 824	0	258 659
- Przychody odsetkowe, z tego:	356 834	449 503	202 382	0	1 008 719
- przychody odsetkowe od klientów	322 622	152 815	6 414	0	481 851
- przychody odsetkowe wewnętrzne	34 212	296 688	195 968	0	526 868
- Koszty odsetkowe, z tego:	-176 291	-397 211	-176 558	0	-750 060
- koszty odsetkowe od klientów	-29 844	-21 012	-172 336	0	-223 192
- koszty odsetkowe wewnętrzne	-146 447	-376 199	-4 222	0	-526 868
Wynik z tytułu prowizji	28 149	9 633	28 212	0	65 994
Przychody z tytułu dywidend, wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany, wynik na działalności inwestycyjnej	1 447	22 082	9 903	0	33 432
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	-2 449	60 903	4 205	-2 886	59 773
Ogólne koszty administracyjne	-143 873	-174 569	-44 199	0	-362 641
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	-76 818	-22 218	-95	-70	-99 201
Udział w zyskach (stratach) jednostek podporządkowanych	0	600	0	0	600
Wynik segmentu brutto	-13 001	-51 277	23 850	-2 956	-43 384
Podatek dochodowy	0	0	0	2 873	2 873
Wynik finansowy netto	-13 001	-51 277	23 850	-83	-40 511

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2015 roku (dane przekształcone)

	Segment działalności komercyjnej	Segment Inwestycyjny	Segment działalności zrzeszeniowej	Niezaalokowane	Razem
Należności od innych banków, klientów oraz z tytułu leasingu finansowego	6 942 110	1 066 703	315 476	0	8 324 289
Pozostałe aktywa, w tym:	27 413	8 961 849	64 576	514 784	9 568 622
- Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	0	0	0	80 344	80 344
Aktywa razem	6 969 523	10 028 552	380 052	514 784	17 892 911
Zobowiązania wobec innych banków oraz klientów	1 983 315	4 926	13 602 116	0	15 590 357
Pozostałe zobowiązania	10 620	1 450 186	0	109 035	1 569 841
Kapitał własny	0	0	0	732 713	732 713
Zobowiązania i kapitał własny razem	1 993 935	1 455 112	13 602 116	841 748	17 892 911

4. Wynik z tytułu odsetek

	2016	2015 dane przekształcone
Przychody z tytułu odsetek		
Przychody z tytułu środków w Banku Centralnym	1 180	1 130
Przychody z tytułu należności od zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	1 028	1 417
Przychody z tytułu lokat oraz kredytów udzielonych innym bankom	12 554	10 716
Przychody z tytułu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	796	1 473
Przychody z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	278 058	304 541
Przychody z tytułu należności od leasing finansowego	17 149	22 440
Przychody z tytułu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	95 578	86 169
Przychody z tytułu aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności	52 185	53 466
Pozostałe	197	499
Razem przychody z tytułu odsetek	458 725	481 851

	2016	2015 dane przekształcone
Odsetki od aktywów finansowych z utratą wartości		
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	22 168	26 108
Pozostałe inwestycje finansowe	2 911	5 434
Razem odsetki od aktywów finansowych z utratą wartości	25 079	31 542

	2016	2015 dane przekształcone
Koszty z tytułu odsetek		
Koszty z tytułu zobowiązań wobec innych banków	-168 906	-173 347
Koszty z tytułu zobowiązań wobec klientów	-24 197	-23 636
Koszty z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	-115	-245
Koszty z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	-38 040	-25 275
Koszty z tytułu zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu	-291	-368
Pozostałe	-259	-321
Razem koszty z tytułu odsetek	-231 808	-223 192

5. Wynik z tytułu prowizji i opłat

	2016	2015
Przychody z tytułu prowizji i opłat		
Przychody z tytułu prowizji i opłat od banków	36 410	30 599
- z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	36	8
- z tytułu obsługi rachunków bankowych	138	103
- z tytułu kart płatniczych i kredytowych	18 572	16 904
- z tytułu rozliczeń pieniężnych	16 054	12 257
- pozostałe	1 610	1 327
Przychody z tytułu prowizji i opłat od klientów	52 659	57 552
- z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	21 118	22 848
- z tytułu obsługi rachunków bankowych	7 481	7 864
- z tytułu kart płatniczych i kredytowych	3 288	2 405
- z tytułu działalności maklerskiej, powierniczej i zarządzania funduszami	10 924	14 297
- z tytułu pośrednictwa sprzedaży ubezpieczeń	717	697
- z tytułu rozliczeń pieniężnych	6 917	7 397
- z tytułu zobowiązań gwarancyjnych	1 102	806
- pozostałe	1 112	1 238
Razem przychody z tytułu prowizji i opłat	89 069	88 151

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Koszty z tytułu prowizji i opłat	2016	2015
Koszty z tytułu prowizji i opłat od banków	-4 567	-5 227
- z tytułu otrzymanych kredytów i pożyczek	-106	-133
- z tytułu obsługi rachunków bankowych	-1 989	-1 768
- z tytułu kart płatniczych i kredytowych	-314	-451
- z tytułu rozliczeń pieniężnych	0	-19
- z tytułu prowizji dystrybucyjnej	-23	0
- pozostałe	-2 135	-2 856
Koszty z tytułu prowizji i opłat od klientów	-15 100	-16 930
- z tytułu otrzymanych kredytów i pożyczek	0	-41
- z tytułu obsługi rachunków bankowych	0	-27
- z tytułu kart płatniczych i kredytowych	-11 555	-11 456
- z tytułu działalności maklerskiej, powierniczej i zarządzania funduszami	-1 001	-1 602
- z tytułu administracji wierzytelnościami	-942	-831
- pozostałe	-1 602	-2 973
Razem koszty z tytułu prowizji i opłat	-19 667	-22 157

6. Przychody z tytułu dywidend

	2016	2015
Przychody z tytułu dywidend		
Od emitentów aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	0	1
Od emitentów aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	1 286	1 873
Razem przychody z tytułu dywidend	1 286	1 874

7. Wynik na aktywach i zobowiązaniach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz pozycji wymiany

Wynik na aktywach i zobowiązaniach finansowych przeznaczonych do obrotu	2016	2015
Wynik na instrumentach kapitałowych	290	541
Wynik na instrumentach dłużnych	1 866	4 843
Wynik na instrumentach pochodnych	611	12 828
Razem wynik na aktywach i zobowiązaniach finansowych przeznaczonych do obrotu	2 767	18 212
Wynik z pozycji wymiany		
Wynik z pozycji wymiany	13 072	-618
Razem wynik z pozycji wymiany	13 072	-618
Wynik na aktywach i zobowiązaniach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany	15 839	17 594

8. Wynik na działalności inwestycyjnej

	2016	2015
Wynik na aktywach finansowych dostępnych do sprzedaży	136 498	13 964
- wynik na instrumentach dłużnych	10 268	11 917
- wynik na instrumentach kapitałowych	126 230	2 047
Wynik na aktywach finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności	0	0
- wynik na instrumentach dłużnych	0	0
Razem wynik na działalności inwestycyjnej	136 498	13 964

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku w pozycji wynik na instrumentach kapitałowych Grupa Kapitałowa ujawniła przede wszystkim rozliczenia transakcji przejęcia Visa Europe Limited przez Visa Inc. w wysokości 131,3 mln zł. Powyższa transakcja została opisana w niniejszym sprawozdaniu finansowym w nocie nr 24.

9. Pozostałe przychody operacyjne

	2016	2015 dane przekształcone
Przychody ze sprzedaży towarów i usług	134 350	130 855
Przychody ze sprzedaży lub likwidacji składników majątku trwałego i aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	7 840	5 567
- z tytułu środków trwałych	3 980	5 567
- z tytułu nieruchomości inwestycyjnych	3 860	0
Przychody z tytułu sprzedaży jednostek podporządkowanych	1 032	0
Przychody z odzyskanych należności nieściągalnych, w tym zwrócone koszty windykacji	3 962	3 751
Przychody ze sprzedaży kredytów i należności	15 569	1 203
Przychody z otrzymanych kar, odszkodowań i grzywien	2 059	266
Przychody z tytułu rozwiązania rezerw	974	89
- na zobowiązania pracownicze	43	26
- na zobowiązania sporne	672	63
- na pozostałe zobowiązania	259	0
Przychody z tytułu skupionych wierzytelność od podmiotów spoza Grupy Kapitałowej, w tym:	716	1 958
- zrealizowany zysk	716	1 958
Pozostałe	6 797	1 255
Razem pozostałe przychody operacyjne	173 299	144 944

10. Pozostałe koszty operacyjne

	2016	2015 dane przekształcone
Koszty z tytułu zakupu towarów i usług	-60 583	-49 780
Koszty z tytułu sprzedaży lub likwidacji składników majątku trwałego i obrotowego oraz aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-11 105	-8 187
- z tytułu zapasów	-4 979	0
- z tytułu środków trwałych	-4 740	-5 209
- z tytułu wartości niematerialnych	-1 379	0
- pozostałe	-7	-2 978
Koszty z tytułu sprzedaży jednostek podporządkowanych	-231	0
Koszty windykacji	-1 562	-2 657
Koszty z tytułu zapłaconych odszkodowań, kar i grzywien	-550	-73
Koszty przekazanych darowizn	-19	-59
Koszty z tytułu tworzenia rezerw	-1 499	-1 211
- na zobowiązania sporne	-178	-167
- na pozostałe zobowiązania	-1 321	-1 044
Koszty z tytułu skupionych wierzytelność od podmiotów spoza Grupy Kapitałowej	-3 729	-15 367
Pozostałe	-2 529	-7 837
Razem pozostałe koszty operacyjne	-81 807	-85 171

Za okres od dnia 1 stycznia 2015 do dnia 31 grudnia 2015 roku w pozycji „Pozostałe”, Grupa Kapitałowa ujawniła przede wszystkim koszty z tytułu spisania spornej należności spółki IT BPS w wysokości 5.480 tys. zł.

11. Ogólne koszty administracyjne

	2016	2015
Koszty świadczeń pracowniczych	-167 190	-167 192
Koszty działania	-140 737	-148 176
- z tytułu utrzymania, remontów i wynajmu budynków	-20 331	-22 788
- z tytułu leasingu operacyjnego	-9 420	-10 183
- z tytułu eksploatacji środków transportu	-1 926	-1 214
- z tytułu eksploatacji systemów informatycznych	-29 455	-29 422
- z tytułu usług pocztowych i telekomunikacyjnych	-3 875	-3 787
- z tytułu usług badania bilansu, doradztwa i konsultingu	-11 358	-9 539
- z tytułu reklamy i reprezentacji	-5 408	-4 575
- z tytułu podatków i opłat	-7 562	-7 352
- z tytułu kosztów ponoszonych na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego i Komisji Nadzoru Finansowego	-8 419	-27 334
- z tytułu kosztów ponoszonych na rzecz Spółdzielni Ochrony Zrzeszenia BPS	-18 657	0
- z tytułu kosztów ponoszonych na rzecz Funduszu Wsparcia Kredytobiorców	0	-1 328
- z tytułu usług ochrony	-4 454	-4 062
- z tytułu ubezpieczeń	-2 468	-2 470
- z tytułu usług KIR	-279	-281
- pozostałe	-17 125	-23 841
Amortyzacja	-55 380	-42 991
- rzeczowych aktywów trwałych	-38 433	-28 755
- wartości niematerialnych	-16 947	-14 236
Pozostałe	-4 023	-4 282
Razem ogólne koszty administracyjne	-367 330	-362 641

Na mocy uchwały z dnia 30 września 2015 roku Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. utworzony został w oparciu o art. 22b ust. 2 ustawy z dnia 7 grudnia 2000 roku o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (dalej: ustawa), System Ochrony Instytucjonalnej Zrzeszenia BPS. Na dzień 31 grudnia 2016 roku uczestnikami Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS jest Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. oraz 278 zrzeszonych banków spółdzielczych. Spółdzielnia Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS, której powierzono zadania jednostki zarządzającej Systemem dysponuje środkami finansowymi zgromadzonymi w ramach funduszu zabezpieczającego i depozytu obowiązkowego, przeznaczonymi wyłącznie na interwencję zapobiegającą utracie płynności i wypłacalności. Na mocy umów podpisanych przez uczestników Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS został utworzony fundusz zabezpieczający, który zapewnia środki na finansowanie zadań Systemu Ochrony BPS w zakresie pomocy finansowej dla uczestników Systemu Ochrony w celu poprawy ich wypłacalności i zapobieżenia upadłości.

W świetle postanowień Umowy Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS, fundusz zabezpieczający jest tworzony i zasilany z wpłat uczestników wnoszonych corocznie. Wysokość wpłaty realizowanej przez każdego uczestnika Funduszu Zabezpieczającego, stanowiła iloczyn sumy opłaty ostrożnościowej i połowy opłaty rocznej, o których mowa w art. 13 i 14a ust. 1 ustawy z 14 grudnia 1994 roku o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz. U. z 2014 roku, poz. 1866 z późn. zm.) oraz wskaźnika korygującego, określonego w Zasadach oceny punktowej stanowiących załącznik do umowy Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS.

Zgodnie z art. 22g ust. 3 ustawy, wpłata dokonywana przez uczestnika systemu ochrony na fundusz pomocowy nie może być niższa niż wysokość obniżki składki, o której mowa w art. 286 ust. 1 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 roku o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz. U. poz. 996), wynikająca z różnicy pomiędzy składką wyliczoną dla banku będącego uczestnikiem systemu ochrony oraz oszacowaną wielkością składki, w przypadku gdy bank ten nie uczestniczyłby w systemie ochrony. W 2016 roku Bank BPS S.A. wniósł do tego funduszu zabezpieczającego wpłaty w wysokości 15.939 tys. zł. Dodatkowo, w 2016 roku Bank poniósł wydatki w wysokości 2.718 tys. zł na pokrycie kosztów funkcjonowania jednostki zarządzającej Systemem Ochrony Zrzeszenia BPS, do których ponoszenia zobowiązani są uczestnicy Systemu Ochrony na mocy art. 22e ust. 5 ustawy.

W dniu 26 listopada 2015 roku Bank otrzymał od Bankowego Funduszu Gwarancyjnego („BFG”) uchwałę nr 87/DGD/2015 Zarządu BFG w sprawie realizacji wypłat środków gwarantowanych deponentom Spółdzielczego Banku Rzemiosła i Rolnictwa w Wołominie oraz powiadomienie o konieczności przekazania przez Bank, w terminie do dnia 30 listopada 2015 roku, na rzecz BFG wpłaty w wysokości 4.387 tys. zł przeznaczonej na wypłatę środków gwarantowanych z tytułu depozytów zgromadzonych w Spółdzielczym Banku Rzemiosła i Rolnictwa w Wołominie. Kwota wpłaty zwiększyła koszty działania Banku za 2015 rok.

Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. utworzył w 2015 roku rezerwę na koszty wpłat na Fundusz Wsparcia Kredytobiorców w wysokości 1.328 tys. zł na podstawie ustawy z dnia 9 października 2015 roku o wsparciu kredytobiorców znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej, którzy zaciągnęli kredyt mieszkaniowy. W dniu 11 stycznia 2016 roku Bank otrzymał pismo z Rady Funduszu Wsparcia Kredytobiorców informujące, że wysokość składki przypadającej na Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. wynosi 1.328 tys. zł. Składka została wpłacona w dniu 18 lutego 2016 roku.

12. Świadczenia pracownicze

	2016	2015
Wynagrodzenia	-138 062	-138 420
- w tym rezerwy na świadczenia pracownicze	-1 291	-345
Ubezpieczenia	-22 205	-21 531
Pozostałe świadczenia na rzecz pracowników	-6 923	-7 241
- w tym odpisy na ZFŚS	-2 569	-2 657
Razem świadczenia pracownicze	-167 190	-167 192

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

13. Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe

Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku

	Zwiększenia			Zmniejszenia			Wartość odpisów z tytułu utraty wartości na koniec okresu	Wpływ na wynik okresu bieżącego
	Wartość odpisów z tytułu utraty wartości na początek okresu	Utworzenie odpisów z tytułu utraty wartości	Pozostałe niewpływające na rachunek zysków i strat	Rozwiązanie odpisów z tytułu utraty wartości	Zmniejszenie odpisów z tytułu spisania aktywów z bilansu niewpływające na rachunek zysków i strat	Pozostałe niewpływające na rachunek zysków i strat		
Należności od innych banków	-209	-2 007	-2	1 819	0	0	-399	-188
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	-17 410	-777	0	0	0	0	-18 187	-777
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-1 086 383	-184 761	-861	96 139	127 915	74 686	-973 265	-88 622
Należności z tytułu leasingu finansowego	-27 482	-5 163	-9	4 733	2 283	0	-25 638	-430
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	-71 726	-26 166	-11	9 138	0	1 554	-87 211	-17 028
Inwestycje w jednostki podporządkowane	-4 600	-110	-1 087	5 797	0	0	0	5 687
Zapasy	-204	-2 924	0	25	115	0	-2 988	-2 899
Rzeczowe aktywa trwałe	-37 909	-22 468	0	0	47	0	-60 330	-22 468
Nieruchomości inwestycyjne	0	-155	0	0	0	0	-155	-155
Wartości niematerialne	-5 313	-5 735	0	0	118	0	-10 930	-5 735
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	-244	0	0	0	0	0	-244	0
Inne aktywa	-6 163	-7 359	0	770	563	9	-12 180	-6 589
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	-2 399	-15 787	0	16 639	0	0	-1 547	852
Razem	-1 260 042	-273 412	-1 970	135 060	131 041	76 249	-1 193 074	-138 352

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku (dane przekształcone)

	Zwiększenia			Zmniejszenia			Wartość odpisów z tytułu utraty wartości na koniec okresu	Wpływ na wynik okresu bieżącego
	Wartość odpisów z tytułu utraty wartości na początek okresu	Utworzenie odpisów z tytułu utraty wartości	Pozostałe niewpływające na rachunek zysków i strat	Rozwiązanie odpisów z tytułu utraty wartości	Zmniejszenie odpisów z tytułu spisania aktywów z bilansu niewpływające na rachunek zysków i strat	Pozostałe niewpływające na rachunek zysków i strat		
Należności od innych banków	0	-209	0	0	0	0	-209	-209
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	-16 537	-873	0	0	0	0	-17 410	-873
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-1 094 302	-202 710	0	120 862	29 982	59 785	-1 086 383	-81 848
Należności z tytułu leasingu finansowego	-27 433	-8 555	0	6 849	0	1 657	-27 482	-1 706
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	-70 482	-26 000	-199	15 367	5 000	4 588	-71 726	-10 633
Inwestycje w jednostki podporządkowane	0	-4 600	0	0	0	0	-4 600	-4 600
Zapasy	-114	-90	0	0	0	0	-204	-90
Rzeczowe aktywa trwałe	-37 448	-461	0	0	0	0	-37 909	-461
Nieruchomości inwestycyjne	0	0	0	0	0	0	0	0
Wartości niematerialne	-4 384	-929	0	0	0	0	-5 313	-929
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	-64	-103	-77	0	0	0	-244	-103
Inne aktywa	-9 703	-1 308	-2 131	1 595	296	5 088	-6 163	287
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	-4 363	-14 063	0	16 027	0	0	-2 399	1 964
	-1 264 830	-259 901	-2 407	160 700	35 278	71 118	-1 260 042	-99 201

14. Podatek dochodowy

	2016	2015
Bieżący podatek dochodowy	-7 107	-1 784
Bieżące obciążenie z tytułu podatku dochodowego	-7 107	-1 784
Korekty dotyczące bieżącego podatku dochodowego z lat ubiegłych	0	0
Podatek pobrany u źródła	0	0
Odroczony podatek dochodowy	-2 418	4 657
Związany z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych odnoszonych na wynik finansowy	-2 418	4 657
Obciążenie podatkowe wykazane w rachunku zysków i strat	-9 525	2 873
Skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym	10 959	-11 466
Odroczony podatek dochodowy dotyczący pozycji odniesionych bezpośrednio na kapitał	10 959	-11 466
Niezrealizowana zysk/strata z tytułu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz zyski i straty aktuarialne	10 959	-11 466
Zysk netto z tytułu aktualizacji wyceny gruntów i budynków	0	0
Obciążenie podatkowe wykazane w kapitale własnym	10 959	-11 466

Z dniem 15 lipca 2016 roku do Ordynacji Podatkowej zostały wprowadzone zmiany w celu uwzględnienia postanowień Ogólnej Klauzuli Zapobiegającej Nadużyciom (GAAR). GAAR ma zapobiegać powstawaniu i wykorzystywaniu sztucznych struktur prawnych tworzonych w celu uniknięcia zapłaty podatku w Polsce. GAAR definiuje unikanie opodatkowania jako czynność dokonaną przede wszystkim w celu osiągnięcia korzyści podatkowej, sprzecznej w danych okolicznościach z przedmiotem i celem przepisów ustawy podatkowej. Zgodnie z GAAR taka czynność nie skutkuje osiągnięciem korzyści podatkowej, jeżeli sposób działania był sztuczny. Wszelkie występowanie (i) nieuzasadnionego dzielenia operacji, (ii) angażowania podmiotów pośredniczących mimo braku uzasadnienia ekonomicznego lub gospodarczego, (iii) elementów wzajemnie się znoszących lub kompensujących oraz (iv) inne działania o podobnym działaniu do wcześniej wspomnianych, mogą być potraktowane jako przesłanka istnienia sztucznych czynności podlegających przepisom GAAR. Nowe regulacje będą wymagać znacznie większego osądu przy ocenie skutków podatkowych poszczególnych transakcji.

Klauzulę GAAR należy stosować w odniesieniu do transakcji dokonanych po jej wejściu w życie oraz do transakcji, które zostały przeprowadzone przed wejściem w życie klauzuli GAAR ale, dla których po dacie wejścia klauzuli w życie korzyści były lub są nadal osiąganane. Wdrożenie powyższych przepisów umożliwi polskim organom kontroli podatkowej kwestionowanie realizowanych przez podatników prawnych ustaleń i porozumień, takich jak restrukturyzacja i reorganizacja grupy.

Organy podatkowe mogą przeprowadzać kontrole i weryfikować zapisy operacji gospodarczych ujętych w księgach rachunkowych w ciągu 5 lat od zakończenia roku podatkowego, w którym złożono deklaracje podatkowe, dokonać ustalenia dodatkowego zobowiązania podatkowego i nałożyć związane z tym kary. W opinii Zarządu nie istnieją okoliczności wskazujące na możliwość powstania istotnych zobowiązań podatkowych w tym zakresie.

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Liczbowe uzgodnienie pomiędzy podatkiem obliczonym jako iloczyn wyniku finansowego brutto i obowiązującej stawki podatkowej a rzeczywistym obciążeniem podatkowym wykazany w rachunku zysków i strat

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
Zysk (strata) brutto	35 752	-43 384
Stawka podatku obowiązująca w Polsce	19%	19%
Obciążenie podatkowe wg zastosowanej stawki podatkowej	-6 793	8 243
Dochody niepodlegające opodatkowaniu, z tego:	31 091	32 064
- rozwiązane odpisy aktualizujące należności	17 528	17 644
- otrzymane dywidendy	1 285	1 874
- przychody do otrzymania	3 854	78
- pozostałe	8 424	12 468
Koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów	-57 205	-25 099
- utworzone odpisy aktualizujące należności	-22 710	-12 175
- pozostałe	-34 495	-12 924
Pozostałe różnice pomiędzy wynikiem finansowym brutto a dochodem do opodatkowania podatkiem dochodowym	11 731	-35 230
Efektywne obciążenie zysku/straty brutto podatkiem dochodowym	-9 525	2 873
Efektywna stawka podatkowa	26,64%	6,62%

Zobowiązania i należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	22 491	10 433
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	1 256	845

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Podatek odroczony

Odroczony podatek dochodowy na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku wynika z następujących pozycji:

	Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej		Wpływ na skonsolidowany rachunek zysków i strat	
	31.12.2016	31.12.2015	2016	2015
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego, struktura:				
- odsetki do otrzymania	73 080	71 182	-1 898	9 301
- wartość netto środków trwałych objętych ulgą inwestycyjną	151	161	10	9
- dyskonto i odsetki od papierów wartościowych	92 641	73 962	-18 679	-132
- przychody do otrzymania z tytułu umów leasingu	71 035	86 960	15 925	-25 454
- nadwyżka amortyzacji podatkowej nad bilansową	22 702	22 141	-561	-3 991
- pozostałe	36 219	34 810	-1 409	-16 682
Dodatknie różnice przejściowe razem	295 828	289 216	-6 612	-36 949
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego odnoszona na wynik finansowy	56 207	54 951	-1 256	-7 020
Operacje rozliczane z innymi całkowitymi dochodami	42 555	101 039	X	X
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego odnoszona na całkowite dochody	8 085	19 197	X	X
Razem rezerwa z tytułu podatku odroczonego	64 292	74 148	X	X
Kwota kompensaty	-63 516	-72 847	X	X
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego prezentowana w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	776	1 301	X	X
Aktywo z tytułu podatku odroczonego, struktura:				
- odsetki do zapłacenia	9 057	7 223	1 834	-5 313
- odsetki skapitalizowane	0	82	-82	-424
- rezerwy na przyszłe zobowiązania	31 007	32 393	-1 386	6 425
- rezerwy na utratę wartości należności kredytowych	232 851	264 352	-31 501	-144 094
- wycena aktywów finansowych	77 703	71 044	6 659	-10 642
- przychody z tytułu odsetek i prowizji pobrane z góry	49 341	50 904	-1 563	-2 264
- naliczone odsetki oraz premia od papierów wartościowych	13 841	13 122	719	5 725
- pozostałe	346 738	326 461	20 277	212 215
Ujemne różnice przejściowe razem	760 538	765 581	-5 043	61 628
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego odnoszone na wynik finansowy	144 503	145 460	-957	11 710
Operacje rozliczane z innymi całkowitymi dochodami	100 233	40 691	X	X
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego odnoszone na całkowite dochody	19 044	7 731	X	X
Razem aktywa z tytułu podatku odroczonego	163 547	153 191	X	X
Kwota kompensaty	-63 516	-72 847	X	X
Aktywo z tytułu podatku odroczonego prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	100 031	80 344	X	X
Objęcie kontroli nad jednostkami zależnymi	X	X	-205	-33
Obciążenie/uznanie z tytułu podatku odroczonego ujęte w rachunku zysków i strat	X	X	-2 418	4 657
Obciążenie/uznanie z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujęte w kapitale własnym	10 959	-11 466	X	X

Na dzień 31 grudnia 2016 roku w pozycji „Aktywo z tytułu podatku odroczonego – pozostałe” Grupa Kapitałowa zaprezentowała ujemne różnice przejściowe z tytułu straty podatkowej do rozliczenia w wysokości 64.801 tys. zł oraz wyceny lokat funduszy w kwocie 38.332 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku w pozycji „Aktywo z tytułu podatku odroczonego – pozostałe” Grupa Kapitałowa zaprezentowała ujemne różnice przejściowe z tytułu straty podatkowej do rozliczenia w wysokości 133.882 tys. zł oraz wyceny lokat funduszy w kwocie 35.756 tys. zł.

15. Zysk na akcję

Podstawowy zysk (strata) przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk na akcję obliczany jest poprzez podzielenie zysku netto przez średnio ważoną liczbę akcji zwykłych występujących w ciągu danego okresu.

	2016	2015 dane przekształcone
Zysk (strata) netto przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej	25 949	-33 003
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie	376 999	349 087
Zysk (strata) przypadający na akcję (w zł)	0,07	-0,09

Rozwodniony zysk (strata) przypadający na jedną akcję

Zysk rozwodniony przypadający na akcję oblicza się poprzez podzielenie zysku netto przez średnią ważoną liczbę wyemitowanych akcji zwykłych występujących w ciągu roku obrotowego, skorygowaną o wpływ instrumentów rozwadniających. W roku 2016 oraz 2015 nie występowały instrumenty rozwadniające.

	2016	2015 dane przekształcone
Zysk (strata) netto przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej	25 949	-33 003
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie	376 999	349 087
Zysk (strata) rozwodniony przypadający na akcję (w zł)	0,07	-0,09

16. Dywidendy wypłacone oraz zaproponowane do wypłaty

Zarząd Banku Polskiej Spółdzielczości będzie rekomendował Walnemu Zgromadzeniu Akcjonariuszy Banku uchwałę o niewypłaceniu dywidendy z zysku za rok 2016.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku zobowiązania Banku do wypłaty dywidendy za poprzednie lata wynosiły 1 tys. zł.

17. Kasa, środki w Banku Centralnym

	31.12.2016	31.12.2015
Środki pieniężne w kasie	82 250	84 585
Środki pieniężne na rachunkach bieżących i terminowych w Banku Centralnym	1 615 748	1 272 558
Razem kasa, środki w Banku Centralnym	1 697 998	1 357 143

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Bank może wykorzystywać w ciągu dnia środki na rachunkach rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych na podstawie dyspozycji złożonej do Narodowego Banku Polskiego, musi jednak zapewnić utrzymanie średniego miesięcznego salda na tym rachunku w odpowiedniej wysokości wynikającej z deklaracji rezerwy obowiązkowej.

18. Należności od innych banków

Należności od innych banków według rodzaju	31.12.2016	31.12.2015
Rachunki bieżące	228 509	205 173
Lokaty	346 157	380 853
Kredyty i pożyczki	165 582	229 120
Pozostałe należności	145 399	128 920
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	140 155	128 597
- pozostałe	5 244	323
Razem należności od innych banków brutto	885 647	944 066
Odpisy z tytułu utraty wartości	-399	-209
Razem należności od innych banków netto	885 248	943 857

Należności od innych banków według terminów zapadalności	31.12.2016	31.12.2015
do 1 miesiąca	643 042	518 449
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	82 025	128 622
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	29 309	150 548
powyżej 1 roku do 5 lat	109 923	139 860
powyżej 5 lat	21 348	6 566
dla których termin zapadalności upłynął	0	0
o nieokreślonym terminie zapadalności	0	21
Razem należności od innych banków brutto	885 647	944 066
Odpisy z tytułu utraty wartości	-399	-209
Razem należności od innych banków netto	885 248	943 857

	31.12.2016	31.12.2015
Należności, dla których nie zidentyfikowano przesłanek utraty wartości	885 248	943 804
Należności, dla których zidentyfikowano przesłanki utraty wartości	0	53
Razem należności od innych banków	885 248	943 857

Wszystkie należności od innych banków podlegały ocenie indywidualnej. Na dzień 31 grudnia 2016 roku utworzono odpisy na należności od innych banków w wysokości 399 tys. zł natomiast na dzień 31 grudnia 2015 roku ich wartości wynosiła 209 tys. zł.

19. Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa Kapitałowa posiadała należność z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu w wysokości nominalnej 18.187 tys. zł, która wynikała z podpisanej umowy nabycia akcji spółki giełdowej z przyrzeczeniem ich odsprzedaży po cenie określonej w umowie. Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość nominalna tej należności wynosiła 17.410 tys. zł. W latach 2016 oraz 2015 Grupa Kapitałowa utworzyła odpis aktualizujący w pełnej wysokości, stąd też wartość bilansowa przedmiotowej należności na dzień 31 grudnia 2016 roku i 31 grudnia 2015 roku wyniosła zero.

20. Pochodne instrumenty finansowe

	<u>Aktywa</u> <u>31.12.2016</u>	<u>Zobowiązania</u> <u>31.12.2016</u>	<u>Aktywa</u> <u>31.12.2015</u>	<u>Zobowiązania</u> <u>31.12.2015</u>
FX swap	592	0	0	11
FX forward	5 204	77	4 660	142
IRS	534	1 276	1 473	3 266
Razem pochodne instrumenty finansowe	<u>6 330</u>	<u>1 353</u>	<u>6 133</u>	<u>3 419</u>

Na dzień 31 grudnia 2016 roku i 31 grudnia 2015 roku Grupa Kapitałowa nie posiadała instrumentów finansowych ujętych w ramach stosowania rachunkowości zabezpieczeń.

Walutowe transakcje terminowe FX forward to zobowiązania do kupna walut obcych i lokalnych, obejmujące niezrealizowane transakcje spot. Terminowe operacje wymiany walutowej oparte są na określonym w momencie zawarcia kursie waluty na określoną datę w przyszłości. Transakcje FX forward zawierane są przez Bank w celu zarządzania pozycją walutową oraz celem zaspokajania potrzeb klientów w zakresie zabezpieczenia przyszłych płatności w walutach obcych.

Kontrakty FX swap na stopę procentową i kontrakty walutowe to zobowiązania do zamiany jednego strumienia przepływów pieniężnych na inny. Rezultatem takiej transakcji jest zamiana walut lub stóp procentowych lub połączenia wszystkich tych czynników.

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Wartości nominalne instrumentów bazowych według terminów zapadalności/wymagalności i wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych

Wartości nominalne instrumentów bazowych według terminów zapadalności/wymagalności i wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2016 roku

	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Wartość godziwa (ujemna)	Wartość godziwa (dodatnia)
Transakcje walutowe								
Swap walutowy	502	43 786	0	0	0	44 288	0	592
zakup	254	22 120	0	0	0	22 374	0	0
sprzedaż	248	21 666	0	0	0	21 914	0	592
Forward walutowy	87 238	53 131	126 195	0	0	266 564	77	5 204
zakup	44 378	27 032	64 053	0	0	135 463	4	5 203
sprzedaż	42 860	26 099	62 142	0	0	131 101	73	1
Transakcje stopy procentowej								
Swap na stopę procentową (IRS)	0	100 000	0	50 000	0	150 000	1 276	534
zakup	0	100 000	0	25 000	0	125 000	1 276	0
sprzedaż	0	0	0	25 000	0	25 000	0	534
Razem pochodne instrumenty finansowe	87 740	196 917	126 195	50 000	0	460 852	1 353	6 330

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Wartości nominalne instrumentów bazowych według terminów zapadalności/wymagalności i wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2015 roku

	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Wartość godziwa (ujemna)	Wartość godziwa (dodatnia)
Transakcje walutowe								
Swap walutowy	8 509	0	0	0	0	8 509	11	0
zakup	4 261	0	0	0	0	4 261	11	0
sprzedaż	4 248	0	0	0	0	4 248	0	0
Forward walutowy	42 966	88 764	119 778	0	0	251 508	142	4 660
zakup	21 878	45 345	60 516	0	0	127 739	140	4 643
sprzedaż	21 088	43 419	59 262	0	0	123 769	2	17
Transakcje stopy procentowej								
Swap na stopę procentową (IRS)	0	0	46 000	175 000	0	221 000	3 266	1 473
zakup	0	0	23 000	150 000	0	173 000	3 266	0
sprzedaż	0	0	23 000	25 000	0	48 000	0	1 473
Razem pochodne instrumenty finansowe	51 475	88 764	165 778	175 000	0	481 017	3 419	6 133

21. Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Notowane	5 331	40 327
Notowane dłużne papiery wartościowe		
- emitowane przez inne banki	2 044	2 165
- emitowane przez podmioty sektora niefinansowego	5	116
- emitowane przez Skarb Państwa	3 244	38 016
Razem notowane dłużne papiery wartościowe	5 293	40 297
Notowane kapitałowe papiery wartościowe		
- emitowane przez pozostałe podmioty sektora finansowego	7	8
- emitowane przez podmioty sektora niefinansowego	31	22
Razem notowane kapitałowe papiery wartościowe	38	30
Nienotowane	827	29 275
Nienotowane dłużne papiery wartościowe		
- emitowane przez podmioty sektora niefinansowego	823	29 271
Razem nienotowane dłużne papiery wartościowe	823	29 271
Nienotowane kapitałowe papiery wartościowe		
- emitowane przez podmioty sektora niefinansowego	4	4
Razem nienotowane kapitałowe papiery wartościowe	4	4
Razem aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	<u>6 158</u>	<u>69 602</u>

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu według terminów zapadalności

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
do 1 miesiąca	1 510	64
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	10	0
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	5	8 055
powyżej 1 roku do 5 lat	2 817	5 824
powyżej 5 lat	1 001	26 404
dla których termin zapadalności upłynął	773	29 221
o nieokreślonym terminie zapadalności	42	34
Razem aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	<u>6 158</u>	<u>69 602</u>

22. Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według rodzaju

	31.12.2016	31.12.2015 dane przekształcone
W rachunku bieżącym od klientów	464 883	454 461
W rachunku kredytowym	7 509 738	7 043 324
- klienci korporacyjni	4 406 117	4 850 255
- rolnicy	576 153	611 573
- przedsiębiorcy indywidualni	405 404	387 791
- osoby fizyczne	1 144 552	968 237
- instytucje rządowe i samorządowe	977 512	225 468
Dłużne papiery wartościowe	267 001	266 923
Skupione wierzytelności, w tym:	271 447	282 285
- od podmiotów spoza Grupy Kapitałowej	47 792	83 823
Pozostałe należności	238 010	135 827
Razem kredyty i pożyczki	8 751 079	8 182 820
Odpisy z tytułu utraty wartości	-973 265	-1 086 383
Razem kredyty i pożyczki netto	7 777 814	7 096 437

Wierzytelności nabyte od jednostek z Grupy Kapitałowej prezentowane są wartości brutto w pozycji „Kredyty i pożyczki w rachunku kredytowym” w rozbięciu na podmioty. Odpis z tytułu utraty wartości prezentowany jest w pozycji „Odpisy z tytułu utraty wartości”.

Wierzytelności nabyte od podmiotów spoza Grupy Kapitałowej prezentowane są w wartości netto w pozycji „Skupione wierzytelności”.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według terminów zapadalności

	31.12.2016	31.12.2015 dane przekształcone
do 1 miesiąca	582 440	117 628
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	274 931	293 695
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	1 065 382	1 101 732
powyżej 1 roku do 5 lat	2 361 513	2 115 705
powyżej 5 lat	2 898 994	2 397 006
dla których termin zapadalności upłynął	1 567 819	2 157 054
Razem kredyty i pożyczki	8 751 079	8 182 820
Odpisy z tytułu utraty wartości	-973 265	-1 086 383
Razem kredyty i pożyczki netto	7 777 814	7 096 437

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według przesłanki utraty wartości

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według przesłanki utraty wartości na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Wartość brutto bez przesłanki utraty wartości	Wartość brutto z przesłanką utraty wartości		Odpisy na kredyty i pożyczki bez utraty wartości IBNR	Odpisy na kredyty i pożyczki z utratą wartości	Razem wartość netto
		bez utraty wartości	z utratą wartości			
W rachunku bieżącym od klientów	464 331	0	552	-4 769	-274	459 840
W rachunku kredytowym	5 361 399	594 895	1 553 444	-25 739	-922 055	6 561 944
- klienci korporacyjni	2 531 253	526 764	1 348 100	-17 801	-815 325	3 572 991
- rolnicy	506 198	29 848	40 107	-780	-21 743	553 630
- przedsiębiorcy indywidualni	271 027	34 411	99 966	-1 522	-41 495	362 387
- osoby fizyczne	1 076 186	3 872	64 494	-3 701	-43 245	1 097 606
- instytucje rządowe i samorządowe	976 735	0	777	-1 935	-247	975 330
Dłużne papiery wartościowe	258 150	0	8 851	-459	-8 851	257 691
Skupione wierzytelności, w tym:	259 842	0	11 605	-466	-4 307	266 674
- od podmiotów spoza Grupy Kapitałowej	47 792	0	0	x	x	47 792
Pozostałe należności	230 704	402	6 904	-78	-6 267	231 665
Razem kredyty i pożyczki	6 574 426	595 297	1 581 356	-31 511	-941 754	7 777 814

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według przesłanki utraty wartości na dzień 31 grudnia 2015 roku (dane przekształcone)

	Wartość brutto bez przesłanki utraty wartości	Wartość brutto z przesłanką utraty wartości		Odpisy na kredyty i pożyczki bez utraty wartości IBNR	Odpisy na kredyty i pożyczki z utratą wartości	Razem wartość netto
		bez utraty wartości	z utratą wartości			
W rachunku bieżącym od klientów	454 445	0	16	-5 167	-9	449 285
W rachunku kredytowym	4 569 545	798 814	1 674 965	-22 805	-1 044 128	5 976 391
- klienci korporacyjni	2 643 538	730 659	1 476 058	-14 025	-929 304	3 906 926
- rolnicy	543 639	19 112	48 822	-1 331	-28 963	581 279
- przedsiębiorcy indywidualni	260 219	46 162	81 410	-2 268	-38 878	346 645
- osoby fizyczne	897 595	2 881	67 761	-4 753	-46 808	916 676
- instytucje rządowe i samorządowe	224 554	0	914	-428	-175	224 865
Dłużne papiery wartościowe	265 438	0	1 485	-428	-5 070	261 425
Skupione wierzytelności, w tym:	280 783	0	1 502	-130	-1 502	280 653
- od podmiotów spoza Grupy Kapitałowej	83 823	0	0	x	x	83 823
Pozostałe należności	128 418	0	7 409	-255	-6 889	128 683
Razem kredyty i pożyczki	5 698 629	798 814	1 685 377	-28 785	-1 057 598	7 096 437

Kredyty i pożyczki udzielone klientom w podziale na oceniane indywidualnie i grupowo

Kredyty i pożyczki udzielone klientom w podziale na oceniane indywidualnie i grupowo na dzień 31 grudnia 2016 roku (wartość brutto)

	Oceniane indywidualnie	Oceniane grupowo	Razem
W rachunku bieżącym od klientów	373 380	91 503	464 883
W rachunku kredytowym	5 488 641	2 021 097	7 509 738
- klienci korporacyjni	3 729 779	676 338	4 406 117
- rolnicy	377 107	199 046	576 153
- przedsiębiorcy indywidualni	284 622	120 782	405 404
- osoby fizyczne	119 621	1 024 931	1 144 552
- instytucje rządowe i samorządowe	977 512	0	977 512
Dłużne papiery wartościowe	267 001	0	267 001
Skupione wierzytelności, w tym:	57 748	213 699	271 447
- od podmiotów spoza Grupy Kapitałowej	0	47 792	47 792
Pozostałe należności	12 289	225 721	238 010
Razem kredyty i pożyczki	6 199 059	2 552 020	8 751 079

Kredyty i pożyczki udzielone klientom w podziale na oceniane indywidualnie i grupowo na dzień 31 grudnia 2015 roku (wartość brutto) (dane przekształcone)

	Oceniane indywidualnie	Oceniane grupowo	Razem
W rachunku bieżącym od klientów	340 125	114 336	454 461
W rachunku kredytowym	5 112 503	1 930 821	7 043 324
- klienci korporacyjni	4 161 844	688 411	4 850 255
- rolnicy	370 666	240 907	611 573
- przedsiębiorcy indywidualni	255 177	132 614	387 791
- osoby fizyczne	99 348	868 889	968 237
- instytucje rządowe i samorządowe	225 468	0	225 468
Dłużne papiery wartościowe	266 923	0	266 923
Skupione wierzytelności, w tym:	96 547	185 738	282 285
- od podmiotów spoza Grupy Kapitałowej	0	83 823	83 823
Pozostałe należności	132 167	3 660	135 827
Razem kredyty i pożyczki	5 948 265	2 234 555	8 182 820

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom w podziale na oceniane indywidualnie i grupowo

Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom w podziale na oceniane indywidualnie i grupowo na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Oceniane indywidualnie	Oceniane grupowo	Razem
W rachunku bieżącym od klientów	-3 768	-1 275	-5 043
W rachunku kredytowym	-406 973	-540 821	-947 794
- klienci korporacyjni	-359 121	-474 005	-833 126
- rolnicy	-14 606	-7 917	-22 523
- przedsiębiorcy indywidualni	-24 549	-18 468	-43 017
- osoby fizyczne	-6 515	-40 431	-46 946
- instytucje rządowe i samorządowe	-2 182	0	-2 182
Dłużne papiery wartościowe	-9 310	0	-9 310
Skupione wierzytelności	-4 307	-466	-4 773
Pozostałe należności	-2 609	-3 736	-6 345
Razem odpisy z tytułu utraty wartości	-426 967	-546 298	-973 265

Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom w podziale na oceniane indywidualnie i grupowo na dzień 31 grudnia 2015 roku (dane przekształcone)

	Oceniane indywidualnie	Oceniane grupowo	Razem
W rachunku bieżącym od klientów	-3 260	-1 916	-5 176
W rachunku kredytowym	-512 512	-554 421	-1 066 933
- klienci korporacyjni	-466 664	-476 665	-943 329
- rolnicy	-20 114	-10 180	-30 294
- przedsiębiorcy indywidualni	-19 086	-22 060	-41 146
- osoby fizyczne	-6 045	-45 516	-51 561
- instytucje rządowe i samorządowe	-603	0	-603
Dłużne papiery wartościowe	-5 498	0	-5 498
Skupione wierzytelności	-1 152	-480	-1 632
Pozostałe należności	-4 005	-3 139	-7 144
Razem odpisy z tytułu utraty wartości	-526 427	-559 956	-1 086 383

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zmiana stanu odpisów na ekspozycje spełniające przesłanki utraty wartości

Zmiana stanu odpisów na ekspozycje oceniane indywidualnie za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku

	W rachunku bieżącym od klientów	W rachunku kredytowym	klienci korporacyjni	rolnicy	przedsiębiorcy indywidualni	osoby fizyczne	instytucje rządowe i samorządowe	Dłużne papiery wartościowe	Skupione wierzycelności	Pozostałe należności	Razem
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na początek okresu	-3 260	-512 512	-466 664	-20 114	-19 086	-6 045	-603	-5 498	-1 152	-4 005	-526 427
Utworzenie odpisów	-2 238	-132 271	-117 880	-1 348	-9 264	-2 102	-1 677	-4 814	-3 160	-2	-142 485
Rozwiązanie odpisów	1 848	63 012	55 954	2 144	3 428	1 388	98	401	5	673	65 939
Spisanie w ciężar odpisów	0	126 376	120 615	5 056	705	0	0	0	0	720	127 096
Pozostałe zmiany	-118	48 422	48 854	-344	-332	244	0	601	0	5	48 910
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-3 768	-406 973	-359 121	-14 606	-24 549	-6 515	-2 182	-9 310	-4 307	-2 609	-426 967

Zmiana stanu odpisów na ekspozycje oceniane indywidualnie za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku (dane przekształcone)

	W rachunku bieżącym od klientów	W rachunku kredytowym	klienci korporacyjni	rolnicy	przedsiębiorcy indywidualni	osoby fizyczne	instytucje rządowe i samorządowe	Dłużne papiery wartościowe	Skupione wierzycelności	Pozostałe należności	Razem
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na początek okresu	-971	-502 003	-465 552	-14 400	-16 564	-5 487	0	-6 901	-1 074	-2 723	-513 672
Utworzenie odpisów	-2 816	-149 790	-132 023	-7 531	-6 675	-2 958	-603	-5 099	-81	-706	-158 492
Rozwiązanie odpisów	581	92 756	82 061	2 594	5 257	2 844	0	66	3	36	93 442
Spisanie w ciężar odpisów	0	0	0	0	0	0	0	6 436	0	0	6 436
Pozostałe zmiany	-54	46 525	48 850	-777	-1 104	-444	0	0	0	-612	45 859
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-3 260	-512 512	-466 664	-20 114	-19 086	-6 045	-603	-5 498	-1 152	-4 005	-526 427

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zmiana stanu odpisów na ekspozycje oceniane grupowo za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku

	W rachunku bieżącym od klientów	W rachunku kredytowym	klienci korporacyjni	rolnicy	przedsiębiorcy indywidualni	osoby fizyczne	instytucje rządowe i samorządowe	Dłużne papiery wartościowe	Skupione wierzytelności	Pozostałe należności	Razem
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na początek okresu	-1 916	-554 421	-476 665	-10 180	-22 060	-45 516	0	0	-480	-3 139	-559 956
Utworzenie odpisów	-495	-39 614	-18 082	-2 697	-6 293	-12 542	0	0	0	-2 167	-42 276
Rozwiązanie odpisów	967	28 181	13 546	2 484	3 548	8 603	0	0	14	1 038	30 200
Spisanie w ciężar odpisów	0	543	209	283	0	51	0	0	0	275	818
Pozostałe zmiany	169	24 490	6 987	2 193	6 337	8 973	0	0	0	257	24 916
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-1 275	-540 821	-474 005	-7 917	-18 468	-40 431	0	0	-466	-3 736	-546 298

Zmiana stanu odpisów na ekspozycje oceniane grupowo za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku (dane przekształcone)

	W rachunku bieżącym od klientów	W rachunku kredytowym	klienci korporacyjni	rolnicy	przedsiębiorcy indywidualni	osoby fizyczne	instytucje rządowe i samorządowe	Dłużne papiery wartościowe	Skupione wierzytelności	Pozostałe należności	Razem
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na początek okresu	-2 019	-574 966	-482 588	-10 629	-29 776	-51 973	0	0	-435	-3 210	-580 630
Utworzenie odpisów	-1 007	-41 890	-16 561	-2 299	-5 447	-17 583	0	0	-45	-1 295	-44 237
Rozwiązanie odpisów	1 053	25 498	12 508	826	5 450	6 714	0	0	0	888	27 439
Spisanie w ciężar odpisów	0	82 544	57 934	1 144	6 582	16 884	0	0	0	788	83 332
Pozostałe zmiany	57	-45 607	-47 958	778	1 131	442	0	0	0	-310	-45 860
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-1 916	-554 421	-476 665	-10 180	-22 060	-45 516	0	0	-480	-3 139	-559 956

23. Leasing finansowy i operacyjny

23.1. Leasing finansowy

Grupa Kapitałowa jako leasingodawca

Grupa Kapitałowa prowadzi działalność leasingową poprzez spółkę zależną BPS Leasing S.A. oraz BS Leasing S.A.

Wartość kwot inwestycji leasingowej brutto oraz minimalnych opłat leasingowych

	Inwestycje leasingowe brutto		Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	
	31.12.2016	31.12.2015 dane przekształcone	31.12.2016	31.12.2015 dane przekształcone
do 1 roku	53 086	87 953	45 808	83 910
od roku do 5 lat	106 346	103 999	90 640	98 693
powyżej 5 lat	131 231	135 636	119 269	128 874
Razem	290 663	327 588	255 717	311 477
Niezrealizowane przychody finansowe	-768	-16 111		
Inwestycja leasingowa netto	289 895	311 477		
Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	289 895	311 477		
Odpisy z tytułu utraty wartości	-25 638	-27 482		
Wartość bilansowa	264 257	283 995		

Grupa Kapitałowa zawiera jako leasingodawca transakcje leasingu finansowego, których głównym przedmiotem są środki transportu, maszyny i urządzenia techniczne.

Ponadto, w przypadku gdy Grupa Kapitałowa jest leasingobiorcą, jeśli leasing finansowy odbywa się między spółkami z Grupy Kapitałowej, wzajemne transakcje z tytułu leasingu finansowego podlegają eliminacji. Zawierane przez Grupę Kapitałową transakcje leasingowe powodują jej narażenie przede wszystkim na ryzyko kredytowe, walutowe oraz ryzyko przepływów pieniężnych związane ze stopą procentową. Zasady zarządzania ryzykiem związanym z instrumentami finansowymi są jednolite dla całej Grupy Kapitałowej i zostały opisane w nocie nr 55.3.

Grupa Kapitałowa jako leasingobiorca

Przyszłe minimalne opłaty leasingowe z tytułu leasingu finansowego

	31.12.2016	31.12.2015
do 1 roku	80	247
powyżej 1 roku do 5 lat	144	225
powyżej 5 lat	0	0
Razem przyszłe minimalne opłaty leasingowe	224	472

23.2. Leasing operacyjny

Grupa Kapitałowa jako leasingodawca

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku Grupa Kapitałowa nie posiadała umów w ramach leasingu operacyjnego, w których była leasingodawcą.

Grupa Kapitałowa jako leasingobiorca

Umowy leasingu operacyjnego, w których Grupa Kapitałowa występuje jako leasingobiorca, dotyczą przede wszystkim najmu i dzierżawy nieruchomości oraz floty samochodowej użytkowanej przez Grupę Kapitałową w ramach normalnej działalności operacyjnej. Wszystkie umowy zawierane są na warunkach rynkowych, bez wyjątkowych lub niestandardowych postanowień.

W 2016 roku oraz 2015 roku nie wystąpiły istotne warunkowe opłaty leasingowe ani nieodwołalne umowy subleasingowe.

Przyszłe minimalne opłaty leasingowe z tytułu leasingu operacyjnego

	31.12.2016	31.12.2015
do 1 roku	5 512	10 051
powyżej 1 roku do 5 lat	22 554	40 897
powyżej 5 lat	4 826	7 782
Razem przyszłe minimalne opłaty leasingowe	32 892	58 730

24. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

	31.12.2016	31.12.2015
Notowane	4 336 283	4 146 123
Notowane dłużne papiery wartościowe		
- emitowane przez NBP	690 168	1 523 806
- emitowane przez inne banki	102 977	97 517
- emitowane przez pozostałe podmioty sektora finansowego	10 115	9 961
- emitowane przez podmioty sektora niefinansowego	18 645	19 900
- emitowane przez Skarb Państwa	3 472 550	2 451 988
Razem notowane dłużne papiery wartościowe	4 294 455	4 103 172
Notowane kapitałowe papiery wartościowe		
- emitowane przez inne banki	4 535	3 120
- emitowane przez pozostałe podmioty sektora finansowego	2 289	57
- emitowane przez podmioty sektora niefinansowego	35 004	39 774
Razem notowane kapitałowe papiery wartościowe	41 828	42 951
Nienotowane	708 679	676 081
Nienotowane dłużne papiery wartościowe		
- emitowane przez inne banki	207 316	123 332
- emitowane przez pozostałe podmioty sektora finansowego	6 877	6 274
- emitowane przez podmioty sektora niefinansowego	88 764	79 176
- emitowane przez instytucje rządowe i samorządowe	105 724	123 105
Razem nienotowane dłużne papiery wartościowe	408 681	331 887
Nienotowane kapitałowe papiery wartościowe		
- emitowane przez inne banki	4 732	8 912
- emitowane przez pozostałe podmioty sektora finansowego	289 824	329 609
- emitowane przez podmioty sektora niefinansowego	5 442	5 673
Razem nienotowane kapitałowe papiery wartościowe	299 998	344 194
Razem aktywa finansowe dostępne do sprzedaży brutto	5 044 962	4 822 204
Odpisy z tytułu utraty wartości	-87 211	-71 726
Razem aktywa finansowe dostępne do sprzedaży netto	4 957 751	4 750 478

W czerwcu 2016 roku Grupa Kapitałowa otrzymała informację o alokacji rozliczenia transakcji przejęcia Visa Europe Limited przez Visa Inc. Wartość transakcji została określona na kwotę 18,4 mld EUR, z czego 12,3 mld EUR wypłacone zostało w gotówce, 5 mld EUR w akcjach uprzywilejowanych Visa Inc., a kwota 1,1 mld EUR

stanowi odroczoną płatność gotówkową, płatną po 3 latach od daty rozliczenia transakcji. Grupa Kapitałowa była jednym z beneficjentów transakcji. W dniu 21 czerwca 2016 roku Grupa Kapitałowa otrzymała płatność wynikającą z rozliczenia tej transakcji. W wyniku rozliczenia transakcji Grupa Kapitałowa ujęła w niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym:

- 1) otrzymaną w gotówce kwotę 22,3 mln EUR,
- 2) 8.097 szt. akcji uprzywilejowanych Visa Inc. serii C,
- 3) należność z tytułu odroczonej płatności w kwocie 1,8 mln EUR.

Łączny wynik z tytułu rozliczenia transakcji wyniósł 131,3 mln zł i został rozpoznany w wartości godziwej otrzymanego wynagrodzenia. Powyższy wynik Grupa Kapitałowa rozpoznała w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji wynik na działalności inwestycyjnej.

Otrzymane w wyniku rozliczenia transakcji uprzywilejowane akcje Visa Inc., których wartość godziwa na dzień 31 grudnia 2016 roku została oszacowana na kwotę 27,6 mln zł, Grupa Kapitałowa klasyfikuje do aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży i wycenia do wartości godziwej przez inne całkowite dochody.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży według terminów zapadalności

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
do 1 miesiąca	697 080	1 549 102
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	31 714	2 209
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	117 979	54 996
powyżej 1 roku do 5 lat	1 894 681	1 343 417
powyżej 5 lat	1 866 526	1 398 280
dla których termin zapadalności upłynął	95 156	87 055
o nieokreślonym terminie zapadalności	341 826	387 145
Razem aktywa finansowe dostępne do sprzedaży brutto	5 044 962	4 822 204
Odpisy z tytułu utraty wartości	-87 211	-71 726
Razem aktywa finansowe dostępne do sprzedaży netto	4 957 751	4 750 478

25. Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank posiadał aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności w postaci obligacji Skarbu Państwa o wartości 3.674.746 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank posiadał aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności w postaci obligacji Skarbu Państwa o wartości 2.513.528 tys. zł.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności według terminów zapadalności

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
do 1 miesiąca	100 772	49 888
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	0	0
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	0	0
powyżej 1 roku do 5 lat	2 364 568	2 230 130
powyżej 5 lat	1 209 406	233 510
dla których termin zapadalności upłynął	0	0
Razem aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności brutto	3 674 746	2 513 528
Odpisy z tytułu utraty wartości	0	0
Razem aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności netto	3 674 746	2 513 528

26. Udziały w jednostkach podporządkowanych wycenianych metodą praw własności

Udziały w jednostkach podporządkowanych wycenianych metodą praw własności w roku 2016

W grudniu 2016 roku Grupa Kapitałowa w wyniku sprzedaży udziałów utraciła możliwość wywierania znaczącego wpływu nad podmiotem Rut-Pasz Sp. z o.o. Wartość bilansowa podmiotu na dzień sprzedaży wynosiła 0 zł, wynik na transakcji jest nieistotny.

Udziały w jednostkach podporządkowanych wycenianych metodą praw własności w roku 2015

W listopadzie 2015 roku Grupa Kapitałowa nabyła udziały w podmiocie RUT-PASZ Sp. z o.o. Procentowy udział Grupy Kapitałowej w głosach na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 40,19%. Po powyższej transakcji Grupa Kapitałowa dokonała wyceny posiadanych udziałów, rozpoznając dodatnią wycenę w wysokości 600 tys. zł w pozycji „Udział w zyskach (stratach) jednostek podporządkowanych”. Na dzień sprawozdawczy, tj. 31 grudnia 2015 roku Grupa Kapitałowa postanowiła objąć aktywa podmiotu pełnym odpisem aktualizującym i tym samym wartość bilansowa aktywów była równa 0 zł.

27. Jednostki zależne

Utworzenie jednostek

Dnia 11 grudnia 2015 roku został podpisany akt notarialny dotyczący utworzenia przez Grupę Kapitałową spółki Solar City Szczecin Sp. z o.o. z kapitałem zakładowym w wysokości 5 tys. zł. W dniu 18 lutego 2016 roku dokonano wpisu do KRS. Zaangażowanie procentowe Grupy Kapitałowej wynosiło 81,76%. Na dzień 31 grudnia 2016 roku podmiot został objęty konsolidacją metodą pełną.

W dniu 25 listopada 2016 roku został podpisany akt notarialny dotyczący utworzenia przez Grupę Kapitałową spółki UP Nieruchomości S.A., z kapitałem zakładowym 100 tys. zł. Zaangażowanie procentowe Grupy Kapitałowej wynosiło 100,00%. Na dzień 31 grudnia 2016 roku podmiot został objęty konsolidacją metodą pełną.

Powyższe zdarzenia zostały opisane w niniejszym sprawozdaniu finansowym w nocie nr 1.2 oraz 1.3.

Utrata kontroli w jednostkach

W 2016 roku Grupa Kapitałowa dokonała umorzenia certyfikatów inwestycyjnych funduszu Quantum 1 FIZ AN oraz funduszu Quantum 7 FIZ AN. W wyniku umorzenia wszystkich posiadanych certyfikatów inwestycyjnych, Grupa Kapitałowa dokonała likwidacji tych funduszy. W wyniku likwidacji funduszu Quantum 1 FIZ AN oraz funduszu Quantum 7 FIZ AN Grupa Kapitałowa rozpoznała, odpowiednio stratę w wysokości 123 tys. zł oraz zysk w wysokości 924 tys. zł.

28. Zapasy

Zapasy wyceniane są według niższej z wartości: kosztu lub wartości możliwej do uzyskania. Koszty zapasów ustalane są metodą FIFO. Wartość możliwą do uzyskania stanowi szacunkowa cena sprzedaży zapasów pomniejszona o wszelkie szacowane koszty wykonania usługi i koszty niezbędne do doprowadzenia sprzedaży do skutku.

Zapasy według rodzaju

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Produkcja w toku	29	38
Towary oraz wyroby gotowe	13 399	16 973
Materiały	3 372	2 329
Pozostałe	684	1 404
Razem zapasy brutto	17 484	20 744
Odpisy z tytułu utraty wartości	-2 988	-204
Razem zapasy netto	14 496	20 540

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa Kapitałowa nie posiadała zapasów stanowiących zabezpieczenie zobowiązań wobec osób trzecich.

29. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe według rodzaju

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Grunty i budynki	385 610	346 088
Ulepszenie w obcych obiektach	5 501	6 514
Środki trwałe w budowie	9 496	45 454
Maszyny i urządzenia	104 667	122 382
Środki transportu	1 334	1 665
Pozostałe środki trwałe	72 192	80 672
Razem rzeczowe aktywa trwałe	578 800	602 775

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zmiana stanu wartości rzeczowych aktywów trwałych za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016

	Grunty własne	Budynki i budowle	Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu użytkowego	Ulepszenia w obcych obiektach	Środki trwałe w budowie	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Pozostałe środki trwałe	Środki trwałe razem
Wartość brutto środków trwałych na początek okresu	23 037	450 383	2 001	13 246	46 255	200 284	3 268	109 737	848 211
Zwiększenia	0	58 888	0	23	29 573	22 128	331	4 585	115 528
Przeniesienie z inwestycji	0	54 738	0	10	1 543	6 454	127	2 436	65 308
Zakupy bezpośrednie	0	4 150	0	9	26 626	14 787	204	2 148	47 924
Pozostałe	0	0	0	4	1 404	887	0	1	2 296
Zmniejszenia	-10	-7 132	0	-1 229	-65 415	-3 494	-388	-9 758	-87 426
Sprzedaż i likwidacja	-10	-4 946	0	-1 229	0	-3 144	-388	-15 997	-25 714
Rozliczenie inwestycji	0	0	0	0	-65 308	0	0	0	-65 308
Rozliczenie w ciężar kosztów	0	0	0	0	-69	0	0	-9	-78
Pozostałe	0	-2 186	0	0	-38	-350	0	6 248	3 674
Wartość brutto środków trwałych na koniec okresu	23 027	502 139	2 001	12 040	10 413	218 918	3 211	104 564	876 313
Umorzenie na początek okresu	0	-91 825	-447	-6 685	0	-77 902	-1 603	-29 065	-207 527
Zwiększenia	0	-12 798	-71	-806	0	-19 071	-533	-5 181	-38 460
Amortyzacja	0	-12 798	-71	-806	0	-19 045	-533	-5 180	-38 433
Pozostałe	0	0	0	0	0	-26	0	-1	-27
Zmniejszenia	0	2 917	0	952	0	2 802	259	1 874	8 804
Sprzedaż i likwidacja	0	1 405	0	951	0	2 463	259	1 849	6 927
Pozostałe	0	1 512	0	1	0	339	0	25	1 877
Umorzenie na koniec okresu	0	-101 706	-518	-6 539	0	-94 171	-1 877	-32 372	-237 183
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	-273	-36 788	0	-47	-801	0	0	0	-37 909
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-273	-39 060	0	0	-917	-20 080	0	0	-60 330
Wartość netto środków trwałych na początek okresu	22 764	321 770	1 554	6 514	45 454	122 382	1 665	80 672	602 775
Wartość netto środków trwałych na koniec okresu	22 754	361 373	1 483	5 501	9 496	104 667	1 334	72 192	578 800

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zmiana stanu wartości rzeczowych aktywów trwałych za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015

	Grunty własne	Budynki i budowle	Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu użytkowego	Ulepszenia w obcych obiektach	Środki trwałe w budowie	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Pozostałe środki trwałe	Środki trwałe razem
Wartość brutto środków trwałych na początek okresu	22 632	396 467	2 001	16 121	33 660	101 031	3 645	103 171	678 728
Zwiększenia	411	55 036	0	268	157 715	104 309	976	12 655	331 370
Przeniesienie z inwestycji	411	49 408	0	215	0	86 125	96	8 346	144 601
Zakupy bezpośrednie	0	5 469	0	53	157 665	17 907	665	1 580	183 339
Pozostałe	0	159	0	0	50	277	215	2 729	3 430
Zmniejszenia	-6	-1 120	0	-3 143	-145 120	-5 056	-1 353	-6 089	-161 887
Sprzedaż i likwidacja	-6	-1 120	0	-3 143	0	-5 056	-1 161	-5 946	-16 432
Rozliczenie inwestycji	0	0	0	0	-144 601	0	0	0	-144 601
Rozliczenie w ciężar kosztów	0	0	0	0	-206	0	0	0	-206
Pozostałe	0	0	0	0	-313	0	-192	-143	-648
Wartość brutto środków trwałych na koniec okresu	23 037	450 383	2 001	13 246	46 255	200 284	3 268	109 737	848 211
Umorzenie na początek okresu	0	-81 286	-376	-7 663	0	-69 981	-1 796	-26 383	-187 485
Zwiększenia	0	-11 074	-71	-908	0	-12 495	-537	-4 313	-29 398
Amortyzacja	0	-10 962	-71	-908	0	-11 965	-536	-4 313	-28 755
Pozostałe	0	-112	0	0	0	-530	-1	0	-643
Zmniejszenia	0	535	0	1 886	0	4 574	730	1 631	9 356
Sprzedaż i likwidacja	0	535	0	1 886	0	4 574	539	1 615	9 149
Pozostałe	0	0	0	0	0	0	191	16	207
Umorzenie na koniec okresu	0	-91 825	-447	-6 685	0	-77 902	-1 603	-29 065	-207 527
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	-273	-36 788	0	-47	-340	0	0	0	-37 448
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-273	-36 788	0	-47	-801	0	0	0	-37 909
Wartość netto środków trwałych na początek okresu	22 359	278 393	1 625	8 411	33 320	31 050	1 849	76 788	453 795
Wartość netto środków trwałych na koniec okresu	22 764	321 770	1 554	6 514	45 454	122 382	1 665	80 672	602 775

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku Grupa Kapitałowa wykonała testy na utratę wartości rzeczowych aktywów trwałych.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku nie występowały, poza wymienionymi w nocie nr 48, ograniczenia prawne dotyczące rzeczowych aktywów trwałych.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku Grupa Kapitałowa posiadała rzeczowe aktywa trwałe użytkowane na podstawie umów leasingu finansowego, które głównie dotyczyły samochodów osobowych. Ich wartość netto na koniec 2016 roku wynosiła 296 tys. zł, natomiast na koniec 2015 roku 576 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku Grupa Kapitałowa nie posiadała zobowiązań umownych do nabycia rzeczowego majątku trwałego.

30. Nieruchomości inwestycyjne

	31.12.2016	31.12.2015
Wartość brutto nieruchomości inwestycyjnych na początek okresu	0	0
Zwiększenia	25 506	0
Przeniesienie z nieruchomości własnych	6 965	0
Zakupy bezpośrednie	18 541	0
Pozostałe	0	0
Zmniejszenia	0	0
Przeniesienie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży lub likwidacja	0	0
Pozostałe	0	0
Wartość brutto nieruchomości inwestycyjnych na koniec okresu	25 506	0
Umorzenie na początek okresu	0	0
Zwiększenia	0	0
Amortyzacja	0	0
Pozostałe	0	0
Zmniejszenia	0	0
Przeniesienie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży lub likwidacja	0	0
Pozostałe	0	0
Umorzenie na koniec okresu	0	0
Odpisy z tytułu trwałej utraty wartości na początek okresu	0	0
Odpisy z tytułu trwałej utraty wartości na koniec okresu	-155	0
Wartość netto nieruchomości inwestycyjnych na początek okresu	0	0
Wartość netto nieruchomości inwestycyjnych na koniec okresu	25 351	0

W 2016 roku Grupa Kapitałowa dokonała przekwalifikowania nieruchomości z rzeczowych aktywów trwałych do nieruchomości inwestycyjnych w związku ze zmianą przeznaczenia wykorzystywanych wcześniej obiektów.

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

31. Wartości niematerialne

Wartości niematerialne według rodzaju

	31.12.2016	31.12.2015
Autorskie prawa majątkowe i licencje	54 470	57 866
Nakłady na wartości niematerialne	1 579	5 836
Wartość firmy	7 815	12 547
Razem wartości niematerialne	63 864	76 249

Zmiana stanu wartości niematerialnych za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku

	Autorskie prawa majątkowe, licencje	Nakłady na wartości niematerialne	Wartość firmy	Razem wartości niematerialne
Wartość brutto wartości niematerialnych na początek okresu	136 969	6 054	17 352	160 375
Zwiększenia	14 935	8 220	0	23 155
Ostateczne rozliczenie nabycia	0	0	0	0
Przeniesienie z inwestycji	9 370	0	0	9 370
Zakupy bezpośrednie	5 463	8 220	0	13 683
Pozostałe	102	0	0	102
Zmniejszenia	-1 832	-11 592	0	-13 424
Likwidacja	-1 827	-118	0	-1 945
Rozliczenie inwestycji	0	-9 370	0	-9 370
Rozliczenie w ciężar kosztów	-4	-613	0	-617
Pozostałe	-1	-1 491	0	-1 492
Wartość brutto wartości niematerialnych na koniec okresu	150 072	2 682	17 352	170 106
Umorzenie na początek okresu	-78 813	0	0	-78 813
Zwiększenia	-16 948	0	0	-16 948
Amortyzacja	-16 947	0	0	-16 947
Pozostałe	-1	0	0	-1
Zmniejszenia	449	0	0	449
Likwidacja	448	0	0	448
Pozostałe	1	0	0	1
Umorzenie na koniec okresu	-95 312	0	0	-95 312
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	-290	-218	-4 805	-5 313
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-290	-1 103	-9 537	-10 930
Wartość netto wartości niematerialnych na początek okresu	57 866	5 836	12 547	76 249
Wartość netto wartości niematerialnych na koniec okresu	54 470	1 579	7 815	63 864

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zmiana stanu wartości niematerialnych za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku

	Autorskie prawa majątkowe, licencje	Nakłady na wartości niematerialne	Wartość firmy	Razem wartości niematerialne
Wartość brutto wartości niematerialnych na początek okresu	122 961	3 960	11 691	138 612
Zwiększenia	14 010	8 970	5 661	28 641
Ostateczne rozliczenie nabycia	0	0	5 661	5 661
Przeniesienie z inwestycji	6 499	0	0	6 499
Zakupy bezpośrednie	6 826	8 667	0	15 493
Pozostałe	685	303	0	988
Zmniejszenia	-2	-6 876	0	-6 878
Likwidacja	-2	0	0	-2
Rozliczenie inwestycji	0	-6 499	0	-6 499
Rozliczenie w ciężar kosztów	0	-122	0	-122
Pozostałe	0	-255	0	-255
Wartość brutto wartości niematerialnych na koniec okresu	136 969	6 054	17 352	160 375
Umorzenie na początek okresu	-64 539	0	0	-64 539
Zwiększenia	-14 275	0	0	-14 275
Amortyzacja	-14 236	0	0	-14 236
Pozostałe	-39	0	0	-39
Zmniejszenia	1	0	0	1
Likwidacja	1	0	0	1
Pozostałe	0	0	0	0
Umorzenie na koniec okresu	-78 813	0	0	-78 813
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	-290	-218	-3 876	-4 384
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-290	-218	-4 805	-5 313
Wartość netto wartości niematerialnych na początek okresu	58 132	3 742	7 815	69 689
Wartość netto wartości niematerialnych na koniec okresu	57 866	5 836	12 547	76 249

W 2016 roku oraz 2015 roku Grupa Kapitałowa nie ponosiła nakładów na badania i rozwój ujętych jako koszt okresów.

W odniesieniu do nakładów na wartości niematerialne, które nie mają określonego okresu użyteczności Grupa Kapitałowa na bieżąco identyfikuje przesłanki utraty wartości.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku i na dzień 31 grudnia 2015 roku nie występowały ograniczenia dotyczące tytułu prawnego do wartości niematerialnych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

32. Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży

	31.12.2016	31.12.2015
Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży brutto	4 738	4 889
Odpisy z tytułu utraty wartości	-244	-244
Razem aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży netto	4 494	4 645

Zmiana stanu aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży

	2016	2015
Wartość aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży brutto na początek okresu	4 889	10 686
Zwiększenia	1 495	1 840
- przejęte aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży	1 495	1 763
- pozostałe	0	77
Zmniejszenia	-1 646	-7 637
- sprzedaż i likwidacja	-1 646	-7 637
Wartość aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży brutto na koniec okresu	4 738	4 889
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	-244	-64
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-244	-244
Razem aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży netto na początek okresu	4 645	10 622
Razem aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży netto na koniec okresu	4 494	4 645

Zgodnie z MSSF 5 „Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana”, Grupa Kapitałowa dokonała wyodrębnienia w sprawozdaniu z sytuacji finansowej pozycji „Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży”. Do tej kategorii Grupa Kapitałowa zakwalifikowała na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku aktywa trwale stanowiące zabezpieczenie spłaty wierzytelności przejęte w zamian za długi. Głównymi składnikami aktywów przeznaczonych do sprzedaży są samochody oraz maszyny i urządzenia przejęte przez Grupę Kapitałową, stanowiące zabezpieczenie wykupionych wierzytelności leasingowych. W ciągu najbliższych dwunastu miesięcy Grupa Kapitałowa zamierza zbyć aktywa trwale zaklasyfikowane do kategorii przeznaczone do sprzedaży.

33. Inne aktywa

Inne aktywa wg rodzaju

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Rozrachunki z dłużnikami	79 833	60 142
- rozliczenia transakcji z tytułu aktywów finansowych	15 002	0
- rozliczenia z tytułu kart płatniczych	31 613	28 088
- należności z tytułu towarów i usług	27 818	25 443
- pozostałe	5 400	6 611
Rozrachunki publiczno - prawne	2 080	12 038
Przychody do otrzymania	4 201	3 705
- z tytułu prowizji	3 762	3 359
- pozostałe	439	346
Koszty do rozliczenia z tytułu:	5 672	5 574
- prenumeraty czasopism	22	22
- składek za ubezpieczenie majątku i NNW	903	1 029
- czynszu	1	7
- serwisu i użytkowania oprogramowania	3 441	3 255
- składek członkowskich	7	7
- sponsoringu i reklamy	0	1
- emisji instrumentów finansowych	288	24
- pozostałe	1 010	1 229
Pozostałe	178	1 456
Razem inne aktywa brutto	91 964	82 915
Odpisy z tytułu utraty wartości	-12 180	-6 163
Razem inne aktywa netto	79 784	76 752

Inne aktywa wg umownych terminów zapadalności

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
do 1 miesiąca	52 795	66 318
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	6 489	2 744
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	22 721	2 137
powyżej 1 roku do 5 lat	1 925	210
powyżej 5 lat	477	60
dla których termin zapadalności upłynął	5 712	10 664
o nieokreślonym terminie zapadalności	1 845	782
Razem inne aktywa brutto	91 964	82 915
Odpisy z tytułu utraty wartości	-12 180	-6 163
Razem inne aktywa netto	79 784	76 752

Na dzień 31 grudnia 2016 roku i na dzień 31 grudnia 2015 roku w pozycji „Rozrachunki z dłużnikami – pozostałe” Grupa Kapitałowa ujawniła przede wszystkim sporną należność spółki IT w wysokości 5.000 tys. zł. Powyższa należność wynika z wydanego w dniu 29 marca 2016 roku wyroku Sądu Arbitrażowego zasądzającego tę należność na rzecz spółki IT BPS Sp. z o.o. Powyższa należność została wyegzekwowana dnia 16 lutego bieżącego roku.

34. Zobowiązania wobec Banku Centralnego

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Kredyt lombardowy	0	0
Operacje otwartego rynku	0	0
Pozostałe zobowiązania	37	42
Razem zobowiązania wobec Banku Centralnego	<u>37</u>	<u>42</u>

Na dzień 31 grudnia 2016 roku zobowiązania wobec Banku Centralnego w kwocie 37 tys. zł dotyczyły zablokowanego przekazu dewizowego.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku zobowiązania wobec Banku Centralnego w kwocie 42 tys. zł dotyczyły zablokowanego oraz błędnie skierowanego do Banku przekazu dewizowego. Błędnie skierowany przekaz dewizowy został rozliczony przez rachunek nostro Banku w dniu 21 stycznia 2016 roku.

35. Zobowiązania wobec innych banków

Zobowiązania wobec innych banków według rodzaju

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Rachunki bieżące	1 829 823	1 685 009
Depozyty terminowe	13 844 177	11 905 035
Otrzymane kredyty i pożyczki	0	15 957
Pozostałe zobowiązania wobec innych banków	29 845	27 599
Razem zobowiązania wobec innych banków	<u>15 703 845</u>	<u>13 633 600</u>

Zobowiązania wobec innych banków według terminów wymagalności

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
do 1 miesiąca	14 343 587	12 523 019
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	954 063	741 345
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	394 827	344 544
powyżej 1 roku do 5 lat	11 258	17 523
powyżej 5 lat	110	7 169
Razem zobowiązania wobec innych banków	<u>15 703 845</u>	<u>13 633 600</u>

36. Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem wykupu

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku nie wystąpiły zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu.

37. Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku Grupa Kapitałowa nie posiadała zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

38. Zobowiązania wobec klientów

Zobowiązania wobec klientów według rodzaju

	31.12.2016	31.12.2015
Klienci korporacyjni		
Rachunki bieżące	640 744	236 069
Depozyty terminowe	366 290	287 072
Pozostałe zobowiązania	39 542	31 930
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	22 447	17 116
- pozostałe	17 095	14 814
Razem klienci korporacyjni	1 046 576	555 071
Rolnicy		
Rachunki bieżące	29 136	20 666
Depozyty terminowe	17 124	20 242
Pozostałe zobowiązania	341	433
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	341	433
- pozostałe	0	0
Razem rolnicy	46 601	41 341
Przedsiębiorcy indywidualni		
Rachunki bieżące	72 996	64 580
Depozyty terminowe	33 768	29 165
Pozostałe zobowiązania	4 169	3 393
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	273	120
- pozostałe	3 896	3 273
Razem przedsiębiorcy indywidualni	110 933	97 138
Osoby fizyczne		
Rachunki bieżące	873 084	799 400
Depozyty terminowe	110 035	133 011
Pozostałe zobowiązania	2 830	1 400
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	2 830	1 400
- pozostałe	0	0
Razem osoby fizyczne	985 949	933 811
Instytucje rządowe i samorządowe		
Rachunki bieżące	56 492	87 524
Depozyty terminowe	115 094	82 405
Pozostałe zobowiązania	209	492
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	0	221
- pozostałe	209	271
Razem instytucje rządowe i samorządowe	171 795	170 421
Pozostałe podmioty		
Rachunki bieżące	75 523	78 180
Depozyty terminowe	63 761	73 288
Pozostałe zobowiązania	3 123	7 507
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	0	7 373
- pozostałe	3 123	134
Razem pozostałe podmioty	142 407	158 975
Razem		
Rachunki bieżące	1 747 975	1 286 419
Depozyty terminowe	706 072	625 183
Pozostałe zobowiązania	50 214	45 155
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	25 891	26 663
- pozostałe	24 323	18 492
Razem zobowiązania wobec klientów	2 504 261	1 956 757

Zobowiązania wobec klientów według terminów wymagalności

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
do 1 miesiąca	2 255 772	1 732 093
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	142 798	106 481
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	88 304	105 854
powyżej 1 roku do 5 lat	7 296	6 121
powyżej 5 lat	10 091	6 208
Razem zobowiązania wobec klientów	<u>2 504 261</u>	<u>1 956 757</u>

39. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa Kapitałowa posiadała zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych w postaci obligacji o wartości 923.733 tys. zł o średnim oprocentowaniu 3,93%.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa Kapitałowa posiadała zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych w postaci obligacji o wartości 1.356.490 tys. zł o średnim oprocentowaniu 2,77%.

Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych według terminów wymagalności

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
do 1 miesiąca	206 572	432 978
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	203 502	465 364
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	1 201	105 063
powyżej 1 roku do 5 lat	179 954	179 904
powyżej 5 lat	332 504	173 181
Razem zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	<u>923 733</u>	<u>1 356 490</u>

Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
Stan na początek okresu	1 356 490	274 499
Zwiększenia	2 141 413	2 098 481
- z tytułu emisji	2 103 373	2 073 206
- z tytułu naliczonych odsetek	38 040	25 275
Zmniejszenia	-2 574 170	-1 016 490
- z tytułu wykupu	-2 537 600	-992 000
- z tytułu spłaty odsetek	-36 544	-20 283
- pozostałe	-26	-4 207
Stan na koniec okresu	<u>923 733</u>	<u>1 356 490</u>

Szczegółowe informacje dotyczące wyemitowanych przez podmioty z Grupy Kapitałowej dłużnych papierów wartościowych

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

2016					
Nazwa emisji	Wartość emisji	Data emisji	Data wykupu	Podstawa oprocentowania	Notowane na rynku Catalyst
BPS0720	80 000	12.07.2010	12.07.2020	WIBOR 6 M	Tak
BPS0718	100 000	15.07.2011	15.07.2018	WIBOR 6 M	Tak
BPS1122	85 200	29.11.2012	29.11.2022	WIBOR 6 M	Tak
BPS0222	46 116	20.02.2015	20.02.2022	WIBOR 6 M	Nie
BPS0925	41 875	21.09.2015	21.09.2025	WIBOR 6 M	Nie
BPS0326	83 900	31.03.2016	31.03.2026	WIBOR 6 M	Nie
BPS1026	28 632	06.10.2016	06.10.2026	WIBOR 6 M	Nie
BPS1126	24 992	09.11.2016	09.11.2026	WIBOR 6 M	Nie
BPS1226	21 875	01.12.2016	01.12.2026	WIBOR 6 M	Nie
BPS6M280117	200 000	28.07.2016	28.01.2017	WIBOR 6 M	Nie
BPS6M140317	200 000	14.09.2016	14.03.2017	WIBOR 6 M	Nie

2015					
Nazwa emisji	Wartość emisji	Data emisji	Data wykupu	Podstawa oprocentowania	Notowane na rynku Catalyst
BPS0720	80 000	12.07.2010	12.07.2020	WIBOR 6 M	Tak
BPS0718	100 000	15.07.2011	15.07.2018	WIBOR 6 M	Tak
BPS1122	85 200	29.11.2012	29.11.2022	WIBOR 6 M	Tak
BPS0222	46 116	20.02.2015	20.02.2022	WIBOR 6 M	Nie
BPS0925	41 875	21.09.2015	21.09.2025	WIBOR 6 M	Nie
BPS6M240116	126 100	24.07.2015	24.01.2016	WIBOR 6 M	Nie
BPS6M290316	200 000	29.09.2015	29.03.2016	WIBOR 6 M	Nie
BPS3M260116	300 000	26.10.2015	26.01.2016	WIBOR 3 M	Nie
BPS6M260416	104 300	26.10.2015	26.04.2016	WIBOR 6 M	Nie
BPS3M170316	263 000	17.12.2015	17.03.2016	WIBOR 3 M	Nie

W 2016 roku i w 2015 roku nie wystąpiły przypadki nieterminowego wywiązania się przez Grupę Kapitałową z tytułu spłaty odsetek i wykupu wyemitowanych zobowiązań.

40. Pozostałe zobowiązania

Pozostałe zobowiązania według rodzaju

	31.12.2016	31.12.2015
Rozrachunki międzybankowe	15 958	5 459
Rozrachunki publiczno - prawne	10 319	10 486
Wierzyciele różni	156 316	95 523
- rozliczenie transakcji z tytułu instrumentów finansowych	63 549	2 685
- rozliczenia z tytułu kart płatniczych	62 571	64 902
- zobowiązania z tytułu towarów i usług	23 791	22 250
- zobowiązania z tytułu leasingu	224	472
- pozostałe	6 181	5 214
Koszty rozliczane w czasie z tytułu:	27 098	29 743
- usług informatycznych	11 238	7 914
- usług KIR, kosztów eksploatacyjnych	985	2 821
- badania sprawozdania finansowego i doradztwa finansowego	680	634
- reprezentacji i reklamy	76	10
- administracji wierzytelnościami	938	3 017
- przyszłych świadczeń na rzecz pracowników	7 300	7 748
- pozostałe	5 881	7 599
Przychody przyszłych okresów	26 226	25 487
- prowizje	13 677	10 895
- pozostałe	12 549	14 592
Pozostałe	21	20 309
Razem pozostałe zobowiązania	235 938	187 007

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku w pozycji „Wierzyciele różni – pozostałe” Grupa Kapitałowa ujawniła przede wszystkim rozliczenia z tytułu aktywów przejętych za długi. Dodatkowo na dzień 31 grudnia 2015 roku w pozycji tej Grupa Kapitałowa ujawniła wartość zobowiązania wobec Uczestników Funduszy w związku z korektą wyceny aktywów netto dwóch funduszy inwestycyjnych zamkniętych spowodowaną błędnym oszacowaniem wartości godziwej pakietów wierzytelności na datę emisji certyfikatów inwestycyjnych.

Pozostałe zobowiązania według terminu wymagalności

	31.12.2016	31.12.2015
do 1 miesiąca	204 185	163 215
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	6 153	4 927
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	7 571	10 020
powyżej 1 roku do 5 lat	5 447	1 910
powyżej 5 lat	12 582	6 935
Razem pozostałe zobowiązania	235 938	187 007

41. Rezerwy

Rezerwy według rodzaju

	31.12.2016	31.12.2015
Rezerwy na świadczenia pracownicze	8 953	9 450
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	1 547	2 399
Rezerwy na sprawy sporne	2 678	3 298
Pozostałe rezerwy	6 479	5 590
Razem rezerwy	19 657	20 737

Zmiana stanu rezerw w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2016 roku

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

	Rezerwy na świadczenia pracownicze	Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	Rezerwy na sprawy sporne	Pozostałe rezerwy	Razem
Stan na początek okresu	9 450	2 399	3 298	5 590	20 737
Utworzenie/aktualizacja rezerw	1 291	15 787	178	1 321	18 577
Wykorzystanie rezerw	-599	0	-126	-173	-898
Rozwiązanie rezerw	-43	-16 639	-672	-259	-17 613
Pozostałe zmiany i reklasyfikacje	-1 146	0	0	0	-1 146
Stan na koniec okresu	8 953	1 547	2 678	6 479	19 657
Krótkoterminowe	2 165	1 547	1 399	175	5 286
Długoterminowe	6 788	0	1 279	6 304	14 371

W pozycji „Pozostałe zmiany i reklasyfikacje” Grupa Kapitałowa ujawniła przede wszystkim wpływ zmian założeń finansowych, demograficznych i korekty założeń aktuarialnych na kalkulację rezerw na świadczenia pracownicze.

Zmiana stanu rezerw w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2015 roku

	Rezerwy na świadczenia pracownicze	Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	Rezerwy na sprawy sporne	Pozostałe rezerwy	Razem
Stan na początek okresu	9 890	4 363	2 933	4 572	21 758
Utworzenie/aktualizacja rezerw	345	14 063	167	1 044	15 619
Wykorzystanie rezerw	-434	0	-365	-1	-800
Rozwiązanie rezerw	-26	-16 027	-63	0	-16 116
Pozostałe zmiany i reklasyfikacje	-325	0	626	-25	276
Stan na koniec okresu	9 450	2 399	3 298	5 590	20 737
Krótkoterminowe	1 527	2 399	1 944	350	6 220
Długoterminowe	7 923	0	1 354	5 240	14 517

W pozycji „Pozostałe zmiany i reklasyfikacje” Grupa Kapitałowa ujawniła wartości wynikające z objęcia konsolidacją metodą pełną nowych podmiotów.

Rezerwa na świadczenia pracownicze

Grupa Kapitałowa tworzy rezerwy na świadczenia pracownicze zgodnie z MSR 19. Szacunek rezerw na świadczenia pracownicze dokonywany jest z zastosowaniem technik i założeń aktuarialnych uwzględniających w szczególności: bieżące wynagrodzenia, okres pomiędzy datą nabycia prawa do otrzymania świadczenia a datą sprawozdawczą, wskaźnik rotacji pracowników, prognozowane wzrost podstawy świadczeń oraz inne postanowienia regulaminu wynagradzania pracowników.

Grupa Kapitałowa oblicza rezerwę metodą indywidualną, dla każdego pracownika osobno w oparciu o wartość bieżącą przyszłych, długoterminowych zobowiązań Grupy Kapitałowej z tytułu odpraw emerytalnych. Podstawą do obliczenia rezerwy dla pracownika jest przewidywana kwota odprawy emerytalnej, jaką Grupa Kapitałowa zobowiązuje się wypłacić. Przewidywana kwota odprawy obliczana jest, jako iloczyn następujących czynników:

- 1) przewidywanej kwoty podstawy wymiaru odprawy emerytalnej,
- 2) przewidywanego wzrostu podstawy wymiaru do czasu osiągnięcia wieku emerytalnego,
- 3) współczynnika procentowego uzależnionego od stażu pracy.

Naliczane rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane. Dyskonto finansowe jest ustalane na podstawie aktualnych na dzień bilansowy, rynkowych stopach zwrotu z obligacji skarbowych.

Zyski i straty z obliczeń aktuarialnych Grupa Kapitałowa rozpoznaje w innych całkowitych dochodach.

Na mocy postanowień wewnętrznych regulacji dotyczących wynagradzania, pracownikom Grupy Kapitałowej przysługują odprawy emerytalne i rentowe.

Programy określonych świadczeń narażają Grupę Kapitałową na ryzyko aktuarialne, obejmujące:

- 1) ryzyko stopy procentowej – spadek rynkowych stóp zwrotu z obligacji skarbowych spowoduje zwiększenie zobowiązań wynikających z programu określonych świadczeń,
- 2) ryzyko wynagrodzeń – wzrost wynagrodzeń pracowników Grupy Kapitałowej spowoduje wzrost zobowiązań wynikających z programu określonych świadczeń,
- 3) ryzyko rotacji – spadek wskaźnika rotacji pracowników spowoduje zwiększenie zobowiązań wynikających z programu określonych świadczeń.

Do głównych założeń aktuarialnych, przyjętych do wyceny zobowiązań z tytułu odpraw emerytalno – rentowych należą:

- 1) stopa do dyskontowania przyszłych świadczeń, która na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosiła 3,55%, a na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 2,60%,
- 2) długookresowa, roczna stopa wzrostu wynagrodzeń, która na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosiła 1,02% a na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 0,10%,
- 3) współczynnik rotacji pracowników obliczony na podstawie historycznych danych dotyczących rotacji pracowników w Grupie Kapitałowej.

Uzgodnienie wartości bieżącej zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń

Tabela poniżej przedstawia uzgodnienie bilansu otwarcia z bilansem zamknięcia wartości bieżącej zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń.

	2016	2015
Rezerwy na świadczenia pracownicze na początek okresu	9 450	9 890
Wartości ujęte w rachunku zysków i strat:	709	-269
- koszty bieżącego zatrudnienia	538	718
- koszty z tytułu odsetek	207	237
- wypłacone świadczenia	-724	-868
- koszty przeszłego zatrudnienia	688	-356
Wartości ujęte w pozostałych całkowitych dochodach:	-1 093	-218
- zyski i straty aktuarialne	-1 093	-218
Przeszacowanie świadczeń pracowniczych	-100	94
Pozostałe	-13	-47
Rezerwy na świadczenia pracownicze na koniec okresu	8 953	9 450

W roku 2016 wpływ zmiany założeń finansowych na pozycję „Zyski i straty aktuarialne” wynosił -209 tys. zł, wpływ zmiany założeń demograficznych wynosił -720 tys. zł, natomiast wpływ zmiany założeń ex post wynosił -164 tys. zł.

W roku 2015 wpływ zmiany założeń finansowych na pozycję „Zyski i straty aktuarialne” wynosił -317 tys. zł, wpływ zmiany założeń demograficznych wynosił -165 tys. zł, natomiast wpływ zmiany założeń ex post wynosił 263 tys. zł.

Analiza wrażliwości

Poniższa tabela pokazuje, jaki wpływ na zobowiązania z tytułu programów określonych świadczeń na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku miały zmiany w odpowiednich założeniach aktuarialnych o 1 punkt procentowy.

Zobowiązania z tytułu programów określonych świadczeń

Zobowiązania z tytułu programów określonych świadczeń na dzień 31 grudnia 2016 roku

	<u>Wzrost o 1 punkt procentowy</u>	<u>Spadek o 1 punkt procentowy</u>
Stopa dyskontowa	-444	347
Stopa wzrostu wynagrodzeń	506	-367

Zobowiązania z tytułu programów określonych świadczeń na dzień 31 grudnia 2015 roku

	<u>Wzrost o 1 punkt procentowy</u>	<u>Spadek o 1 punkt procentowy</u>
Stopa dyskontowa	-678	791
Stopa wzrostu wynagrodzeń	897	-672

Zapadalność zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Średni ważony okres obowiązywania zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń (w latach)	13,43	12,67

Rezerwa na sprawy sporne i sądowe

Grupa Kapitałowa prowadzi szczegółową ewidencję spraw sądowych oraz innych należności o charakterze roszczeń spornych. W sprawach, w których na Grupie Kapitałowej ciąży obowiązek prawny lub wynikający z ogólnie przyjętych zwyczajów, mający swe źródło w zdarzeniach przeszłych, jak również jeżeli prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków, Grupa Kapitałowa tworzy rezerwy. Ewentualne przyszłe rozliczenia dokonywane są w ciężar utworzonych rezerw.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku łączna wartość rezerw na sprawy sądowe i sporne wyniosła 8.983 tys. zł, z tego rezerwa na sprawy sądowe z tytułu roszczeń pracowniczych wyniosła 1.469 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku łączna wartość rezerw na sprawy sądowe i sporne wyniosła 8.771 tys. zł, z tego rezerwa na sprawy sądowe z tytułu roszczeń pracowniczych wyniosła 1.877 tys. zł.

Znaczące sprawy, na które Grupa Kapitałowa utworzyła rezerwy prowadzone były w związku z roszczeniami odszkodowawczymi z tytułu rozwiązania umów o pracę z byłymi pracownikami, roszczeniami trzech kontrahentów Grupy Kapitałowej z tytułu rozwiązania umów o świadczenie usług oraz roszczeniami jednej z Agencji Rządowej z tytułu restrukturyzacji zadłużenia klientów Banku.

Toczą się również postępowania administracyjne oraz sądowo-administracyjne z udziałem jednej ze Spółek z Grupy Kapitałowej w sprawach reprivatyzacyjnych.

W roku 2014 spółce ABC Finanse S.A. (wcześniej NTI S.A.) został przedstawiony weksel do wykupu na kwotę 73.120 tys. zł. Weksel został wystawiony przez byłego prezesa spółki NTI S.A. jako zabezpieczenie umowy

o organizację pomocy prawnej i dochodzenia roszczeń tej spółki przez firmę Agape Finanse Sp. z o.o. Analiza prawna przedmiotowego roszczenia z weksła wskazuje, iż brak jest przesłanek, które wskazywałyby na przyjęcie odpowiedzialności Grupy Kapitałowej, a tym samym powodowałyby obowiązek tworzenia rezerw.

Według informacji posiadanych przez Grupę Kapitałową na dzień 31 grudnia 2016 roku nie toczyły się ani nie wszczęto wobec Grupy Kapitałowej, innych niż opisano powyżej, postępowań sądowych, administracyjnych (w tym przed organami rządowymi), arbitrażowych, które mogłyby wywrzeć lub wywarły w niedawnej przeszłości istotny wpływ na sytuację finansową i operacyjną Grupy Kapitałowej, a które nie zostały odpowiednio ujęte w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

42. Kapitały własne

	31.12.2016	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2015
	Liczba akcji	Wartość akcji	Liczba akcji	Wartość akcji
Akcje serii A	2 000 000	2 000	2 000 000	2 000
Akcje serii B	12 000 000	12 000	12 000 000	12 000
Akcje serii C	4 000 000	4 000	4 000 000	4 000
Akcje serii D	2 000 000	2 000	2 000 000	2 000
Akcje serii E	1 865 000	1 865	1 865 000	1 865
Akcje serii F	1 517 700	1 518	1 517 700	1 518
Akcje serii H	74 864 077	74 864	74 864 077	74 864
Akcje serii I	35 000 000	35 000	35 000 000	35 000
Akcje serii J	66 623 388	66 623	66 623 388	66 623
Akcje serii K	115 461 039	115 461	115 461 039	115 461
Akcje serii L	14 708 211	14 708	14 708 211	14 708
Akcje serii M	24 000 000	24 000	24 000 000	24 000
Akcje serii N	57 127	58	57 127	58
Akcje serii O	12 022 169	12 022	-	-
Akcje serii P	15 000	15	-	-
Akcje serii R	2 277 523	2 278	-	-
Akcje serii S	12 000 000	12 000	-	-
Akcje serii T	18 936 457	18 936	-	-
Razem	399 347 691	399 348	354 096 542	354 097

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy Banku BPS S.A. wynosił 399.348 tys. zł, natomiast na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 354.097 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku akcje serii: A, B, C, D, E i F były uprzywilejowane w zakresie dywidendy w ten sposób, że przypadająca na nie dywidenda wynosi 150% wartości dywidendy z pozostałych akcji. Powyższe uprzywilejowanie miało obowiązywać do momentu uzyskania przychodów w wysokości 1,35 zł za akcję, w stosunku do innych akcjonariuszy na dzień połączenia. W dniu 14 lutego 2017 roku Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy wydał postanowienie o wpisie do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego zmiany w Statucie Banku dotyczącej zniesienia uprzywilejowania akcji imiennych serii A-F. Podstawą zmiany Statutu Banku były uchwały Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. z dnia 7 grudnia 2016 roku. Zniesienie uprzywilejowania obowiązuje od dnia wpisania do rejestru przedsiębiorców zmiany Statutu Banku.

Emisja akcji serii J, była ofertą publiczną, natomiast akcji K, L, M i N ofertą publiczną w ramach subskrypcji prywatnej.

W 2016 roku Bank przeprowadził emisję akcji serii: O, P, R, S, T, W i Z.

Emisja akcji imiennych serii O była ofertą publiczną w ramach subskrypcji prywatnej natomiast emisja akcji serii P była ofertą prywatną, procedura obejmowania akcji zakończyła się dnia 29 lutego 2016 roku. W dniu 16 marca 2016 roku Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy wydał postanowienie o wpisie do Rejestru Przedsiębiorców

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Krajowego Rejestru Sądowego podwyższenia kapitału zakładowego Banku poprzez emisję akcji serii O w łącznej wartości 12.022 tys. zł oraz serii P o łącznej wartości 15 tys. zł.

Emisje akcji imiennych serii R i S były ofertami publicznymi w ramach subskrypcji prywatnych. Procedura obejmowania akcji serii R zakończyła się dnia 15 marca 2016 roku, zaś akcji serii S w dniu 29 marca 2016 roku. W dniu 8 kwietnia 2016 roku Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy wydał postanowienie o wpisie do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego podwyższenia kapitału zakładowego Banku poprzez emisję akcji serii R w łącznej wartości 2.277 tys. zł oraz serii S o łącznej wartości 12.000 tys. zł.

Emisja akcji imiennych serii T była ofertą publiczną w ramach subskrypcji prywatnej, procedura przyznawania akcji zakończyła się dnia 30 września 2016 roku. W dniu 4 listopada 2016 roku Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy wydał postanowienie o wpisie do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego podwyższenia kapitału zakładowego Banku poprzez emisję akcji serii T w łącznej wartości 18.937 tys. zł.

Emisje akcji imiennych serii W i Z były ofertami publicznymi w ramach subskrypcji prywatnych, procedura obejmowania akcji serii W zakończyła się dnia 4 listopada 2016 roku, zaś akcji serii Z w dniu 28 listopada 2016 roku. Postanowienie o wpisie do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego podwyższenia kapitału zakładowego Banku poprzez emisję akcji serii W i Z zostało wydane przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w styczniu 2017 roku. Łączne podwyższenie kapitału zakładowego Banku z tytułu emisji akcji serii W i Z wyniosło 17.899 tys. zł.

Wartość nominalna akcji wszystkich serii wynosi 1 zł. Wszystkie wyemitowane akcje są w pełni opłacone.

Komisja Nadzoru Finansowego przyjęła w dniu 6 grudnia 2016 roku stanowisko w sprawie polityki dywidendowej banków w 2017 roku (dywidenda za rok 2016). W celu zapewnienia dalszego stabilnego działania banków w Polsce, KNF zaleca bankom politykę dywidendową, która zapewni dalsze wzmocnienie ich bazy kapitałowej i dostosowanie jej do poziomów innych krajów Unii Europejskiej. KNF zaleca w szczególności, aby dywidendę mogły wypłacić jedynie banki, które spełniają poniższe kryteria:

- 1) nie realizują programu naprawczego,
- 2) posiadają ocenę końcową BION nie gorszą niż 2,5,
- 3) posiadają poziom dźwigni finansowej na poziomie wyższym niż 5%,
- 4) współczynnik kapitału Tier I podwyższony o kapitał bezpieczeństwa.

W oparciu o wyniki finansowe na dzień 31 grudnia 2016 roku banki otrzymają indywidualne zalecenia w sprawie polityki dywidendowej w formie pisma Przewodniczącego KNF.

Pozostałe kapitały

	31.12.2016	31.12.2015 dane przekształcone
Akcje własne	-2 133	-2 133
Kapitał zapasowy	266 459	213 675
Ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	226 386	167 881
Pozostały	40 073	45 794
Kapitał z aktualizacji wyceny	-46 719	48 882
Wycena portfela aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	-58 628	60 491
Podatek odroczoney	11 140	-11 493
Zyski i straty aktuarialne	950	-143
Podatek odroczoney	-181	27
Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	24 500	24 500
Pozostałe kapitały rezerwowe	48 824	49 555
Niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych	-38 675	-15 270
Wynik roku bieżącego	25 949	-33 003
Razem pozostałe kapitały	278 205	286 206

Niepodzielony wynik obejmuje kwoty, które nie podlegają podziałowi to znaczy nie mogą zostać wypłacone w formie dywidendy. Zgodnie z wymogami Kodeksu Spółek Handlowych, spółka akcyjna jest zobowiązana utworzyć kapitał zapasowy na pokrycie straty. Do tej kategorii kapitału przelewa się, co najmniej 8% zysku za dany rok obrotowy wykazanego w sprawozdaniu spółki, dopóki kapitał ten nie osiągnie, co najmniej jednej trzeciej kapitału podstawowego. O użyciu kapitału zapasowego i rezerwowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie, jednakże część kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego może być wykorzystana jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym i nie podlega ona podziałowi na inne cele.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku nie istnieją inne niż opisane powyżej ograniczenia dotyczące wypłaty dywidendy.

43. Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość godziwa jest ceną, którą otrzymano by za zbycie składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach między uczestnikami rynku na dzień wyceny. Grupa Kapitałowa posiada instrumenty finansowe, które w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej nie są prezentowane w wartości godziwej.

Główne kategorie aktywów i zobowiązań finansowych niewycenianych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy Kapitałowej do wartości godziwej stanowią:

- 1) udzielone kredyty i pożyczki oraz inne należności nieprzeznaczone do obrotu,
- 2) aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności,
- 3) aktywa finansowe dostępne do sprzedaży wykazywane w cenie nabycia, w tym inwestycje kapitałowe,
- 4) zobowiązania finansowe nieprzeznaczone do obrotu.

Powyższe kategorie aktywów i zobowiązań finansowych wyceniane są według zamortyzowanego kosztu lub kosztu historycznego.

W celu oszacowania wartości godziwej poszczególnych instrumentów finansowych Grupa Kapitałowa przyjęła poniżej zaprezentowane założenia i metody.

Należności od innych banków oraz należności od klientów – w przypadku kredytów, dla których harmonogram spłat nie jest określony, jako wartość godziwą przyjmuje się kwotę wymaganą do zapłaty, gdyby należność stała się wymagalna w dniu bilansowym.

Wartość godziwa należności netto, dla których harmonogram spłat jest określony, wyliczana jest jako zdyskontowana wartość oczekiwanych przyszłych płatności kapitału i odsetek, zgodnych z harmonogramem. Jako współczynnik dyskontujący przyjmuje się sumę:

- 1) bieżących rynkowych stóp procentowych opartych na krzywej dochodowości z dnia bilansowego,
- 2) średniej marży opartej na portfelu danego rodzaju kredytów udzielonych w ostatnim kwartale danego roku.

Papiery wartościowe – wartość godziwa w przypadku instrumentów notowanych, ustalana jest na podstawie wartości rynkowych (mark to market). W przypadku instrumentów nienotowanych wartość godziwa ustalana jest na podstawie modelu (mark to model) przy wykorzystaniu systemu Kondor+.

Zobowiązania wobec innych banków oraz zobowiązania od klientów – w przypadku depozytów wypłacanych na żądanie i depozytów bez ustalonej daty wymagalności, za wartość godziwą przyjmowana jest kwota, która byłaby wypłacana na żądanie na dzień bilansowy.

Wartość godziwa depozytów o terminie wymagalności powyżej 3 miesięcy szacowana jest na podstawie przepływów pieniężnych, zdyskontowanych średnim bieżącym oprocentowaniem rynkowym właściwym dla depozytów o zbliżonych terminach wymagalności.

Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych – wartość godziwa ustalana jest na podstawie modelu (mark to model).

W tabeli poniżej przedstawiono różnice pomiędzy wartością bilansową i szacowaną wartością godziwą aktywów i zobowiązań finansowych Grupy Kapitałowej, które nie są ujmowane w skonsolidowanym sprawozdaniu

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

z sytuacji finansowej Grupy Kapitałowej według wartości godziwej. Dla należności oraz zobowiązań z terminem zapadalności lub wymagalności do 3 miesięcy przyjmuje się, że wartość godziwa jest równa wartości bilansowej.

Wartość godziwa instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2016 roku

	<u>Wartość bilansowa</u>	<u>Wartość godziwa</u>
Należności od innych banków	885 248	873 296
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	7 777 814	7 598 536
- klienci korporacyjni	4 467 088	4 315 567
- rolnicy	567 929	542 012
- przedsiębiorcy indywidualni	429 433	456 061
- osoby fizyczne	1 105 669	1 076 220
- instytucje rządowe i samorządowe	1 207 695	1 208 676
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	3 674 746	3 645 662
Zobowiązania wobec Banku Centralnego i innych banków	15 703 882	15 703 705
Zobowiązania wobec klientów	2 504 261	2 504 056
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	923 733	911 320

Wartość godziwa instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2015 roku

	<u>Wartość bilansowa</u>	<u>Wartość godziwa</u>
Należności od innych banków	943 857	930 555
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	7 096 437	6 801 689
- klienci korporacyjni	4 745 351	4 520 439
- rolnicy	595 975	580 639
- przedsiębiorcy indywidualni	389 211	385 997
- osoby fizyczne	924 473	867 949
- instytucje rządowe i samorządowe	441 427	446 665
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	2 513 528	2 502 670
Zobowiązania wobec Banku Centralnego i innych banków	13 633 642	13 633 750
Zobowiązania wobec klientów	1 956 757	1 956 717
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 356 490	1 343 539

44. Kategorie wyceny do wartości godziwej aktywów i zobowiązań finansowych

Grupa Kapitałowa klasyfikuje poszczególne kategorie aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej do następujących kategorii:

- 1) Poziom I: aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane bezpośrednio w oparciu o ceny kwotowane na aktywnym rynku lub techniki wyceny bazujące tylko i wyłącznie o informacje rynkowe,
- 2) Poziom II: aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o techniki wyceny bazujące na założeniach wykorzystujących informacje pochodzące z aktywnego rynku lub obserwacje rynkowe,
- 3) Poziom III: aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o powszechnie stosowane przez uczestników rynku techniki wyceny, których założenia nie bazują na informacji pochodzącej z aktywnego rynku.

W zależności od kategorii klasyfikacji aktywów i zobowiązań finansowych, stosuje się przy tym różnorodne metody ustalania ich wartości godziwej:

- 1) Poziom I:

Grupa Kapitałowa do tej kategorii klasyfikuje instrumenty finansowe i kapitałowe dostępne do sprzedaży, dla których istnieje aktywny rynek. Źródłem danych dotyczących cen rynkowych jest:

- a) dla instrumentów notowanych na rynku giełdowym – podawana do publicznej wiadomości cena zamknięcia sesji,

- b) dla instrumentów będących przedmiotem obrotu na rynku międzybankowym – odpowiednia cena kupna / sprzedaży instrumentu z godziny 15:00, podawana na stronach serwisu Thomson Reuters,
- c) dla notowanych obligacji i bonów skarbowych – fixing z godziny 16:30 (tzw. „drugi fixing”) publikowany na stronach BondSpot.

2) Poziom II:

Do tej kategorii Grupa Kapitałowa zaklasyfikowała instrumenty pochodne, których wartość godziwa wyznaczona jest na zasadzie wyceny modelowej (mark-to-model). Wycena opiera się na metodzie dyskontowania przyszłych przepływów, wynikających z warunków transakcji, przy zastosowaniu czynników dyskontowych. Krzywe dochodowości dla poszczególnych walut zbudowane są w oparciu o stawki money market, IRS,OIS, FRA oraz stawki implikowane z FX Swap (krzywa EUR_OIS + punkty swapowe z FX swapów waluty danej krzywej z EUR)

3) Poziom III:

Grupa Kapitałowa do tej kategorii zaliczyła obligacje komunalne, obligacje korporacyjne oraz obligacje emitowane przez banki dostępne do sprzedaży, dla których nie istnieje aktywny rynek. Wycena aktywów ujmowanych w tej kategorii jest ustalana metodą mark-to-model, poprzez zsumowanie zdyskontowanych wartości wszystkich przyszłych przepływów środków pieniężnych z danego instrumentu do terminu jego zapadalności, skorygowanych o ryzyko kredytowe emitenta.

W roku 2016 oraz 2015 Grupa Kapitałowa nie wykonywała przeniesienia aktywów finansowych pomiędzy Poziomem 1 i Poziomem 2.

Do dyskontowania wszystkich przepływów finansowych z danej obligacji wykorzystuje się krzywe dochodowości zbudowane w oparciu o zdefiniowane zestawy dłużnych papierów wartościowych. W zależności od sytuacji rynkowej (ilości i płynności różnych emisji dłużnych papierów wartościowych), do wyceny emisji obligacji danego emitenta metodą mark-to-model mogą być wykorzystane krzywe dochodowości oparte o następujące zestawy dłużnych papierów wartościowych:

- 1) zestaw zawierający emisje obligacji danego emitenta, którego obligacja wyceniana jest metodą mark to model, przy czym zestaw taki musi zawierać przynajmniej trzy różne emisje obligacji powyższego emitenta,
- 2) zestaw zawierający emisje obligacji branży emitenta, którego obligacja wyceniana jest metodą mark to model, przy czym zestaw taki musi zawierać emisje przynajmniej pięciu różnych emitentów oraz ilość emisji jednego emitenta nie może być większa, niż 1/3 ogólnej ilości emisji w zbiorze obligacji,
- 3) zestaw zawierający emisje obligacji polskiego rynku obligacji korporacyjnych, przy czym zestaw taki musi zawierać emisje przynajmniej pięciu różnych branż i jednocześnie piętnastu różnych emitentów oraz ilość emisji jednego emitenta nie może być większa, niż 15% ogólnej ilości emisji w próbie obligacji, a ilość emisji z jednej branży nie może być większa, niż 30% ogólnej ilości emisji w próbie obligacji.

W przypadku dyskontowania przepływów z dłużnych papierów wartościowych za pomocą krzywych dochodowości opartych o próbki obligacji wymienione w pkt 2 i 3 wprowadzana jest dodatkowa korekta do krzywej dyskontującej, powodującej jej przesunięcie w górę – w przypadku, gdy dana emisja charakteryzuje się większym ryzykiem niż benchmarkowe emisje lub w dół, gdy dana emisja generuje ryzyko niższe niż emisje ujęte w zestawie obligacji.

Do budowy krzywej dochodowości w Kondor+ stosuje się:

- 1) metodę Newton Raphson – dla transakcji OIS i FOREX,
- 2) metodę Cluster Bootstrapping, dla której używana jest standardowa technika bootstrappingu – dla transakcji innych niż wskazane w pkt 1.

W związku z faktem, że nie są dostępne kwotowania rynkowe obligacji dla wszystkich standardowych tenorów, Kondor+ w metodzie *Cluster Bootstrapping* wykorzystuje technikę grupowania (*clustering*) dla uzyskania nominalnych stóp procentowych dla poszczególnych punktów węzłowych krzywej dochodowości.

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Uznaje się, że brak transakcji w okresie trzech miesięcy poprzedzających miesiąc, w którym przeprowadzana jest analiza aktywności rynku, oznacza brak aktywności rynku na danej emisji dłużnego papieru wartościowego.

W przypadku braku aktywności rynku do wyceny emisji obligacji danego emitenta metodą mark-to-model jest wykorzystywana odpowiednia dla waluty emisji krzywa zerokuponowa MID.

Kategorie wyceny do wartości godziwej aktywów i zobowiązań finansowych na dzień 31 grudnia 2016 roku

Razem aktywa i zobowiązania finansowe

	<u>Poziom I</u>	<u>Poziom II</u>	<u>Poziom III</u>	<u>Razem</u>
Aktywa finansowe	4 190 141	6 330	773 768	4 970 239
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	5 331	0	827	6 158
- dłużne papiery wartościowe	5 293	0	823	6 116
- instrumenty kapitałowe	38	0	4	42
Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	0	6 330	0	6 330
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	4 184 810	0	772 941	4 957 751
- dłużne papiery wartościowe	4 162 718	0	483 955	4 646 673
- instrumenty kapitałowe	22 092	0	288 986	311 078
Zobowiązania finansowe	0	1 353	0	1 353
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	0	1 353	0	1 353

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

	<u>Poziom I</u>	<u>Poziom II</u>	<u>Poziom III</u>	<u>Razem</u>
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	4 184 810	0	772 941	4 957 751
Dłużne papiery wartościowe	4 162 718	0	483 955	4 646 673
- obligacje skarbowe/NBP	4 162 718	0	0	4 162 718
- obligacje komunalne	0	0	105 724	105 724
- obligacje korporacyjne	0	0	378 231	378 231
Instrumenty kapitałowe	22 092	0	288 986	311 078
- notowane	22 092	0	0	22 092
- nienotowane	0	0	288 986	288 986

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu

	<u>Poziom I</u>	<u>Poziom II</u>	<u>Poziom III</u>	<u>Razem</u>
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	5 331	0	827	6 158
Dłużne papiery wartościowe	5 293	0	823	6 116
- obligacje skarbowe/NBP	3 244	0	0	3 244
- obligacje korporacyjne	2 049	0	823	2 872
Instrumenty kapitałowe	38	0	4	42
- notowane	38	0	0	38
- nienotowane	0	0	4	4

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Kategorie wyceny do wartości godziwej aktywów i zobowiązań finansowych na dzień 31 grudnia 2015 roku

Razem aktywa i zobowiązania finansowe

	<u>Poziom I</u>	<u>Poziom II</u>	<u>Poziom III</u>	<u>Razem</u>
Aktywa finansowe	4 162 494	6 133	657 586	4 826 213
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	40 322	0	29 280	69 602
- dłużne papiery wartościowe	40 297	0	29 271	69 568
- instrumenty kapitałowe	25	0	9	34
Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	0	6 133	0	6 133
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	4 122 172	0	628 306	4 750 478
- dłużne papiery wartościowe	4 100 729	0	291 111	4 391 840
- instrumenty kapitałowe	21 443	0	337 195	358 638
Zobowiązania finansowe	0	3 419	0	3 419
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	0	3 419	0	3 419

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

	<u>Poziom I</u>	<u>Poziom II</u>	<u>Poziom III</u>	<u>Razem</u>
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	4 122 172	0	628 306	4 750 478
Dłużne papiery wartościowe	4 100 729	0	291 111	4 391 840
- obligacje skarbowe/NBP	3 975 794	0	0	3 975 794
- obligacje komunalne	0	0	123 105	123 105
- obligacje korporacyjne	124 935	0	168 006	292 941
Instrumenty kapitałowe	21 443	0	337 195	358 638
- notowane	21 443	0	0	21 443
- nienotowane	0	0	337 195	337 195

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu

	<u>Poziom I</u>	<u>Poziom II</u>	<u>Poziom III</u>	<u>Razem</u>
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	40 322	0	29 280	69 602
Dłużne papiery wartościowe	40 297	0	29 271	69 568
- obligacje skarbowe/NBP	38 016	0	0	38 016
- obligacje korporacyjne	2 281	0	29 271	31 552
Instrumenty kapitałowe	25	0	9	34
- notowane	25	0	5	30
- nienotowane	0	0	4	4

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zmiana stanu aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej – Poziom III

	2016	2015
Stan na początek okresu	657 586	543 216
Zwiększenia	331 041	351 457
- nabycie	244 145	350 177
- wycena odnoszona na kapitał z aktualizacji wyceny	3 482	1 280
- pozostałe	83 414	0
Zmniejszenia	-214 859	-237 087
- sprzedaż	-192 511	-235 882
- wycena odnoszona na kapitał z aktualizacji wyceny	-22 348	-1 205
Stan na koniec okresu	773 768	657 586

Grupa Kapitałowa dokonała reklasyfikacji obligacji korporacyjnych z poziomu I do poziomu III z uwagi na brak obrotu na aktywnym rynku.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku do poziomu III wyceny Grupa Kapitałowa klasyfikowała między innymi akcje Visa Europe Limited, których wartość godziwa wynosiła 107,6 mln zł. W czerwcu 2016 roku akcje te zostały sprzedane, a w rozliczeniu transakcji sprzedaży Grupa Kapitałowa otrzymała między innymi akcje uprzywilejowane Visa Inc., które są również klasyfikowane przez Grupę Kapitałową do poziomu III wyceny, a ich wartość godziwa na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosiła 27,6 mln zł. Akcje Visa Inc. nie są notowane, a w przyszłości nastąpi ich stopniowa konwersja na akcje notowane serii A. Założenia przyjęte do wyceny akcji do wartości godziwej zostały określone z uwzględnieniem takich czynników jak ryzyko ograniczonej zbywalności w początkowym okresie oraz warunki zamiany akcji, w tym możliwość zmiany współczynnika konwersji.

Kategorie wyceny do wartości godziwej pozostałych aktywów i zobowiązań finansowych na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Wartość godziwa	Poziom I	Poziom II	Poziom III
Należności od innych banków	873 296	0	0	873 296
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	7 598 536	0	0	7 598 536
- klienci korporacyjni	4 315 567	0	0	4 315 567
- rolnicy	542 012	0	0	542 012
- przedsiębiorcy indywidualni	456 061	0	0	456 061
- osoby fizyczne	1 076 220	0	0	1 076 220
- instytucje rządowe i samorządowe	1 208 676	0	0	1 208 676
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	3 645 662	3 645 662	0	0
Zobowiązania wobec banków i Banku Centralnego	15 703 705	0	0	15 703 705
Zobowiązania wobec klientów	2 504 056	0	0	2 504 056
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	911 320	0	0	911 320

Kategorie wyceny do wartości godziwej pozostałych aktywów i zobowiązań finansowych na dzień 31 grudnia 2015 roku

	Wartość godziwa	Poziom I	Poziom II	Poziom III
Należności od innych banków	930 555	0	0	930 555
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	6 801 689	0	0	6 801 689
- klienci korporacyjni	4 520 439	0	0	4 520 439
- rolnicy	580 639	0	0	580 639
- przedsiębiorcy indywidualni	385 997	0	0	385 997
- osoby fizyczne	867 949	0	0	867 949
- instytucje rządowe i samorządowe	446 665	0	0	446 665
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	2 502 670	2 502 670	0	0
Zobowiązania wobec banków i Banku Centralnego	13 633 750	0	0	13 633 750
Zobowiązania wobec klientów	1 956 717	0	0	1 956 717
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 343 539	0	0	1 343 539

45. Działalność powiernicza

W 2016 roku oraz 2015 roku Grupa Kapitałowa nie prowadziła działalności powierniczej.

46. Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych

Opis działalności Grupy Kapitałowej w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych

Działalność operacyjna dotyczy podstawowego obszaru działalności Grupy Kapitałowej, która nie ma charakteru działalności inwestycyjnej i finansowej.

Działalność inwestycyjna polega na nabywaniu i zbywaniu udziałów lub akcji w jednostkach podporządkowanych, wartości niematerialnych i rzeczowych aktywów trwałych. Wpływy z działalności inwestycyjnej obejmują ponadto dywidendy otrzymane z tytułu posiadania akcji i udziałów w innych podmiotach.

Działalność finansowa dotyczy długoterminowych (powyżej 12 miesięcy) operacji finansowych. Działalność finansowa obejmuje wpływy i wydatki związane zarówno z pozyskaniem, jak i spłatą własnych oraz obcych źródeł finansowania. Do działalności tej Grupa Kapitałowa zalicza także emisję dłużnych papierów wartościowych, wydatki na nabycie akcji własnych, dopłaty do kapitału oraz płatności dywidend na rzecz właścicieli i innych wydatków z tytułu podziału zysku.

Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Dla celów rachunku przepływów pieniężnych, gotówka i jej ekwiwalenty obejmują bilansowy stan środków pieniężnych oraz salda rachunków bieżących i lokat jednodniowych w innych bankach.

Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 697 998	1 357 143	977 933
Rachunki bieżące i lokaty jednodniowe w innych bankach	279 096	213 192	373 832
Razem środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	1 977 094	1 570 335	1 351 765

Różnice pomiędzy zmianami stanu niektórych pozycji wykazanymi w sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych

Przyczyny wystąpienia różnic pomiędzy zmianami stanu wykazanymi w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku są następujące:

- 1) ze zmiany stanu „należności od innych banków” wyłączono zmianę stanu części należności stanowiących ekwiwalent środków pieniężnych (rachunki bieżące i lokaty jednodniowe w innych bankach) w wysokości 65.904 tys. zł,
- 2) ze zmiany stanu „kredytów i pożyczek udzielonym klientom” wyłączono wartość 7.851 tys. zł dotyczącej odroczonej płatności typu „earn-out” z tytułu rozliczenia transakcji przejęcia Visa Europe Limited przez Visa Inc.,
- 3) ze zmiany stanu „aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży” została wyłączona:
 - a) część wyceny aktywów finansowych, która została ujęta w kapitale z aktualizacji wyceny w kwocie - 94.987 tys. zł,
 - b) wartość otrzymanych akcji z tytułu rozliczenia transakcji przejęcia Visa Europe Limited przez Visa Inc. w kwocie - 25.371 tys. zł,
 - c) wartość aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży podmiotów konsolidowanych po raz pierwszy w kwocie 7.694 tys. zł,
- 4) ze zmiany stanu „innych aktywów” wyłączono wartość bilansową innych aktywów podmiotów konsolidowanych po raz pierwszy w kwocie 5 tys. zł,
- 5) ze zmiany stanu „pozostałych zobowiązań” wyłączono wartość bilansową pozostałych zobowiązań podmiotów konsolidowanych po raz pierwszy w kwocie 6 tys. zł.

Powyższe różnice ujawniono w tabeli poniżej.

	Zmiana stanu		Różnica
	W sprawozdaniu z sytuacji finansowej	W sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	
Zmiana stanu należności od innych banków	-58 609	-124 513	65 904
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	0	0	0
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	681 377	673 526	7 851
Zmiana stanu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	207 273	319 937	-112 664
Zmiana stanu zapasów	0	0	0
Zmiana stanu innych aktywów	3 032	3 027	5
Zmiana stanu zobowiązań wobec innych banków	2 070 245	2 070 245	0
Zmiana stanu pozostałych zobowiązań	48 931	48 925	6
Zmiana stanu rezerw	0	0	0

Różnice pomiędzy zmianami stanu niektórych pozycji wykazanymi w sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych

Przyczyny wystąpienia różnic pomiędzy zmianami stanu wykazanymi w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku są następujące:

- 1) ze zmiany stanu „należności od innych banków” wyłączono zmianę stanu części należności stanowiących ekwiwalent środków pieniężnych (rachunki bieżące i lokaty jednodniowe w innych bankach) w wysokości -160.640 tys. zł oraz wyłączenia wartości bilansowej należności od innych banków podmiotów konsolidowanych po raz pierwszy w wysokości 1.348 tys. zł,
- 2) ze zmiany stanu „aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu” wyłączono wartość bilansową aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu podmiotów konsolidowanych po raz pierwszy w wysokości 20.400 tys. zł,
- 3) ze zmiany stanu „kredytów i pożyczek udzielonym klientom” wyłączono wartość bilansową kredytów i pożyczek podmiotów konsolidowanych po raz pierwszy w wysokości 68.682 tys. zł,
- 4) ze zmiany stanu „aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży” została wyłączona:
 - a) część wyceny aktywów finansowych, która została ujęta w kapitale z aktualizacji wyceny w kwocie 43.305 tys. zł,
 - b) wartość aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży podmiotów konsolidowanych po raz pierwszy w kwocie 18.706 tys. zł,
- 5) ze zmiany stanu „zapasów” wyłączono wartość bilansową zapasów podmiotów konsolidowanych po raz pierwszy w wysokości 18.045 tys. zł,
- 6) ze zmiany stanu „innych aktywów” wyłączono wartość bilansową innych aktywów podmiotów konsolidowanych po raz pierwszy w wysokości 15.178 tys. zł,
- 7) ze zmiany stanu zobowiązań wobec innych banków została wyłączona wartość otrzymanego kredytu z EBOiR wraz z naliczonymi odsetkami do zapłaty w wysokości 103.929 tys. zł,
- 8) ze zmiany stanu „pozostałych zobowiązań” wyłączono wartość bilansową pozostałych zobowiązań podmiotów konsolidowanych po raz pierwszy w wysokości 4.034 tys. zł,
- 9) ze zmiany stanu „rezerw” wyłączono wartość bilansową rezerw podmiotów konsolidowanych po raz pierwszy w wysokości 1.173 tys. zł.

Powyższe różnice ujawniono w tabeli poniżej.

	Zmiana stanu		Różnica
	W sprawozdaniu z sytuacji finansowej	W sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	
Zmiana stanu należności od innych banków	308 177	467 469	-159 292
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	61 403	41 003	20 400
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	-191 342	-260 024	68 682
Zmiana stanu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	-607 154	-669 165	62 011
Zmiana stanu zapasów	17 357	-688	18 045
Zmiana stanu innych aktywów	3 035	-12 143	15 178
Zmiana stanu zobowiązań wobec innych banków	-1 076 154	-972 225	-103 929
Zmiana stanu pozostałych zobowiązań	-1 172	-5 206	4 034
Zmiana stanu rezerw	-1 021	-2 194	1 173

Objaśnienie do pozycji „Inne korekty” w części „Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej”

Pozycja „Inne korekty” w roku 2016 roku zawiera głównie wartość odnoszącą się do rozwiązania odpisów na jednostkach podporządkowanych w wysokości -5.687 tys. zł. oraz przyrostu odpisów na rzeczowych aktywach trwałych w wysokości 22.421 tys. zł.

Pozycja „Inne korekty” w roku 2015 roku zawiera głównie wartość odnoszącą się do przyrostu odpisów na jednostkach podporządkowanych w wysokości 4.600 tys. zł.

47. Zobowiązania warunkowe i pozabilansowe

Zobowiązania pozabilansowe Grupy Kapitałowej obejmują:

- 1) zobowiązania do udzielania kredytów, na które składają się przyznane kwoty kredytów, limity na kartach kredytowych oraz limity zadłużenia w rachunku bieżącym. Kwoty oraz odpowiadające im terminy, w których Grupa Kapitałowa zobowiązana będzie do zrealizowania pozabilansowych zobowiązań finansowych poprzez udzielenie kredytów zostały zaprezentowane w nocie poniżej,
- 2) udzielone gwarancje stanowiące zabezpieczenie wywiązania się klientów Grupy Kapitałowej ze swoich zobowiązań wobec osób trzecich. Wartość gwarancji zaprezentowana w nocie poniżej odzwierciedla maksymalną możliwą do poniesienia stratę, jaka byłaby ujawniona na dzień bilansowy, gdyby klienci nie wywiązali się ze swoich zobowiązań.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku Grupa Kapitałowa nie zaciągała zobowiązań z tytułu gwarancji emisji.

Zobowiązania warunkowe udzielone według rodzaju

	31.12.2016	31.12.2015
Finansowe	1 869 029	1 354 803
- niewykorzystane linie kredytowe	1 121 507	491 075
- niewykorzystane kredyty w rachunku bieżącym	688 277	795 828
- limity na kartach kredytowych	15 496	14 483
- pozostałe	43 749	53 417
Gwarancyjne	61 840	66 491
- gwarancje udzielone	61 840	66 491
Razem zobowiązania warunkowe	1 930 869	1 421 294

Zobowiązania warunkowe udzielone według terminów wymagalności

	31.12.2016	31.12.2015
Finansowe	1 869 029	1 354 803
do 1 miesiąca	1 102 294	411 756
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	455 252	52 679
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	261 969	823 712
powyżej 1 roku do 5 lat	49 036	53 714
powyżej 5 lat	478	12 942
Gwarancyjne	61 840	66 491
do 1 miesiąca	12 488	30 823
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	168	1 504
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	26 445	19 206
powyżej 1 roku do 5 lat	22 311	13 902
powyżej 5 lat	428	1 056
Razem zobowiązania warunkowe	1 930 869	1 421 294

Zobowiązania pozabilansowe związane z realizacją operacji kupna lub sprzedaży

	31.12.2016	31.12.2015
Bieżące operacje wymiany	128 270	99 943
Terminowe operacje wymiany	460 852	481 017
Operacje papierami wartościowymi	271 573	55 653
Razem zobowiązania pozabilansowe związane z realizacją operacji kupna lub sprzedaży	860 695	636 613

Zobowiązania pozabilansowe otrzymane

	31.12.2016	31.12.2015
Finansowe	6 961	11 100
Gwarancyjne	75 824	73 991
Razem zobowiązania pozabilansowe otrzymane	82 785	85 091

48. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań

Wartość nominalną zobowiązań podlegających zabezpieczeniu oraz wartość bilansową papierów wartościowych zabezpieczających zobowiązania Grupy Kapitałowej zaprezentowane zostały w poniższych tabelach.

Aktywa Grupy Kapitałowej stanowiące zabezpieczenie zobowiązań na dzień 31 grudnia 2016 roku

Rodzaj aktywów stanowiących zabezpieczenie	Rodzaj zobowiązania	Wartość nominalna zobowiązań podlegających zabezpieczeniu	Wartość bilansowa aktywów stanowiących zabezpieczenie
Obligacje Skarbu Państwa	FOŚG	335 935	339 761
Obligacje Skarbu Państwa	Kredyt lombardowy	600 000	604 412
Obligacje Skarbu Państwa	Kredyt techniczny	722 120	727 988
Nieruchomości	Kredyty inwestycyjne	1 045	11 690
Nieruchomości	Pożyczka z WFOŚiGW	286	11
Razem		1 659 386	1 683 862

Aktywa Grupy Kapitałowej stanowiące zabezpieczenie zobowiązań na dzień 31 grudnia 2015 roku

Rodzaj aktywów stanowiących zabezpieczenie	Rodzaj zobowiązania	Wartość nominalna zobowiązań podlegających zabezpieczeniu	Wartość bilansowa aktywów stanowiących zabezpieczenie
Obligacje Skarbu Państwa	FOŚG	323 179	337 174
Obligacje Skarbu Państwa	Kredyt lombardowy	585 000	604 153
Obligacje Skarbu Państwa	Kredyt techniczny	703 808	728 768
Nieruchomości	Kredyt inwestycyjny	8 557	64 440
Nieruchomość	Pożyczka z WFOŚiGW	881	2 438
Skupione wierzytelności	Kredyt obrotowy	7 400	11 066
Razem		1 628 825	1 748 039

49. Transakcje z podmiotami powiązanymi

W niniejszej nocie Grupa Kapitałowa prezentuje transakcje z kluczowym personelem kierowniczym, które traktuje jako transakcje z podmiotami powiązanymi.

Wynagrodzenia członków Zarządu, Rady Nadzorczej Banku BPS S.A. oraz spółek Grupy Kapitałowej

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Zarząd	8 549	7 210
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	7 707	7 053
Świadczenia po okresie zatrudnienia	150	125
Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	353	28
Pozostałe świadczenia	339	4
Rada Nadzorcza	1 628	1 432
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	1 628	1 351
Pozostałe świadczenia	0	81
Razem wynagrodzenie wypłacone lub należne członkom Zarządu, Rady Nadzorczej	<u>10 177</u>	<u>8 642</u>

Wynagrodzenie wypłacone lub należne pozostałym członkom głównej kadry kierowniczej Banku BPS S.A. oraz spółek Grupy Kapitałowej

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	16 896	18 147
Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	352	287
Pozostałe świadczenia	31	40
Razem wynagrodzenie wypłacone lub należne pozostałym członkom głównej kadry kierowniczej	<u>17 279</u>	<u>18 474</u>

Na dzień 31 grudnia 2016 roku i 31 grudnia 2015 roku wynagrodzenia członków Zarządu, Rady Nadzorczej i pozostałych członków głównej kadry kierowniczej składały się z wynagrodzeń zasadniczych i narzutów na te wynagrodzenia oraz świadczeń z tytułu rozwiązania stosunku pracy.

Wysokość kredytów i pożyczek udzielonych członkom Zarządu, Rady Nadzorczej oraz głównej kadry kierowniczej Banku BPS S.A. oraz spółek Grupy Kapitałowej

Na dzień 31 grudnia 2016 roku członkowie Zarządu Banku, Rady Nadzorczej Banku oraz głównej kadry kierowniczej Banku oraz spółek Grupy Kapitałowej korzystali z:

- 1) 27 kredytów udzielonych na łączną kwotę 7.726 tys. zł, dla których zadłużenie na dzień 31 grudnia 2016 roku wyniosło 6.214 tys. zł,
- 2) 44 kart kredytowych o łącznym limicie zadłużenia 416 tys. zł, którego wykorzystanie na koniec roku wyniosło 93 tys. zł.

Z powyższych transakcji, 8 Kredytów Mieszkaniowych Mój Dom, 1 Uniwersalny Kredyt Hipoteczny miały indywidualnie negocjowane warunki. Pozostałe kredyty zostały zawarte na standardowych warunkach cenowych dla wymienionych produktów lub w ramach powszechnie dostępnych promocji.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku członkowie Zarządu Banku, Rady Nadzorczej Banku oraz głównej kadry kierowniczej Banku oraz spółek Grupy Kapitałowej korzystali z:

- 1) 25 kredytów udzielonych na łączną kwotę 7.979 tys. zł, dla których zadłużenie na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosło 6.480 tys. zł,
- 2) 52 kart kredytowych o łącznym limicie zadłużenia 524 tys. zł, którego wykorzystanie na koniec roku wyniosło 117 tys. zł.

Z powyższych transakcji, 13 Kredytów Mieszkaniowych Mój Dom, 2 Uniwersalne Kredyty Hipoteczne miały indywidualnie negocjowane warunki. Pozostałe kredyty zostały zawarte na standardowych warunkach cenowych dla wymienionych produktów lub w ramach powszechnie dostępnych promocji.

Inne transakcje z udziałem członków Zarządu, Rady Nadzorczej oraz głównej kadry kierowniczej Banku BPS S.A. oraz spółek Grupy Kapitałowej

Na dzień 31 grudnia 2016 roku członkowie Zarządu Banku, Rady Nadzorczej Banku oraz głównej kadry kierowniczej Banku oraz spółek Grupy Kapitałowej korzystali z:

- 1) 183 rachunków bieżących, których łączne saldo na dzień 31 grudnia 2016 roku wyniosło 2.167 tys. zł,
- 2) 17 lokat terminowych, których łączne saldo na dzień 31 grudnia 2016 roku wyniosło 179 tys. zł.

Wszystkie wymienione transakcje zawarte zostały na standardowych dla danego produktu warunkach cenowych.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku członkowie Zarządu Banku, Rady Nadzorczej Banku oraz głównej kadry kierowniczej Banku oraz spółek Grupy Kapitałowej korzystali z:

- 1) 187 rachunków bieżących, których łączne saldo na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosło 1.703 tys. zł,
- 2) 8 lokat terminowych, których łączne saldo na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosło 37 tys. zł.

Wszystkie wymienione transakcje zawarte zostały na standardowych dla danego produktu warunkach cenowych.

50. Informacje dotyczące podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych

Podmiotem uprawnionym do badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Banku Polskiej Spółdzielczości S.A., jednostkowego sprawozdania finansowego Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. oraz jednostkowych sprawozdań finansowych spółek zależnych za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku oraz dnia 31 grudnia 2016 roku jest Ernst & Young Audyt Polska Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k.

Poniższa tabela przedstawia wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdania finansowego wypłacone lub należne za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku i 31 grudnia 2015 roku w podziale na rodzaje usług:

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Rodzaj usługi		
Obowiązkowe badanie sprawozdania finansowego	1 826	961
Pozostałe usługi poświadczające	0	44
Pozostałe usługi	23	0
Razem wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdania finansowego	<u>1 849</u>	<u>1 005</u>

51. Struktura zatrudnienia

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Bank, z tego:	1 041	1 120
Centrala	509	538
Oddziały Banku	532	582
Jednostki zależne	1 239	1 301
Razem zatrudnienie w etatach	<u>2 280</u>	<u>2 421</u>

52. Sekurytyzacja

W 2016 roku Grupa Kapitałowa zawarła 7 umów sprzedaży portfela wierzytelności z rozpoznaną utratą wartości z funduszami sekurytyzacyjnymi niepowiązanymi z Grupą Kapitałową, w ramach których sprzedane zostały pakiety wierzytelności o wartości 587.744 tys. zł. Cena uzyskana za sprzedaż tych wierzytelności wyniosła 61.365 tys. zł.

Dodatkowo, w 2016 roku Grupa Kapitałowa zawarła z podmiotami z rynku niebędącymi funduszami sekurytyzacyjnymi 4 umowy sprzedaży, w ramach których sprzedane zostały wierzytelności o wartości 13.235 tys. zł za kwotę 9.266 tys. zł.

Łączna kwota sprzedanych w roku 2016 wierzytelności (kwoty główne, odsetki i inne należności uboczne) wyniosła 161.003 tys. zł, a łączna cena uzyskana ze sprzedaży wierzytelności wyniosła 35.673 tys. zł.

W 2015 roku Grupa Kapitałowa zawarła umowę sprzedaży z podmiotem z rynku będącym funduszem sekurytyzacyjnym, w ramach której sprzedany został pakiet wierzytelności o wartości nominalnej 89.090 tys. zł. Cena uzyskana za pakiet wierzytelności w ramach tej transakcji wyniosła 2.110 tys. zł.

Dodatkowo Grupa Kapitałowa zawarła umowę sprzedaży z podmiotem z rynku, w ramach której sprzedana została wierzytelność o wartości nominalnej 665 tys. zł za kwotę 220 tys. zł.

Łączna wartość nominalna sprzedanych w 2015 roku wierzytelności wyniosła 89.755 tys. zł za łączną cenę wynoszącą 2.330 tys. zł.

53. Zdarzenia następujące po dniu bilansowym

W dniu 9 stycznia 2017 roku Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy wydał postanowienie o wpisie do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego podwyższenia kapitału zakładowego Banku poprzez emisję akcji serii W o wartości 13.899 tys. zł.

W dniu 10 stycznia 2017 roku Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy wydał postanowienie o wpisie do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego podwyższenia kapitału zakładowego Banku poprzez emisję akcji serii Z o wartości 4.000 tys. zł.

Kapitał zakładowy Banku, po dokonanych podwyższeniach wynosi 417.247 tys. zł.

54. Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych („ZFŚS”)

Ustawa o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych z dnia 4 marca 1994 roku, z późniejszymi zmianami, wprowadziła wymóg tworzenia Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych przez pracodawców zatrudniających co najmniej 20 pracowników. Celem Funduszu jest finansowanie działalności socjalnej na rzecz pracowników.

Zobowiązania Funduszu stanowią skumulowane odpisy na rzecz ZFŚS, pomniejszone o bezzwrotne wydatki z ZFŚS.

W skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupa Kapitałowa nie ujawnia aktywów i zobowiązań Funduszu, ze względu na fakt, że aktywa ZFŚS nie stanowią aktywów Grupy Kapitałowej. W związku z tym saldo z tytułu ZFŚS w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy Kapitałowej na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosło zero.

W poniższym zestawieniu przedstawiono rodzaje oraz wartość bilansową aktywów, stanu Funduszu i kosztów związanych z ZFŚS.

	31.12.2016	31.12.2015
Pożyczki udzielone pracownikom	811	768
Środki pieniężne na rachunku ZFŚS	532	687
Aktywa ZFŚS	1 343	1 455
Wartość ZFŚS	1 343	1 455
	2016	2015
Odpisy dokonane na rzecz ZFŚS w okresie	2 569	2 657

55. Cele i zasady zarządzania ryzykiem

55.1. Ryzyko kredytowe

Definicja ryzyka kredytowego

Grupa Kapitałowa definiuje ryzyko kredytowe jako niebezpieczeństwo niewypłacalności kredytobiorcy lub braku spłaty zaciągniętych zobowiązań w terminie określonym w umowie, spowodowanych brakiem możliwości uregulowania w całości lub części zobowiązań wobec podmiotów wchodzących w skład Grupy Kapitałowej.

Ryzyko kredytowe jest związane zarówno z bilansowymi ekspozycjami kredytowymi (udzielone kredyty i pożyczki), jak również z pozabilansowymi zobowiązaniami, do których zalicza się gwarancje bankowe i niewykorzystane linie kredytowe.

Identyfikacja ryzyka kredytowego i zarządzanie tym ryzykiem odbywa się zarówno na poziomie pojedynczej ekspozycji kredytowej, jak i w ujęciu portfelowym.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym i utrzymanie tego ryzyka na bezpiecznym poziomie ma zasadnicze znaczenie dla wyników prowadzonej działalności i stabilności funkcjonowania Grupy Kapitałowej.

Efektywne zarządzanie ryzykiem Grupa Kapitałowa realizuje poprzez:

- 1) właściwą jakość oceny ryzyka,
- 2) skuteczny proces monitorowania zaangażowania kredytowego wobec pojedynczego klienta jak i całego portfela kredytowego,
- 3) ostrożnościowe podejście do ryzyka kredytowego, polegające na:
 - a) identyfikacji oraz ocenie aktualnych i potencjalnych źródeł jego występowania,
 - b) preferowaniu płynnych zabezpieczeń o wysokiej wartości,
 - c) stosowaniu metod ograniczania ryzyka kredytowego generowanego przez ekspozycje kredytowe,
 - d) rekomendowaniu stosowania jednolitych zasad oceny ryzyka kredytowego w Grupie Kapitałowej.

Bank, w granicach i na zasadach wynikających z obowiązującego prawa, sprawuje nadzór nad systemem zarządzania ryzykiem, kierując się regułami odnoszącymi się do nadzorowanych spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej.

Ramy prawne procesu zarządzania ryzykiem kredytowym w Grupie Kapitałowej

Zasady podejmowania decyzji kredytowych, procedury oraz polityki z zakresu ryzyka kredytowego tworzą ramy prowadzonej przez Grupę Kapitałową działalności kredytowej oraz zarządzania ryzykiem kredytowym w stosunku zarówno do indywidualnej ekspozycji, jak i całego portfela.

Proces zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej zawiera elementy identyfikacji, pomiaru i oceny, prognozowania i monitorowania, raportowania i kontroli podejmowanego ryzyka kredytowego. Metody zarządzania ryzykiem oraz systemy pomiaru ryzyka dostosowane są do skali i złożoności ryzyka, aktualnie prowadzonej oraz planowanej działalności przy uwzględnieniu otoczenia, w którym działa Grupa Kapitałowa. Proces ten odbywa się w ramach zdefiniowanych zakresów odpowiedzialności, zgodnie z przepisami wewnętrznymi oraz z wykorzystaniem odpowiedniej infrastruktury informatycznej.

Funkcjonujące w Grupie Kapitałowej regulacje dotyczą wszystkich etapów procesu kredytowego, tj. analizy kredytowej i oceny ryzyka, podejmowania decyzji kredytowych, monitoringu ekspozycji oraz kredytobiorcy i zarządzania zabezpieczeniami.

Spółki zależne Grupy Kapitałowej zobowiązane są do posiadania tych, spośród regulacji z obszaru zarządzania ryzykiem kredytowym, których wprowadzenie do stosowania rekomendowane jest im przez Bank - w zależności od specyfiki profilu ryzyka danej spółki.

Do zbioru regulacji rekomendowanych spółkom zależnym przez Bank należą, w szczególności:

- 1) Polityki Zarządzania Ryzykiem Kredytowym,
- 2) Regulamin Podejmowania Decyzji Kredytowych,

- 3) Regulamin Działania Komitetu Kredytowego Spółki,
- 4) Instrukcja Zarządzania Ryzykiem Kredytowym w Spółce,
- 5) Metodyki Oceny Zdolności Kredytowej.

Ryzyko kredytowe Grupy Kapitałowej wynika głównie z działalności kredytowej w segmencie klientów korporacyjnych, małych i średnich przedsiębiorstw oraz klientów detalicznych.

Grupa Kapitałowa kontynuuje prace nad stałą racjonalizacją procesu zarządzania ryzykiem kredytowym w kierunku poprawy jego efektywności i bezpieczeństwa. Doskonalone są w szczególności procedury i narzędzia pomiaru i monitorowania ryzyka.

Organizacja procesu oceny ryzyka kredytowego Grupy Kapitałowej

Zasady oceny ryzyka w Grupie Kapitałowej określają wewnętrzne regulacje, których głównym celem jest zapewnienie jednolitej i obiektywnej oceny ryzyka w procesie kredytowania.

W procesie oceny ryzyka kredytowego pojedynczej ekspozycji kredytowej uczestniczą:

- 1) Zarząd Banku oraz Komitety Kredytowe (w zależności od łącznego zaangażowania Grupy Kapitałowej w ekspozycje kredytowe kontrahenta), poprzez podejmowanie decyzji dotyczącej zgody na realizowanie przez spółkę zależną transakcji, generujące ryzyko kredytowe,
- 2) Departament Zarządzania Ryzykiem Kredytowym - poprzez:
 - a) weryfikację oceny ryzyka kredytowego transakcji realizowanych przez spółki zależne wchodzące w skład Grupy Kapitałowej,
 - b) zarządzanie systemem zapytań dotyczących wykorzystania limitów koncentracji zaangażowań funkcjonujących w Grupie Kapitałowej,
 - c) uczestnictwo wyznaczonych pracowników Departamentu Zarządzania Ryzykiem Kredytowym w posiedzeniach Komitetów Kredytowych spółek zależnych wchodzących w skład Grupy Kapitałowej.

Stopień zaangażowania wyżej wymienionych organów, komitetów i komórek organizacyjnych Banku w ocenę ryzyka kredytowego pojedynczej ekspozycji jest dostosowywany do skali oraz specyfiki działalności poszczególnych spółek zależnych wchodzących w skład Grupy Kapitałowej i jest określony w ich regulacjach wewnętrznych.

W procesie oceny ryzyka kredytowego na poziomie portfelowym Departament Zarządzania Ryzykiem Kredytowym cyklicznie sporządza raporty zawierające informacje o ryzyku kredytowym portfela ekspozycji kredytowych w Grupie Kapitałowej. Spółki zależne przekazują zestaw danych niezbędnych do sporządzania raportów w terminach określonych w wewnętrznych aktach prawnych, regulujących zarządzanie ryzykiem kredytowym. Dane te wykorzystywane są również w zarządzaniu limitami koncentracji Grupy Kapitałowej oraz w procesie kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego na poziomie skonsolidowanym.

Ocena ryzyka kredytowego obejmuje wszystkie procesy kredytowe począwszy od analizy kredytowej, podejmowania decyzji kredytowych, monitorowania spłaty wierzytelności oraz ustanowionych zabezpieczeń.

Celem monitorowania jest identyfikacja zagrożeń w celu podjęcia działań zapobiegawczych oraz eliminowanie następstw ryzyka kredytowego. Grupa Kapitałowa kładzie szczególny nacisk na skuteczne monitorowanie ryzyka kredytowego, na bieżąco udoskonala procedury w tym zakresie, dostosowując je do zmieniających się warunków i obowiązujących regulacji nadzorczych.

Struktura organizacyjna procesu oceny ryzyka kredytowego w Grupie Kapitałowej służy zapewnieniu równowagi pomiędzy celami komercyjnymi i akceptowanym poziomem ryzyka, przy uwzględnieniu aktualnych realiów ekonomicznych. Dla osiągnięcia tego celu podejmowane są następujące działania:

- 1) kształtowanie zasad polityki kredytowej oraz procesów i procedur dla celów akceptacji dopuszczalnego poziomu ryzyka kredytowego,
- 2) kompleksowy przegląd i aktualizacja polityk i procedur kredytowych w celu dostosowania do zmian zachodzących w otoczeniu regulacyjnym,
- 3) wspieranie procesu powstawania i rozwoju narzędzi służących do identyfikacji oraz pomiaru ryzyka,
- 4) aktualizacja metod zarządzania procesem kredytowym,

- 5) kontrola prawidłowej realizacji podjętych decyzji kredytowych,
- 6) tworzenie odpowiedniego poziomu odpisów z tytułu wystąpienia przesłanek utraty wartości,
- 7) podnoszenie kwalifikacji z obszaru ryzyka kredytowego wśród pracowników Grupy Kapitałowej,
- 8) zarządzanie wierzytelnościami trudnymi ukierunkowane na minimalizację ryzyka i strat Grupy Kapitałowej.

W działalności kredytowej Grupa Kapitałowa kładzie duży nacisk na przestrzeganie regulacji i obowiązujących norm ostrożnościowych.

Polityka zarządzania ryzykiem kredytowym

Polityka zarządzania ryzykiem jest opracowywana w celu identyfikacji i pomiaru podejmowanego ryzyka a także dla regularnego ustalania i weryfikowania odpowiednich parametrów ograniczających skalę narażenia na ryzyko.

Działalność kredytowa Grupy Kapitałowej koncentruje się na wzroście portfela kredytowego przy jednoczesnym zagwarantowaniu jego wysokiej jakości, dobrej rentowności i satysfakcji klienta. Główne cele polityki kredytowej na rok 2016 zakładały poprawę jakości oraz struktury portfela kredytowego. Poprawa jakości portfela kredytowego realizowana była przez:

- 1) zmniejszenie przeciętnego, akceptowalnego poziomu ryzyka dla nowych ekspozycji kredytowych,
- 2) zwiększenie skuteczności monitoringu, w tym wprowadzenie listy obserwacyjnej dla ekspozycji o zidentyfikowanym podwyższonym ryzyku kredytowym,
- 3) wdrożenie działań z zakresu tzw. miękkiej windykacji dla ekspozycji z okresem przeterminowania nie dłuższym niż 90 dni,

natomiast w zakresie poprawy struktury portfela kredytowego działania ukierunkowane były na:

- 1) zmniejszenie wartości jednostkowych ekspozycji,
- 2) ograniczanie ryzyka koncentracji poprzez dywersyfikację ryzyka ze względu na zidentyfikowane czynniki ryzyka,
- 3) skrócenie średniego terminu wymagalności portfela kredytowego.

Zarządzanie ryzykiem zgodne jest z obowiązującą w danym roku polityką kredytową, która odnosi się do poszczególnych segmentów biznesowych i portfeli kredytowych i zawiera wytyczne w zakresie identyfikacji obszarów występowania ryzyka, ich pomiaru oraz metod ich minimalizacji do poziomu akceptowanego przez Grupę. Polityka kredytowa uwzględnia bieżącą sytuację w otoczeniu makroekonomicznym, wymogi regulacyjne i najlepsze praktyki rynkowe.

W celu zwiększenia skuteczności procesu zarządzania ryzykiem kredytowym w odniesieniu do pojedynczych transakcji kredytowych oraz oceny wiarygodności klientów, Grupa Kapitałowa kontynuuje i rozszerza współpracę z instytucjami zewnętrznymi, oferującymi systemy wspomagające zarządzanie ryzykiem kredytowym.

Zasady podejmowania decyzji kredytowych

Głównym czynnikiem uwzględnianym w procesie decyzyjnym jest zdolność kredytowa kredytobiorcy oraz prawdopodobieństwo braku wywiązania się przez niego z zobowiązań w określonym horyzoncie czasu.

Decyzje kredytowe w Grupie Kapitałowej podejmowane są na różnych poziomach decyzyjnych. Rodzaj i liczba poziomów decyzyjnych zaangażowanych w proces podejmowania decyzji kredytowej uzależniona jest od przedmiotu i podmiotu tej decyzji oraz od kwoty łącznego zaangażowania Grupy Kapitałowej w klienta lub grupę powiązanych klientów.

Dla niższych kwot zaangażowania w ekspozycje kredytowe kontrahentów decyzje kredytowe podejmowane są minimum dwuosobowo, dla wyższych kwot zaangażowania decyzje kredytowe podejmują Komitety Kredytowe oraz Zarząd Banku. Wyjątek stanowią decyzje w sprawie klasyfikacji ekspozycji kredytowych, ustalenia strategii działania wobec klienta oraz utraty wartości ekspozycji kredytowej w ramach metody indywidualnej. W tych sprawach decyzje kredytowe podejmowane są przez pracowników posiadających stosowne kompetencje kredytowe.

Podjęcie decyzji kredytowej dotyczącej zawarcia lub zmiany warunków transakcji kredytowej standardowo poprzedzane jest analizą, przeprowadzaną przez komórkę organizacyjną Departamentu Zarządzania Ryzykiem Kredytowym.

Koncentracja ryzyka kredytowego

Ryzyko koncentracji w Grupie Kapitałowej postrzegane jest jako najbardziej istotny pojedynczy czynnik ryzyka. Dla wzrostu bezpieczeństwa działalność kredytowa limitowana jest w oparciu o zewnętrzne normy ostrożnościowe jak i wewnętrzne limity koncentracji.

Zarządzanie ryzykiem koncentracji zaangażowań dotyczy jednostkowych ekspozycji, jak i aktywów portfelowych. W odniesieniu do portfela kredytowego Grupa Kapitałowa stosuje i monitoruje limity zaangażowania, w szczególności w odniesieniu do: grupy klientów, produktów, branż, zabezpieczeń, terminów zapadalności, łącznego zaangażowania wobec klientów, regionów, zabezpieczeń, walut oraz ekspozycji o terminie zapadalności powyżej 10 lat. System limitów wewnętrznych obejmuje również koncentrację zaangażowań z tytułu ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie oraz z tytułu detalicznych ekspozycji kredytowych.

Wyznaczając wewnętrzne limity Grupa Kapitałowa ma na celu stworzenie właściwej struktury portfela oraz wspieranie efektywnego zarządzania ryzykiem koncentracji. Obowiązujące zasady identyfikacji, pomiaru, monitorowania i kontroli ryzyka koncentracji, a w szczególności zasady i metodologie ustalania i monitorowania limitów koncentracji zaangażowań, pozwalają na przestrzeganie w działalności Grupy Kapitałowej norm ostrożnościowych, zgodnych z zaleceniami ustawowymi i rekomendacjami nadzoru bankowego.

Wybór instrumentów zarządzania ryzykiem koncentracji zaangażowań uzależniony jest od zidentyfikowanego poziomu tego ryzyka, przy zachowaniu zasady proporcjonalności względem profilu ryzyka Grupy Kapitałowej.

Raporty z zakresu przestrzegania norm ostrożnościowych określonych limitami zewnętrznymi i wewnętrznymi są sporządzane i przekazywane zgodnie z zasadami określonymi ramach Systemu Informacji Kierownictwa.

Znajomość skali niebezpieczeństw związanych z nadmierną koncentracją zaangażowań umożliwia prawidłowe zarządzanie aktywami, zminimalizowanie poziomu tego ryzyka, a przede wszystkim stworzenie bezpiecznej struktury aktywów kredytowych.

Duże zaangażowania w portfelu kredytów i pożyczek udzielonych klientom

Największe zaangażowania wobec klientów na dzień 31 grudnia 2016 roku

Podmiot	Utrata wartości tak/nie	Całkowite zaangażowanie*	Odpis	Wartość ekspozycji netto	Udział % w portfelu
1	Nie	196 022	-312	195 710	2,5%
2	Nie	171 044	-247	170 797	2,2%
3	Nie	135 318	-1 075	134 243	1,7%
4	Tak	122 497	0	122 497	1,6%
5	Nie	108 738	0	108 738	1,4%
6	Nie	85 000	-170	84 830	1,1%
7	Nie	65 138	-7	65 131	0,8%
8	Nie	60 936	0	60 936	0,8%
9	Tak	118 191	-61 411	56 780	0,7%
10	Tak	74 094	-22 429	51 665	0,7%
Razem		1 136 978	-85 651	1 051 327	13,5%

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Największe zaangażowania wobec klientów na dzień 31 grudnia 2015 roku

Podmiot	Utrata wartości tak/nie	Całkowite zaangażowanie*	Odpis	Wartość ekspozycji netto	Udział % w portfelu
1	Nie	179 700	-6 333	173 367	2,4%
2	Nie	175 378	-342	175 036	2,5%
3	Tak	168 821	-82 869	85 952	1,2%
4	Nie	137 732	-658	137 074	1,9%
5	Nie	125 607	0	125 607	1,8%
6	Tak	115 040	-56 641	58 399	0,8%
7	Nie	113 168	0	113 168	1,6%
8	Tak	81 780	-28 127	53 653	0,8%
9	Nie	71 810	-52	71 758	1,0%
10	Nie	64 595	0	64 595	0,9%
Razem		1 233 631	-175 022	1 058 609	14,9%

Największe zaangażowania wobec grup podmiotów powiązanych na dzień 31 grudnia 2016 roku

Grupa	Utrata wartości tak/nie	Całkowite zaangażowanie*	Odpis	Wartość ekspozycji netto	Udział % w portfelu
1	Nie	112 000	-1 477	110 523	1,4%
2	Nie	81 852	-3	81 849	1,1%
3	Nie	72 149	0	72 149	0,9%
4	Nie	69 526	-1	69 525	0,9%
5	Tak	67 980	0	67 980	0,9%
Razem		403 507	-1 481	402 026	5,2%

Największe zaangażowania wobec grup podmiotów powiązanych na dzień 31 grudnia 2015 roku

Grupa	Utrata wartości tak/nie	Całkowite zaangażowanie*	Odpis	Wartość ekspozycji netto	Udział % w portfelu
1	Tak	80 602	-669	79 933	1,1%
2	Nie	76 256	-618	75 638	1,1%
3	Nie	71 694	-2	71 692	1,0%
4	Tak	65 692	0	65 692	0,9%
5	Tak	54 062	-16 155	37 907	0,5%
Razem		348 306	-17 444	330 862	4,6%

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku nie wystąpiło przekroczenie limitu koncentracji dla pojedynczego podmiotu oraz dla grupy podmiotów powiązanych. W trakcie 2016 roku wystąpiły przekroczenia tego limitu, o czym Bank, zgodnie z artykułem 396 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku, powiadomił Komisję Nadzoru Finansowego.

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Struktura geograficzna kredytów i pożyczek udzielonych klientom

Struktura geograficzna na dzień 31 grudnia 2016 roku

	<u>Sektor finansowy</u>	<u>Sektor niefinansowy</u>	<u>Sektor budżetowy</u>	<u>Razem</u>
dolnośląskie	0	958 440	261 546	1 219 986
kujawsko-pomorskie	0	89 649	31 533	121 182
lubelskie	0	560 268	76 623	636 891
lubuskie	0	92 321	31 245	123 566
łódzkie	0	105 236	51 512	156 748
małopolskie	0	862 992	204 525	1 067 517
mazowieckie	558 538	1 068 343	272 467	1 899 348
opolskie	0	192 604	30	192 634
podkarpackie	1	597 977	63 168	661 146
podlaskie	1	220 376	17 672	238 049
pomorskie	0	163 535	64 044	227 579
śląskie	0	286 922	89 855	376 777
świętokrzyskie	0	189 325	4 923	194 248
warmińsko-mazurskie	0	587 162	18 212	605 374
zachodnio-pomorskie	0	36 429	20 340	56 769
Razem	558 540	6 011 579	1 207 695	7 777 814

Struktura geograficzna na dzień 31 grudnia 2015 roku

	<u>Sektor finansowy</u>	<u>Sektor niefinansowy</u>	<u>Sektor budżetowy</u>	<u>Razem</u>
dolnośląskie	0	977 120	13 096	990 216
kujawsko-pomorskie	0	80 681	4 905	85 586
lubelskie	0	496 668	23 030	519 698
lubuskie	0	191 746	49	191 795
łódzkie	0	133 797	19 647	153 444
małopolskie	0	900 016	24 807	924 823
mazowieckie	487 428	1 079 978	220 887	1 788 293
opolskie	0	217 312	35 345	252 657
podkarpackie	142	614 343	43 425	657 910
podlaskie	0	240 535	14 462	254 997
pomorskie	0	119 713	13 316	133 029
śląskie	0	299 484	9 541	309 025
świętokrzyskie	0	189 997	5 329	195 326
warmińsko-mazurskie	0	587 456	13 588	601 044
zachodnio-pomorskie	0	38 594	0	38 594
Razem	487 570	6 167 440	441 427	7 096 437

Struktura branżowa kredytów i pożyczek udzielonych klientom

	Wartość bilansowa netto 31.12.2016	Wartość bilansowa netto 31.12.2015
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	692 377	734 954
Górnictwo i wydobywanie	39 034	62 534
Przetwórstwo przemysłowe	863 054	1 009 672
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	39 861	1 038
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	34 731	26 968
Budownictwo	661 824	796 731
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	771 069	756 547
Transport i gospodarka magazynowa	207 404	140 730
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	630 361	689 289
Informacja i komunikacja	11 799	13 461
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	335 300	507 971
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	508 075	472 831
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	183 500	139 845
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	61 345	64 458
Administracja publiczna i ochrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	1 185 859	425 375
Edukacja	37 927	41 147
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	132 430	140 446
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	10 294	15 241
Pozostała działalność usługowa	88 074	103 079
Osoby prywatne	1 283 496	954 120
Razem	7 777 814	7 096 437

Stosowane zabezpieczenia

Zabezpieczenie wiarytelności kredytowych Grupy Kapitałowej stanowi istotny element minimalizowania nieprzewidywalnych ryzyk mogących zmaterializować się w przyszłości w procesie kredytowania.

Polityka zabezpieczeń stosowana przez Bank oraz te spółki z Grupy Kapitałowej, których działalność związana jest z finansowaniem podmiotów gospodarczych i osób fizycznych, przy podejmowaniu decyzji o udzieleniu produktu niosącego ryzyko kredytowe, nakierowana jest na ochronę interesów Grupy Kapitałowej. Cel ten osiągany jest m.in. poprzez ustanawianie pełnego zabezpieczenia - adekwatnego do podejmowanego ryzyka – o jak najwyższej jakości oraz obowiązującego w całym okresie trwania zabezpieczanej wiarytelności.

Przyjmowane zabezpieczenia podlegają ocenie według jego płynności, aktualnej wartości rynkowej, wpływu na poziom tworzonych odpisów i ograniczenie utraty wartości portfela kredytowego jak również ze względu na możliwość zmniejszenia wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego.

W ocenie przedmiotu zabezpieczenia szacowana jest jego wartość możliwa do uzyskania podczas ewentualnego postępowania windykacyjnego, z uwzględnieniem ograniczeń prawnych, ekonomicznych oraz innych, mogących wpływać na rzeczywistą możliwość zaspokojenia się.

Grupa Kapitałowa prowadzi rozbudowaną politykę zabezpieczeń, wykorzystując zarówno zabezpieczenia rzeczowe, jak i zabezpieczenia osobiste.

Dokonując wyboru określonej formy zabezpieczenia wiarytelności uwzględnia się między innymi takie czynniki jak:

- 1) rodzaj oferowanego produktu kredytowego, długość okresu kredytowania i kwota zaangażowania,
- 2) sytuacja ekonomiczno-finansowa kredytobiorcy,
- 3) status prawny kredytobiorcy,

- 4) płynność oferowanego zabezpieczenia,
- 5) stan i wartość rynkowa przedmiotu zabezpieczenia oraz podatność na deprecjację w okresie utrzymywania zabezpieczenia.

Podmioty Grupy Kapitałowej cyklicznie monitorują ustanowione zabezpieczenia w celu wczesnej identyfikacji sygnałów ostrzegawczych oraz podjęcia stosownych działań ograniczających ryzyko kredytowe i gwarantujących uzyskanie planowanych przychodów z udzielonej ekspozycji kredytowej.

W przypadkach pogorszenia się sytuacji majątkowej, ekonomiczno-finansowej kredytobiorcy, istotnego obniżenia wartości zabezpieczeń lub wystąpienia innego rodzaju zagrożenia terminowej spłaty zabezpieczonej wierzytelności, poprzez odpowiednie postanowienia w umowie o zawarcie transakcji kredytowej, Grupa Kapitałowa dąży do ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia.

Ocena ryzyka kredytowego

Metodyki oceny zdolności i wiarygodności kredytowej opracowane zostały odrębnie dla poszczególnych segmentów klientów, z uwzględnieniem ich statusu. W Grupie Kapitałowej funkcjonują metodyki dla:

- 1) podmiotów prowadzących działalność gospodarczą,
- 2) podmiotów prowadzących działalność rolniczą,
- 3) Jednostek Samorządu Terytorialnego (JST),
- 4) osób fizycznych (klienci detaliczni),
- 5) banków spółdzielczych.

Podmioty prowadzące działalność gospodarczą

Oceniane są według pakietu Metodyk, w których wprowadzono ocenę ratingową, w zakresie prawidłowego zdefiniowania kryteriów oceny dotyczących mierników ilościowych i jakościowych w procesie oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorców. System ratingowy jest wykorzystywany w procesie udzielenia kredytu w ramach badania zdolności kredytowej klientów oraz w procesie monitorowania w celu sklasyfikowania klienta do właściwej klasy ryzyka. Wprowadzony statystyczny system ratingowy na potrzeby oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorców zwiększył obiektywizm nadawanym ocenom punktowym.

Wymieniony pakiet Metodyk określa zasady oceny klienta prowadzącego działalność gospodarczą, oceny wnioskowanych transakcji kredytowych oraz oceny monitoringu klientów.

Podmioty prowadzące działalność rolniczą i JST

Analogicznie jak przy działalności gospodarczej, ocena podmiotów prowadzących działalność rolniczą i JST została dostosowana do zasad oceny według systemu ratingowego. Modele ratingowe zawierają kryteria ilościowe i jakościowe charakterystyczne dla specyfiki danej działalności.

Każda z metodyk zawiera podstawowe zasady oceny zdolności i wiarygodności kredytowej oraz ryzyka Grupy Kapitałowej, związanego z zawieraniem transakcji obciążonych ryzykiem kredytowym

Klienci detaliczni

Zdolność kredytowa osób fizycznych ubiegających się o kredyt detaliczny uzależniona jest od źródła dochodów uzyskiwanych przez klienta. Przy badaniu zdolności i wiarygodności kredytowej uwzględniana jest również dotychczasowa historia współpracy klienta detalicznego z Grupą Kapitałową oraz jego historia kredytowa, ocena punktowa pozyskana z Biura Informacji Kredytowej, a także informacje pochodzące z innych systemów i baz wymiany informacji. Ocena formalno – prawna oraz ocena zabezpieczeń transakcji detalicznych, dokonywana jest na ogólnych zasadach obowiązujących w Grupie Kapitałowej.

Banki Spółdzielcze

Ocena zdolności kredytowej banków spółdzielczych oparta jest na analizie sytuacji ekonomiczno – finansowej każdego z tych Banków oraz na wyniku z jego działalności na tle „grupy rówieśniczej”. W ramach analizy ocenie podlegają m.in.: współczynnik wypłacalności, stopa zwrotu z aktywów, stopa zwrotu z kapitału, udział

kredytów w sumie bilansowej netto, udział funduszy własnych w sumie bilansowej netto, wskaźnik pokrycia kredytów depozytami, udział kredytów zagrożonych w sumie kredytów brutto.

Badaniu podlega również historia rachunku prowadzonego w Grupie Kapitałowej oraz aktualny stan zaangażowania Grupy Kapitałowej w stosunku do banku spółdzielczego, z uwzględnieniem przyznanych limitów zaangażowania. Ocena formalno – prawna oraz ocena zabezpieczeń prawnych transakcji zawieranych bankami spółdzielczymi dokonywana jest na ogólnych zasadach obowiązujących w Grupie Kapitałowej.

Stosowane praktyki w zakresie „forbearance”

Grupa Kapitałowa jako „forbearance” przyjmuje działania mające na celu dokonanie uzgodnionych z dłużnikiem zmian warunków umowy, wymuszonych jego trudną sytuacją finansową (działania restrukturyzacyjne wprowadzające udogodnienia, które w innych przypadkach nie byłyby przyznane).

Zmiana warunków pierwotnej umowy w sposób umożliwiający kredytobiorcy całkowitą lub częściową obsługę zadłużenia lub jego refinansowanie obejmuje między innymi: obniżenie marży, obniżenie oprocentowania, konsolidację kilku wierzytelności wynikających z różnych umów na jedną wierzytelność, zmianę wysokości rat kapitałowych, naliczonych odsetek, zmianę formuły spłaty (raty annuitetowe, raty malejące) bądź zmianę harmonogramu spłat kapitału i/lub odsetek.

W ramach procesu „forbearance” zmiana warunków spłaty wierzytelności jest ustalana indywidualnie wobec każdego kontraktu klienta. Elementem tego procesu jest ocena sytuacji finansowej klienta, ocena możliwości wywiązania się kredytobiorcy z nowych warunków umowy oraz analiza posiadanych zabezpieczeń.

Ekspozycje przestają być klasyfikowane jako ekspozycje forborne w przypadku spełnienia wszystkich niżej wymienionych warunków:

- 1) umowa jest uznawana jako ekspozycja bez zidentyfikowanej przesłanki utraty wartości,
- 2) upłynął co najmniej 2 letni okres warunkowy liczony od daty uznania ekspozycji forborne jako ekspozycji bez zidentyfikowanej przesłanki utraty wartości,
- 3) kredytobiorca w ciągu co najmniej połowy okresu warunkowego dokonał istotnych spłat kapitału i/lub odsetek,
- 4) na koniec dwuletniego okresu warunkowego żadna z ekspozycji klienta nie była przeterminowana powyżej 30 dni.

Grupa Kapitałowa nie stosuje praktyk „forbearance” w przypadku, gdy trudności finansowe kredytobiorcy nie są czynnikiem determinującym zmianę warunków umów lub refinansowanie.

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Struktura geograficzna kredytów i pożyczek udzielonych klientom z udzielonym udogodnieniem typu forbearance

Struktura geograficzna kredytów i pożyczek udzielonych klientom z udzielonym udogodnieniem typu forbearance na dzień 31 grudnia 2016 roku

	<u>Wartość netto bez utrąty wartości</u>	<u>Wartość netto z utrąą wartości</u>	<u>Razem</u>
dolnośląskie	85 243	10 217	95 460
kujawsko-pomorskie	56	26	82
lubelskie	19 644	12 492	32 136
lubuskie	3 213	108	3 321
łódzkie	4 062	2 581	6 643
małopolskie	139 195	11 600	150 795
mazowieckie	59 043	22 771	81 814
opolskie	7 253	780	8 033
podkarpackie	121 735	65 392	187 127
podlaskie	10 097	397	10 494
pomorskie	5 478	239	5 717
śląskie	18 570	1 187	19 757
świętokrzyskie	3 638	71	3 709
warmińsko-mazurskie	67 839	1 833	69 672
zachodnio-pomorskie	5 030	47	5 077
Razem	550 096	129 741	679 837

Struktura geograficzna kredytów i pożyczek udzielonych klientom z udzielonym udogodnieniem typu forbearance na dzień 31 grudnia 2015 roku

	<u>Wartość netto bez utrąty wartości</u>	<u>Wartość netto z utrąą wartości</u>	<u>Razem</u>
dolnośląskie	72 361	6 620	78 981
kujawsko-pomorskie	235	77	312
lubelskie	45 841	3 688	49 529
lubuskie	3 608	356	3 964
łódzkie	28 580	2 489	31 069
małopolskie	140 719	2 967	143 686
mazowieckie	46 502	47 078	93 580
opolskie	385	5	390
podkarpackie	105 840	76 290	182 130
podlaskie	7 961	1 887	9 848
pomorskie	1 667	54	1 721
śląskie	14 939	2 388	17 327
świętokrzyskie	3 602	52	3 654
warmińsko-mazurskie	59 995	643	60 638
zachodnio-pomorskie	0	0	0
Razem	532 235	144 594	676 829

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Struktura branżowa kredytów i pożyczek udzielonych klientom z udzielonym udogodnieniem typu forbearance

Struktura branżowa kredytów i pożyczek udzielonych klientom z udzielonym udogodnieniem typu forbearance na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Wartość netto bez utruty wartości	Wartość netto z utrata wartości	Razem
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	30 115	1 377	31 492
Górnictwo i wydobywanie	2 979	0	2 979
Przetwórstwo przemysłowe	91 488	10 571	102 059
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	185	11 209	11 394
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	4	4
Budownictwo	48 409	56 387	104 796
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	57 474	19 400	76 874
Transport i gospodarka magazynowa	6 184	13 619	19 803
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	135 846	6 439	142 285
Informacja i komunikacja	134	49	183
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	325	256	581
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	163 162	0	163 162
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	59	226	285
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	6	0	6
Edukacja	3 304	0	3 304
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	3 410	802	4 212
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	1 882	3	1 885
Pozostała działalność usługowa	116	9	125
Osoby prywatne	5 018	9 390	14 408
Razem	550 096	129 741	679 837

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Struktura branżowa kredytów i pożyczek udzielonych klientom z udzielonym udogodnieniem typu forbearance na dzień 31 grudnia 2015 roku

	Wartość netto bez utrąty wartości	Wartość netto z utrąta wartości	Razem
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	12 890	2 599	15 489
Górnictwo i wydobywanie	15 342	64	15 406
Przetwórstwo przemysłowe	90 274	34 632	124 906
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	0	0
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	0	0
Budownictwo	87 459	82 902	170 361
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	20 321	2 693	23 014
Transport i gospodarka magazynowa	337	195	532
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	167 388	12 691	180 079
Informacja i komunikacja	0	110	110
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	0	90	90
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	128 322	0	128 322
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	220	22	242
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	0	0	0
Edukacja	3 319	0	3 319
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	2 254	0	2 254
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	1 498	50	1 548
Pozostała działalność usługowa	272	1	273
Osoby prywatne	2 339	8 545	10 884
Razem	532 235	144 594	676 829

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według typu klienta

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według typu klienta na dzień 31 grudnia 2016 roku

	<u>Wartość netto bez utrąty wartości</u>	<u>Wartość netto z utrąta wartości</u>	<u>Razem</u>
Klienci korporacyjni	510 876	116 406	627 282
Rolnicy	22 173	1 377	23 550
Przedsiębiorcy indywidualni	12 029	2 568	14 597
Osoby fizyczne	5 018	9 390	14 408
Razem	<u>550 096</u>	<u>129 741</u>	<u>679 837</u>

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według typu klienta na dzień 31 grudnia 2015 roku

	<u>Wartość netto bez utrąty wartości</u>	<u>Wartość netto z utrąta wartości</u>	<u>Razem</u>
Klienci korporacyjni	515 388	131 813	647 201
Rolnicy	4 919	2 599	7 518
Przedsiębiorcy indywidualni	9 589	1 637	11 226
Osoby fizyczne	2 339	8 545	10 884
Razem	<u>532 235</u>	<u>144 594</u>	<u>676 829</u>

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według przeterminowania

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według przeterminowania na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Wartość netto bez utraty wartości					Wartość netto z utratą wartości					Razem
	brak przeterminowania	do 30 dni	31 - 60 dni	61 - 90 dni	powyżej 90 dni	brak przeterminowania	do 30 dni	31 - 60 dni	61 - 90 dni	powyżej 90 dni	
Klienci korporacyjni	433 083	20 274	8 836	5 415	43 268	52 911	119	3 034	603	59 739	627 282
Rolnicy	4 019	10 867	7	132	7 148	780	81	127	0	389	23 550
Przedsiębiorcy indywidualni	9 245	387	70	234	2 093	1 754	9	64	1	740	14 597
Osoby fizyczne	2 590	892	0	342	1 194	1 440	798	465	585	6 102	14 408
Razem	448 937	32 420	8 913	6 123	53 703	56 885	1 007	3 690	1 189	66 970	679 837

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według przeterminowania na dzień 31 grudnia 2015 roku

	Wartość netto bez utraty wartości					Wartość netto z utratą wartości					Razem
	brak przeterminowania	do 30 dni	31 - 60 dni	61 - 90 dni	powyżej 90 dni	brak przeterminowania	do 30 dni	31 - 60 dni	61 - 90 dni	powyżej 90 dni	
Klienci korporacyjni	365 488	12 641	25 579	6 858	104 822	987	0	191	11 650	118 985	647 201
Rolnicy	1 305	0	0	0	3 614	341	21	0	0	2 237	7 518
Przedsiębiorcy indywidualni	2 732	47	410	79	6 321	579	9	22	0	1 027	11 226
Osoby fizyczne	1 325	0	0	0	1 014	2 796	256	205	211	5 077	10 884
Razem	370 850	12 688	25 989	6 937	115 771	4 703	286	418	11 861	127 326	676 829

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Struktura jakościowa portfela

Struktura jakościowa portfela na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Bez utraty wartości										Z utratą wartości		
	Nieprzeterminowane					Przeterminowane					Wartość ekspozycji	Wartość zabezpieczeń	Razem
	Rating 1	Rating 2	Rating 3	Rating 4	Brak ratingu	Rating 1	Rating 2	Rating 3	Rating 4	Brak ratingu			
Należności od innych banków	0	0	0	0	885 248	0	0	0	0	0	0	0	885 248
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	4 392 467	1 708 866	513	121	696 879	82 091	12 727	13 109	26 602	204 837	639 602	455 468	7 777 814
- klienci korporacyjni	1 645 333	1 424 935	459	121	680 913	15 474	7 124	0	15 312	136 543	540 874	390 248	4 467 088
- rolnicy	415 264	74 905	0	0	2 824	27 512	1 682	0	320	27 025	18 397	10 300	567 929
- przedsiębiorcy indywidualni	133 053	180 557	0	0	11 983	631	2 776	0	3 291	38 556	58 586	27 258	429 433
- osoby fizyczne	1 013 461	28 469	54	0	1 159	16 665	1 145	13 109	7 679	2 713	21 215	27 662	1 105 669
- instytucje rządowe i samorządowe	1 185 356	0	0	0	0	21 809	0	0	0	0	530	0	1 207 695
Razem	4 392 467	1 708 866	513	121	1 582 127	82 091	12 727	13 109	26 602	204 837	639 602	455 468	8 663 062

Struktura jakościowa portfela na dzień 31 grudnia 2015 rok (dane przekształcone)

	Bez utraty wartości										Z utratą wartości		
	Nieprzeterminowane					Przeterminowane					Wartość ekspozycji	Wartość zabezpieczeń	Razem
	Rating 1	Rating 2	Rating 3	Rating 4	Brak ratingu	Rating 1	Rating 2	Rating 3	Rating 4	Brak ratingu			
Należności od innych banków	0	0	0	0	943 857	0	0	0	0	0	0	0	943 857
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	2 010 491	143 001	3 162 555	261	698 271	14 125	1 899	23 701	25 915	388 439	627 779	475 712	7 096 437
- klienci korporacyjni	32	0	3 162 554	242	678 042	0	0	12 484	9 098	339 864	543 035	410 948	4 745 351
- rolnicy	552 557	0	0	0	7 447	2 582	0	0	1 811	11 664	19 912	13 830	595 973
- przedsiębiorcy indywidualni	148 808	143 001	0	0	10 806	288	1 899	0	6 431	35 355	42 624	23 877	389 212
- osoby fizyczne	870 343	0	1	19	1 334	10 453	0	11 217	8 575	1 556	20 976	27 057	924 474
- instytucje rządowe i samorządowe	438 751	0	0	0	642	802	0	0	0	0	1 232	0	441 427
Razem	2 010 491	143 001	3 162 555	261	1 642 128	14 125	1 899	23 701	25 915	388 439	627 779	475 712	8 040 294

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Analiza wiekowa aktywów finansowych, które są przeterminowane, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości

Analiza wiekowa aktywów finansowych, które są przeterminowane, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości na dzień 31 grudnia 2016 roku

	<u>do 30 dni</u>	<u>31 - 60 dni</u>	<u>61 - 90 dni</u>	<u>powyżej 90 dni</u>	<u>Razem</u>
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	146 939	22 334	15 861	154 232	339 366
- klienci korporacyjni	44 771	15 762	13 068	100 852	174 453
- rolnicy	40 136	77	169	16 157	56 539
- przedsiębiorcy indywidualni	6 778	2 422	499	35 555	45 254
- osoby fizyczne	33 445	4 073	2 125	1 668	41 311
- instytucje rządowe i samorządowe	21 809	0	0	0	21 809
Razem	146 939	22 334	15 861	154 232	339 366

Analiza wiekowa aktywów finansowych, które są przeterminowane, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości na dzień 31 grudnia 2015 roku (dane przekształcone)

	<u>do 30 dni</u>	<u>31 - 60 dni</u>	<u>61 - 90 dni</u>	<u>powyżej 90 dni</u>	<u>Razem</u>
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	66 241	45 361	11 940	330 537	454 079
- klienci korporacyjni	35 428	35 791	6 898	283 329	361 446
- rolnicy	3 216	311	866	11 664	16 057
- przedsiębiorcy indywidualni	3 443	4 149	2 393	33 988	43 973
- osoby fizyczne	23 352	5 110	1 783	1 556	31 801
- instytucje rządowe i samorządowe	802	0	0	0	802
Razem	66 241	45 361	11 940	330 537	454 079

Maksymalne narażenie na ryzyko kredytowe bez uwzględnienia posiadanych zabezpieczeń

	Wartość bilansowa netto 31.12.2016	Wartość bilansowa netto 31.12.2015 dane przekształcone
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 615 748	1 272 558
Należności od innych banków	885 248	943 857
Należności z tytułu leasingu finansowego	264 257	283 995
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	6 116	69 568
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	7 777 814	7 096 437
- klienci korporacyjni	4 467 088	4 745 351
- rolnicy	567 929	595 975
- przedsiębiorcy indywidualni	429 433	389 211
- osoby fizyczne	1 105 669	924 473
- instytucje rządowe i samorządowe	1 207 695	441 427
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	4 646 673	4 391 840
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	3 674 746	2 513 528
Inne aktywa	67 653	53 979
Razem ekspozycja bilansowa	18 938 255	16 625 762
Zobowiązania warunkowe udzielone	1 929 322	1 418 895
Razem ekspozycja pozabilansowa	1 929 322	1 418 895
Razem ekspozycja bilansowa i pozabilansowa	20 867 577	18 044 657

Pomiar utraty wartości

W Grupie Kapitałowej odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości należności kredytowych tworzone są według zasad MSR/MSSF. Obiektywne przesłanki utraty wartości zostały zdefiniowane zgodnie z rekomendacjami Komitetu Bazylejskiego, według Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (MSR 39) oraz rekomendacji zewnętrznych organów nadzorczych, w szczególności norm ostrożnościowych rekomendowanych przez Komisję Nadzoru Finansowego.

Do kalkulacji i oszacowania straty z tytułu odpisów aktualizujących wykorzystywane są dwie metody:

- 1) indywidualna dla ekspozycji kredytowych indywidualnie istotnych spełniających zdefiniowane kryteria odnoszące się do wysokości zaangażowania, dla których wystąpiły zdarzenia, które rozpoznawane były jako przesłanka indywidualnej utraty wartości,
- 2) portfelową dla ekspozycji kredytowych indywidualnie nieistotnych oraz ekspozycji kredytowych indywidualnie istotnych, które nie podlegały wycenie metodą indywidualną.

Dla potrzeb oszacowania oczekiwanych przepływów pieniężnych z ekspozycji kredytowych w cyklach miesięcznych dokonywana jest kalkulacja współczynników portfelowych (PD, LGD, CCF). Pomiar utraty wartości ekspozycji kredytowych metodą indywidualną dokonywany jest co miesiąc.

Dla metody indywidualnej Bank wyodrębnił dwa scenariusze przepływów, tj. przepływy związane z odzyskami ze sprzedaży zabezpieczeń oraz przepływy związane ze spłatami klienta z innych źródeł niż zabezpieczenia (np. spłaty własne). Średnia ważona wartości bieżącej przyszłych przepływów z tych scenariuszy stanowi wartość pomniejszającą odpis.

Odwrócenie straty czyli ponowna klasyfikacja kredytu jako ekspozycja bez utraty wartości możliwa jest po wystąpieniu kryterium ustąpienia przesłanki oraz upływie określonego okresu kwarantanny, w którym przesłanka nie była identyfikowana.

55.2. Ryzyko płynności

Cele i zasady zarządzania ryzykiem finansowym w Grupie Kapitałowej.

Zarządzanie ryzykiem finansowym ma na celu zapewnienie zdolności Grupy Kapitałowej do wywiązywania się z bieżących i przyszłych zobowiązań, w toku normalnej działalności lub w innych warunkach, które można przewidzieć, bez konieczności poniesienia dodatkowych kosztów, jak również ograniczanie wpływu niekorzystnych zmian parametrów rynkowych, w tym stóp procentowych, kursów walut i cen instrumentów finansowych na dochody lub kapitały Grupy Kapitałowej.

Zgodnie z rekomendacjami nadzorczymi podział zadań w zakresie zarządzania ryzykiem finansowym w Grupie Kapitałowej uwzględnia rozdzielenie funkcji podejmowania ryzyka od funkcji niezależnej jego oceny i kontroli. Zasada ta jest w Banku realizowana poprzez oddzielenie pionu ryzyka od pionów biznesowych (bezpośrednio odpowiedzialnych za prowadzenie danego rodzaju działalności rynkowej), przy czym podział ten nie oznacza zdjęcia z jednostek pionów biznesowych odpowiedzialności za podejmowane ryzyko.

Za monitorowanie i zarządzanie bieżącą płynnością złotową i walutową Banku odpowiedzialny jest Departament Skarbu. W ramach pionu ryzyka odpowiedzialność za ryzyko płynności przypisana jest do Departamentu Ryzyka Finansowego. Za zarządzanie ryzykiem płynności i ryzykiem rynkowym, w kategoriach zarządzania i kontroli limitów odpowiedzialny jest Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami oraz Zarząd Banku. Istotną rolę w procesie zarządzania ryzykiem finansowym odgrywa audyt wewnętrzny, który w sposób niezależny ocenia efektywność i skuteczność rozwiązań w zakresie identyfikacji, pomiaru i zarządzania ryzykiem, stosowanych przez jednostki pionu ryzyka.

Strukturę zarządzania ryzykiem w spółkach zależnych Grupy Kapitałowej tworzą:

- 1) Rady Nadzorcze odpowiedzialne za sprawowanie nadzoru nad systemem zarządzania ryzykiem, w tym w szczególności za zatwierdzanie strategii zarządzania ryzykiem,
- 2) Zarządy odpowiedzialne za wdrożenie i funkcjonowanie procesu zarządzania ryzykiem poprzez wprowadzanie odpowiednich regulacji, stosujących zasady zawarte w strategii zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą danej spółki,
- 3) komórki / stanowiska dedykowane do zarządzania ryzykiem, odpowiedzialne za bieżące monitorowanie i raportowanie Zarządowi ekspozycji na poszczególne rodzaje ryzyka.

W minionym roku Bank utrzymywał znaczącą skalę działalności handlowej, czego konsekwencją był obowiązek tworzenia wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka rynkowego i wymogu z tytułu ryzyka rozliczenia oraz ryzyka kredytowego kontrahenta.

Cele i zasady zarządzania ryzykiem płynności.

Ryzyko płynności oznacza zagrożenie utraty zdolności do terminowego wywiązania się z bieżących i przyszłych zobowiązań, a w efekcie poniesienia dodatkowych kosztów związanych z koniecznością zaciągnięcia zobowiązań lub sprzedaży aktywów na niekorzystnych warunkach. Celem Grupy Kapitałowej w zakresie monitorowania ryzyka płynności finansowej jest zabezpieczenie adekwatnego do potrzeb poziomu płynności, realizowane poprzez utrzymywanie zrównoważonej struktury aktywów i pasywów w poszczególnych pasmach czasowych, w podziale na płynność w złotych polskich oraz w głównych walutach obcych. Zarządzanie ryzykiem płynności w Grupie Kapitałowej obejmuje zarządzanie płynnością bieżącą, średnio- i długoterminową oraz plany działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych.

Płynność finansowa Banku jest kształtowana głównie przez środki zdeponowane przez banki spółdzielcze, po stronie aktywnej bilansu alokowane przez Departament Skarbu. Równocześnie Bank podejmuje działania służące systematycznemu wzrostowi salda i poziomu stabilności środków pozyskiwanych od klientów niebankowych, w szczególności od gospodarstw domowych i podmiotów gospodarczych. Rozwój akcji kredytowej, w tym kredytów udzielanych w konsorcjach ze zrzeszonymi bankami spółdzielczymi, w ramach przyznanym im limitów, jest bowiem ściśle uzależniony od poziomu stabilnej bazy depozytowej Banku. Ze względu na pełnioną funkcję zrzeszeniową, szczególnym obowiązkiem Banku jest zabezpieczenie środków zapewniających utrzymanie płynności przez zrzeszone banki spółdzielcze oraz wspomaganie banków

spółdzielczych w procesie osiągania wymaganych nadzorczych miar płynności. W ramach zabezpieczenia płynności członków Zrzeszenia BPS Bank wykonuje czynności, do których zalicza się w szczególności:

- 1) utrzymywanie rezerwy obowiązkowej za BS na poziomie wymaganym przez NBP,
- 2) zagospodarowywanie nadwyżek środków finansowych BS poprzez przyjmowanie depozytów,
- 3) sprzedaż zrzeszonym BS bonów pieniężnych i skarbowych papierów wartościowych zakupionych na rynku międzybankowym,
- 4) dokonywanie zasileń i przyjmowanie odprowadzeń gotówki od BS,
- 5) udzielanie BS lokat, kredytów i pożyczek, poręczeń, gwarancji bankowych, pożyczek podporządkowanych, limitów operacyjnych na międzybankowym rynku pieniężnym,
- 6) administrowanie środkami zgromadzonymi na funduszach pomocowych, których zasady tworzenia i wykorzystania określa Regulamin Finansowy Zrzeszenia.

Bank systematycznie przeprowadza analizy płynności Zrzeszenia BPS, obejmujące raportowanie podstawowych pozycji bilansowych Banku BPS S.A. i zrzeszonych banków spółdzielczych oraz szacunek poziomu nadzorczych miar płynności Zrzeszenia.

Zapisy Regulaminu Finansowego Zrzeszenia oraz Umowy Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS wprowadziły w Zrzeszeniu BPS, po raz pierwszy regulowany w dniu 29 stycznia 2016 roku, depozyt obowiązkowy, którego wysokość określono na 9% średniego stanu depozytów w czerwcu i grudniu każdego roku, od którego naliczana jest rezerwa obowiązkowa. Na dzień 31 grudnia 2016 roku łączne saldo depozytu obowiązkowego wynosiło 4,8 mld zł. Istnienie depozytu obowiązkowego oraz utrzymywanie się relatywnie wysokiego salda depozytów bieżących i terminowych zrzeszonych banków spółdzielczych stabilizowały w 2016 roku sytuację płynnościową Banku.

W związku z decyzją KNF z dnia 10 października 2016 roku Bank został zwolniony z obowiązku spełniania wymogu dla wskaźnika LCR na zasadzie indywidualnej i zobowiązany do przestrzegania wymogu na zasadzie skonsolidowanej, tj. wymogu kalkulowanego dla banków należących do Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS (w tym również Banku BPS S.A.). Wyznaczanie wymogu na bazie skonsolidowanej prowadzone jest od 2 listopada 2016 roku. Na dzień 31 grudnia 2016 roku wskaźnik LCR za System Ochrony wyniósł 1,77.

W ramach systemu zarządzania ryzykiem płynności Bank prowadzi monitoring i pomiar płynności finansowej zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami, tj. w szczególności poprzez:

- 1) codzienną analizę wpływów i wypływów środków z rachunku bieżącego Banku w NBP, umożliwiającą efektywne wykorzystanie dostępnych środków (z uwzględnieniem konieczności utrzymania na wymaganym poziomie rezerwy obowiązkowej za Bank i zrzeszone banki spółdzielcze),
- 2) codzienne monitorowanie poziomu aktywów płynnych i łatwo zbywalnych papierów wartościowych oraz stopnia wykorzystania obowiązujących w tym zakresie limitów,
- 3) analizę luki płynności, z uwzględnieniem wskaźników płynności w wybranych terminach zapadalności / wymagalności,
- 4) codzienne wyliczanie nadzorczych miar płynności KNF,
- 5) codzienne wyliczanie wskaźnika LCR,
- 6) analizę wskaźników stabilności bazy depozytowej,
- 7) badanie płynności długoterminowej Banku.

Wskaźnik LCR stanowi wskaźnik pokrycia przez aktywa płynne wypływów płynności netto w warunkach skrajnych przez okres 30 dni kalendarzowych. Dla potrzeb wyznaczenia wskaźnika LCR poszczególne pozycje aktywów płynnych, wypływów i wpływów oblicza się mnożąc salda poszczególnych kategorii należności i zobowiązań przez zdefiniowany dla danej kategorii wskaźnik redukcji (haircut).

Kształtowanie się wskaźnika LCR w Banku w 2016 roku przedstawia poniższa tabela.

Miara	Maksimum	Minimum	Średnia	Wymagane wartości minimalne
LCR	1	0,60	0,82	0,70

Miary płynności KNF obejmują cztery wskaźniki:

- 1) M1 – luka płynności krótkoterminowej, stanowiąca różnicę pomiędzy sumą wartości podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym a wartością środków obcych niestabilnych,
- 2) M2 – współczynnik płynności krótkoterminowej, będący ilorazem sumy podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym do wartości środków obcych niestabilnych,
- 3) M3 – współczynnik pokrycia aktywów nie płynnych funduszami własnymi,
- 4) M4 – współczynnik pokrycia aktywów nie płynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi niestabilnymi.

Kształtowanie się miar płynności KNF w Banku w 2016 roku przedstawia poniższa tabela.

Miara	Maksimum	Minimum	Średnia	Wymagane wartości minimalne
M1	4 859 362	1 093 051	3 072 605	0
M2	2,32	1,19	1,70	1
M3	2,43	1,49	1,92	1
M4	1,49	1,29	1,39	1

System limitów wewnętrznych Banku w zakresie ryzyka płynności obejmuje:

- 1) limity utrzymujące całościowe narażenie Banku na ryzyko płynności, w tym w szczególności:
 - a) minimalny poziom aktywów płynnych,
 - b) minimalny poziom łatwo zbywalnych papierów wartościowych,
 - c) graniczne wartości wskaźników płynności do 1 miesiąca, do 3 miesięcy oraz do 1 roku,
 - d) graniczne wartości wskaźników stabilności bazy depozytowej,
 - e) limit udziału dużych depozytów w depozytach podmiotów niebankowych.
- 2) wewnętrzne limity, ustalane w miarę potrzeb lub w wyniku wykonywania postanowień regulacji wyższego rzędu, obowiązujące w ramach poszczególnych komórek organizacyjnych Banku, ograniczające ekspozycję na ryzyko płynności w zakresie czynności operacyjnych prowadzonych przez pracowników danej komórki, takie jak np. norma ostrożnościowa w sprawie maksymalnej wartości zlecenia zakupu bonów pieniężnych na przetargu organizowanym przez NBP.
- 3) ilościowe strategiczne limity tolerancji na ryzyko płynności, tj.:
 - a) luka płynności krótkoterminowej,
 - b) stopień pokrycia aktywów o ograniczonej płynności i nie płynnych pasywami stabilnymi.

W 2016 roku na potrzeby oceny stabilności bazy depozytowej, Bank monitorował stabilność następujących kategorii zobowiązań:

- 1) depozytów terminowych banków spółdzielczych,
- 2) depozytów gospodarstw domowych,
- 3) depozytów podmiotów gospodarczych,

4) depozytów podmiotów sektora budżetowego,

przy czym dla kategorii wskazanych w pkt 2 – 4 osad wyznaczano w podziale na depozyty bieżące i terminowe (będące sumą depozytów terminowych, zablokowanych i z terminem wypowiedzenia oraz zobowiązań z tytułu zabezpieczeń pieniężnych), z wyłączeniem depozytów hurtowych.

W ramach systemu raportowego spółki Grupy Kapitałowej (DM Banku BPS, Centrum Finansowe Banku BPS, IT BPS, BPS Leasing, BS Leasing, BPS Faktor, BPS Grzybowska 81, BPS Nieruchomości, BPS TFI., Doradztwo, ABC Finanse, Veni) przekazują do Banku miesięczne raporty dotyczące ekspozycji na ryzyko płynności, ryzyko stopy procentowej i ryzyko walutowe. Informacja w zakresie ryzyka płynności obejmuje raport luki płynności oraz informacje o wewnętrznych miarach wykorzystywanych do badania poziomu płynności finansowej w spółkach zależnych, takich jak:

- 1) wskaźnik bieżącej płynności, stanowiący relację majątku obrotowego do zobowiązań bieżących,
- 2) wskaźnik szybkiej płynności, określony jako relacja majątku obrotowego pomniejszonego o zapasy i krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe do zobowiązań bieżących,
- 3) analiza przepływu środków, zawierająca ocenę realnych przepływów gotówkowych z uwzględnieniem terminów pozostałych do realizacji płatności i możliwości upłynnienia aktywów.

W ramach comiesięcznej analizy dotyczącej ryzyka finansowego w działalności Banku przygotowywana jest ocena sytuacji płynnościowej Grupy Kapitałowej, z uwzględnieniem danych Banku i wyżej wymienionych spółek. Analiza prezentuje m.in. kształtowanie się dla Grupy Kapitałowej urealnionych wskaźników płynności (do 1, do 3 i do 12 miesięcy) oraz nadzorczych miar płynności M2 i M4.

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Aktywa i zobowiązania finansowe Grupy Kapitałowej na dzień 31 grudnia 2016 roku według umownych terminów zapadalności i wymagalności

	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesiący do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	O nieokreślonym terminie	Razem
Aktywa							
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 697 998	0	0	0	0	0	1 697 998
Należności od innych banków	642 643	82 025	29 309	109 923	21 348	0	885 248
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	1 510	10	5	2 817	1 001	815	6 158
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	517 662	244 354	946 894	2 098 874	2 576 578	1 393 452	7 777 814
Należności z tytułu leasingu finansowego	48 263	0	0	96 685	119 309	0	264 257
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	685 029	31 166	115 940	1 861 928	1 834 260	429 428	4 957 751
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	100 772	0	0	2 364 568	1 209 406	0	3 674 746
Pozostałe aktywa	6 330	0	0	0	0	889 311	895 641
Razem aktywa	3 700 207	357 555	1 092 148	6 534 795	5 761 902	2 713 006	20 159 613
Zobowiązania							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	14 343 624	954 063	394 827	11 258	110	0	15 703 882
Zobowiązania wobec klientów	2 255 772	142 798	88 304	7 296	10 091	0	2 504 261
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	206 572	203 502	1 201	179 954	332 504	0	923 733
Pozostałe zobowiązania	227 227	6 153	7 571	5 447	12 582	0	258 980
Razem zobowiązania	17 033 195	1 306 516	491 903	203 955	355 287	0	19 390 856
Kapitał własny	0	0	0	0	0	768 757	768 757
Razem zobowiązania i kapitał własny	17 033 195	1 306 516	491 903	203 955	355 287	768 757	20 159 613
Luka	-13 332 988	-948 961	600 245	6 330 840	5 406 615	1 944 249	0
Pozycje pozabilansowe							
Zobowiązania pozabilansowe udzielone	1 114 782	455 420	288 414	71 347	906	0	1 930 869
Zobowiązania pozabilansowe otrzymane	82 785	0	0	0	0	0	82 785
Pozabilansowe instrumenty finansowe	-339 875	588 484	92 191	41 840	0	0	382 640
Razem pozycje pozabilansowe	-1 371 872	133 064	-196 223	-29 507	-906	0	-1 465 444
Luka razem	-14 704 860	-815 897	404 022	6 301 333	5 405 709	1 944 249	-1 465 444

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

**Aktywa i zobowiązania finansowe Grupy Kapitałowej na dzień 31 grudnia 2015 roku według umownych terminów zapadalności i wymagalności
(dane przekształcone)**

	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesiący	Powyżej 3 miesiący do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	O nieokreślonym terminie	Razem
Aktywa							
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 357 143	0	0	0	0	0	1 357 143
Należności od innych banków	518 334	128 593	150 515	139 829	6 565	21	943 857
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	64	0	28 455	5 824	26 404	8 855	69 602
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	108 039	269 753	1 022 148	1 943 234	2 201 603	1 551 660	7 096 437
Należności z tytułu leasingu finansowego	22	0	0	16 957	267 016	0	283 995
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	1 526 060	2 176	54 178	1 323 435	1 377 482	467 147	4 750 478
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	49 888	0	0	2 230 130	233 510	0	2 513 528
Pozostałe aktywa	6 133	0	0	0	0	871 738	877 871
Razem aktywa	3 565 683	400 522	1 255 296 0	5 659 409 0	4 112 580 0	2 899 421 0	17 892 911
Zobowiązania							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	12 523 061	741 345	344 544	17 523	7 169	0	13 633 642
Zobowiązania wobec klientów	1 732 093	106 481	105 854	6 121	6 208	0	1 956 757
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	432 978	465 364	105 063	179 904	173 181	0	1 356 490
Pozostałe zobowiązania	189 517	4 927	10 020	1 910	6 935	0	213 309
Razem zobowiązania	14 877 649	1 318 117	565 481	205 458	193 493	0	17 160 198
Kapitał własny	0	0	0	0	0	732 713	732 713
Razem zobowiązania i kapitał własny	14 877 649	1 318 117	565 481	205 458	193 493	732 713	17 892 911
Luka	-11 311 966	-917 595	689 815	5 453 951	3 919 087	2 166 708	0
Pozycje pozabilansowe							
Zobowiązania pozabilansowe udzielone	442 579	54 183	842 918	67 616	13 998	0	1 421 294
Zobowiązania pozabilansowe otrzymane	85 091	0	0	0	0	0	85 091
Pozabilansowe instrumenty finansowe	312	1 972	2 199	-1 471	0	0	3 012
Razem pozycje pozabilansowe	-357 176	-52 211	-840 719	-69 087	-13 998	0	-1 333 191
Luka razem	-11 669 142	-969 806	-150 904	5 384 864	3 905 089	2 166 708	-1 333 191

55.3. Ryzyko rynkowe

Podstawowym celem zarządzania ryzykiem rynkowym jest ograniczanie negatywnego wpływu zmiany rynkowych stóp procentowych, kursów walutowych, cen instrumentów dłużnych, akcji lub towarów oraz wszelkich parametrów zmienności tych stóp, kursów i cen, na sytuację finansową Grupy Kapitałowej, przy równoczesnym utrzymaniu atrakcyjności i konkurencyjności oferty dla klientów. Najważniejsze ryzyko rynkowe występujące w działalności Grupy Kapitałowej stanowi ryzyko stopy procentowej.

W procesie monitorowania ryzyka rynkowego Grupa Kapitałowa stosuje:

- 1) modele wartości zagrożonej VAR,
- 2) analizę wrażliwości BPV,
- 3) analizę scenariuszy, tzw. testy warunków skrajnych.

Ze względu na specyfikę poszczególnych pozycji bilansowych i pozabilansowych, siłę i rodzaj zależności pomiędzy zmianami ich cen, Bank dla potrzeb szacowania VAR wyróżnia następujące portfele:

- 1) portfel instrumentów stopy procentowej, składający się z dłużnych papierów wartościowych, instrumentów pochodnych na stopę procentową i lokat udzielonych na rynku międzybankowym o terminie zapadalności powyżej 1 miesiąca,
- 2) portfel handlowy instrumentów stopy procentowej,
- 3) portfel pozycji walutowych,
- 4) portfel zagregowany dla pozycji i instrumentów wskazanych w pkt 1 i pkt 3,

Dla celów szacowania zmienności pozycji generujących ryzyko w modelu VAR przyjmuje się następujące czynniki ryzyka:

- 1) dla pozycji w instrumentach stopy procentowej – czynniki dyskontowe wybranych węzłów krzywych zerokuponowych,
- 2) dla pozycji walutowych – kurs średni ogłaszany przez NBP,
- 3) dla portfela akcji i instrumentów pochodnych – kurs zamknięcia dla poszczególnych walorów.

Bank wykorzystuje model VAR, uwzględniając ograniczenia wynikające ze stosowania metody VAR, tj.:

- 1) VAR jest miarą na dany moment w czasie, odzwierciedlającą pozycje na konkretny moment, które nie muszą odzwierciedlać ryzyka pozycji Banku w innym terminie,
- 2) VAR jest metodą szacunku statystycznego, w związku z czym nie jest wykluczone, że w pewnym okresie wystąpi większa liczba dni, w których straty przekroczą obliczoną wartość VAR, niż wskazywana przez poziom istotności,
- 3) chociaż oczekuje się, że straty nie przekroczą obliczonej wartości VAR w np. 99% przypadków, w pozostałym 1% przypadków straty mogą być znacznie większe, niż obliczona wartość VAR.

Dla potrzeb kontroli ryzyka Grupa Kapitałowa przeprowadza testy warunków skrajnych, polegające na dokonywaniu serii symulacji wpływu niekorzystnych rynkowych czynników ryzyka na wynik zrealizowany oraz na poziom VAR. Testy skrajnych warunków przeprowadzane są dla składu portfela z każdego dnia roboczego testowanego miesiąca. Wpływ skrajnych warunków na wynik na portfelu oceniany jest poprzez szacowanie maksymalnych hipotetycznych strat na podstawie historycznych zmian stóp zwrotu. Wpływ skrajnych warunków na poziom VAR szacuje się przy założeniu, że:

- 1) odchylenia standardowe przyjmują największe notowane wartości z okresu, z którego dostępne są dane historyczne w bazie danych,
- 2) współczynniki korelacji poszczególnych pozycji generujących ryzyko w portfelu są skrajnie niekorzystne, co oznacza, że przyjmują wartości 1 lub -1, w zależności od tego, czy dana pozycja jest, odpowiednio, długa lub krótka.

W poniższej tabeli przedstawiono wyniki stress testów VAR za grudzień 2016 roku dla portfela instrumentów stopy procentowej, tj.:

- 1) VAR_{SH} – dla portfela instrumentów stopy procentowej w księdze handlowej,
- 2) VAR_{RSP} – dla portfela instrumentów stopy procentowej ogółem.

	VAR _{SH}	VAR _{RSP}
stress test dla pozycji o max VAR w ciągu 1 dnia roboczego	2 467,0	26 862,8
stress test dla pozycji o max VAR w ciągu 5 dni roboczych	5 516,4	60 067,2

Dla modelu VAR walutowego wyniki stress testów za grudzień 2016 roku kształtowały się następująco:

	VAR _{RW}
stress test dla pozycji o max VAR w ciągu 1 dnia roboczego	446,0
stress test dla pozycji o max VAR w ciągu 5 dni roboczych	997,3

Wynik stress testu przeprowadzonego dla portfela instrumentów stopy procentowej wskazuje, że w skrajnie niekorzystnych warunkach rynkowych, utrzymanie portfela skutkowałoby w ciągu 1 dnia roboczego stratą stanowiącą 2,95% funduszy własnych Banku na dzień 31 grudnia 2016 roku. Z kolei potencjalna dzienna strata z tytułu utrzymywania pozycji walutowej stanowiła 0,05% funduszy własnych Banku.

System limitów Banku w zakresie ryzyka stopy procentowej obejmuje:

- 1) w zakresie księgi bankowej:
 - a) limity dopuszczalnej zmiany wartości wyniku odsetkowego w okresie najbliższych 12 miesięcy z tytułu ryzyka terminów przeszacowania i ryzyka bazowego,
 - b) limit maksymalnej wartości względnej współczynnika luki,
 - c) limity z tytułu ryzyka opcji klienta,
- 2) w zakresie portfela instrumentów finansowych:
 - a) limity wartości zagrożonej (VAR) dla poszczególnych portfeli,
 - b) limity BPV (wartość punktu bazowego, ang. basis point value – miara ryzyka wyrażająca zmianę wartości rynkowej instrumentu, powodująca zmianę rentowności do wykupu o 1 pb) dla poszczególnych portfeli i subportfeli,
 - c) limit duration (średni okres trwania) instrumentów finansowych w portfelach dostępnym do sprzedaży oraz handlowym.

Wysokość limitów BPV dla poszczególnych portfeli oraz ich wykorzystanie przedstawia tabela:

	31.12.2016		31.12.2015	
	limit	wykorzystanie	limit	wykorzystanie
Portfel subinwestycyjny	240	39,07%	240	50,57%
Portfel handlowy	60	0,02%	60	32,43%

W ramach analiz wrażliwości Banku na ryzyko stopy procentowej prowadzone są badania profilu ryzyka dla 4 jego kategorii, tj. ryzyka terminów przeszacowania, ryzyka bazowego, ryzyka opcji klienta i ryzyka krzywej dochodowości. Pomiar narażenia Banku na ryzyko dokonywany jest w oparciu o analizy luki niedopasowania aktywnych i pasywnych pozycji bilansowych i pozabilansowych, z uwzględnieniem ich podziału według terminów przeszacowania, rodzaju stawek bazowych i waluty. Z punktu widzenia udziału w wyniku

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

odsetkowym Banku i jego funduszach własnych za najistotniejsze w działalności Banku należy uznać ryzyko terminów przeszacowania i ryzyko bazowe.

Dla potrzeb kontroli ekspozycji na ryzyko walutowe Bank monitoruje poziom maksymalnej otwartej pozycji walutowej na koniec dnia oraz limit pozycji intraday.

Wysokość limitów pozycji walutowej oraz ich wykorzystanie przedstawia tabela:

	31.12.2016		31.12.2015	
	limit	wykorzystanie	limit	wykorzystanie
Całkowita pozycja walutowa na koniec dnia	17 073 zł	10,19%	14 948 zł	20,16%
Pozycja intraday	15 000 EUR	10,03%	15 000 EUR	13,89%

Do limitów ograniczających poziom narażenia Banku na ryzyko walutowe, a wynikających z obowiązujących w Banku procedur wewnętrznych i wprowadzonych uchwałami Zarządu Banku, zalicza się również:

- 1) limit wartości zagrożonej (VAR),
- 2) limity zaangażowania Banku wobec banków zagranicznych,
- 3) limity dla krajów.

Informację dotyczącą kształtowania się limitów VAR dla poszczególnych portfeli oraz stopnia ich wykorzystania przedstawia poniższa tabela.

	31.12.2016		31.12.2015	
	limit	wykorzystanie	limit	wykorzystanie
Portfel instrumentów stopy procentowej	5 549	16,61%	4 858	24,94%
Subportfel handlowy (portfel instrumentów stopy procentowej w portfelu handlowym)	823	0,26%	729	24,32%
Portfel pozycji walutowych	210	2,69%	210	8,21%

W ramach comiesięcznej analizy dotyczącej ryzyka finansowego w działalności Banku prezentowane jest kształtowanie się dla Grupy Kapitałowej następujących wskaźników:

- 1) względny współczynnik luki stopy procentowej,
- 2) zmiana wyniku odsetkowego dla spadku stóp procentowych o 50 pb.

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Aktywa i zobowiązania oraz pozycje pozabilansowe sklasyfikowane na dzień 31 grudnia 2016 roku według umownych dat zmiany oprocentowania

	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesiący	Powyżej 3 miesiący do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 585 151	4 052	6 758	0	0	1 595 961
Należności od innych banków	458 092	96 551	5 843	0	0	560 486
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	6 758 955	456 967	17 193	28 795	3 672	7 265 582
Należności z tytułu leasingu finansowego	0	0	8 528	0	0	8 528
Papiery wartościowe o stałym oprocentowaniu i dyskontowe	690 280	0	0	198 500	50 000	938 780
papiery wartościowe o zmiennym oprocentowaniu	6 892 965	148 844	630 985	3	0	7 672 797
Inne aktywa	161 549	69	5 431	2 549	0	169 598
Razem aktywa	16 546 992	706 483	674 738	229 847	53 672	18 211 732
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	14 041 389	972 234	375 080	1 000	0	15 389 703
Zobowiązania wobec klientów	1 851 076	130 100	73 018	358	935	2 055 487
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	380 000	371 891	160 699	0	0	912 590
Pozostałe zobowiązania	2 385	287	1 996	51	0	4 719
Razem zobowiązania	16 274 850	1 474 512	610 793	1 409	935	18 362 499
Luka	272 142	-768 029	63 945	228 438	52 737	-150 767
Pozycje pozabilansowe						
Należności pozabilansowe z tytułu instrumentów pochodnych	0	125 000	0	25 000	0	150 000
Zobowiązania pozabilansowe z tytułu instrumentów pochodnych	25 000	100 000	0	25 000	0	150 000
Luka razem	247 142	-743 029	63 945	228 438	52 737	-150 767
Luka skumulowana	-150 767	-397 909	345 120	281 175	52 737	

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Aktywa i zobowiązania oraz pozycje pozabilansowe sklasyfikowane na dzień 31 grudnia 2015 roku według umownych dat zmiany oprocentowania (dane przekształcone)

	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesiący	Powyżej 3 miesiący do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 269 925	0	0	0	0	1 269 925
Należności od innych banków	512 621	152 465	71 327	0	0	736 413
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	6 154 677	278 387	222 953	46 873	0	6 702 890
Należności z tytułu leasingu finansowego	283 995	0	0	0	0	283 995
Papiery wartościowe o stałym oprocentowaniu i dyskontowe	1 574 250	2 131	51 254	207 728	179 200	2 014 563
papiery wartościowe o zmiennym oprocentowaniu	4 640 679	128 529	451 781	0	0	5 220 989
Inne aktywa	0	0	0	0	0	0
Razem aktywa	14 436 147	561 512	797 315	254 601	179 200	16 228 775
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	12 254 271	732 003	267 699	7 400	0	13 261 373
Zobowiązania wobec klientów	1 393 809	100 933	57 541	930	948	1 554 161
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	615 999	550 991	189 500	0	0	1 356 490
Pozostałe zobowiązania	0	0	0	0	0	0
Razem zobowiązania	14 264 079	1 383 927	514 740	8 330	948	16 172 024
Luka	172 068	-822 415	282 575	246 271	178 252	56 751
Pozycje pozabilansowe						
Należności pozabilansowe z tytułu instrumentów pochodnych	0	148 000	48 000	25 000	0	221 000
Zobowiązania pozabilansowe z tytułu instrumentów pochodnych	25 000	23 000	23 000	150 000	0	221 000
Luka razem	147 068	-697 415	307 575	121 271	178 252	56 751
Luka skumulowana	56 751	-90 317	607 098	299 523	178 252	

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zaangażowanie walutowe w podziale na poszczególne rodzaje aktywów, zobowiązań i zobowiązań na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Waluta						Razem
	PLN	EUR		USD		Pozostałe waluty	
		w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	
Aktywa							
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 662 300	25 970	5 870	5 631	1 347	4 097	1 697 998
Należności od innych banków	623 579	70 714	15 984	141 538	33 866	49 417	885 248
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	6 158	0	0	0	0	0	6 158
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	7 154 736	604 511	136 643	18 567	4 443	0	7 777 814
Należności z tytułu leasingu finansowego	264 257	0	0	0	0	0	264 257
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	4 929 968	156	35	27 627	6 610	0	4 957 751
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	3 674 746	0	0	0	0	0	3 674 746
Pozostałe aktywa	895 320	138	31	183	44	0	895 641
Razem aktywa	19 211 064	701 489	158 563	193 546	46 310	53 514	20 159 613
Zobowiązania							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	14 812 864	686 218	155 112	161 682	38 686	43 118	15 703 882
Zobowiązania wobec klientów	2 329 683	131 092	29 631	35 074	8 391	8 412	2 504 261
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	923 733	0	0	0	0	0	923 733
Pozostałe zobowiązania	258 770	208	48	2	0	0	258 980
Razem zobowiązania	18 325 050	817 518	184 791	196 758	47 077	51 530	19 390 856
Kapitał własny	768 757	0	0	0	0	0	768 757
Razem zobowiązania i kapitał własny	19 093 807	817 518	184 791	196 758	47 077	51 530	20 159 613
Pozycje pozabilansowe							
Zobowiązania pozabilansowe udzielone	1 915 395	15 474	3 498	0	0	0	1 930 869
Zobowiązania pozabilansowe otrzymane	72 490	4 573	1 034	4 179	1 000	1 543	82 785
Pozabilansowe instrumenty finansowe	638 586	183 385	41 452	37 888	9 066	837	860 696
Razem pozycje pozabilansowe	2 626 471	203 432	45 984	42 067	10 066	2 380	2 874 350

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zaangażowanie walutowe w podziale na poszczególne rodzaje aktywów, zobowiązań i zobowiązań na dzień 31 grudnia 2015 roku (dane przekształcone)

	Waluta						Razem
	PLN	EUR		USD		Pozostałe waluty	
		w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	
Aktywa							
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 326 582	22 060	5 177	5 102	1 308	3 399	1 357 143
Należności od innych banków	605 245	88 318	20 724	233 881	59 952	16 413	943 857
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	69 602	0	0	0	0	0	69 602
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	6 574 232	510 016	119 680	12 189	3 124	0	7 096 437
Należności z tytułu leasingu finansowego	145 562	138 433	32 485	0	0	0	283 995
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	4 750 478	0	0	0	0	0	4 750 478
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	2 513 528	0	0	0	0	0	2 513 528
Pozostałe aktywa	877 689	52	12	130	33	0	877 871
Razem aktywa	16 862 918	758 879	178 078	251 302	64 417	19 812	17 892 911
Zobowiązania							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	12 780 220	618 309	145 082	201 145	51 561	33 968	13 633 642
Zobowiązania wobec klientów	1 804 060	104 906	24 618	38 378	9 838	9 413	1 956 757
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 356 490	0	0	0	0	0	1 356 490
Pozostałe zobowiązania	213 199	73	17	37	3	0	213 309
Razem zobowiązania	16 153 969	723 288	169 717	239 560	61 402	43 381	17 160 198
Kapitał własny	732 713	0	0	0	0	0	732 713
Razem zobowiązania i kapitał własny	16 886 682	723 288	169 717	239 560	61 402	43 381	17 892 911
Pozycje pozabilansowe							
Zobowiązania pozabilansowe udzielone	1 404 011	11 059	2 595	6 224	1 596	0	1 421 294
Zobowiązania pozabilansowe otrzymane	80 549	641	151	3 901	1 000	0	85 091
Pozabilansowe instrumenty finansowe	450 398	133 428	31 310	22 183	5 686	30 604	636 613
Razem pozycje pozabilansowe	1 934 958	145 128	34 056	32 308	8 282	30 604	2 142 998

55.4. Ryzyko operacyjne

Definicja ryzyka operacyjnego

Ryzyko operacyjne w Grupie Kapitałowej definiuje się jako ryzyko wystąpienia strat wynikających z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów technicznych lub ze zdarzeń zewnętrznych, obejmujące również ryzyko prawne.

Organizacja systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym

System zarządzania ryzykiem operacyjnym wdrożono według postanowień:

- 1) Uchwały Nr 258/2011 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 4 października 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku,
- 2) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych,
- 3) Rekomendacji M dotyczącej zarządzania ryzykiem operacyjnym w bankach, stanowiącej załącznik do uchwały Nr 8/2013 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 8 stycznia 2013 roku,
- 4) Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku - Prawo bankowe (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 roku, poz. 1988).

Funkcjonowanie systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym w Grupie Kapitałowej odbywa się na podstawie:

- 1) Strategii zarządzania ryzykiem Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A.,
- 2) Instrukcji „Organizacja procesu zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.”,
- 3) Instrukcji „Zasady współpracy podmiotów Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A. w zakresie sprawozdawczości”.

Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest optymalizacja efektywności operacyjnej poprzez obniżenie strat operacyjnych, racjonalizację kosztów, jak również zwiększenie szybkości oraz adekwatności reakcji na zdarzenia wewnętrzne i zewnętrzne.

Do najistotniejszych zadań w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym we wszystkich pomiotach Grupy Kapitałowej należą – w przypadku:

- 1) Rady Nadzorczej – sprawowanie nadzoru nad kontrolą systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym, zatwierdzanie dokumentów strategicznych w obszarze zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz struktury organizacyjnej funkcjonującej w celu zarządzania tym rodzajem ryzyka,
- 2) Zarządu - nadzorowanie opracowania, wprowadzenia i aktualizacji procedur w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym, zorganizowanie, wdrożenie i funkcjonowanie właściwego procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym, wprowadzenie struktury organizacyjnej w obszarze zarządzania tym rodzajem ryzyka,
- 3) stanowisk dedykowanych do zarządzania ryzykiem – bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym poprzez ewidencję zdarzeń operacyjnych, monitorowanie i raportowanie Zarządowi oraz Radzie Nadzorczej na temat poziomu ryzyka operacyjnego, podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia liczby i skali występujących zagrożeń,
- 4) pozostałych pracowników Grupy Kapitałowej – identyfikowanie zdarzeń z tytułu ryzyka operacyjnego i bieżące informowanie o wystąpieniu tych zdarzeń, mitygacja ryzyka operacyjnego.

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym obejmuje identyfikację, pomiar, limitowanie, monitorowanie, raportowanie oraz redukowanie tego ryzyka.

Ryzyko operacyjne Banku jest identyfikowane ex ante poprzez samoocenę ryzyka operacyjnego i kontroli oraz analizy scenariuszowe, a także ex post poprzez ewidencję zdarzeń operacyjnych.

Ryzyko operacyjne ex ante jest identyfikowane w celu zapobiegania powstawaniu nieakceptowanego poziomu ryzyka operacyjnego w procesach realizowanych przez Grupę Kapitałową.

Poziom rzeczywistego ryzyka operacyjnego jest mierzony za pomocą wskaźników KRI (Kluczowe Wskaźniki Ryzyka), przy czym ich definicje są opracowywane w oparciu o obserwacje zmian profilu ryzyka operacyjnego w poszczególnych spółkach Grupy Kapitałowej. Określone zostały limity wartości dla wskaźników KRI.

System raportowania przez podmioty Grupy Kapitałowej do Banku na temat poziomu ryzyka operacyjnego obejmuje:

- 1) bieżący raport o stratach nadzwyczajnych (istotnych),
- 2) raport kwartalny o stratach nadzwyczajnych (istotnych) oraz na temat wskaźników KRI,
- 3) raport z przeprowadzonych analiz scenariuszowych.

Grupa Kapitałowa stosuje następujące metody ograniczania ryzyka operacyjnego oraz łagodzenia skutków realizacji tego ryzyka:

- 1) modyfikowanie procesów w aspekcie redukcji ryzyka operacyjnego do poziomu akceptowalnego,
- 2) zabezpieczenia fizyczne,
- 3) ubezpieczenia.

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym w Grupie Kapitałowej jest wspierany przez system, który służy do ewidencji zdarzeń operacyjnych, jak również do przeprowadzania procesu samooceny ryzyka operacyjnego i kontroli oraz analiz scenariuszowych.

Bank oblicza skonsolidowany wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego metodą wskaźnika bazowego (BIA) zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych.

56. Zarządzanie kapitałem

W roku 2016 funkcjonowanie systemu zarządzania kapitałem w Grupie Kapitałowej opierało się na poniższych regulacjach zewnętrznych:

- 1) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych,
- 2) Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym,
- 3) Ustawa Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 roku (z późn. zm.),
- 4) Uchwała KNF Nr 258/2011 z dnia 4 października 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku.

W Grupie Kapitałowej istnieje udokumentowany proces zarządzania kapitałem i monitorowania kapitału, funkcjonujący na podstawie „Instrukcji funkcjonowania procesu oceny adekwatności poziomu kapitału wewnętrznego (ICAAP) w Banku BPS S.A.” oraz „Polityki zarządzania kapitałem w Banku BPS S.A.”, jak również instrukcji „Organizacja procesu zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.”. Odpowiedzialność za zarządzanie kapitałem ponosi Zarząd Banku, wspierany przez Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami. Polityka zarządzania kapitałem oraz Instrukcja funkcjonowania procesu ICAAP, zatwierdzone są przez Radę Nadzorczą Banku. Zasady wyznaczania kapitału wewnętrznego podlegają przeglądowi nie rzadziej niż raz w roku.

Celem zarządzania kapitałem jest:

- 1) utrzymanie funduszy własnych na poziomie zgodnym z przepisami prawa, a także zabezpieczającym zidentyfikowane ryzyka istotne, występujące w działalności Grupy Kapitałowej,

- 2) sukcesywne zwiększanie poziomu funduszy własnych w celu umożliwienia dalszego rozwoju działalności i wzmocnienia pozycji na polskim rynku usług bankowych,
- 3) utrzymywanie kapitału na poziomie, który pozwoli na zapewnienie optymalnej obsługi zrzeszonych banków spółdzielczych,
- 4) efektywne wykorzystanie istniejącego kapitału między innymi poprzez stałe monitorowanie poziomu jego wykorzystania, które umożliwi optymalizowanie działalności w kierunku rozwoju produktów o oczekiwanym poziomie absorpcji kapitału.

Polityka zarządzania kapitałem

Polityka zarządzania kapitałem określa przede wszystkim zasady zarządzania kapitałem w sytuacjach normalnych i awaryjnych, preferowaną strukturę funduszy własnych oraz długoterminowe cele kapitałowe. Za merytoryczne przygotowanie polityki zarządzania kapitałem odpowiedzialny jest Departament Planowania i Analiz. Zarząd Banku odpowiada za skuteczność systemu zarządzania kapitałem i ryzykiem, a Rada Nadzorcza Banku ostatecznie zatwierdza proces oceny adekwatności kapitałowej. Polityka podlega corocznemu przeglądowi w celu dostosowania jej do przepisów zewnętrznych oraz zmian profilu ryzyka, a także zmian w otoczeniu gospodarczym.

Proces oceny adekwatności kapitałowej

Adekwatność kapitałowa oznacza spełnienie wymagań regulacyjnych w zakresie wymogów kapitałowych oraz kapitału wewnętrznego.

Proces zarządzania kapitałem i monitorowania kapitału został opisany w ramach wewnętrznej procedury ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process). Instrukcja ICAAP zawiera wytyczne dotyczące zasad oceny istotności ryzyk oraz metody wyznaczania kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka. Celem oceny adekwatności kapitału jest zapewnienie utrzymywania kapitału w wysokości dostosowanej do profilu ryzyka. Grupa Kapitałowa dostosowuje wielkość funduszy własnych do poziomu i rodzaju ryzyka na jaki jest narażona oraz do charakteru, skali i złożoności prowadzonej działalności.

Zarządzanie adekwatnością kapitałową obejmuje pomiar, monitorowanie, raportowanie, limitowanie i kontrolę adekwatności kapitałowej, efektywną alokację kapitału oraz procedury awaryjne.

Fundusze własne dla potrzeb adekwatności kapitałowej

Fundusze własne dla potrzeb wyliczania adekwatności kapitałowej wyliczane są w oparciu o postanowienia Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz Ustawę z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym.

Fundusze własne Grupy Kapitałowej stanowią sumę kapitału Tier I i kapitału Tier II. W skład kapitału Tier I wchodzi kapitał podstawowy Tier I. Grupa Kapitałowa nie posiada kapitału dodatkowego Tier I.

W skład kapitału podstawowego Tier I wchodzi:

- 1) instrumenty kapitałowe,
- 2) agio emisyjne związane z instrumentami kapitałowymi,
- 3) zyski zatrzymane,
- 4) skumulowane inne całkowite dochody,
- 5) kapitał rezerwowy,
- 6) fundusze ogólnego ryzyka bankowego.

Kapitał podstawowy Tier I korygowany jest o:

- 1) korekty w okresie przejściowym z tytułu instrumentów w kapitale podstawowym Tier I podlegających zasadzie praw nabytych,
- 2) korekty w kapitale podstawowym Tier I z tytułu filtrów ostrożnościowych,
- 3) wartości niematerialne wycenione według wartości bilansowej,

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

- 4) aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oparte na przyszłej rentowności i wynikające z różnic przejściowych,
- 5) inne korekty w okresie przejściowym w kapitale podstawowym Tier I.

W skład kapitału Tier II wchodzi:

- 1) zobowiązania podporządkowane,
- 2) instrumenty kapitałowe (kwota przekraczająca limity określone w art. 486 ust. 2 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku oraz art. 171 a ust. 9 ustawy Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 roku (z późn. zm.).

Struktura funduszy własnych Grupy Kapitałowej

	31.12.2016	31.12.2015 dane przekształcone
Kapitał Tier I	537 675	464 697
Kapitał podstawowy Tier I	537 675	464 697
Instrumenty kapitałowe kwalifikujące się jako kapitał podstawowy Tier I	600 218	484 701
Zyski zatrzymane	-38 675	-48 273
Inne całkowite dochody	-47 488	48 882
Kapitał rezerwowany	88 897	107 110
Fundusze ogólnego ryzyka bankowego	24 500	24 500
Korekty w okresie przejściowym z tytułu instrumentów w kapitale podstawowym Tier I podlegających zasadzie praw nabytych	14 030	16 368
Korekty w kapitale podstawowym Tier I z tytułu filtrów ostrożnościowych	-4 446	-2 910
Wartości niematerialne	-63 864	-76 249
Krzyżowe powiązania kapitałowe w kapitale podstawowym Tier I	0	-3 916
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oparte na przyszłej rentowności i wynikające z różnic przejściowych	-33 646	-7 439
Inne korekty w okresie przejściowym w kapitale podstawowym Tier I	-1 851	-78 077
Kapitał dodatkowy Tier I	0	0
Kapitał Tier II	353 608	303 440
Instrumenty kapitałowe i pożyczki podporządkowane kwalifikujące się jako kapitał Tier II	353 608	303 440
Fundusze własne	891 283	768 137

Łączna kwota ekspozycji na ryzyko oraz wskaźniki kapitałowe

W zakresie ryzyka kredytowego na potrzeby sprawozdawcze roku 2016 Grupa Kapitałowa stosuje metodę standardową (SA), obejmującą wykorzystanie parametrów regulacyjnych wskazanych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych. W zakresie ryzyka operacyjnego Grupa Kapitałowa wykorzystuje metodę wskaźnika bazowego BIA (Basic Indicator Approach). W obszarze ryzyka rynkowego oraz ryzyka z tytułu korekty wyceny kredytowej Grupa Kapitałowa wykorzystuje metody standardowe w zgodzie z wymogami regulacyjnymi określonymi w wyżej wymienionym Rozporządzeniu.

Ekspozycja na ryzyko i wskaźniki kapitałowe

	31.12.2016	31.12.2015 dane przekształcone
Łączna kwota ekspozycji na ryzyko	8 648 873	8 698 088
Kwota ekspozycji na ryzyko w odniesieniu do ryzyka kredytowego	7 721 285	7 785 991
Kwota ekspozycji na ryzyko z tytułu ryzyka operacyjnego	917 117	884 604
Kwota ekspozycji na ryzyko z tytułu ryzyka rynkowego	9 736	26 244
Kwota ekspozycji na ryzyko z tytułu korekty wyceny kredytowej	735	1 249
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	6,2%	5,3%
Współczynnik kapitału Tier I	6,2%	5,3%
Łączny współczynnik kapitałowy	10,3%	8,8%*

* Łączny współczynnik kapitałowy w zatwierdzonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za rok zakończony 31 grudnia 2015 wynosił 8,7%.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa Kapitałowa utrzymywała fundusze własne na poziomie 891.283 tys. zł.

Łączny współczynnik kapitałowy Grupy Kapitałowej wyniósł 10,3%, a współczynniki kapitału podstawowego Tier I oraz kapitału Tier I ukształtowały się na poziomie 6,2%. Grupa Kapitałowa spełniła wymogi w zakresie funduszy własnych określone w art. 92 ust. 1 Rozporządzenia 575/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych.

Informacja dotycząca adekwatności kapitałowej

W okresie listopad-grudzień 2015 roku w Banku BPS S.A. miała miejsce inspekcja problemowa prowadzona przez pracowników Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego w zakresie ryzyka płynności oraz adekwatności kapitałowej. W trakcie inspekcji wskazano, że Bank BPS S.A. powinien wyłączyć z kapitałów Tier II obligacje podporządkowane serii BPS1122 o wartości 85.200 tys. zł, których warunki emisji zostały ocenione jako niezgodne z wymogami określonymi w art. 63 lit. h) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 (CRR) z dnia 26 czerwca 2013 roku. W celu rozstrzygnięcia tej kwestii Bank w dniu 5 lutego 2016 roku oraz ponownie w dniu 29 grudnia 2016 roku przesłał do Europejskiego Nadzoru Bankowego pytanie w sprawie spełniania przez obligacje serii BPS1122 warunków określonych w art. 63 lit. h) Rozporządzenia CRR. Do dnia sporządzenia sprawozdania finansowego za rok 2016, Bank nie uzyskał z Europejskiego Nadzoru Bankowego odpowiedzi w tej sprawie.

W przypadku niekorzystnej dla Banku BPS S.A. interpretacji Europejskiego Nadzoru Bankowego uniemożliwiającej zaliczanie obligacji podporządkowanych serii BPS1122 do kapitału Tier II, na dzień 31 grudnia 2016 roku adekwatność kapitałowa Grupy Kapitałowej ukształtowałaby się zgodnie z poniższym zestawieniem.

	31.12.2016	31.12.2015 dane przekształcone
Kapitał Tier I	537 675	464 697
Kapitał podstawowy Tier I	537 675	464 697
Kapitał dodatkowy Tier I	0	0
Kapitał Tier II	268 409	218 241
Fundusze własne	806 084	682 938
Łączna kwota ekspozycji na ryzyko	8 648 873	8 698 088
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	6,2%	5,3%
Współczynnik kapitału Tier I	6,2%	5,3%
Łączny współczynnik kapitałowy	9,3%	7,9%*

* Łączny współczynnik kapitałowy w zatwierdzonym sprawozdaniu finansowym za rok zakończony 31 grudnia 2015 wynosił 7,7%.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa Kapitałowa utrzymywałaby fundusze własne na poziomie 806.084 tys. zł.

Łączny współczynnik kapitałowy Grupy Kapitałowej wyniósłby 9,3%, a współczynniki kapitału podstawowego Tier I oraz kapitału Tier I ukształtowałyby się na poziomie 6,2%. Mimo ewentualnego wyłączenia obligacji podporządkowanych serii BPS 1122 z kapitałów Tier II, Grupa Kapitałowa na dzień 31 grudnia 2016 roku spełniłby wymóg określony w art. 92 ust. 1 lit. c Rozporządzenia 575/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady, tj. wymóg określony dla łącznego współczynnika kapitałowego na poziomie 8,0%.

Kapitał wewnętrzny

Grupa Kapitałowa wyznacza kapitał wewnętrzny zgodnie z Uchwałą Nr 258/2011 KNF z dnia 4 października 2011 roku, w oparciu o wewnętrzną Instrukcję funkcjonowania procesu oceny adekwatności poziomu kapitału wewnętrznego (ICAAP). Kapitał wewnętrzny to szacowana kwota kapitału, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Grupy Kapitałowej oraz wpływu zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka.

W procesie oceny istotności wpływu poszczególnych rodzajów ryzyka na działalność Grupy Kapitałowej oceniane są następujące rodzaje ryzyka: ryzyko kredytowe, ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej, ryzyko operacyjne, ryzyko koncentracji zaangażowań, ryzyko walutowe, ryzyko rynkowe instrumentów finansowych w księdze handlowej, ryzyko z tytułu korekty wyceny kredytowej, ryzyko płynności, ryzyko inwestycji kapitałowych, ryzyko cyklu gospodarczego, ryzyko kapitałowe, ryzyko strategiczne, ryzyko utraty reputacji, ryzyko modeli, ryzyko transferowe, ryzyko kraju, ryzyko rezydualne, ryzyko prawne, ryzyko braku zgodności, ryzyko inwestycji w podmioty zależne i współzależne, ryzyko wyniku finansowego oraz ryzyko nadmiernej dźwigni.

Dla ryzyk ocenionych jako istotne wyznaczony zostaje kapitał wewnętrzny. Wielkość kapitału wewnętrznego Grupy Kapitałowej obliczana jest jako suma wszystkich skwantyfikowanych w jednostkach pieniężnych rodzajów ryzyka.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał wewnętrzny alokowany został na następujące rodzaje ryzyka: kredytowe, operacyjne, rynkowe, stopy procentowej w księdze bankowej, wyniku finansowego oraz braku zgodności. Łączna kwota kapitału wewnętrznego oszacowana została na poziomie 742.577 tys. zł, a relacja kapitału wewnętrznego do funduszy własnych wyniosła 83,3%.

Grupa Kapitałowa spełniła wymóg w zakresie funduszy własnych określonych w art. 128 ust. 1 pkt 2 Ustawy Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 roku (z późn. zm.).

Podpisy

Zdzisław Kupczyk

Prezes Zarządu

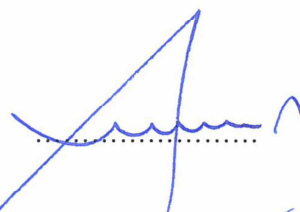
Piotr Chrzanowski

Wiceprezes Zarządu

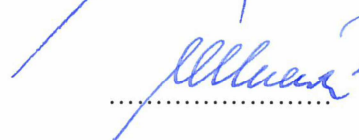
Artur Adamczyk

Wiceprezes Zarządu

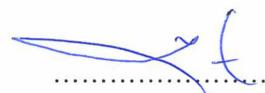
Dariusz Olkiewicz

Wiceprezes Zarządu

Anna Zawada

Główny Księgowy Banku

Warszawa, dnia 22 maja 2017 roku

Niniejsze sprawozdanie zawiera 154 kolejno ponumerowane strony.